

Informatiedossier nieuw gemeentebestuur

Samen vooruit!
Aan de slag voor Arnhem

Samen vooruit! Aan de slag voor Arnhem

Inhoudsopgave

1. Staat van de stad en haar opgaven	4
Majeure opgaven	9
1.1 Woningbouw	9
1.2 Spoorzone Arnhem-Oost	11
1.3 Transformatie Sociaal Domein	18
1.4 Nationaal Programma Arnhem Oost	24
1.5 Energietransitie	28
1.6 Onderwijshuisvesting	31
2. Ontwikkelingen per begrotingsprogramma	35
Leeswijzer	35
00 Bestuur, Dienstverlening en financiën	36
01 Veiligheid	43
02 Bereikbaarheid	47
03 Economie	50
04 Onderwijs	54
05 Cultuur	58
06 Participatie en armoedebestrijding	62
07 Zorg	67
08 Welzijn en inclusie	72
09 Gezondheid en sport	79
10 Klimaat, energie en milieu	83
11 Ruimtelijke ontwikkeling	87
12 Wonen en leefomgeving	94
3. Financieel beeld	103
Totaaloverzicht	104
Autonome ontwikkelingen	105
Onvermijdelijke ontwikkelingen	110
Voorstellen met dekking	116
Aangenomen moties	119
Knelpunten / ambities voortkomend uit vastgesteld beleid	120
Conclusie totaalbeeld	146
Overzicht verloop bestemmingsreserves	149
Actualisatie areaalsystematiek	151
4. Belastingen, leges en heffingen	154
5. Organisatie/capaciteit en uitvoeringskracht	168
Bijlagen	172
I. Aanbod voor ondersteuning coalitieonderhandelingen	172
II. Beleidskaders	174
III. Doorkijk regeerakkoord	179
IV. Begrippenlijst	187

1. Staat van de stad en haar opgaven

Arnhem is een geweldige stad, een stad om trots op te zijn. De tevredenheid van Arnhemmers over hun woonomgeving en leefbaarheid van onze stad is hoog¹. Arnhem is een stad met een rijk verleden en een eigentijds karakter. Je wandelt door Sonsbeek, pakt de trolley naar de binnenstad of één van de unieke wijken die Arnhem rijk is. Je ziet makers en ondernemers werken aan de energie van morgen. Arnhem is groen én stedelijk, creatief én ondernemend, alles op de menselijke maat. Ja, er wordt genuild, maar in Arnhem is nog steeds oog en oor voor de ander. In deze mix zit de kracht.

Tegelijkertijd kent Arnhem zijn uitdagingen. Arnhem is een stad van twee gezichten. Rijk én arm. De een heeft alle ruimte tot ontplooiing, de ander ziet deze beperkt door bestaansonzekerheid of armoede. Hoe tevreden Arnhemmers ook zijn over hun woonomgeving, de verschillen tussen buurten zijn nog steeds té groot. De kwaliteit van de leefomgeving staat onder druk, onze doelen op thema's als wonen, zorg, gezondheid, klimaat en economie staan onder druk. Schaarste op diverse vlakken vraagt om gerichte keuzes en scherpe prioriteiten. Arnhem staat voor keuzes die geen uitstel verdragen.

Terwijl Arnhem groeit en de wereld om ons heen snel verandert, is het zaak dat iedereen mee kan blijven doen, zich welkom voelt en zorgt voor elkaar.

Stadsdichter [Jesse Laport](#) heeft de eigenheid van Arnhem ook verwoord.

Leeswijzer

Dit informatiedossier is een ambtelijk document. Een bouwsteen voor u als raadslid of lid van het College. U bepaalt de ambities en het takenpakket als politiek bestuur. De ambtelijke organisatie staat in voor de uitvoering en de kwaliteit daarvan. Dit kan alleen slagen in een goed samenspel.

We beschrijven hier een aantal trends en ontwikkelingen, de majeure opgaven in Arnhem en enkele cruciale randvoorwaarden om deze opgaven te realiseren. Het gaat nadrukkelijk niet om nieuw beleid, maar om een helder en feitelijk beeld van alles wat loopt en wat we al hebben opgebouwd met onze partners in de stad en daarbuiten. Zodat u daar een daadkrachtig en concreet gevolg aan kunt geven.

Inhoudelijke informatie over de majeure opgaves en de ontwikkelingen per begrotingsprogramma vindt u in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 en 4 staan de financiën centraal en in hoofdstuk 5 wordt dieper ingegaan op de uitvoeringskracht van de organisatie. In bijlage I wordt een aanbod gedaan voor ondersteuning bij de inhoudelijke coalitieonderhandelingen.

Arnhem en de veranderende wereld

De opgaven voor Arnhem spelen in een bredere context. Arnhem maakt deel uit van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, van Gelderland, van Nederland, van Europa. Arnhem is geen eiland.

Een publicatie van Platform 31 benoemt domeinoverstijgende trends en ontwikkelingen² die relevant zijn voor de grootste gemeenten in Nederland (G40). Dit zijn die trends, en hoe deze in Arnhem spelen:

- Demografie: groei en vergrijzing zetten druk op wonen, zorg, onderwijs en openbare ruimte. Arnhem groeit de komende decennia naar 192.000 inwoners in 2040 en ruim 200.000 inwoners in 2050³. Ook de economie groeit mee en vraagt ruimte binnen stad en regio. Er komt grofweg een vijfde Arnhem bij, binnen de bestaande stadsgrenzen! Dit vertaalt zich in de opgaven Groeiende Stad en Spoorzone.
- Economie: de concurrentiekracht van de (Europese) economie staat onder druk, mede door geopolitieke spanningen en achterblijvende innovatiekracht en productiviteitsgroei. Arnhem (en de regio) haken aan op de nationale aanpak. Een sterke en duurzame economie is essentieel voor brede welvaart van Arnhemmers. De doorontwikkeling van de Arnhemse Energy-sector biedt kansen.
- Digitalisering en AI: er zijn kansen voor dienstverlening en economie, maar er is ook behoefte aan vaardigheden, ethische kaders en digitale weerbaarheid. Arnhem moet stappen blijven zetten om deze ontwikkelingen bij te houden.

¹ [ALW monitor | Arnhem in Cijfers](#): over beoordeling woning, leefbaarheid en woonomgeving.

² Uit Trendstudie voor G40 gemeenten: "Stedelijke trends en opgaven voor 2026 en verder."

³ [Staat van de Stad - Bevolking - Arnhem](#)

- Klimaatverandering: hittestress, wateroverlast en droogte vragen om vergroening en klimaatadaptatie. De lokale kwetsbaarheden zijn in beeld gebracht, zoals de gevoeligheid voor hitte van een wijk als Kronenburg en andere sterk versteende gebieden.⁴ Ook neemt Arnhem haar verantwoordelijkheid in het verminderen van de CO2 uitstoot.
- Sociale tweedeling: de verschillen in gezondheid, inkomen en kansen nemen toe, vooral in kwetsbare wijken. Een aantal Arnhemse wijken loopt qua welvaart achter op het Arnhemse gemiddelde en verdient daarom extra steun.⁵ Hier wordt op ingezet met de opgave Aanpak Arnhem-Oost.
- Veiligheid en geopolitiek: de weerbaarheid van systemen én de gemeenschap vraagt aandacht. We faciliteren zelf- en samenredzaamheid en springen in waar hulp vereist is. De dienstverlening aan onze inwoners vraagt een doorontwikkeling van onze ICT, onder meer op privacy en informatievoorziening. Defensie neemt in Arnhem een grotere plaats in, op kazerneterrein Schaarsbergen en Vliegveld Deelen.
- Schaarste: ruimte, arbeid, netcapaciteit en middelen zijn beperkt: niet alles kan, en zeker niet alles tegelijk. Dit vereist creativiteit en innovatie. Neem het opwekken en gebruiken van energie. Om de gevolgen van schaarste te beperken, staan we voor scherpe keuzes.

Ons Team Onderzoek & Statistiek bundelt de nodige inzichten over de huidige staat van de stad en relevante ontwikkelingen op www.arnhem.incijfers.nl. Met deze inzichten kunnen vakinhoudelijke specialisten aan de gang.

Samen naar Arnhem 2040

Het is goed toeven in Arnhem, maar uitdagingen zijn er altijd. De Omgevingsvisie 2040 en de Visie Sociaal Domein 2040 geven ons richting en houvast voor nu en later. Inzet is een groene, gezonde, inclusieve en vitale stad. We streven naar gelijke kansen voor alle inwoners, met aandacht voor gezondheid en bestaanszekerheid.

Volgens de Omgevingsvisie is Arnhem in trek bij bewoners, bedrijven en bezoekers. De flinke groei vereist extra woningen, werkplekken en voorzieningen. Ze bieden een kans om de stad aantrekkelijker, socialer en vitaler te maken. De vier verstedelijkingsgebieden Centrum, Oost (Spoorzone), Zuid en West hebben elk hun specifieke opgaves. Arnhem 2040 is een stad in een sterke regio, met een veelzijdig landschap, een bruisende binnenstad, waardevolle wijken en toekomstbestendige werklocaties. De regionale inzet sluit hier naadloos op aan: meer landschap, meer stad. Dit staat ook voor een trendbreuk met het klassieke mobiliteitsbeleid waarin de auto domineert. Zo houden we de stad gezond en leefbaar.

De Visie Sociaal domein 2040 benadrukt dat Arnhem gaat voor gelijke kansen op persoonlijke ontwikkeling en een stabiele basis voor alle Arnhemmers. Veiligheid en in vrijheid kunnen leven staan ook centraal. In 2040 willen we een stad zijn waar niemand onvrijwillig op straat leeft, waar kinderen kansrijk opgroeien en waar we mensen zowel fysiek als sociaal beschermen tegen schadelijke invloeden en hen actief uitnodigen en helpen om gezond te leven.

Majeure opgaven – De kern van onze uitdaging

De transitie van Arnhem is al in volle gang. In nauwe samenwerking met inwoners en partners hebben we een basis gelegd waarop u kunt voortbouwen.

Woningbouw

Met de Woondeal in 2020 spraken we af dat er in de regio tussen 2020 en 2040 in totaal 60.000 woningen worden bijgebouwd. Voor de stad Arnhem betekent dat de realisatie van 16.000 woningen. Met een groeiende bevolking groeit ook de behoefte aan werkgelegenheid, voorzieningen, recreatiemogelijkheden en ga zo maar door. Het gaat dus om meer dan aantallen en vierkante meters. We bouwen wijken om in te leven. Omdat Arnhem bewust heeft gekozen voor uitbreiding van het woningaanbod in de bestaande stad, is de druk op de toch al schaarse (openbare) ruimte nog groter. De gemeente neemt hierin de regie, in goede samenwerking met partijen uit de markt.

Spoorzone

In de Spoorzone Arnhem Oost wordt de grootste woningbouwlocatie ontwikkeld en ontstaat een heel nieuw stadsdeel om trots op te zijn. Maar liefst 12.000 woningen en meer dan 5.000 arbeidsplaatsen zijn het resultaat. Hier krijgt het stadsbeeld van morgen vorm. Rijnpark, het meest omvangrijke gebied van de Spoorzone, wordt een nieuw stadsdeel aan de rivier. Maar ook andere gebieden zoals Middengebied, Nieuw Kade Kwartier, Presikhaaf, Schaapsdriфт en de doorontwikkeling van het Innovatief Maakdistrict Arnhem maken hier deel van uit. Dit is meer dan stenen stapelen. Sociale aspecten krijgen de nodige aandacht, onder meer in het sociaal gebiedsplan Rijnpark.

⁴ [Arnhemse Monitor Gezonde Wijken | Arnhem in Cijfers](#)

⁵ [Gebiedsanalyse | Arnhem in Cijfers](#)

Transformatie sociaal domein

Als gemeente ondersteunen we onze inwoners op het gebied van zorg, welzijn, jeugd, werk en inkomen. Dit wordt moeilijker door de sterke vergrijzing van onze bevolking: meer ouderen en meer 75+'ers⁶, met een toenemende ondersteuningsvraag.⁷ Tegelijkertijd neemt ook de zorgvraag bij jongeren toe. Het groeiende tekort aan professionals helpt niet. Onze dienstverlening is bovendien te versnipperd om onze inwoners goed van dienst te zijn. We staan voor fundamentele keuzes en een verandering van systemen, organisatie en financiering met de inwoners en hun leefwereld centraal. We verleggen onze focus naar preventie van problemen en het faciliteren van zelf- en samenredzaamheid.

Arnhem-Oost

Een aantal wijken in Arnhem staat op achterstand: Geitenkamp, Klarendal, Malburgen, Presikhaaf en Arnhemse Broek. Zo ervaren inwoners van Geitenkamp veel vaker een matige of slechte gezondheid dan het Arnhemse gemiddelde. En komen inwoners in Malburgen-Oost financieel minder goed rond.⁸ Inwoners in deze wijken hebben minder kansen. Dat is ongewenst! Het Nationaal Programma Arnhem-Oost zet in op betere onderwijsresultaten, gezondheid en veiligheid. Er wordt bewust ongelijk geïnvesteerd in deze wijken, bovenop de reguliere investeringen Arnhem-breed. Het mag immers niet zo zijn dat de wijk waarin je wieg staat je kansen bepaalt.

Energietransitie: voor iedereen

Onze ambitie: in 2050 is Arnhem klimaatneutraal. Dit is een enorme operatie, zowel maatschappelijk als in de praktische uitvoering. We isoleren gebouwen, leggen collectieve warmtenetten aan, ontwikkelen lokale energyhubs en verzwaren het elektriciteitsnet. Dit vraagt veel ruimte in een stad waar ruimte schaars is. De sociale opgave is minstens zo groot. Energie moet betaalbaar blijven voor alle Arnhemmers, om energiearmoede te voorkomen. Daarom investeren we ongelijk om gelijke kansen te creëren: op maat van elke wijk en buurt en samen met de Arnhemmers en Arnhemse bedrijven.⁹ We ondersteunen het cluster van energiebedrijven, zoals met Connectr.

Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP)

Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) is de langetermijnvisie van de gemeente en schoolbesturen op de onderwijshuisvesting. Het bevat stevige ambities op het gebied van duurzaamheid, gezondheid, flexibiliteit en circulair bouwen. De komende jaren worden op meer dan dertig locaties in de stad schoolgebouwen vernieuwd, gerenoveerd, verplaatst of uitgebreid. Omdat vrijwel elke school midden in een wijk staat, hebben deze ingrepen grote impact op de leefomgeving. Verkeer, openbare ruimte en veiligheid spelen daarbij een belangrijke rol. Randvoorwaarden zoals netcongestie, stikstofruimte, ecologie en beperkte uitvoeringscapaciteit bepalen de haalbaarheid en planning.

Deze opgaven komen bovenop reguliere (wettelijke) taken die ook aandacht blijven vragen. Net zo goed als nieuwe projecten moeten worden ingepast in de bestaande stad. In hoofdstuk 2 van dit informatiedossier staat meer informatie over de majeure opgaven en de ontwikkelingen per begrotingsprogramma.

Uitvoeringskracht en organisatie

Onze gemeentelijke organisatie telt ongeveer 1.800 medewerkers, inclusief 400 nieuwe medewerkers van De Connectie. Net als u zetten zij zich met hart en ziel in voor Arnhem en haar inwoners. Van deze ambtenaren mag u initiatief en vakmanschap verwachten. Ze staan klaar om samen met u aan een beter Arnhem te werken.

De noodzakelijke sociale en fysieke vernieuwing van de stad kan enkel slagen als we daar onze dienstverlening, bedrijfsvoering en personeel nauw bij betrekken en hen laten meebewegen. Visies en programma's omzetten naar concrete uitvoering vraagt een soepel samenspel tussen beleid en uitvoering. Of het nu gaat om de inzet op de kwaliteit van de openbare ruimte of de inzet in zorg en welzijn.

Schaarste is er niet alleen in capaciteit, middelen, materialen en grondstoffen, maar ook in passende vaardigheden en specifieke kennis. Wij vinden het belangrijk dat onze medewerkers de kans krijgen mee te gaan in een snel veranderende wereld. Professionals krijgen de ruimte om te doen wat de opgaven vragen. Daarom investeren we in vakmanschap, ontschotting en samenwerking. We werken lerend: doen wat werkt, opschalen wat effect heeft, stoppen wat niet (langer) helpt. En bijsturen op wat impact heeft.

6 [Staat van de Stad - Bevolking - Arnhem](#). Verdubbelen 75+'ers van 12.200 (2025) tot 25.000 (2050).

7 <https://arnhem.incijfers.nl/dashboard/?short=hxkyb>

8 [ALW monitor | Arnhem in Cijfers](#)

9 [Staat van de Stad - Energie en duurzaamheid - Arnhem](#)

Samenwerken met de stad en partners daarbuiten

Arnhem werkt intensief voor en met haar inwoners, rekening houdend met de grote diversiteit van mensen en wensen in onze stad. Waar mogelijk kiezen we generieke, efficiënte oplossingen, waar nodig kiezen we voor maatwerk. Vanwege de grote verschillen tussen Arnhemse wijken is maatwerk vaak logisch en nodig. Steeds zijn een open houding en verbinding met onze inwoners de insteek. Ook onze dienstverlening blijft op dit punt doorontwikkelen. Een treffend voorbeeld is de terugzendservice van brieven die niet duidelijk zijn voor onze inwoners. Of de realisatie van één duidelijk aanspreekpunt voor ondernemersvragen met het Ondernemerspunt.

Netwerken op ieder beleidsveld met samenwerkingspartners is cruciaal om tot oplossingen te komen. 'Stad maken' doen we samen. Zo werken we met tal van partners en partijen: ondernemers, woningbouwcorporaties, zorg- en welzijnspartners, onderwijs en cultuur, mede-overheden, kennisinstellingen en meer. Kennisdelen is vermenigvuldigen. We investeren in relaties en heldere rollen, waarbij het bestuur de richting bepaalt en prioriteiten stelt.

Slim richten en keuzes noodzakelijk

We doen ons werk zo efficiënt mogelijk, maar de beschikbare capaciteit en middelen zijn beperkt. Scherpe politieke keuzes zijn nodig om de (ambtelijke) uitvoeringskracht optimaal te benutten om knelpunten op te lossen en onze ambities te verwezenlijken. Dit blijkt in hoofdstuk 3, dat de huidige financiële situatie beschrijft. In hoofdstuk 5 staat meer informatie over de uitvoeringskracht.

Afsluiting: samen vooruit!

Arnhem heeft al het goede wat een stad kan zijn: groen en gezond, creatief en ondernemend, sociaal en toekomstgericht. Maar zonder scherpe keuzes en consequente uitvoering blijven ambities van papier.

De ambtelijke organisatie staat klaar om bij te dragen met vakmanschap en betrokkenheid. Schaarste dwingt tot het stellen van prioriteiten. Samen vooruit!

Majeure opgaven

In het resterende deel van dit hoofdstuk worden de eerdergenoemde opgaven inhoudelijk nader toegelicht. In elke opgave zijn de ambities en doelstellingen beschreven en is te lezen waar de komende jaren op wordt ingezet.

1.1 Woningbouw

Uit de [Arnhemse woonvisie - Gemeente Arnhem](#) blijkt dat we in onze stad te maken hebben met een groot woningtekort. Wonen is een grondrecht, alle Arnhemmers zouden een goede, betaalbare woning moeten hebben. Er moeten dus veel huizen bijkomen.

We noemden al de Woondeal in 2020, die voorziet in 60.000 nieuwe woningen in de regio, waarvan 16.000 woningen in de stad. De Woondeal 2.0 voegde hier een eis aan toe: 66% betaalbaar waarvan 30% sociale huurwoningen.

Waar staan we nu?

In de jaarlijkse rapportage 'Arnhem biedt woonruimte' zien we dat we op koers liggen met voldoende én voldoende betaalbare woningen. We hebben genoeg locaties in beeld om de woningbehoefte de komende jaren te accommoderen. Het woningbehoefteonderzoek 2026 bevestigt dat we de ambities van de Woondeal gaan halen, maar geeft tegelijk aan dat de woningnood nog steeds hoog is. Daar komt bij dat we op de korte termijn in een dip zitten met het aantal opgeleverde nieuwe woningen. Op de langere termijn komen we deze dip te boven, door actief grondbeleid, de voortgang binnen de Spoorzone-projecten, conceptueel bouwen en goede samenwerking met alle betrokken partijen.

Focus de komende jaren

We stellen prioriteiten en verhogen het tempo om de bestaande woningvoorraad te vergroten en nieuwe woningen te bouwen. Dit doen we met oog voor de transparantie en samenwerkend met alle partijen op lokaal én regionaal niveau. Daarbij moeten we onder ogen zien dat er ook belemmeringen zijn, met name:

1. Netcongestie (overvol stroomnet)

Het elektriciteitsnet in Arnhem is overbelast, waardoor een nieuwe of een grotere aansluiting op het elektriciteitsnet niet is te krijgen. Dit geldt voor zowel aansluitingen voor kleinverbruik (zoals van een woning) als voor grootverbruik. Dit duurt tot medio 2033 voor heel Arnhem en tot medio 2034 voor aansluitingen op het onderstation Arnhem-Centrum. De projecten na 2026 zijn zelfs onzeker. Onder de huidige omstandigheden kunnen projecten in onder meer Rijnpark (5.000+ woningen) niet vóór 2034 starten.

Een vernieuwende aanpak biedt echter mogelijkheden om door te bouwen ondanks de netcongestie. Voorbeelden zijn duurzaam netbewust bouwen, een toekomstbestendig energiesysteem en nieuwe netbeheerdersproducten, zoals buurtbudgetten, groepscontracten en netbudgetten.

Het voorlopig ontwerp omgevingsprogramma [Energie voor Arnhem](#) geeft ons meer sturing op de energietransitie. In de strategische samenwerking met Alliander werken we aan manieren om (duurzame) ontwikkeling in de stad door te zetten en tegelijkertijd de energievoorziening te moderniseren, toekomstbestendig te maken én betaalbaar te houden voor alle huishoudens en bedrijven in Arnhem.

Maatregelen die we als gemeente Arnhem treffen voor netcongestie zijn:

- Met Liander zoeken naar ruimte op het elektriciteitsnet.
- Lokale en collectieve energie-oplossingen stimuleren, om het transport van energie op het net te beperken. De aanpak hiervoor is vastgelegd in het koersdocument Energie voor Arnhem en het voorlopig ontwerp omgevingsprogramma energie.
- Al bij het initiatief tot projecten netcongestie agenderen, zodat er ruimte gecreëerd kan worden voor decentrale energie-opwekking en er duurzaam netbewust wordt gebouwd. Zo worden projecten minder afhankelijk van zware aansluitingen. Vanaf 1 januari 2027 verplicht een provinciale verordening netbewust bouwen.

2 Lange bezwaarprocedures en trage planvorming leiden tot forse vertragingen

Een beroepsprocedure tot aan de Raad van State duurt gemiddeld 20 maanden. Daardoor kunnen kleine groepen bezwaarmakers grote projecten lang ophouden.

De gemeente Arnhem neemt partijen vanaf het begin goed mee, zodat er draagvlak ontstaat en de kwaliteit van projecten ook procedureel is verzekerd. Dit verkleint de kans op procedures.

Naast bezwaar en beroepsprocedures kijken we ook naar onze interne bedrijfsvoering. We kunnen sneller werken, met name door goed samen te werken met de hele keten van de gemeente, woningcorporaties en ontwikkelaars:

- Motie 25M260 Startnotities 2.0: een goede uitleg eerst. Deze motie, aangenomen in het woondebat d.d. december 2025, roept het college op om corporaties en woningcorporaties nadrukkelijker positie te geven.
- Parallel plannen. Dit doen we nu bij een aantal projecten en komt erop neer dat we de benodigde disciplines niet opeenvolgend, maar gelijktijdig in gang zetten. In 2026 zullen we zien wat dit in onze interne bedrijfsvoering heeft opgeleverd.
- Fast lane. De Groene Metropoolregio (GMR) voert een van de landelijke pilots uit. Het gaat om het certificeren van industriële bouwdelen waardoor de technische vergunning als het ware in één dag kan worden verleend. De ruimtelijke gevolgen nemen we meteen mee. We staan aan de vooravond van een eerste Arnhemse pilot via het initiatievenberaad.
- Bouwstroom. Vijf grote corporaties uit de GMR starten een bouwstroom op voor 1.000 appartementen en 250 grondgebonden woningen (= ca 15% van hun volume). De gemeente neemt een positieve grondhouding aan om deze woningen door het ruimtelijk spoor te begeleiden. Dit stimuleert circulair en natuurinclusief bouwen.
- Doorbraaksessies en planlijstanalyse om woningbouw te versnellen. Deze methode is ingevoerd en verfijnd door het woningbouwplatform Arnhem. Het is een efficiënte methode om vastgelopen projecten vlot te trekken.
- Mengpaneel van de GMR. Dit hulpmiddel maakt inzichtelijk aan welke knoppen kan worden gedraaid om een tekort op een project weg te halen.

3. Strengere overheidsnormen en financieel onrendabele projecten

Nieuwe wetgeving en normen maken projecten financieel lastiger en duurder. Het beleid dat tweederde van nieuwbouw betaalbaar moet zijn, maakt projecten regelmatig verlieslatend. En dan zijn er ook nog gemeentelijke ambities boven op het Besluit bouwwerken leefomgeving die het lastiger maken om projecten financieel rond te krijgen, zoals de eis van een even groot of zelfs groter groen areaal, groter en circulair bouwen of parkeernormen. Daarnaast leiden hoge bouwkosten, schaarste aan materialen en een tekort aan personeel in de bouwsector in de afgelopen jaren tot vertraging en stijgende kosten.

Hoe creëren we financiële ruimte voor projecten die nu niet rond te rekenen zijn?

- We zetten het Stadsontwikkelfonds in, met name bij projecten met een groot aandeel sociale en betaalbare woningen;
- We voeren actief grondbeleid;
- We versterken onze lobby bij provincie en rijk voor structurele middelen en de benodigde beleidsruimte in dossiers als Stikstof, Netcongestie en Wet versterking regie volkshuisvesting.

4. Stikstofbeperkingen

De woningbouwopgave in Arnhem is steeds sterker verbonden geraakt met het herstel van stikstofgevoelige natuurgebieden. Door de ligging tegen de Veluwe lopen ook plannen op grotere afstand (zoals Rijnpark) het risico op vertraging en/of oplopende kosten, omdat zonder extra natuurmaatregelen nauwelijks stikstofruimte beschikbaar komt.

Dichter bij de Veluwe, zoals Heijenoord en Schaarsbergen, wordt het nog complexer, omdat de korte afstand vrijwel geen (salderings)ruimte voor extra uitstoot toelaat. Het is allerminst vanzelfsprekend dat woningbouw kan doorgaan zonder eerst stappen te zetten in natuurherstel en emissiereductie. Hoewel er beweging zit in het stikstofdossier, zowel provinciaal als landelijk, blijft echte vooruitgang tot op heden uit. Dat zet de Arnhemse woningbouwopgave verder onder druk.

We volgen de ontwikkelingen nauwgezet, ook de rechterlijke uitspraken en mogelijke consequenties daarvan voor Arnhemse projecten. Ook zetten we in op een sterke lobby richting rijk en provincie.

5. Capaciteitsvraagstuk

De uitvoeringskracht van de ambtelijke organisatie is de afgelopen periode flink onder druk komen te staan. Projecten lopen vertraging op, omdat we niet voldoende mensen in huis hebben om ze te begeleiden. We vangen dit voor een deel op door:

- Voortgangsmonitoring woningbouw: per project bekijken we de status, de risico's en de oorzaken van vertraging.
- Risicogestuurde programmering/prioritering: projecten met hoge haalbaarheid doen we eerst.

1.2 Spoorzone Arnhem-Oost

Deelproject Rijnpark

Rijnpark is de grootste gebiedsontwikkeling binnen de Spoorzone Arnhem-Oost en voorziet in 7.000 woningen, nieuwe bedrijfsruimten goed voor 5.000 arbeidsplaatsen, een nieuw groot stadspark en tal van maatschappelijke en commerciële voorzieningen.

Rijnpark bestaat uit een aantal deelprojecten die met elkaar samenhangen. In jargon: fase 1, fase 2, uitplaatsing spooremlacements, bedrijfsverplaatsingen, herinrichting Westervoortsedijk, fietsbrug over de Neder-Rijn en het sociaal gebiedsplan. Al deze projecten samen maken van dit gebied een aantrekkelijk en toekomstbestendig stuk stad. De ambities en doelen zijn door de gemeenteraad vastgelegd in de Gebiedsvisie Rijnpark (2024). Dat is de uitwerking van het in 2023 door de raad vastgestelde gebiedsprogramma Grootchalig Woningbouw gebied Spoorzone Arnhem oost.

Voor fase 1 zijn in juni 2025 Hoofdlijnenakkoorden gesloten met de marktpartijen en de drie corporaties. Voor fase 2 heeft het college in november Voorkeursrecht gevestigd en heeft het Rijk middelen beschikbaar gesteld. Deze middelen zijn deel van de € 138 mln voor de Spoorzone. Daarmee zijn grote stappen gezet naar een sluitende businesscase (buca) voor fase 2. De gemeenteraad heeft het vestigen van het Voorkeursrecht op 28 januari 2026 bestendigd.

De onderzoeken naar de uitplaatsing van de spooremlacements hebben tot op heden aangetoond dat dat kan binnen de geraamde middelen.

De door het Rijk beschikbare middelen moeten de woningbouwproductie in de Spoorzone versnellen. De bouw van de eerste woningen in fase 1 moet starten in 2030, de bouw van woningen in fase 2 begint in 2035. In november 2025 heeft het college het plan van aanpak transformatie Spoorzone Arnhem-Oost vastgesteld. Dit voorziet in de benodigde bedrijfsverplaatsingen in fase 1 en 2.

De gemeenteraad heeft in februari 2026 de gebiedsvisie IMA vastgesteld. Deze visie maakt de modernisering en intensivering van de aanpalende bedrijventerreinen naast Rijnpark mogelijk en bevordert de verhuizing van bedrijven.

Hiermee zijn in 2025 cruciale stappen gezet. De focus ligt niet langer alleen op fase 1, maar op de gehele ontwikkeling van Rijnpark.

Vooruitblik

In de komende bestuursperiode moeten betrokken stakeholders voor Rijnpark worden gecontracteerd. Dat zijn de eigenaren en marktpartijen in fase 1 en 2, de drie woningcorporaties, NS en ProRail, het Rijk (VRO en I&W) en andere partijen. Harde afspraken zijn nodig om Rijnpark daadwerkelijk te transformeren. Denk aan het uitplaatsen van bedrijven, de sloop van opstallen, het bouwrijp maken van grond en het bouwen van woningen.

Dit jaar ligt de prioriteit bij het sluiten van de samenwerkingsovereenkomst (SOK) fase 1 en daarna het ter visie leggen van het Omgevingsplan fase 1. Ook worden een aantal belangrijke grondverwervingen in fase 1 afgerond (onder meer van PostNL).

Nog dit jaar volgt een grote stap in fase 2, namelijk een dialoogronde met alle bedrijven en eigenaren om afspraken te maken over de ontwikkelstrategie en de fasering. Parallel daaraan worden stedenbouwkundige en andere technische onderzoeken gedaan die de basis vormen voor de grondexploitatie fase 2. Deze wordt eind 2026 ter vaststelling aan de raad voorgelegd.

In de komende bestuursperiode moet Rijnpark nog verder van de grond komen. De projectorganisatie wordt opgeschaald om alle ontwerpogaven en met het Rijk voor de woningproductie afgesproken deadlines waar te kunnen maken. Dit vraagt een grote inzet van de organisatie.

Binnen de gebiedsontwikkeling Rijnpark wordt een relatie gelegd met opgave 7a uit de transformatie sociaal domein. Deze opgave richt zich op het in balans ontwikkelen van de sociale en fysieke leefomgeving. We stellen een sociaal gebiedsplan op en leggen daarmee het fundament voor gemeenschapsvorming.

Deelproject Schaapsdrift

- Het project Schaapsdrift betreft de transformatie van het plangebied naar een gemengde woon-werkwijk. Het programma betreft nieuwbouw van minimaal 450 woningen, circa 180 zorg units en 5.000 m2 maatschappelijke en commerciële voorzieningen.
- In 2025 zijn het Omgevingsplan (OP) met kostenverhaal en het Omgevingskwaliteitsplan door de raad vastgesteld. Er zijn door 4 partijen in het gebied beroepen ingediend tegen het OP, die nog niet zijn afgehandeld. Daarmee is het OP nog niet onherroepelijk. Met vaststelling van het OP is het voorkeursrecht met nog 5 jaar verlengd.
- Er zijn met 3 partijen intentieovereenkomsten afgesloten. Er is voortgang in de planvorming. De ontwikkeling van de eerste ontwikkellocaties liggen aan de zuidkant van het gebied en kunnen, onafhankelijk van de ontwikkeling van de noordzijde, ter hand worden genomen. Het streven is om in 2026 met deze partijen een ontwikkelovereenkomst te sluiten (in de vorm van een bouwclaim of een SOK).
- Op basis van het voorkeursrecht verwerft de gemeente actief locaties in het gebied. In 2025 is één locatie, de locatie Olderaan aan de Schaapsdrift, verworven. Daarnaast lopen onderhandelingen met diverse partijen over verwerving. De onderhandelingen met Innoforte en Damen over de aankoop van hun locatie zijn nog niet afgerond.
- Als gevolg van (door) sommige verwervingen heeft de gemeente vastgoed in bezit gekregen. Deze panden zijn in tijdelijk beheer genomen. Een deel van het vastgoed is verhuurd. Omdat deze panden zullen worden gesloopt ten behoeve van de gebiedsontwikkeling, is voor de huurders beëindiging van de huurovereenkomsten opgestart.
- In het kader van de gebiedstransformatie moeten de meeste bedrijven (soms tijdelijk) verhuizen. Er heeft een inventarisatie plaatsgevonden van de te verplaatsen bedrijven. Met alle bedrijven worden - of zullen gesprekken worden - gevoerd om de scope van de herhuisvesting (aard en omvang van het vastgoed, planning etc) te bepalen. In het kader van huurbeëindigingen/ verhuizingen van ondernemers worden cf. het sociale plan kosten vergoed.
- Binnen het project zijn een aantal deelprojecten waar mogelijk de gemeenten actief de ontwikkeling ter hand zal nemen. Dat zijn de parkeerhub, de inrichting van het openbare gebied en de ontwikkeling van het bodemenergiesysteem. Voor de realisatie en eventuele exploitatie van de parkeerhub moet een parkeerexploitatie (PEX) worden opgezet, die mogelijk onderdeel wordt van een in 2026 nader te bepalen PEX voor Spoorzone. Hetzelfde geldt mogelijk voor de exploitatie van het bodemenergiesysteem (WKO's).

Deelproject Presikhaaf 3

In 2024 stelde de gemeenteraad de Gebiedsvisie Presikhaaf 3 vast, samen met de startnotities Houtmanlocatie en Kermisland. Deze visies liggen ten grondslag aan het verbeteren van de leefbaarheid van deze wijk voor de lange termijn. Presikhaaf 3 is een ruim opgezette, groene buurt. Dit willen we behouden en versterken, zodat mensen meer naar buiten gaan en elkaar ontmoeten. Er komen woningen bij voor starters en senioren zodat de doorstroming op gang komt. Wegen worden veiliger door aanpassingen en langzamer verkeer. Maatschappelijke organisaties en onderwijsinstellingen zijn de ankers van de wijk. Zij verbinden mensen en zorgen voor werkgelegenheid. Presikhaaf 3 wordt een wijk waar het fijn en veilig wonen is en waar men omkijkt naar elkaar. Een wijk om trots op te zijn.

Presikhaaf 3 valt onder het Nationaal Programma Arnhem-Oost en is een van de deelgebieden van de Spoorzone Arnhem-Oost. Een deel van de uitvoering van de gebiedsvisie valt onder de gebiedsexploitatie van de Spoorzone. Andere delen worden gefinancierd door eigen middelen aangevuld met bijdragen van provincie en Rijk.

De uitvoering van de Gebiedsvisie Presikhaaf 3 is in lijn met de Omgevingsvisie Arnhem 2040, de Visie sociaal domein, de Woonvisie en het DMP (Duurzaam Mobiliteitsplan). De uitvoering loopt tot en met 2030. Dit is haalbaar.

We voeren de Gebiedsvisie samen met de bewoners uit. In een Klankbordgroep praten zij mee en geven ze advies over de woningbouw, de inrichting van de openbare ruimte en over communicatie en participatie. Met een nieuwsbrief en een jaarlijkse bijeenkomst worden alle wijkbewoners betrokken.

Er zijn drie woningbouwprojecten waarvan twee op gemeentelijk eigendom: Houtmanlocatie en Middachtensingel en één woningbouwproject waarbij de gemeente faciliterend grondbeleid voert. In totaal worden hier 300 appartementen gebouwd.

Voor de opgaven voor water, ecologie en landschap komt een uitvoeringsplan dat ook voorziet in compensatie van de negatieve gevolgen van de toename van woningen. Hiervoor heeft NPAO een maximale rijksbijdrage gekregen vanuit NPLV van € 12.223.908 (incl. Btw). Dit is een Toeslag Realisatiestimulans voor NPLV-wijken voor bovenplanse openbare ruimte en collectieve maatschappelijke voorzieningen. Met deze middelen kunnen we deze opgaven waarmaken en de vervuilde ondergrond saneren.

In Presikhaaf 3 werken we ook aan het behouden en verduurzamen van maatschappelijke voorzieningen. Met bijdragen vanuit Rijk en NPAO vervangen we het huidige buurtcentrum De Overkant en saneren en vergroten we de buitenruimte en richten we deze opnieuw in. Voor het project Kerklocatie onderzoeken we de mogelijkheden om een beeldbepalende kerk en haar functies (religie, ontmoeten, muziek) te behouden voor de wijk. Een voormalig schoolgebouw transformeren we naar woningen.

Deelproject Middengebied (onderdeel kenniscampus Arnhem Velp)

De ontwikkeling Middengebied Kenniscampus is eveneens een deelgebied van de Spoorzone Arnhem. Hier wordt de Intratuin-locatie in Presikhaaf herontwikkeld in een gemengd gebied met woningen, studenteneenheden (totaal 250-350 woningen) en kleinschalige voorzieningen. Dit mét behoud van de Intratuin, geëxploiteerd door het sociaal ontwikkelbedrijf Scalabor. Zo steunen we de ambities voor de Kenniscampus Arnhem Velp en de woningbouwopgave in de stad. De startnotitie (in juni '25 vastgesteld door gemeenteraad) gaat over de kaders voor deze ontwikkeling. De grond is niet van de gemeente, de gemeente faciliteert. Om dit mogelijk te maken vormt de gemeente een naastgelegen paardenwei om naar natuur en recreatief uitlooptgebied. Hiermee draagt dit project bij aan versterking van de ecozones Presikhaaf en de Groene Wig Arnhem Oost.

Deelproject Innovatief Maakdistrict Arnhem (IMA)

- Het project Innovatief Maakdistrict Arnhem (IMA) is de uitwerking van de Gebiedsvisie IMA, die in februari 2026 door de raad is vastgesteld. Het is geen vastomlijnd plan, maar een richtinggevend perspectief op basis waarvan stedenbouwkundige plannen en omgevingsplannen worden gemaakt. Het doel is het versterken van de economische kracht van het gebied: een beter vestigingsklimaat, meer werkgelegenheid, ruimte voor innovatie, intensiever ruimtegebruik, versterken van de klimaatbestendigheid en ruimte voor circulariteit.
- Het gebied bestaat uit vier deelgebieden: Het Broek, Cleantech Park Arnhem, Nieuwe Haven en Oude Veerweg. Deze hebben elk een ander karakter, een eigen opgave en andere stakeholders. Daarom krijgt het hele gebied een ontwikkelstrategie, uitgewerkt in de deelgebieden.
- In 2026 doen we voorstellen over de noodzaak en mogelijkheid voor actief grondbeleid in (delen van) het IMA-gebied. De transformatieopgaves van Rijnpark en Schaapsdrift vereisen meer grip op de ontwikkeling van strategische percelen.
- In Cleantech Park heeft de gemeente minder invloed. Het gebied heeft één eigenaar. In de Nieuwe Haven zit de gemeente in de gebiedsorganisatie die werkt aan een ontwikkelingsplan. Hier beschikt de gemeente over een paar percelen die zijn uitgegeven in erfpacht. Het gebied aan de Oude Veerweg is van de gemeente. Hier is een grex geopend: de gemeente heeft de regie.
- In Het Broek liggen mogelijkheden voor verdichting of herstructurering. In 2026 zal hiervoor een strategie worden ontwikkeld, inclusief een financiële paragraaf.

Kansen en Bedreigingen

- Een belangrijke kans is dat met de vaststelling van de Gebiedsvisie (her)ontwikkelingen in het IMA-gebied versneld worden opgepakt. De gemeente kan via privaats- en publiekrechtelijke instrumenten invloed uitoefenen.
- Een bedreiging voor de ontwikkeling is dat de gemeente te weinig instrumenten en middelen heeft en daardoor minder grip en sturing krijgt om schuif- en herhuisvestingsruimte te creëren voor bedrijven die moeten verhuizen uit Rijnpark en Schaapsdrift. De gemeente kiest daarom primair voor een faciliterende rol. Het zal soms echter nodig zijn om samen te werken met de markt of zelfs actief grondbeleid te voeren.

De hierboven beschreven ontwikkelingen, direct gerelateerd aan de grootschalige gebiedsontwikkeling in Spoorzone Arnhem-Oost, raken ook vele andere programma's en afdelingen binnen de gemeente. Met Spoorzone Arnhem-Oost willen we een goed stuk stad toevoegen. Dat is veel werk en stelt ons voor uitdagingen. Bijvoorbeeld bij Mobiliteit voor parkeerhubs in de Spoorzone en een mogelijke fietsbrug tussen Malburgen en de Spoorzone. En bij Openbare ruimte voor onderhoud en beheer dat past bij de omgeving en de ambities van de raad. Binnen het sociaal domein wordt gewerkt aan een gebiedsplan dat recht doet aan de sociale kant van het nieuwe stadsdeel voor de inwoners.

Deelgebied Nieuw kadekwartier

Dit deelgebied ligt aan de Westervoortsedijk, op de locatie van de vroegere melkfabriek van Coberco. Het Coberco-gebied biedt ruimte voor circa 411 woningen, voorzieningen en parkeren. Net na de zomervakantie van 2025 is daar gestart met de bouw. De komende jaren zullen in het teken staan van de doorontwikkeling en realisatie van dit gebied. In het Havenmeesterkwartier (voorheen Groot Rijnwijk), waarvoor in april 2023 het uitwerkingsplan is vastgesteld, zouden 400 woningen worden gerealiseerd. De ontwikkelaar, BPD, heeft een verzoek ingediend om het aantal woningen te verhogen door middel van verdichting. Door het plan op die manier te wijzigen, groeit het aantal woningen naar circa 600.

Deelgebied Zijdekwartier

Het voormalige AKZO-terrein aan de Velperweg wordt een gebied met wonen, sport, een kinderdagverblijf en een regionaal opleidingscentrum. Een levendige wijk waar ook kantoren en bedrijvigheid ontstaat. In het Zijdekwartier worden 600 woningen gerealiseerd waarvan 30% sociale huur en 20% betaalbaar (koop of huur).

Financiën en risico's

Er zijn geen autonome of onvermijdelijke financiële ontwikkelingen op dit moment. Hieronder zijn per onderwerp de knelpunten beschreven, in lopend beleid en samenhangend met het door de raad vastgestelde gebiedsprogramma Grootchalig Woningbouwgebied Spoorzone Arnhem Oost. Sommige knelpunten hangen direct samen met de activiteiten bij de gebiedsontwikkeling Spoorzone, andere knelpunten treden op in andere begrotingsprogramma's als gevolg van de grootschalige gebiedsontwikkeling Spoorzone.

A. Knelpunten die direct gerelateerd zijn aan de gebiedsontwikkeling Spoorzone:

1) Spoorzone – business case grex Rijnpark fase 2 (programma 11. Ruimtelijke ontwikkeling)

Voor extra woningen en banen in Rijnpark fase 2 zijn door het Rijk extra middelen beschikbaar gesteld (zie zaaknummer 4809435). Het Rijk stelt als voorwaarde onder meer voldoende regionale cofinanciering. In de Begroting 2026 is daarvoor een eerste stap gezet. Maar om tot een sluitende grex voor Rijnpark fase 2 te komen, zijn vanaf 2027 extra middelen nodig.

2) Spoorzone –transformatie/uitplaatsing bedrijven (programma 11. Ruimtelijke ontwikkeling)

De raad wil dat bedrijven die in de Spoorzone plaats moeten maken voor woningen actief en zorgvuldig worden begeleid, en bij voorkeur worden verplaatst binnen de gemeentegrenzen van Arnhem. De capaciteit en organisatie van deze activiteiten zijn opgenomen in bestaande grondexploitatie Spoorzone. In de gevallen waarin de gemeente een actieve rol moet pakken kan een nieuwe grondexploitatie nodig zijn, met mogelijk als gevolg een onrendabele top of de noodzaak tot andere incidentele, kostbare maatregelen. Daar is geen budget voor. Dit is een knelpunt voor de uitplaatsing en transformatie van deze bedrijven in de Spoorzone.

3) Spoorzone – Startnotitie Winkelcentrum Presikhaaf (programma 11. Ruimtelijke ontwikkeling)

Het maken van een startnotitie ter voorbereiding van de verdere gebiedsontwikkeling met woningen rondom Winkelcentrum Presikhaaf vereist vanaf 2027 incidenteel extra middelen. Deze startnotitie volgt uit het door de raad in 2023 vastgestelde Gebiedsprogramma Grootchalig Woningbouwgebied Spoorzone Arnhem-Oost.

4) Spoorzone – opstellen uitvoerings- en financiële strategie integrale uitwerking Gebiedsprogramma Grootchalig Woningbouwgebied Spoorzone Arnhem-Oost (programma 11. Ruimtelijke ontwikkeling)

Om een 'goed stuk stad' te realiseren in Spoorzone Arnhem Oost is meer sturing nodig op de samenhang van gebiedsontwikkeling, stedelijke ontwikkeling en sociaaleconomische ontwikkeling (NPAO/TSD). Dit vraagt een uitvoeringsstrategie en een financiële strategie voor de invulling van een groene en sociale leefomgeving, economie, mobiliteit en energie. Een lobby richting Rijk, regio en provincie is nodig om voldoende middelen los te maken voor de noodzakelijke investeringen in capaciteit, onderzoek en verkenningen in de komende vier jaar.

5) Spoorzone – uitvoering gebiedsvisie Innovatief Maakdistrict Arnhem (IMA) (programma 11. Ruimtelijke ontwikkeling)

Het project Innovatief Maakdistrict Arnhem (IMA) is de uitwerking van de Gebiedsvisie IMA, die in februari 2026 ter besluitvorming is voorgelegd aan de raad. Op basis hiervan worden in vier jaar onder meer een ontwikkelstrategie, stedenbouwkundige plannen en omgevingsplannen opgesteld. De huidige budgetten in de begroting zijn hiervoor onvoldoende.

B. Knelpunten in overige begrotingsprogramma's als gevolg van grootschalige gebiedsontwikkeling Spoorzone

6) Spoorzone – Zorg in Rijnpark (programma 07. Zorg)

Vanuit het domein Zorg en Welzijn werken wij actief mee aan een investeringscoalitie waarin een maatschappelijke businesscase centraal staat. Ons doel is het realiseren van woningen én een duurzame en veerkrachtige gemeenschap waarin inwoners zich thuis voelen en volwaardig kunnen meedoen. Maar wij zien ook risico's. Het plan voorziet in 40% sociale huurwoningen, wat naar verwachting betekent dat er relatief veel kwetsbare inwoners in Rijnpark zullen komen wonen. Dit vraagt om forse investeringen aan de voorkant: niet pas ingrijpen wanneer problemen ontstaan, maar preventief bouwen aan ontmoeting, laagdrempelige ondersteuning en een sterke sociale basis. Deze inzet helpt om het beroep op zwaardere, dure zorg (Ziektekostenverzekeringswet, Wet langdurige zorg) op de lange termijn zoveel mogelijk te beperken. We overleggen met het Rijk en andere partijen of het mogelijk is om op basis van een maatschappelijke businesscase een investeringscoalitie te vormen. Dan dragen ook andere partijen bij aan de benodigde investeringen die voortkomen uit het sociaal gebiedsplan.

7) Spoorzone – fietsbrug nabij Rijnpark (programma 02. Mobiliteit)

In de gebiedsvisie Rijnpark (raadsbesluit 2024) is een fietsbrug opgenomen in Arnhem Spoorzone Oost tussen Rijnpark en Malburgen. Deze brug draagt sterk bij aan een duurzame bereikbaarheid van Arnhem Oost en heeft ook andere positieve effecten. Zoals meer sociale cohesie en de verbinding tussen Rijnpark en de sportvelden in Malburgen. Voor deze fietsbrug zijn nog geen middelen gereserveerd. Vanaf 2030 is een jaarlijks bedrag nodig voor kapitaallasten en onderhoud. De hoogte daarvan hangt af van de mate waarin cofinanciering mogelijk is.

8) Spoorzone – aanloopverliezen parkeerhubs Rijnpark/Schaapsdrift (programma 02. Mobiliteit)

Mobiliteitshubs zijn een belangrijk middel in de mobiliteitstransitie en duurzame bereikbaarheid. In de gebiedsontwikkeling Rijnpark zet de gemeente in op collectieve mobiliteitshubs als parkeervoorziening. Dit vooral voor de autoluwe inrichting van het gebied, de mogelijkheid tot functiestapeling, sturing op laag autogebruik en het kunnen aanbieden van duurzamere alternatieven, zoals (deel)fietsen en deelauto's. De business case gaat ervan uit dat de gemeente de ontwikkeling, het beheer en de exploitatie uitvoert, zodat ze de volledige zeggenschap behoudt, bijvoorbeeld over de parkeertarieven in de hubs. Het ontwikkelen van rendabele hubs leidt voor de gemeente tijdelijk tot aanloopverliezen.

9) Spoorzone – bovenwettelijke eisen/toenemende ambitie duurzaamheid (programma 10. Duurzaamheid)

De gemeente Arnhem heeft ambities voor duurzaamheid en circulariteit die verder gaan dan de huidige wet- en regelgeving. Hiervoor zijn nu nog geen budgetten beschikbaar. Dat is dus een knelpunt in het lopende beleid.

10) Spoorzone – onderhoud openbare ruimte op hoger niveau (programma 12. Wonen en Leefomgeving)

De raad heeft ingestemd met het bouwen van een 'goed' stuk stad in de Spoorzone. Dat betekent gezien de intensiteit van het gebied een hoger onderhoudsniveau dan nu in de woonwijken wordt gehanteerd. Hiervoor zullen structureel extra middelen nodig zijn bij afdeling Openbare ruimte. Dit zal naar verwachting niet eerder nodig zijn dan vanaf 2030.

11) Spoorzone – sociaal gebiedsplan Rijnpark (programma 08. Welzijn)

Voor Rijnpark fase 1 is een sociaal gebiedsplan opgesteld. De benodigde middelen om in de komende coalitieperiode te starten met de eerste realisatie van dit sociaal gebiedsplan, staan nog niet in de lopende begroting. Deze (voor)investeringen zijn in dit informatiedossier opgenomen in programma S8 Welzijn.

12) Spoorzone - Kunst en cultuur in de Spoorzone Arnhem-Oost (programma 05. Cultuur)

De Uitgangspuntennota Cultuurbeleid 2025-2028, 'Standplaats Arnhem' stelt dat kunst en cultuur onmisbaar zijn voor de ontwikkeling van een aantrekkelijke en leefbare stad. Met de door de gemeenteraad [vastgestelde Referentienormen voor Culturele Voorzieningen](#) is cultureel vastgoed in de Spoorzone voor dit doel in te zetten. In deze nota staat een indicatieve opgave voor culturele voorzieningen per 10.000 inwoners, evenals de principes waarop de ontwikkeling is gebaseerd en het mogelijke kostenplaatje. Ruimteclaims kunnen vervolgens stap voor stap worden omgezet in concrete projecten. Denk aan ruimte voor een bibliotheek, kunstpodia, ateliers en broedplaatsen, of goede buitenlocaties voor culturele festivals en evenementen. Door te investeren in betaalbare (cultuur)verzamelgebouwen ontstaat ruimte voor kleinschalige creatieve en culturele bedrijvigheid. Naast ateliers is er ook behoefte aan deze plekken voor kunstcollectieven en -initiatieven, zogenaamde culturele broedplaatsen, waarvoor leegstaande panden in de Spoorzone zijn in te zetten. Dit kan de leefbaarheid versterken. De eerste onderzoeken gaan van start. Voor de komende 4 jaar wordt hier nog geen knelpunt voorzien.

C. Risico's

De risico's van de gebiedsexploitatie Spoorzone zijn geactualiseerd voor de jaarrekening/FJP 2025. Voor het vaststellen van de grondexploitatie Rijnpark fase 2 zal extra weerstandsvermogen nodig zijn. Dit om risico's voor het grondbedrijf. De exacte omvang zal duidelijk worden als deze grex wordt vastgesteld.

1.3 Transformatie Sociaal Domein

Arnhem is een prachtige stad. Een stad waar iedereen zich thuis mag voelen, waar iedereen mee kan doen en waar je weet: ik word gezien, ik hoor erbij.

Maar we weten ook: dat is niet vanzelfsprekend. En bij ongewijzigd beleid lopen zowel wij als gemeente als onze maatschappelijk organisaties in de komende jaren tegen grenzen aan: In capaciteit, in het aantal inwoners dat we kunnen ondersteunen en financieel.

In de afgelopen bestuursperiode hebben we ons ingespannen voor de houdbaarheid van het stelsel van het sociaal domein. Er zijn tal van maatregelen genomen om het sociaal domein te transformeren. Het werd echter ook duidelijk dat dat binnen het huidige stelsel niet voldoende is. We zien dat de gemiddelde kosten (gecorrigeerd naar prijspeil) voor ambulante Jeugdzorg al jaren stijgen met gemiddeld 4% per jaar. Het aantal inwoners dat gebruik maakt van een vorm van ondersteuning stijgt nog steeds. We hebben te veel vroegtijdse schoolverlaters. En ons bijstandsvolume is nog steeds hoog¹⁰. Bij ongewijzigd beleid zullen uitgaven per inwoner blijven stijgen. Een stijging die we niet hebben begroot.

Er is een sterke versnippering over beleidsvelden, regelingen en partijen. Het hulpaanbod is duur en niet toereikend. Als we niets doen krijgen onze inwoners te maken met minder leefbaarheid, minder veiligheid, lange wachttijsten en andere problemen en nemen de kosten in het sociaal domein nog verder toe.

Om dit te doorbreken is een fundamentele wijziging van het stelsel nodig: een nieuw ontwerp van het landschap en een nieuwe manier van (samen)werken in het sociaal domein.

Kenmerken van dit “nieuwe landschap” zijn:

- We denken altijd vanuit de leefwereld van de Arnhemmer;
- We lossen problemen op vóór ze groot en zwaar worden, zodat de inwoner zich geholpen voelt;
- We maken het stelsel slimmer en eenvoudiger, zodat de inwoner zijn weg kan vinden;
- We gaan van ketens naar netwerken rondom inwoners, zodat de inwoner zich ondersteund voelt;
- We trekken samen op: gemeente en partners werken samen met inwoners aan een integrale oplossing.

De transformatie van het sociaal domein is een proces van minimaal vijf tot tien jaar. Er is in de begroting 2026-2029 voor gekozen om een aantal onderdelen van het sociaal domein incidenteel, voor één of twee jaar, te financieren. Dit betrof met name interventies op de korte termijn. Behalve voldoende uitwerktijd voor de grote opgaven is er daarmee ook ruimte gelaten om keuzes te maken aan het begin van de volgende bestuursperiode. Het is dus aan het nieuwe bestuur om samen de benodigde vervolgstappen te zetten.

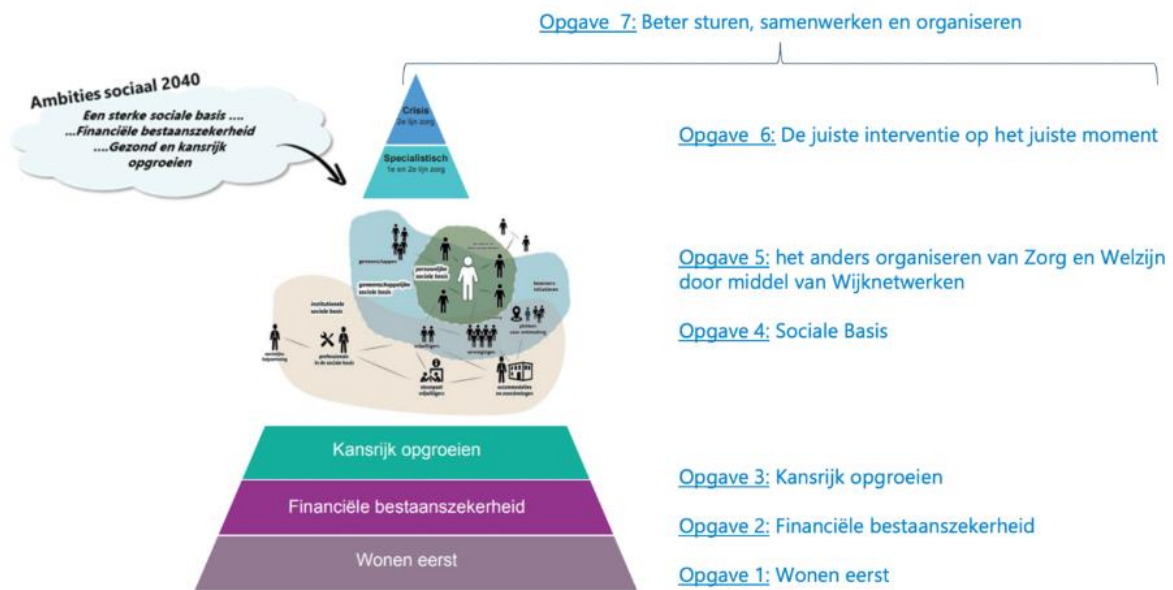
Een transformatie in samenhang binnen 7 hoofdpogaven

De aanpak van de transformatie sluit zoveel mogelijk aan op de leefwereld van de inwoner. Om de problemen in de verschillende leefgebieden vroegtijdig aan te pakken geven we onze transformatieopgaven in samenhang vorm, en monitoren en stellen we bij waar nodig.

In de bestuursperiode 2022-2026 heeft is daarom besloten om de transformatie vorm te geven langs zeven hoofdpogaven. De hoofdpogaven één tot en met zes (zie figuur 1) volgen daarbij de leefwereld van inwoners.

We beginnen bij Wonen eerst, gevolgd door Financiële bestaanszekerheid en Kansrijk opgroeien. Hiermee sluiten we aan op de basisbehoeften voor onze inwoners. Daarna volgen de hoofdpogaven voor de ondersteuningsbehoeften van onze inwoners, van lichtere tot zwaardere benodigde ondersteuning. Van het verzekeren van een sociale basis en ondersteuning met Wijknetwerken tot de juiste interventie op het juiste moment. Hoofdpogave 7 is daarbij overkoepelend over alle andere opgaven heen (Beter sturen, samenwerken en organiseren).

¹⁰ Zie voor de onderbouwing de factsheets in de begrotingsprogramma's S04 Onderwijs, S06 Participatie en armoedebestrijding, S07 Zorg en S08 Welzijn.

Figuur 1 Een transformatie die aansluit bij de leefwereld van de Arnhemmers

De transformatie geven we vorm in nauwe afstemming met andere majeure opgaven in onze stad, zoals het Nationaal Programma Arnhem Oost (NPAO) en het programma Versnelling energietransitie.

In de inleiding beschreven we al dat als we niets doen (scenario 0) dit zal leiden tot verminderde beschikbaarheid van ondersteuning en verdere kostenstijgingen in het brede sociaal domein. We zullen daarom hieronder per hoofdpogave van de transformatie beschrijven welke fundamentele keuzes noodzakelijk zijn in de volgende coalitieperiode. Zodat we daadwerkelijk de stap naar voren kunnen zetten naar een nieuw houdbaar landschap in het sociaal domein (scenario 1). Ambtelijk adviseren wij u om scenario 1 uit te voeren.

We kunnen niet alles tegelijk. Daarvoor is de samenhang in het sociaal domein te complex en we kunnen niet “even stoppen met het verlenen van ondersteuning en zorg”. Daarom is het noodzakelijk om in de komende bestuursperiode te kiezen voor een juiste fasering van de transformatie. Ook kunt u vanuit het principe ongelijk investeren kijken naar die doelgroepen en/of wijken waar naar verwachting op korte termijn de grootste resultaten zijn te behalen. Hier ligt een belangrijke link met het NPAO. Hieronder staat per hoofdpogave beschreven welke acties wij u adviseren om als eerste op te pakken.

Hoofdpogave 1 Wonen Eerst

Wonen Eerst draait om de wijze waarop Arnhem omgaat met woonruimte voor aandachtsgroepen. We beogen een verschuiving van langdurige opvang naar versneld zelfstandig wonen, waar nodig met ambulante ondersteuning en zorg. Zo bieden we een kans op een zelfstandige wooncarrière, met rust en ruimte om het leven weer op te bouwen. Deze verschuiving biedt perspectief op zelfstandig wonen en draagt bij aan het beheersbaar houden van wachtlijsten en het verminderen van druk op zorg en opvang, zoals maatschappelijke opvang (MO), beschermd wonen (BW) en Jeugdhulp. Hierdoor krijgen mensen de rust en stabiliteit om hun leven verder op te bouwen, bijvoorbeeld door het volgen van een opleiding of het vinden van werk. Aan gemeentezijde geeft dit de ruimte om - na het wegwerken van de bestaande wachtlijsten - gefaseerd de benodigde plekken voor MO, BW en Jeugdzorg af te bouwen.

In de afgelopen coalitieperiode lag de focus op het beter benutten van het bestaande woningaanbod. Dit wordt doorgezet in de komende periode door bestaande processen te verbeteren en te versterken met interventies uit het sociale domein, zoals uitstroomroutes en herkansingsroutes in combinatie met sociale interventies en casusregie. We zullen echter niet genoeg woningen beschikbaar hebben om wachtlijsten echt weg te werken en de verschillende benodigde vormen voor zorg met verblijf voldoende af te bouwen.

Hiervoor moeten we bestaande regelingen aanpassen, zoals met een uitbreiding van de woonkостentoeslag voor jongeren onder de 21. Anderzijds verkennen we de mogelijkheden om het woningaanbod te verbreden door bijvoorbeeld woningdelen bij corporaties vergunningsvrij te maken, door particuliere (hospita)verhuur te faciliteren en door te kijken naar de mogelijke aankoop en transformatie van vastgoed. In samenhang hiermee voorzien we

in ambulante begeleiding om jongeren een kansrijke start te geven bij hun zelfstandige wooncarrière, waar nodig met aanvullende afspraken en maatregelen om de leefbaarheid in wijken te behouden en te verbeteren.

Bij de uitvoering van deze aanpak is rekening gehouden met een realistische succesfactor. De effecten van Wonen eerst worden niet in één keer gerealiseerd, maar groeien geleidelijk door in de tijd. Uit [onderzoek](#) blijkt dat circa acht op de tien deelnemers met deze aanpak duurzaam zelfstandig kunnen wonen.

Op deze manier creëren we daadwerkelijk voldoende woningaanbod voor aandachtsgroepen en bieden we ze een kansrijke start op een zelfstandige wooncarrière. Ook maatschappelijk en financieel is dit uitermate wenselijk.

Hoofdpoging 2 Financiële bestaanszekerheid

Financiële bestaanszekerheid is een onmisbare basis in het leven van de Arnhemmers. In Arnhem heeft 26% van de inwoners een inkomen lager dan 140% van het Sociaal minimum (bron; [rapport bestaanszekerheid in beeld](#)). Dat is 8% meer dan het landelijk gemiddelde. Ruim 10.000 Arnhemse huishoudens hebben problematische schulden (bron; CBS-dashbord Schuldenproblematiek in beeld. 2023). Armoede en schulden veroorzaken niet alleen financiële stress, maar ontwrichten hele levens: jongeren vallen uit op school, ouders kampen met gezondheidsproblemen, gezinnen raken dakloos. Dit kost de samenleving miljoenen per jaar (bron; [Problematische schulden en zorggebruik | CPB Website](#)). En het stopt niet bij deze generatie. Armoede en geldzorgen worden doorgegeven van ouder op kind (Bron; [Rekenkameronderzoek](#); 2023).

De gemeente Arnhem heeft in de afgelopen jaren al het nodige geïnvesteerd in het voorkomen of verminderen van armoede. Daar willen we met kracht mee doorgaan, middels twee deelopgaven:

- Het vergroten van de financiële weerbaarheid van jongeren
- Het versimpelen van het landschap van inkomensregelingen en het vergroten van het effectieve bereik van de inkomensregelingen

Het vergroten van financiële weerbaarheid van jongeren

Jongeren die opgroeien in gezinnen met geldstress lopen een groot risico om later zelf in financiële problemen te komen, bij gebrek aan financiële vaardigheden en weerbaarheid. Preventie via financiële educatie blijkt [effectief](#). Met de hierop gebaseerde aanpak “Vergroten van financiële weerbaarheid van jongeren” willen we samen met scholen de vicieuze cirkel doorbreken. Hiertoe is in 2025 ook een [motie](#) aangenomen.

De nieuwe kerndoelen voor het onderwijs vanaf 2031 bieden een unieke kans om financiële educatie in de toekomst structureel te verankeren. In Arnhem ontwikkelen we deze aanpak nu al met onze partners in het onderwijs. Tegelijkertijd werken we aan een Arnhems hulpfonds dat direct financiële ondersteuning biedt als jongeren dreigen uit te vallen door de financiële thuissituatie. Zo blijft het recht op onderwijs ook voor deze doelgroep overeind.

Een simpeler landschap van inkomensondersteuning en een groter bereik van inkomensregelingen

Voor inwoners die afhankelijk zijn van inkomensregelingen hebben we het bereik in de afgelopen jaren al behoorlijk vergroot. Arnhem ontwikkelde samen met het Bureau Informatiediensten Nederland (BIDN) een tool die snel inzicht geeft in de inkomenspositie van inwoners. Daarmee is Arnhem koploper en een voorbeeld voor ministeries en andere gemeenten.

Desondanks zien we dat vooral werkenden met een laag inkomen nauwelijks gebruikmaken van regelingen. Tot 2021 was dit ongeveer 30% tot 40%, afhankelijk van de regeling (bron cbs/armoedescan). Dit geeft onnodige geldstress, schulden en schrijnende situaties in onze stad.

Daar komt bij dat het landschap van regelingen complex en versnipperd is.

Niet alleen de gemeente, ook tal van lokale en landelijke partijen bieden regelingen en ondersteuning. Hier is een sterke versimpeling van het landschap gewenst.

Concreet willen we dit bereiken door:

- Proactieve dienstverlening (in lijn met de Wet Proactieve Dienstverlening) om zoveel mogelijk inwoners automatisch te wijzen op regelingen waar men recht op heeft.
- Toewerken naar één gesprek waar inwoners alle relevante regelingen kunnen aanvragen en waarbij een snelle inkomenscheck plaatsvindt.
- Met partners in de stad afspraken maken over de inzet over deze snelle inkomenscheck en hun aanbod.

Investeren in bestaanszekerheid levert aantoonbare maatschappelijke én financiële baten op, waarbij de financiële opbrengsten vaak in andere domeinen terechtkomen dan waar de investeringen worden gedaan. Een tijdelijke stijging van de kosten doordat meer inwoners in beeld komen, is daarbij onvermijdelijk. Een aandachtspunt bij de uniformering en het vergroten van het bereik van inkomensregelingen is de zogenoemde armoedeval. Onze aanpak moet er niet toe leiden dat mensen worden ontmoedigd de bijstand te verlaten. Een goede balans tussen standaardaanpak en maatwerk helpt hierbij.

Meer mensen aan het werk

Arnhem heeft relatief veel inwoners die (al lange tijd) een bijstandsuitkering ontvangen. Mede hierdoor is Arnhem een nadeelgemeente op de Buig. We hebben de afgelopen jaren vol ingezet op het toeleiden naar werk en participatie. Desondanks is het aantal inwoners met een bijstanduitkering per saldo niet gedaald. We zullen de aanpak in de komende periode kritisch evalueren en in overleg met economie en onderwijs voorstellen doen om deze situatie te verbeteren.

Hoofdpagave 3 Kansrijk opgroeien

De problematiek van kinderen en jongeren wordt steeds complexer en raakt steeds vaker meerdere domeinen tegelijk. Dat vraagt een ondersteuningsstructuur die aansluit bij de leefwereld van het kind. In het huidige systeem gebeurt dat onvoldoende. Gescheiden verantwoordelijkheden en verkokerde financiering veroorzaken versnippering, trage besluitvorming en onvoldoende passende ondersteuning. Dit leidt tot oplopende wachttijden in de jeugdhulp, een zorgwekkend aantal thuiszitters, druk op schoolteams en groei van speciaal onderwijs. Zonder gezamenlijke transformatie wordt de situatie structureel onhoudbaar voor kinderen, gezinnen, scholen en gemeente.

Om deze ontwikkeling te keren moet de pedagogische basis van het kind weer centraal staan: de omgeving waarin het kind dagelijks leert, leeft en zich ontwikkelt, en waar vormen van ondersteuning elkaar logisch versterken. De school vervult hierin een cruciale rol. De school is voor vrijwel ieder kind de meest constante ontwikkelplek. Daar worden signalen vroeg zichtbaar, zijn de relaties met professionals duurzaam en is preventie het meest effectief te bereiken.

Met Kansrijk Opgroeien – Verbinding onderwijs en jeugdhulp werken we aan de bredere ondersteuning van jeugdigen. Het doel is kinderen en gezinnen eerder, sneller en beter passend ondersteunen, bij voorkeur binnen de onderwijscontext. Scholen worden in plaats van een ‘vindplaats’ van problematiek een ‘werkplaats’ waar problemen worden aangepakt in goede samenwerking tussen onderwijs en sociaal domein. Zo voorkomen we dat problemen escaleren, beperken we schooluitval en bevorderen we inclusief onderwijs. Door ondersteuning dicht bij het kind en de dagelijkse onderwijsomgeving te organiseren, ontstaat een geïntegreerd pedagogisch domein waarin onderwijs, zorg en sociaal-maatschappelijke ondersteuning elkaar versterken. Dit levert zowel kwaliteitsverbetering als structurele kostenbeheersing op en vormt de basis voor duurzame ontwikkeling van kinderen. Deze koers sluit aan bij de beweging richting inclusiever onderwijs in 2035.

Om hier te komen zien we vier samenhangende deelopgaven. Deze hebben alle betrekking op het anders organiseren van ondersteuning op school.

- Inzetten op structurele preventie op scholen: zodat signalen van problemen bij leerlingen en gezinnen vroegtijdig worden herkend en adequaat worden opgepakt. Hiermee vormen we een verbindende schakel tussen leerling, gezin, school, en het professionele en informele netwerk in de wijk.
- Ontwikkelen en borgen van een gezamenlijk handelingskader op het snijvlak van onderwijs en jeugdhulp. Zodat professionals helderheid hebben ten aanzien van verantwoordelijkheden, financiering en mandaat.
- Anders inzetten van ondersteuning aan jongeren op school: we bekijken hoe we de inzet van individuele jeugdhulp zo veel mogelijk kunnen voorkomen door deze collectief op school te organiseren. We spreken binnen het SBO, SO en VSO af dat hulp niet langer individueel en op basis van beschikkingen wordt georganiseerd, maar laagdrempelig en structureel op schoolniveau. Met aanbieders van individuele jeugdhulp worden afspraken gemaakt dat hulp, indien nodig, eenvoudig en aanvullend kan worden bijgeschakeld.
- Creëren van bovenschoolse onderwijs- en zorgarrangementen (OZA) voor leerlingen die thuiszitten of tijdelijk niet kunnen deelnemen aan regulier of speciaal onderwijs. Onderwijs blijft hier leidend, zorg wordt ondersteunend ingezet om ontwikkelingsverlies te voorkomen.

Door te investeren in de genoemde deelopgaven vergroten we niet alleen het kansrijk opgroeien, met alle maatschappelijke voordelen, maar verminderen we ook de druk op scholen en in de specialistische Jeugdzorg. Op termijn betekent dit een verschuiving van budgetten. Middelen die nu nog noodzakelijk zijn voor de specialistische jeugdzorg kunnen we dan effectiever inzetten in en rondom scholen.

Hoofdpogave 4 Sociale Basis en 5 Zorg anders vormgeven door middel van wijknetwerken

Arnhem groeit én vergrijst. Tegelijkertijd zien we een groeiend tekort aan zorgpersoneel, stijgende kosten en een stijging van complexe zorgvragen.

In de afgelopen jaren is met verschillende interventies getracht om de beweging van zware naar lichte ondersteuning ook in het welzijns- en zorglandschap in gang te zetten. Maar de huidige inrichting van ons stelsel blokkeert deze beweging. Ons welzijnslandschap is versnipperd, we werken nog te aanbodgericht en door de veelheid aan partijen kunnen onze inwoners én professionals hun weg steeds moeilijker vinden.

Dit doorbreken vraagt om een sterk politiek daadvlak en keuzes. Ambtelijk wordt geadviseerd om, in lijn met eerdere vastgestelde beleidslijnen, de komende bestuursperiode de volgende (stelsel) wijzigingen door te voeren:

1. Voeg de huidige welzijnssubsidies samen tot één regeling brede welzijnsbasis. De regeling dient zo te worden vormgegeven dat het grootste deel van de (lichte) ondersteuningsvragen van inwoners kan worden opgepakt vanuit een overzichtelijk welzijnslandschap.
2. Stel (gefaseerd) per wijk een sociaal gebiedsplan op met daarin de benodigde voorzieningen (de sociale 'basis') en de aanwezige voorzieningen. Op basis hiervan is te zien of er aanbod mist of juist te veel is. Het sociaal gebiedsplan kan als onderlegger dienen voor gerichte investeringen per wijk en buurt ('ongelijk investeren') en specifiek de bijdrage van de gemeente aan initiatieven van inwoners van wijken en buurten. Hier ligt een belangrijke link met het Integraal Accommodatiebeleid (IAB) ('de stenen').
3. Versterk het Sociaal Wijkteam en maak het Sociaal Wijkteam met een 'regiefunctie' leidend in het landschap. Een stevig sociaal wijkteam is essentieel om de beweging van zware naar lichte zorg en/of de sociale basis te kunnen maken.
4. Gespecialiseerde zorg, geleverd door zorgaanbieders, dient in de nabije toekomst aanvullend te zijn op de ondersteuning uit de nieuwe subsidieregeling welzijnsbasis en binnen de opdracht van het sociaal wijkteam. Dat betekent concreet dat aanvullende zorg door zorgaanbieders straks alleen nog hoeft te worden toegekend aan de inwoners die niet 'voorliggend' kunnen worden geholpen.
5. Zowel in de regeling welzijnsbasis als in de opdracht aan het sociaal wijkteam is te onderzoeken in hoeverre zij een rol kunnen spelen in vroegsignalering, ook voor lastig te bereiden doelgroepen.
6. Betrek de lessen uit de pilot Wijknetwerken bij de keuzes over wat mee moet in de regeling brede welzijnsbasis en in de opdracht van het sociaal wijkteam.

Deze wijzigingen zullen mogelijk leiden tot een gedeeltelijke verschuiving van budgetten van het huidige begrotingsprogramma Zorg naar Welzijn. Daarmee verminderen we sterk de druk op de gespecialiseerde (aanvullende) zorg, voorkomen we toekomstige zorgvragen en keren we de tendens van steeds hogere (zorg)uitgaven per inwoner. Dit sluit aan op de landelijke opgaven die van ons als gemeente worden gevraagd, zoals in de landelijke Hervormingsagenda Jeugd, Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming en het convenant Stevige Lokale Teams.

Maar deze stelselwijzigingen gaan niet vanzelf. Het aantal maatschappelijke organisaties dat actief is binnen Arnhem zal stevig moeten worden herschikt. Ambtelijk gezien zien we de voorgestelde wijzigingen echter als onontkoombaar om de druk op de gespecialiseerde zorg en de toenemende kosten te verminderen.

Hoofdpogave 6 De juiste interventie op het juiste moment

Er zullen – hoe goed we het ook doen – altijd inwoners blijven die aanvullende zorg nodig hebben. Deze interventies doen we binnen het begrotingsprogramma 07 Zorg en zijn daar ook na te lezen. Een deel van deze interventies is geheel lokaal vormgegeven, maar een belangrijk deel, zoals Mentale Gezondheid en de AZWA, richten we in met onze regiogemeenten.

De aanvullende zorg wordt voor een groot deel ook regionaal ingekocht. Ook hier geldt dat het landschap regionaal sterk moet worden versimpeld. Op dit moment zijn er in Arnhem nog meer dan 300 zorgaanbieders actief binnen de Wmo en Jeugd. Geadviseerd wordt de komende bestuursperiode de gesprekken te starten met onze regiogemeenten en ook hier in te zetten op een beperkt aantal zorgaanbieders met opdrachten passend bij de benodigde transformatie.

Hoofdopgave 7 Beter samenwerken, sturen en organiseren

Opgave 7a: Verbinding fysiek sociaal

Als onderdeel van deze hoofdopgave versterken we aan de verbinding tussen het fysieke en sociale domein. Een eerste stap is een sociaal gebiedsplan voor Rijnpark fase 1.

We staan als gemeente voor 'Arnhem, ongedeelde stad'.

Hoe we onze stad (her)ontwikkelen is een essentieel puzzelstuk in de aanpak van deze opgave. Door de fysieke planvorming en realisatie te verrijken met het sociale perspectief, bouwen we aan wijken waar mensen naar elkaar omzien. Waar mensen, ook als ze ouder worden, in hun wijk kunnen blijven wonen. Waar kinderen ontwikkelkansen hebben. Waar de openbare ruimte uitnodigt tot bewegen en recreëren. En waar passende maatschappelijke voorzieningen zijn.

Zo bouwen we wijken én sterke gemeenschappen. Dit vraagt wel extra investeringen aan de voorkant, rekening houdend met de verwachte bewonerssamenstelling in combinatie met de hoge verdichting (hoogbouw) in Rijnpark. De sociale programmering sluit daarop aan. Specifiek werken we aan de huisvesting van ouderen en levensloop- en zorggeschikte woningen in Rijnpark.

In de komende bestuursperiode willen we de opgedane kennis in Rijnpark fase 1 breder in de stad benutten. Behalve Rijnpark fase 2 kijken we dan ook naar de andere grote (her)ontwikkelingen binnen onze stad.

Vanuit het fysieke domein wordt het belang van het sociaal gebiedsplan Rijnpark onderschreven. Het sociaal gebiedsplan wordt onderdeel van de samenwerkingsovereenkomst die – naar verwachting – in juni 2026 wordt ondertekend met alle betrokken (markt)partijen.

Opgave 7b Een overkoepelende multiprobleem aanpak

Er is een groeiende groep huishoudens met meervoudige, samenhangende problemen op verschillende leefgebieden, zoals financiën, opvoeding, gezondheid, veiligheid, huisvesting en werk. Deze problemen versterken elkaar en zijn langdurig. Er zijn vanuit verschillende beleidsterreinen initiatieven genomen om deze doelgroep te helpen, zoals binnen het Experiment Immerloo Schuldenvrij, de Doorbraakmethode en Veilig Aanwezig Vertrouwd (VAV). Het werkzame element is steeds hetzelfde: één huishouden, één plan en één vertrouwde regisseur. Vroegsignalering en integrale ondersteuning voor het hele huishouden, met één hulpverlener die naast de inwoner staat en deze ondersteunt bij het regisseren van alle hulp, blijken cruciaal voor duurzame veranderingen. Het vergroot de effectiviteit van ondersteuning, doorbreekt hardnekkige achterstanden en voorkomt de inzet van zwaardere en kostbaardere voorzieningen op de (middel)lange termijn. Het doel is één maatwerkaanpak voor inwoners die kampen met complexe multi-problemen, gebaseerd op het principe: één huishouden, één plan, één regisseur. De inwoner staat centraal, en niet de beleidskolom of het budget. Van de gemeente vraagt dit een integrale aanpak en budget voor deze groep inwoners en sluitende afspraken en opdrachten met organisaties die in het sociaal domein aan ons zijn verbonden, zoals het sociaal wijkteam en de welzijnsorganisaties.

Opgave 7C: Ook wij dienen te transformeren

De transformatie vraagt van onze eigen organisatie een andere manier van werken, organiseren en opdrachtgeverschap, zowel bestuurlijk als ambtelijk. Kern van bovenstaande aanpak is dat inwoner en wijk centraal worden gezet en niet de beleidskolom.

In de komende periode voeren we – in lijn met onze Organisatievisie - de benodigde aanpassingen in de organisatie uit (zie ook hoofdstuk 5). Deze behelzen zowel de organisatie, als de benodigde cultuur en de gewenste wijze van sturen en werken. Goed opdrachtgever- en opdrachtnemerschap is cruciaal.

1.4 Nationaal Programma Arnhem Oost

Waarom een Nationaal Programma Arnhem-Oost

Arnhem-Oost kent al decennialang een stapeling van sociale, economische en fysieke achterstanden. In het gebied wonen circa 54.000 inwoners, verdeeld over de wijken Geitenkamp, Presikhaaf, Klarendal, Malburgen en de Arnhemse Broek. Deze wijken kennen bovengemiddeld veel armoede, schuldenproblematiek, werkloosheid en gezondheidsachterstanden.

Zo heeft gemiddeld 1 op de 5 huishoudens problematische schulden, is bijna de helft van de inwoners laagopgeleid, en ligt de werkloosheid structureel hoger dan het stedelijk gemiddelde. Ook de gezonde levensverwachting ligt meerdere jaren lager dan in andere delen van Arnhem. De woningvoorraad bestaat voor een groot deel uit sociale huur, terwijl de woningwaardes sterk verschillen, van circa €235.000 in Malburgen-Oost tot ruim €600.000 in andere delen van de stad.

Deze ongelijkheid is hardnekkig en kan niet worden opgelost met regulier, sectoraal beleid of kortlopende projecten. Er is een langjarige aanpak nodig waarbij ongelijk wordt geïnvesteerd bovenop wat we als gemeente doen om onze inwoners te ondersteunen en kansen te bieden.

Daarom is het Nationaal Programma Arnhem-Oost opgezet: een langjarige maatschappelijke belofte van 18 jaar, gericht op de structurele verbetering van kansen voor bewoners. We investeren niet alleen in het wegwerken van achterstanden, maar vooral in het duurzaam versterken van talentontwikkeling, leefbaarheid, gezondheid, veiligheid en toekomstperspectief.

Het Nationaal Programma Arnhem-Oost is onderdeel van een bredere landelijke beweging, het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Rijk en gemeenten hebben zich samen gecommitteerd en de bewoners beloofd om met langdurige gebiedsgerichte programma's te werken aan het doorbreken van achterstanden die generaties lang zijn opgebouwd.

Hoe het programma werkt

Het Nationaal Programma Arnhem-Oost werkt vanuit een brede alliantie van partners, waaronder maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, corporaties, bedrijfsleven, veiligheidspartners, bewoners en overheden. De gemeente Arnhem is initiatiefnemer en voortrekker, maar opereert nadrukkelijk als gelijkwaardige partner binnen de alliantie.

Deze Alliantie Arnhem-Oost koerst op een integrale, langjarige en gebiedsgerichte Aanpak. De Alliantie werkt met uitvoeringsplannen voor meerdere jaren en stuurt op samenhang tussen sociale, economische en fysieke opgaven. We benutten nadrukkelijk de kracht, kennis en ervaring van bewoners en lokale netwerken. De focus ligt op een beperkt aantal doorbraakthema's, waaronder:

- Kansengelijkheid in onderwijs
- Armoede en schulden
- Werk en economische participatie
- Gezondheid en welzijn
- Wonen en leefomgeving
- Veiligheid en sociale samenhang

In de aanpak is ruimte voor leren, experimenteren, bijsturen en gezamenlijke verantwoordelijkheid. We monitoren en evalueren structureel op voortgang, effecten en maatschappelijke opbrengsten.

Het Nationaal Programma Arnhem-Oost is gelanceerd in juni 2023. Kort daarna zijn voor de aansturing vanuit de Alliantie Arnhem-Oost een kopgroep en alliantievertegenwoordiging samengesteld, voorgezeten door de burgemeester. De coördinerend wethouder Arnhem-Oost vertegenwoordigt het college in de kopgroep en alliantievertegenwoordiging. De inspanningen ten behoeve van het programma en het realiseren van de gemeentelijke bijdragen aan het programma is desondanks een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het voltallige college.

Stand van zaken

Het Alliantiebestuur heeft begin 2024 het eerste uitvoeringsplan vastgesteld. Dat loopt aan het einde van het huidige kalenderjaar af.

In deze eerste fase zijn tientallen projecten en interventies gestart, onder meer op het gebied van onderwijs, armoedebestrijding, jongerenwerk, gezondheid en leefbaarheid. Voorbeelden zijn de uitbreiding van de Rijke Schooldag, wijkgerichte schuldhulpverlening, jongerenwerk op school en investeringen in ontmoetingsplekken als De Leuke Linde, Sportpark De Bakenhof en de Rommelkist.

Ook is er een nieuw uitvoeringsplan voor de periode 2027–2031 in de maak, met een looptijd van vijf jaar. Dit plan bouwt voort op de 18-jarige belofte en stuurt nadrukkelijker op schaal, samenhang en structurele impact. Succesvolle interventies worden geborgd en waar nodig opgeschaald. Het programma trekt voor meer duurzame systeemverandering samen op met de opgave Transformatie Sociaal Domein.

De uitvoering van het nationaal programma vindt voor het overgrote deel – onder aansturing van het programmabureau - plaats door alliantiepartners. De gemeente Arnhem neemt het grootste deel van de uitvoering voor haar rekening. Ook daarom is het van groot belang dat zowel bestuurlijk en ambtelijk de ambitie, doelen en werkwijze van het nationaal programma Arnhem-Oost worden gedeeld en gevolgd. Dit vraagt gezien de lange looptijd continue aandacht van het gehele college.

Financiën, kansen en risico's

Voor Arnhem-Oost is vanuit de gemeente Arnhem vanaf 2027 structureel ruim €2,7 miljoen per jaar opgenomen op de begroting. Deze middelen vormen, in combinatie met rijksmiddelen zoals het Volkshuisvestingsfonds en de SPUK Kansrijke Wijk, de basis voor de uitvoering. Deze Rijksmiddelen zijn enkel beschikbaar en bestemd voor de aandachtsgebieden van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Arnhem Oost voldoet aan de landelijke criteria voor aandachtsgebieden en kan dus aanspraak maken op deze en toekomstige rijksmiddelen.

In het regeerakkoord Samen aan de slag is voor de periode 2029-2035 jaarlijks €135 miljoen beschikbaar voor het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. In de komende periode werken we uit hoe deze middelen kunnen worden ingezet. Het Nationaal Programma Arnhem-Oost is actief betrokken bij nationale overlegtafels en volgt de landelijke ontwikkelingen nauwgezet. Zo kan Arnhem-Oost snel en effectief inspelen op nieuwe beleidskaders, subsidieregelingen en investeringsprogramma's.

Een solide basis op de gemeentelijke begroting is cruciaal om de 18-jarige belofte waar te maken, de uitvoering te verzekeren en maximaal te profiteren van toekomstige rijksmiddelen.

Hier zijn een aantal punten voor nodig:

- Handhaven van structureel beschikbare gemeentelijke middelen van ruim €2,7 miljoen voor interventies op basis van het Uitvoeringsplan.
- Maximaal inzetten op het verkrijgen van middelen van het Rijk en derden voor investeringen in de wijken in Arnhem-Oost. Als hiervoor cofinanciering nodig is, deze zo mogelijk zoeken binnen bestaande budgetten in de beleidsprogramma's. Als dit niet mogelijk is, aanvullend budget zoeken.
- Binnen de gemeentelijke beleidsprogramma's zorgen voor de dekking van structurele kosten voor beheer, onderhoud en exploitatie die optreden als investeringen in de openbare ruimte of maatschappelijke voorzieningen zijn gerealiseerd.

Naast de inzet van specifieke budgetten binnen het nationaal programma moeten we binnen alle beleidsprogramma's de achterstanden verkleinen met extra budget en/of extra inspanningen in deze gebieden.

Overzicht financiën

Het Nationaal Programma Arnhem-Oost werkt met Uitvoeringsplannen. De middelen van het uitvoeringsplan 2024-2026 zijn volgens onderstaande tabel in de gemeentelijke begroting verdeeld. Onderstaande tabel is exclusief de middelen van het Volkshuisvestingsfonds (circa € 26,5 miljoen) waarvan de projecten wel onderdeel zijn van het Uitvoeringsplan. Ook de extra middelen voor openbare ruimte en voorzieningen van ruim €14 miljoen (incl. BTW, te besteden tot en met 2029) en de onlangs toegekende middelen voor de Specifieke Uitkering Kansrijke Wijk van ruim €40 miljoen voor de periode 2026-2029 zijn nog niet opgenomen.

	Budget 2026
01 Veiligheid	€ 1.013.040
03 Economie	€ 100.000
04 Onderwijs	€ 8.446.398
06 Participatie	€ 1.131.211
07 Zorg	€ 100.000

08 Welzijn en inclusie	€ 300.000
09 Gezondheid en Sport	€ 1.302.391
12 wonen en leefomgeving	€ 1.604.058
Totaal	€13.997.098

In dit informatiedossier is bij de verschillende begrotingsprogramma's uitgelicht welke inspanningen worden gedaan met de middelen van het Nationaal Programma Arnhem-Oost.

1.5 Energietransitie

1. Inleiding – Arnhem in beweging naar een nieuw energiesysteem

Arnhem staat voor een fundamentele omslag in haar energievoorziening. De gevolgen van klimaatverandering worden steeds duidelijker zichtbaar: hitte-eilanden in dichtbebouwde wijken, toenemende droogte, extremere buien en een groeiende druk op de bestaanszekerheid van bewoners en bedrijven. De energietransitie raakt daarom niet alleen de vraag hoe we onze huizen verwarmen of hoe we ons verplaatsen, maar ook hoe we wonen, werken, ondernemen en samenleven.

Met het programma New Energy Made in Arnhem (NEMiA), vastgesteld in 2020, heeft de gemeenteraad een stevige koers vastgelegd: 61% CO₂-reductie in 2030 (t.o.v. 2017) en een volledig klimaatneutraal Arnhem in 2050. Deze ambities sluiten aan bij de Nederlandse Klimaatwet. Arnhem monitort jaarlijks de voortgang, werkt vanuit vier pijlers – Gebouwde Omgeving, Duurzame Mobiliteit, Bedrijven & Industrie en Grootschalige Opwek – en bouwt stap voor stap aan een eerlijk en toekomstbestendig energiesysteem.

De ontwikkeling van Energie voor Arnhem (EvA), het nieuwe uitvoeringsprogramma voor de periode 2025–2050, markeert een volgende fase. Waar NEMiA nog vooral richting gaf, brengt EvA uitvoering, gebiedsgericht maatwerk en sociale rechtvaardigheid samen in één integrale aanpak. Deze aanpak volgt de structuur van de Omgevingswet en is uitgewerkt in drie delen:

- EvA I – Koersdocument: visie, waarden en uitgangspunten (vastgesteld november 2025).
- EvA II – Omgevingsprogramma Energie: het programma voor warmte, elektriciteit, mobiliteit en bewust gebruiken (vastgesteld januari 2026).
- EvA III – Gebiedsenergieplannen (vanaf 2026): concrete keuzes per buurt en werklocatie.

Deze documenten vormen samen de basis voor de energietransitie in Arnhem: wijk voor wijk, cluster voor cluster, in nauwe samenwerking met bewoners, woningcorporaties, bedrijven, netbeheerder Liander, energiecoöperaties en maatschappelijke partners.

De CE Delft-doorrekening (2026) bevestigt dat Arnhem op koers ligt om de landelijke doelstelling van 55% reductie ten opzichte van 1990 te halen. Maar de huidige 2030-doelstelling van 61% (t.o.v. 2017) is niet haalbaar. CE Delft adviseert daarom realistische tussendoelen voor 2035 en 2040: respectievelijk 60% en 73% CO₂-reductie. Deze doelen sluiten aan bij de systematische, stapsgewijze aanpak van EvA en vormen een stevig anker voor bestuurlijke besluitvorming in de komende jaren.

2. Stand van zaken energietransitie Arnhem (monitor voorjaar 2025)

De meest recente NEMiA monitor laat zien dat Arnhem op koers ligt. De belangrijkste resultaten op een rij:

- CO₂-uitstoot in 2023: –27% t.o.v. 2017 (doel: –25%).
- Energieverbruik daalde naar 10.900 TJ, een afname van 12%.
- Vooral minder aardgasverbruik en een groeiende inzet van duurzame elektriciteit dragen bij aan deze daling.

Deze daling komt enerzijds door beleidsmaatregelen zoals isolatieprojecten, mobiliteitsmaatregelen en het uitbreiden van warmtenetten, anderzijds door landelijke trends zoals de verduurzaming van het elektriciteitsnet en hogere energieprijzen die tot gedragsverandering hebben geleid.

De monitor vormt de basis voor EvA en onderbouwt het belang van een stabiele, lange-termijnaanpak. Resultaten staan in de [Voortgangsrapportage NEMiA](#) (2025).

3. Wat moet er de komende jaren gebeuren? – Arnhem kiest voor regie, tempo en sociale rechtvaardigheid

De energietransitie is een majeure opgave. Arnhem staat voor keuzes die diep ingrijpen in het dagelijks leven van bewoners en bedrijven. Het is een technische én sociale transitie. EvA, en daarbinnen het Omgevingsprogramma Energie, geven richting aan deze keuzes.

3.1 Realisatie van Energie voor Arnhem

Arnhem kiest met Energie voor Arnhem (EvA) een duidelijke regierol en een gebiedsgerichte uitvoering van de energietransitie. Deze aanpak werkt wijk voor wijk en zorgt dat keuzes passen bij de lokale omstandigheden én gedragen worden door bewoners en bedrijven. EvA vormt daarbij het complete uitvoeringskader tot 2050, opgebouwd uit drie samenhangende onderdelen: het Koersdocument met visie en waarden, het Omgevingsprogramma Energie, met de keuzes voor het stedelijke energiesysteem, en de gebiedsenergieplannen waarin per buurt de concrete oplossingen, planning en benodigde investeringen worden vastgelegd.

Zes Arnhemse waarden geven richting aan alle besluiten: duurzaam, solidair, betaalbaar, toekomstbestendig, inclusief en gebaseerd op lokaal eigenaarschap. Deze waarden waarborgen dat de energietransitie niet alleen leidt tot minder uitstoot en een robuust energiesysteem, maar ook eerlijk en haalbaar is voor alle Arnhemmers.

3.2 Gebouwde omgeving – stap voor stap naar een aardgasvrij Arnhem

De gebouwde omgeving is Arnhems grootste opgave én grootste kans. In totaal zijn circa 80.000 woningen en gebouwen onderdeel van de transitie. Bijna 50.000 woningen zijn niet of onvoldoende geïsoleerd. De CE Delft-analyse maakt duidelijk dat isolatie én het tijdig uitvoeren van gebiedsenergieplannen essentieel zijn om de tussendoelen voor 2035 en 2040 te halen.

Arnhem zet daarbij in op:

- Versnelde isolatie van woningen, bedrijven en maatschappelijk vastgoed tot de nationale isolatiestandaard; 35.000 woningen uiterlijk in 2030 vereist extra financiering en samenwerking met corporaties, VvE's en particuliere verhuurders.
- Gebiedsenergieplannen waarin per buurt wordt vastgelegd welke warmteoplossing (warmtenet, bodemenergie of warmtepomp) het meest geschikt en betaalbaar is.
- Betaalbaarheid staat centraal: woonlasten mogen niet onnodig stijgen; financiële ondersteuning en heldere informatie zijn randvoorwaarden.
- Sociale samenhang en wijkontwikkeling: energiemaatregelen worden gekoppeld aan renovatie, leefbaarheid, groenvoorzieningen en klimaatadaptatie.

De CE Delft-doorrekening laat zien dat het mogelijk is de 2035- en 2040-doelen te halen wanneer Arnhem de gebiedsenergieplannen in een gelijkmatig tempo tussen 2030 en 2050 uitvoert.

3.3 Mobiliteit – van stagnerende trend naar emissievrije beweging

Arnhem zet sterk in op de omslag naar emissievrij vervoer. De huidige trend van stijgende mobiliteitsemissies moet worden gekeerd. Dit vereist de volgende maatregelen:

- Verdere elektrificatie van personenvervoer, logistiek en bouwverkeer.
- Zero-emissie zones vanaf 2026 die leiden tot een schonere binnenstad en schonere stadslogistiek.
- Uitbreiding van laadinfrastructuur, slim ingepast via clustering, netbewust laden en het benutten van het unieke Arnhemse trolleyneet.
- Gedragsverandering: minder autokilometers en meer fiets, OV en deelmobiliteit.

De mobiliteitsopgave is sterk verweven met de elektriciteitsopgave. Arnhem maakt daarom afspraken met Liander over piekbelasting, laadinfrastructuur en de rol van laadhubs.

3.4 Bedrijven & industrie – verduurzamen in tempo én met realisme

Arnhem kent relatief weinig zware industrie, maar bedrijven spelen een centrale rol in de energietransitie. Voor proceswarmte in industrie en energie-intensieve bedrijven gelden nationale CO₂-heffingen, ETS-regelgeving en toekomstige verplichtingen. Het Omgevingsprogramma Energie kiest voor een stapsgewijze, realistische aanpak.

Belangrijke lijnen:

- Procesoptimalisatie en energiebewust produceren: bedrijven worden ondersteund om hun processen te verbeteren.
- Verduurzaming van hoge-temperatuurwarmte via waterstof, groen gas of netneutrale elektrificatie.
- Energiehubs en lokale energiesystemen op bedrijventerreinen zoals IPKW/Cleantech Park helpen om opwek, opslag en gebruik te combineren.
- Samenwerking met Liander om netcapaciteit strategisch in te zetten.

CE Delft laat zien dat de industrie geen bepalende sector is voor Arnhems tussendoelen, maar wel essentieel richting 2050.

3.5 Opwek & opslag – Arnhem bouwt aan een robuust lokaal energiesysteem

Arnhem wil maximaal gebruikmaken van lokale bronnen, met oog voor ruimte, natuur en leefbaarheid. De opwek van duurzame elektriciteit groeit, maar blijft achter bij de totale vraag. Daarom stuurt Arnhem op:

- Zonne-energie op daken van woningen, bedrijven, scholen en maatschappelijk vastgoed.
- Windenergie binnen de kaders van de RES-regio Arnhem-Nijmegen.
- Warmteopslag en batterijen op wijk-, buurt- en gebouwniveau.
- Gebruik van het trolleyneet als complementaire energie-infrastructuur.

Door slim te combineren en pieken te verminderen, blijft het net minder zwaar belast. Dat maakt de energietransitie betaalbaarder en sneller uitvoerbaar.

4. Landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen

Een succesvolle energietransitie vraagt om samenhang tussen lokale uitvoering en landelijke kaders. Belangrijke ontwikkelingen:

- Nieuwe Energiewet (Energy Act, 2026) – maakt energiedelen en energiegemeenschappen mogelijk.
- Wgiw en Wcw (2026) – versterken de gemeentelijke regierol en borgen de betaalbaarheid.
- Zero-emissie zones (2026) – versnellen de vernieuwing van mobiliteit.
- RES 2.0 (2026) – actualiseert duurzame opwek en regionale infrastructuurplanning.
- Gebiedsenergieplannen (2026–2029) – koppelen energie, wonen, mobiliteit en sociaal beleid.

5. Risico's en bedreigingen – en hoe Arnhem hiermee omgaat

De energietransitie kent risico's die om bestuurlijke aandacht vragen:

Netcongestie

Netcapaciteit (lees: transportcapaciteit) is in Nederland schaars, maar in Gelderland superschaars. Daarom kiest Arnhem voor:

- Decentrale energienetwerken
- Netbewust sturen
- Lokale opwek en opslag
- Clustering van laad- en warmtevraag
- Intensieve samenwerking met Liander

Onvoldoende investeringsmiddelen

Het wegvallen van het klimaatfonds is een probleem: Zonder investeringsmiddelen komen cofinanciering van projecten en ondersteuning voor huishoudens en VvE's in het gedrang.

6. Financiën – gezamenlijke investeringen in een toekomstbestendig energiesysteem

De energietransitie is niet alleen een technische en sociale opgave, maar ook een forse financiële opgave. De energietransitie is daarmee niet alleen een beleidskeuze, maar ook een begrotingskeuze. Om uitvoering van EvA te garanderen, moet Arnhem structureel middelen reserveren, besluiten nemen over rol- en risicodragerschap en investeren in een sterke uitvoeringsorganisatie.

6.1 Gezamenlijke publieke verantwoordelijkheid

Geen enkele partij kan dit alleen. Gemeenten, Rijk, provincie, netbeheerders en andere publieke partijen zullen deze investeringen gezamenlijk moeten dragen. Dit sluit aan bij de nationale beweging waarin gemeenten een steeds actievere en mede-investerende rol krijgen binnen de Wet collectieve warmtevoorziening (Wcw) en de nieuwe Energiewet. Voor Arnhem geldt: cofinanciering komt alleen naar de stad als wij als gemeente zelf substantieel mee investeren. Pas dan zullen andere overheden en fondsen met ons meedoen.

6.2 Structurele investering tot en met 2050

Het realiseren van het Arnhemse energiesysteem tot 2050 betekent dat de gemeente — naast incidentele projectfinanciering — structureel jaarlijks middelen moet vrijmaken. De totale investeringsbehoefte telt op tot tientallen miljoenen euro's, verspreid over meerdere decennia. Deze middelen worden ingezet voor:

- gemeentelijke deelname in warmtebedrijven en energieprojecten;
- het aanleggen en uitbreiden van warmtenetten en andere collectieve systemen;
- voorbereidingen in de openbare ruimte, inclusief ondergrondse infrastructuur;
- ondersteuning van bewoners en bedrijven bij isolatie, elektrificatie en warmteoplossingen;
- investeringen in lokale opwek, opslag en netbewuste infrastructuur.

De terugverdientijd van deze investeringen is langjarig, passend bij de levensduur van energie-infrastructuur (20–40 jaar). Dit vraagt om meerjarige financiële zekerheid, bestuurlijke stabiliteit en slimme koppeling met regionale, nationale en Europese financieringsstromen.

6.3 Arnhem kiest voor actieve regie én actieve deelname

Om de energietransitie haalbaar en betaalbaar te maken, kiest Arnhem – net als vele andere gemeenten – voor actieve regie en actieve deelname. Dit houdt in dat de gemeente niet alleen beleidsmatig stuurt, maar ook financieel participeert:

- door mee te investeren in projecten die anders niet van de grond komen;
- door publieke waarden te borgen, zoals betaalbaarheid, duurzaamheid en betrouwbaarheid;
- door private partijen de zekerheid te bieden dat Arnhem de transitie ondersteunt en mede mogelijk maakt.

1.6 Onderwijshuisvesting

Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) is een grote opgave vanwege de urgentie en omvang van het uitvoeringsprogramma.

De scholen in Arnhem bieden onderwijs aan zo'n 12.000 leerlingen in het (speciaal) primair onderwijs en bijna 11.000 leerlingen in het (speciaal) voortgezet onderwijs. Het is belangrijk dat leerlingen hun schooltijd kunnen doorlopen in een kwalitatief goed schoolgebouw. De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor kwalitatief goede onderwijshuisvesting. Alleen het juiste aantal klaslokalen is niet voldoende. Denk daarbij aan het binnenklimaat als voorwaarde voor kinderen om zich goed te kunnen concentreren. Het IHP is een inhaalslag met daarnaast grote ambities op het gebied van duurzaamheid, gezondheid, flexibiliteit en circulair bouwen.

In de praktijk betekent dit dat de komende jaren op meer dan 30 locaties in de stad schoolgebouwen worden vernieuwd, gerenoveerd, verhuisd of uitgebreid. Dit vereist een integrale aanpak en een robuuste ambtelijke organisatie omdat bijna iedere schoollocatie centraal in een wijk staat. De vernieuwbouw van een school in de wijk heeft grote invloed op de omliggende omgeving. Denk aan verkeer (zie 02-bereikbaarheid) en de openbare ruimte (zie S011: ruimtelijke ontwikkeling). Maar ook netcongestie, stikstof en andere randvoorwaarden op het gebied van bijvoorbeeld ecologie spelen een rol in de uitvoering. Er zijn relaties met bijna alle andere begrotingsprogramma's.

Veel van de geplande projecten maken deel uit van de diverse gebiedsontwikkelingen in de stad. Zo wordt er op sommige plekken gekeken naar combinaties met woningbouw (zie 12: wonen en leefomgeving). Daarnaast zijn scholen aan te merken als centraal punt in de wijk, waar welzijn, jeugdhulp, cultuur, zorg en gezondheid natuurlijke partners vormen. Dit maakt de ontwikkeling van schoolgebouwen zowel ruimtelijk als inhoudelijk tot complexe uitdagingen. De uitdagingen zijn met name groot op die plaatsen waar het een binnen-stedelijke ontwikkeling betreft en ontwikkelruimte schaars is.

Het onderwijsveld is dynamisch. Nieuwe kennis, nieuwe wetgeving of bijvoorbeeld de door het ministerie van OCW bepaalde vestiging van een nieuwe school in de stad maken dat het IHP niet geheel planbaar is. Gezien het wettelijke karakter van de onderwijshuisvesting moet de gemeente inspelen op deze veranderingen. Deze wijzigingen, en de consequenties daarvan, worden aan de gemeenteraad voorgelegd via het jaarprogramma onderwijshuisvesting (OHV).

Voor het uitvoeren van het IHP heeft de raad middelen ter beschikking gesteld. Maar deze middelen zijn niet altijd beschikbaar, bijvoorbeeld als een school in combinatie met een kinderopvang wordt gehuisvest, of bij complexe situaties met een VVE (voor- en vroegschoolse educatie- zie 04), cultuur (05) en welzijn- of jeugdhulppartners (07 en 08). Dit maakt centraal plannen en bouwen vaak ingewikkeld. In MFC's (Multi Functionele Centra) waar scholen meestal de centrale gebruiker van zijn, of op andere locaties in de wijk waar veel verschillende maatschappelijke partners ruimte delen is programmeren zowel op stedelijk als wijkniveau een uitdaging. Hier moeten nog de nodige keuzes worden gemaakt. Hier wordt onder meer aan gewerkt in het Integraal Accommodatie Beleid (IAB) - begrotingsprogramma 00. Deze keuzes hebben ook effect op de constructies voor het beheer en de kosten daarvan.

Uitwerkingen vanuit het IHP-onderwijs

Een aantal onderwijscomponenten die effect hebben op het (ruimte)gebruik van scholen vraagt om verdere uitwerking. De volgende beleidsuitgangspunten worden op dit moment voorbereid:

1. Integraal huisvestingsplan Bewegingsonderwijs en Binnensport (IHPBB)

We vinden het belangrijk dat kinderen voldoende bewegen. Als gemeente hebben we de wettelijke taak om te zorgen voor bewegingsonderwijs voor het funderend onderwijs (primair en voortgezet onderwijs). Binnen Arnhem hebben sommige scholen daarnaast een sportprofiel en daarmee extra ambities op het gebied van bewegen. Stadsbreed en binnen het NPAO zijn er eveneens ambities op sport en gezondheid (zie ook S09- sport en gezondheid). In het IHP-onderwijs is maar in een deel van de kosten voor bijvoorbeeld gymzalen voorzien. Het IHPBB zal daarom met een eigen meerjarig investeringsprogramma (MIP) voor besluitvorming naar de raad gaan. De uitvoering van het IHPBB wordt geïntegreerd met het uitvoeringsprogramma van het IHP-Onderwijs.

2. Inclusief Onderwijs

Op dit moment maken we afspraken met schoolbesturen over wat er fysiek in- en om schoolgebouwen nodig is voor inclusief onderwijs (zie ook S04). Dit kan gaan om extra lokalen, toegankelijkheid of het flexibeler benutten van bestaande ruimte. Zie ook de opgave kansrijk opgroeien binnen de Transformatie Sociaal Domein. Daarin

onderzoeken we welke ondersteuning we scholen kunnen bieden en wat daarvoor nodig is. Dit geldt ook voor schoolpleinen en speelruimte buiten. Ruimtevragestukken die niet uit het IHP-onderwijs kunnen worden bekostigd worden aan de gemeenteraad voorgelegd.

3. Nieuwkomersonderwijs

Enkele scholen bieden nieuwkomersonderwijs aan (zie ook S04-onderwijs en S08-vluchtelingen). We werken toe naar een norm van 15 kinderen per klas voor de taalklassen in het PO. Hierover is ook een [motie](#) aangenomen. Dit heeft consequenties voor het aantal lokalen. En niet op alle locaties waar nu taalklassen worden georganiseerd is fysiek de ruimte om extra lokalen toe te voegen. Een uitwerking van dit plan, en de financiële consequenties waarvoor geen dekking is in het IHP-onderwijs worden meegestuurd met het jaarprogramma Onderwijshuisvesting (OHV) 2027 voor de zomer van 2026.

4. Beleid Integrale KindCentra (IKC)

We zien veel kinderen instromen in het PO met een onderwijsachterstand (zie S04). We werken daarom aan een doorgaande lijn van de kinderopvang, met en zonder VVE, naar het PO. Eén van de manieren om dit te bewerkstelligen is het samen huisvesten van kinderopvang en basisschool in één gebouw. Dit vraagt om extra ruimte. Vanuit het rijk kunnen het huisvesten van kinderopvang niet bekostigen. Ook in het IHP-onderwijs zijn hier geen middelen voor opgenomen. Het IKC-beleid zal omschrijven op welke wijze er naar investeringen en exploitatie wordt gekeken bij de vorming van IKC's. Ook juridische- en beheerafspraken worden hierin opgenomen. Deze uitgangspunten, inclusief de financiële consequenties worden aan de raad voorgelegd.

5. Rijke schooldagomgeving

Onder regie van het NPAO wordt een Rijke Schooldag ontwikkeld voor de scholen in de Arnhem-Oost wijken (zie S04). In het IHP-onderwijs zijn extra vierkante meters opgenomen voor scholen in deze wijken, omdat we zien dat juist deze kinderen extra baat hebben bij bijvoorbeeld kleinere klassen en ruimte voor extra ondersteuning in het schoolgebouw. Ook de Rijke Schooldag kan extra ruimte vragen in het schoolgebouw. We brengen momenteel in beeld welke ruimte in het gebouw, en welke ruimte(n) buiten de school kan worden benut. Voor extra vierkante meters in het kader van de Rijke Schooldag zijn binnen het IHP-onderwijs geen middelen opgenomen. Daarvoor zal dan een voorstel aan de raad moeten worden voorgelegd.

Uitleg financiële systematiek IHP

Het IHP-onderwijs werkt vanuit een gesloten financieel systeem. Dit hebben we afgesproken om verschuivingen in de planning en mee- en tegenvallers door externe factoren te kunnen opvangen. Voor de bouw van scholen zijn we afhankelijk van veel andere partijen. Meestal zijn de schoolbesturen zelf bouwheer, tenzij het gaat om een gecombineerde gebiedsontwikkeling.

Bij de vaststelling van het IHP zijn afspraken gemaakt over dit gesloten systeem, de dekking, het financieel kader en indexering. Deze komen jaarlijks terug en leggen een beslag op de algemene middelen.

In het kort:

- a) tot en met 2039 wordt jaarlijks de stelpost voor de dekking van het IHP structureel met ongeveer € 1 miljoen verhoogd;
- b) er vindt een correctie plaats voor de loon- en prijsontwikkeling;
- c) de vrijval van kapitaallasten blijft binnen onderwijshuisvesting behouden om daarmee toekomstige vervangingsinvesteringen te financieren. De effecten worden normaliter voor de reikwijdte van de meerjarenbegroting, dus deze ronde t/m 2030, verwerkt. Maar omdat dit bij uitzondering de vorige keer al deels is gedaan, komt het in dit informatiedossier grotendeels niet tot uitdrukking.
- d) tot slot is afgesproken dat het IHP een gesloten systeem is waarin mee- en tegenvallers worden verrekend.

Mogelijke herijking stelpost

Sinds de vaststelling hebben zich wijzigingen voorgedaan in de projecten en op basis van voortschrijdend inzicht hebben we de investeringsplanning aangescherpt. Dit heeft nu overwegend positieve financiële effecten. Zo is het potentiële effect op de groei van de stelpost vanuit de algemene middelen zichtbaar gemaakt in het financiële beeld. Maar er zijn ook ontwikkelingen die zeer waarschijnlijk om extra geld vragen.

- Een doorrekening die 14 jaar vooruitkijkt, kent vele onzekerheden, waarbij de meeste berekende voordelen zich nog moeten voordoen. Aanvragen en mee- en tegenvallers die zich tot nu toe hebben voorgedaan vloeien voort uit bestaand IHP-beleid en onderliggend de wettelijke plicht voor het realiseren van onderwijshuisvesting. De ervaring leert dat we deze nadelen ook in de toekomst mogen

verwachten. Eventueel nieuw aanpalend beleid, zoals IHP bewegingsonderwijs en binnensport, IKC-beleid en nieuwkomersbeleid, wordt apart ter besluitvorming voorgelegd, zoals hierboven toegelicht. Daar komt bij dat afspraken over een gesloten systeem bestuurlijke rust geven. De huidige bekostigingsstrategie maakt het bovendien mogelijk om dynamisch te reageren op ontwikkelingen, uitdagingen, bijstellingen en niet voorziene zaken.

- In het IHP-onderwijs is afgesproken om dit plan elke vier jaar te verlengen en waar nodig te herijken. Zo ook de eventuele aanpassing van de benodigde dekking uit de algemene middelen. We volgen de lijn om nu geen ingrepen te doen in de financiën van het IHP, maar om dit mee te laten lopen bij de besluitvorming van de herijking eind 2027

2. Ontwikkelingen per begrotingsprogramma

Leeswijzer

De factsheets in dit hoofdstuk vatten de verschillende begrotingsprogramma's samen. Met ingang van de Begroting 2026 zijn de wijkprogramma's geïntegreerd in de bestaande begrotingsprogramma's. Zo komen we tot één integrale overzichtelijke begroting. Waar relevant, wordt binnen de programma's geduid waar de wijkspecifieke aandachtspunten zitten.

Elke factsheet begint na de visual met een tekstkader waarin de urgentie van het betreffende programma is opgenomen. Per programma krijgt u een beknopt overzicht van de huidige stand van zaken en de belangrijkste ontwikkelingen. Niet alle activiteiten waar we aan werken zijn opgenomen. Waar mogelijk verwijzen we naar achterliggende (beleids)documenten.

In bijlage II vindt u een overzicht van de kadernota's en actuele beleidskaders per programma. De [Begroting 2026](#) is ook te gebruiken als meest actuele verzameling van beleidsmatige en financiële informatie. Als u behoefte heeft aan verdere toelichting, bieden wij deze graag aan. Zie hiervoor ook het aanbod voor ambtelijke ondersteuning zoals beschreven in bijlage I.

De inhoudelijke ontwikkelingen per programma zijn vanuit een ambtelijk oogpunt beschreven. De raad kan vanzelfsprekend eigen keuzes maken. Mogelijkheden voor beleidsintensiveringen of nieuw beleid zijn daarom niet opgenomen; deze vragen immers politieke afwegingen. In het financieel beeld in hoofdstuk 3 worden alle financiële ontwikkelingen nader toegelicht.

Ambitie

Iedereen voelt zich gehoord, geholpen en verbonden in Arnhem

Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

- We verbeteren onze dienstverlening
- We optimaliseren werkprocessen aan de telefoon en de balie
- We benutten feedback van onze inwoners

Meer eenduidige aanpak burgerparticipatie

- We trainen onze eigen organisatie in burgerparticipatie
- We implementeren de participatieverordening
- We ontwikkelen onze aanpak continu door

Inwoners vaker betrekken op een manier die bij hun past

- We versterken kinderparticipatie via bestaande initiatieven
- We investeren in kennis over de motivaties en belemmeringen om te participeren

Meer democratische betrokkenheid

- We werken doorlopend aan democratische betrokkenheid
- We organiseren opkomstbevorderingscampagnes

We benutten de aanwezige krachten in de wijk meer

- We jagen initiatieven en netwerken aan in de wijken
- We ondersteunen bewonersoverleggen

Ambitie

Arnhem is een transparante gemeente met een sterk netwerk

Arnhem heeft een transparant bestuur

- Rekenkamer: We voeren het onderzoeksprogramma uit
- Gemeenteraad: We laten de stad kennismaken met het werk van de raad.

Arnhem speelt een grote rol in externe netwerken

- We werken in de GMR samen
- We vervullen een actieve rol in de VNG en het stedennetwerk G40
- We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio

Ambitie

Onze organisatie is sterk en financieel gezond

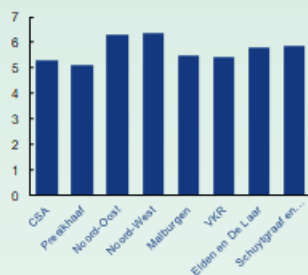
De bedrijfsvoering stelt bestuur en organisatie meer in staat (bij) te sturen en te controleren

- We investeren in de doorontwikkeling van de producten in de P&C-cyclus
- We werken aan de informatieveiligheid en privacy
- We toetsen periodiek onze ambities aan onze uitvoeringscapaciteit
- We verminderen inhuur tot het landelijke gemiddelde.

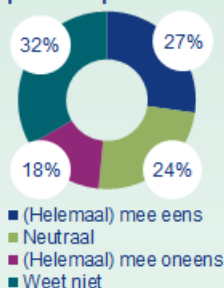
Cijfers en indicatoren

- Kengetal sociale cohesie in de 8 gebieden
- Percentage bewoners dat "merkt dat bewoners invloed kunnen hebben op de aanpak van de gemeente" (bron: ALW monitor)
- Percentage bewoners dat vindt dat "Gemeente voldoende ondersteunt bewoners bij het opzetten van eigen initiatieven" (bron: ALW monitor)
- Opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen (bron: O&S, gemeente Arnhem)

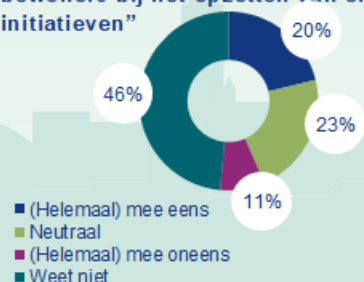
1. Kengetal Sociale Cohesie

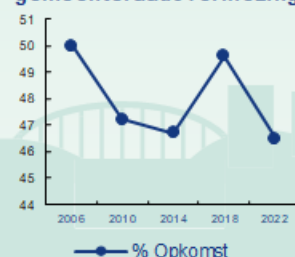
2. "Ik merk dat bewoners invloed kunnen hebben op de aanpak van de gemeente"

3. "Gemeente voldoende ondersteunt bewoners bij het opzetten van eigen initiatieven"

4. Opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen

Veel inwoners van Arnhem hebben contact met de gemeente via het contactcentrum, de website of via de diensten van Burgerzaken. Om onze dienstverlening door te ontwikkelen heeft de raad een visie vastgesteld. De uitvoering vraagt om serieuze en noodzakelijke investeringen in personeel, informatievoorziening (ICT) informatieveiligheid en privacy.

Iedereen voelt zich gehoord, geholpen en verbonden in Arnhem

1. Doorontwikkeling Dienstverlening

Ontwikkelingen Burgerzaken en Contactcentrum:

In het afgelopen jaren hebben we de basis op orde gebracht: werkprocessen zijn verbeterd en de benodigde capaciteit is duidelijker. Bij Burgerzaken is de situatie veranderd door ontwikkelingen op rijks- en gemeentelijk niveau. De instroom neemt toe door maatschappelijke factoren zoals woningnood, complexe woonsituaties en meer inwoners zonder vast adres. Hierdoor stijgt het aantal briefadressen en adresonderzoeken, vaak complexe en tijdrovende processen. Sinds het Rijk in 2026 eerdere beperkingen op signalen heeft opgeheven, ligt het aantal adresonderzoeken structureel hoger. De benodigde capaciteit door wettelijke verplichtingen bij Burgerzaken vraagt om een structurele aanvulling op de begroting. De gemeente heeft met de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens afgesproken dat vanaf 2026 de instroom van adresonderzoeken in het Landelijke Aanpak Adreskwaliteit weer op 100% komt te staan. In eerdere jaren kon de gemeente de hoeveelheid adresonderzoeken nog niet waarmaken.

Op het gebied van digitalisering zijn verdere stappen gewenst. Het Contactcentrum heeft behoefte aan AI-toepassingen, dashboards en digitale selfservice om de dienstverlening te verbeteren. Burgerzaken moet digitale processen verder uitbreiden en automatiseren om signalen tijdig en volledig te analyseren en complexe regelgeving begrijpelijk te vertalen voor inwoners.

Het investeringsniveau bepaalt direct de kwaliteit van de dienstverlening:

- Contactcentrum: een nieuw informatiesysteem ondersteunt medewerkers beter en levert meer sturingsinformatie op, waardoor er sneller ingespeeld kan worden op inwonersvragen en ontwikkelingen in het telefonische aanbod.
- Burgerzaken: voldoende bezetting is belangrijk om inwoners tijdig te helpen en wettelijke verplichtingen na te komen. Goed functionerende systemen zijn hiervoor een randvoorwaarde.

Na een interne verbeter slag verschuift de focus in de komende periode naar externe samenwerking. Voor digitalisering en automatisering zijn we afhankelijk van leveranciers. Hun inzet is cruciaal om de gewenste kwaliteit van dienstverlening te behalen.

Uitvoering Dienstverleningsvisie

Op 16 april 2025 is de [Dienstverleningsvisie 2025–2030](#) vastgesteld. Hierbij is het volgende afgesproken richting de raad: naar aanleiding van de visie wordt een uitvoeringsagenda afgerond en hierin worden de eventuele financiële consequenties in de integrale afweging voor de begroting vanaf 2027 meegenomen. De Uitvoeringsagenda Dienstverleningsvisie 2026 – 2028 is inmiddels in Q1 2026 afgerond. Deze agenda bevat 26 inspanningen om onze dienstverlening betrouwbaar, eigentijds, toegankelijk, duidelijk, passend en betrokken te maken. Een beperkt deel van deze inspanningen heeft al financiële dekking, maar voor andere onderdelen is besluitvorming en financiering nodig. Het tempo en de intensiteit van de uitvoering hangen af van de keuzes door het nieuwe bestuur. De raad heeft de raadsbrief over de stand van zaken rond de uitvoeringsagenda en de eventuele financiële consequenties van deze agenda inmiddels ontvangen. De uitvoeringsagenda zoals opgesteld kunnen we aan u verstrekken.

Specifiek voor de dienstverlening aan ondernemers wordt vanuit de gemeente continu ingezet op optimalisatie en professionalisering. In de afgelopen jaren zijn hiervoor tijdelijke middelen beschikbaar gesteld. Hiermee is onder

meer het [Ondernemerspunt - Gemeente Arnhem](#) gerealiseerd. Om dit verder door te ontwikkelen, en naast deze digitale ook een fysieke plek te creëren, zijn middelen nodig.

2. Doorontwikkeling Burgerparticipatie en democratische betrokkenheid

Burgerparticipatie:

Sinds 2022 bevorderen we burgerparticipatie met het [actieprogramma Samen maken we Arnhem](#) en het beleidskader [Arnhems Stappenplan Participatie](#). Dit kader is ontwikkeld op basis van ervaringen en gesprekken met raad, organisatie en inwoners. Het actieprogramma is afgerond en in 2025 vond een [algehele evaluatie](#) plaats van beleid, middelen en uitvoering. Daarnaast zijn er twee Burgerberaden georganiseerd (afval en duurzaam warm wonen) en is een participatieverordening opgesteld, die begin 2026 door de raad wordt vastgesteld.

De komende vier jaar zijn er vijf belangrijke ontwikkelingen. Met de vaststelling van de participatieverordening zijn wettelijke borging, duidelijke kaders en transparante besluitvorming beter geregeld. Dat vergroot het vertrouwen en de ruimte voor initiatieven uit de stad. Het Arnhems Stappenplan wordt aangescherpt op basis van de evaluatie en een nieuw participatieproces, zodat een eenduidige werkwijze ontstaat. De inzichten uit de evaluatie benutten we ook voor verbetering van beleid, tools en praktijk. Burgerberaden blijven een waardevol instrument voor complexe vraagstukken, zoals democratische betrokkenheid. Tot slot ondersteunt AI de ontwikkeling van gestandaardiseerde participatieplannen en meer consistentie, vooral wanneer de capaciteit beperkt is. Deze ontwikkelingen vragen om doorlopende begeleiding, evaluatie en verbetering. In 2026 wordt een nieuw actieprogramma opgesteld en voorgelegd aan de nieuwe raad.

Inwonersbetrokkenheid stimuleren

In januari 2026 stopt het kinderburgermeesterschap. In plaats daarvan is jaarlijks € 25.000 beschikbaar voor bestaande initiatieven rond kinderpactatie. Ook gebruiken we participatiemiddelen, zoals het segmentatiemodel Betrokkenheidsprofielen, waarvan de licentie medio 2026 afloopt, en de website [meedenken.arnhem.nl](#). Uit evaluatie blijkt dat er behoefte blijft aan deze middelen, mits met goede ondersteuning. Ook ronden we begin 2026 een overzicht af van beschikbare participatiemiddelen, gekoppeld aan specifieke participatievormen uit ons beleid. Sinds zomer 2025 verzorgen we trainingen burgerparticipatie intern. De nadruk ligt daarbij op het passend bij onderwerpen betrekken van inwoners.

De participatieverordening voorziet onder meer in standaardmonitoring en verplichte trainingen bij onboarding. We zien ook technologische kansen: AI kan collega's ondersteunen bij het opstellen van participatieplannen en inzicht geven in participatievormen die passen bij verschillende inwoners. Het segmentatiemodel deelt inwoners aan de hand van big data op in groepen die vergelijkbaar gedrag of waarden laten zien, zoals betrokkenheid en vertrouwen. Zo stemmen we onze communicatie en participatie beter af op wat verschillende groepen nodig hebben.

Democratische betrokkenheid van inwoners stimuleren:

De opkomst bij verkiezingen daalt en ligt in Arnhem onder het landelijk gemiddelde, met grote verschillen tussen wijken. Sinds 2023 organiseert de gemeente opkomstcampagnes. Op basis van [onderzoek](#) en ervaringen is in 2025 gekozen voor een bredere aanpak: het doorlopend versterken van democratische betrokkenheid. Voor de [Tweede Kamerverkiezingen van 2025](#) werkten we daarbij voor het eerst samen met externe partners en richtten we ons op specifieke doelgroepen. Begin 2026 stellen we het uitvoeringsplan Democratische betrokkenheid 2026–2030 vast. Impact meten we via de ALW-monitor, het bereik van activiteiten en opkomstpercentages per wijk.

Het uitvoeringsplan loopt. In de huidige begroting is, exclusief personeelskosten, jaarlijks € 50.000 beschikbaar voor activiteiten. Onvoorziene kosten, zoals extra communicatie, vragen om flexibiliteit en tijdige bijsturing. Het succes hangt sterk af van samenwerking met interne en externe partners. Afspraken leggen we vast in een samenwerkingsagenda en worden periodiek geëvalueerd. Landelijke trends zoals vertrouwen in de overheid en desinformatie beïnvloeden de effectiviteit. Dat houden we daarom nauwkeurig in de gaten.

3. Doorontwikkeling Wijksturing

De gemeenteraad stelde in 2023 de [Koersnota Van Wijken Weten 2023–2030](#) vast als strategisch kader voor de doorontwikkeling van wijksturing. De raad bevestigde daarmee de inzet voor de Arnhemse Wijk aanpak. Het uitvoeringsplan 2025–2026 is in 2024 vastgesteld en wordt uitgevoerd; de raad is eind 2025 [geïnformeerd over de voortgang](#). De Arnhemse Leefbare Wijkenmonitor 2025 laat zien dat inwoners meer waardering hebben voor de gemeentelijke inzet in de wijken. De score is gestegen van 5,0 (2021) naar 5,4 (2025), de tevredenheid over leefbaarheid van 7,2 (2023) naar 7,4 (2025). De grote opgaven waar alle wijken voor staan, zetten druk op de

uitvoering van de wijkaanpak en bedreigt de continuïteit van de behaalde resultaten. Voor deze opgaven is het van belang dat er ook straks voldoende capaciteit is voor de wijkaanpak.

Zoals in de raadsbrief is aangekondigd, wordt het uitvoeringsplan in 2026 geactualiseerd. Een belangrijk onderdeel hierbij is de rol die de Teams Leefomgeving hebben als ontwikkelingsaanjager: zij stimuleren bewonersinitiatieven, sociale cohesie en leefbaarheid. Hiervoor zijn drie financiële stromen beschikbaar:

1. Wijkprojectmiddelen: € 480.000 per jaar (circa € 50.000 per team)
2. Bewonersbudgetten: € 600.000 per jaar
3. Regeling Burgerkracht: € 63.000 in 2026, daarna geen budget

De regeling Burgerkracht stopt na 2026. Deze regeling ondersteunt laagdrempelige initiatieven en bevordert samenredzaamheid. Dat is geheel in de gedachte van de majeure opgave Transformatie Sociaal Domein. In de afgelopen jaren werd € 100.000 – € 150.000 aan subsidie verstrekt op basis van deze regeling, en is deze [geëvalueerd](#). De ervaring in de afgelopen jaren leert dat relatief kleine bedragen kunnen bijdragen aan meer sociale samenhang, meer contact tussen inwoners en een aantrekkelijker leefomgeving. Dit sluit naadloos aan bij de doelen van de Transformatie Sociaal Domein. Daarnaast worden de Wijkprojectmiddelen van de Teams Leefomgeving als ontoereikend gezien om de rol van ontwikkelingsaanjager goed uit te voeren. In 2026 moeten de spelregels voor bewonersbudgetten worden herzien om beter aan te sluiten bij actuele opgaven. Hier is de raad over geïnformeerd. Tenslotte onderzoeken we in 2026 gezamenlijke locaties voor de Teams Leefomgeving, Sociaal Wijkteam en Werk & Inkomen. Dit vergroot de ambtelijke betrokkenheid en de samenwerking in de wijken.

Arnhem is een transparante gemeente met een sterk netwerk **Arnhem heeft een transparant bestuur**

De Rekenkamer ondersteunt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te laten voeren op basis van gesprekken met de raadsfractie en de politieke actualiteit. De Rekenkamer werkt met een vastgesteld onderzoeksprogramma 2025-2026. In 2026 doet de Rekenkamer onderzoek naar participatieprocessen rondom Schaapsdrift, start zij met een vervolgonderzoek naar het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) in Arnhem-Oost en neemt ze de ondermijning op bedrijventerreinen en de kwaliteit van het beheer en het onderhoud openbare ruimte onder de loep. Ook het proces rondom integriteitsschendingen wordt nader bekeken.

De Gemeenteraad vervult een kaderstellende en controlerende rol. De participatie van burgers, organisaties en instellingen krijgt een grotere plaats in de processen rondom raadsbesluiten. Burgerberaden zijn hiervoor van belang. De Gemeenteraad zal zich ook op lange termijn inzetten om het democratische proces te bewaken. De aanbevelingen van het rapport '[Betekenis transparant](#)' (juni 2025) van de Raad voor het Openbaar Bestuur worden nader bestudeerd.

Arnhem speelt een grote rol in externe netwerken

Arnhem kijkt naar buiten en werkt samen met partners om de opgaven voor de stad te realiseren en de kansen voor haar inwoners te benutten. Partners zijn onder meer de Groene Metropoolregio (GMR), The Economic Board (TEB), de Vereniging Nederlandse gemeenten (VNG), het stedennetwerk G40 en de Euregio Rijn-Waal. De Groene Metropoolregio en The Economic Board zijn geen statische netwerken. Als leden van deze netwerken afhaken, kunnen de financiële verplichtingen van de overgebleven leden stijgen.

Public affairs vervult een verbindende rol bij het realiseren van de Arnhemse ambities. Voor de uitvoering hiervan is Arnhem afhankelijk van besluitvorming bij het Rijk, de provincie, Europese instellingen en andere partners, waar financiële kaders, regelgeving en prioriteiten worden vastgesteld.

Binnen dit krachtenveld helpt public affairs om Arnhemse belangen tijdig in te brengen in relevante processen. Het draagt bij aan zichtbaarheid van de stad in een omgeving met veel bestuurlijke spelers. Samenwerking met andere gemeenten en netwerken vergroot de invloed van Arnhem, terwijl de stad wint aan profiel.

De inzet richt zich op een strategische lobbyagenda met speerpunten die aansluiten bij de prioriteiten van het college. Daarnaast maakt public affairs het mogelijk om snel te reageren op actuele politieke ontwikkelingen. Door politieke processen te volgen, netwerken te onderhouden en bestuurders strategisch te adviseren, kan Arnhem op passende momenten invloed uitoefenen.

Recente ontwikkelingen laten zien dat Arnhem zichtbaarder is geworden in Den Haag en andere bestuurlijke omgevingen, dat stedelijke prioriteiten zijn opgenomen in nationale programma's en dat invloed is uitgeoefend via onder meer moties, amendementen en bestuurlijke trajecten. Public affairs fungeert daarmee als een instrument waarmee het college kan bijdragen aan de uitvoering van stedelijke ambities en het behartigen van Arnhemse belangen.

De Groene Metropoolregio en The Economic Board

Arnhem werkt binnen de Groene Metropoolregio aan de volgende opgaven: bereikbaarheid van de regio, een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, de gezamenlijke aanpak van de woningbouwopgave, een sterkere economie, de energietransitie en een goede verdeling van het culturele aanbod en duurzaam toerisme. De opgaven zijn gemeente-overstijgend en samenwerking met de 16 gemeentelijke partners en de Economic Board (TEB) blijft daarom van groot belang. Arnhem heeft belang bij het delen van kennis en de aansluiting bij landelijke ontwikkelingen zoals het inrichten van een toekomstbestendige economie, het NOVEX-ontwikkelingsperspectief en het oplossen van netcongestie. Arnhem levert zowel op inhoud (de opgaven) als op het gebied van strategie- en relatiemanagement input en zit via de netwerken aan tafel met partners als de Provincie Gelderland, de ministeries en ministers van BZK/VRO en I&W en Tweede Kamerleden. In samenwerking met TEB, Nijmegen en GMR worden de mogelijkheden van een regionale Public Affairs-agenda verkend om de belangen van de regio in Den Haag nog beter te kunnen behartigen.

We vervullen een actieve rol in de VNG en het stedennetwerk G40

Arnhem speelt een actieve rol in landelijke netwerken als de VNG en de G40. Door de organisatiebrede deelname in werkgroepen en commissie participeert Arnhem bestuurlijk en ambtelijk in kennisontwikkeling en lobbytrajecten, waaronder gemeentefinanciën en andere specifieke dossiers. Arnhem werkt in netwerken van steden samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, de lobby richting het Rijk en kennisdeling.

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio

Arnhem zet ook in op het versterken van de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal als samenwerkingsmechanisme 'in de buurt'. Juist in tijden van geopolitieke spanning is samenwerken tussen bureaus van essentieel belang. Doel is vooral weten wat er bij elkaar speelt, kennisdeling op het gebied van grensoverschrijdende thema's als migratie, energie, klimaat en water. We zetten actief in op gezamenlijke projecten die aansluiten bij de ambities van Arnhem. Tot slot werken we met enkele 100.000+-steden in de regio NL-DU samen om kennis te delen en op zoek te gaan naar Europese middelen.

Onze organisatie is sterk en financieel gezond

We investeren in de doorontwikkeling van de producten in de P&C cyclus

Om de raad optimaal in positie te brengen om zijn kaderstellende en controlerende rol uit te voeren, is de afgelopen jaren gewerkt aan een doorontwikkeling van de producten in de P&C-cyclus. In de Begroting 2026 zijn alle begrotingsprogramma's op een nieuwe wijze vormgegeven, dit op basis van de positieve resultaten van een pilot bij vier programma's in de Begroting 2025. Daarbij is gewerkt met een visual, een doelenboom in overzichtelijke tabelvorm, waarop doelen in ER-vorm zijn geformuleerd (lagER, hogER, mindER, etc). Indicatoren zijn grafisch vormgegeven en budgetten zijn gekoppeld aan doelen. Daar waar nodig staan de focus en prioriteiten per wijk aangegeven, vooral als deze verschillen per wijk. In de komende Begrotingen blijven we werken aan nog beter leesbare teksten en begrijpelijke toelichtingen op financiële afwijkingen, zodat de raad haar kaderstellende rol optimaal kan uitvoeren.

In de tweede tussenrapportage over 2025 is de verantwoording op de vier pilotprogramma's op een nieuwe wijze ingericht. Op vier onderdelen (inhoud, planning, financiën en risico's) wordt met een V of X aangegeven of doelen en inspanningen worden behaald. Bij een X wordt de reden of oorzaak van de afwijking toegelicht. Dit komt ook terug in de jaarstukken over 2025. In de komende tweede tussenrapportage over het jaar 2026 en in de jaarstukken over 2026 als geheel zullen alle programma's op deze wijze zijn vormgegeven. Dit geeft focus in de verantwoording en vergemakkelijkt de controlerende taak van de raad.

Met de auditcommissie behouden we aandacht voor onderwerpen met een relatie met de producten in de P&C-cyclus, zoals de kwaliteit van de website financiën.arnhem.nl, de samenhang van visies, beleidsnota's en uitvoeringsagenda's met de P&C-cyclus en mogelijke aanpassingen of verschuivingen in begrotingsprogramma's.

We werken aan de versterking van onze bedrijfsvoering

Een sterke bedrijfsvoering is een voorwaarde om onze opgaven te realiseren. We versterken daarom onze bedrijfsvoering op verschillende gebieden, zoals informatie & ICT, informatiebeveiliging & privacy, huisvesting en inkoop. Het gaat hierbij om:

Huidige situatie en koers

Op het gebied van informatievoorziening en ICT staat de gemeente Arnhem voor een samenloop van nieuwe en groeiende verplichtingen, onvermijdelijke technologische vernieuwing en toenemende organisatorische druk. Arnhem heeft een duidelijke koers ingezet richting een moderne en toekomstbestendige informatievoorziening, gebaseerd op vastgesteld en lopend beleid. Digitale veiligheid en betrouwbare informatievoorziening en ICT zijn daarbij noodzakelijk voor goed bestuur en betrouwbare dienstverlening.

In 2025 is de regionale informatievisie en -strategie vertaald naar een Arnhemse informatievisie en -strategie. Deze visie, samen met de bijbehorende agenda, geeft richting aan de keuzes die de komende jaren gemaakt moeten worden op het gebied van digitalisering, informatiebeheer en ICT. De agenda is in januari 2026 afgerond en biedt inzicht in de ontwikkelingen die de komende jaren op Arnhem afkomen. Hiermee kan vanaf dit moment rekening worden gehouden in de P&C-cyclus. In de loop van 2026 wordt een nadere uitvoeringsagenda opgesteld, waarin de gefaseerde realisatie concreet wordt uitgewerkt.

Thema's en ambities

De agenda ordent de belangrijkste thema's voor de verdere modernisering van de informatievoorziening. Arnhem investeert in innovatie, onder meer via toepassingen van artificiële intelligentie, slimme stedelijke oplossingen en robotisering. Tegelijkertijd wordt het fundament voor modern werken versterkt, met aandacht voor een datagedreven organisatie, modern archiefbeheer en een volwassen digitale werkplek die veilig, efficiënt en hybride werken ondersteunt.

Daarnaast wordt ingezet op het professionaliseren van de bedrijfsvoering door strategisch contract- en leveranciersmanagement, verdere cloudadoptie en het versterken van digitale vaardigheden van medewerkers en managers. Arnhem werkt ook aan een digitale en inclusieve samenleving, met toegankelijke en betrouwbare digitale dienstverlening voor alle inwoners, en aan verduurzaming binnen de digitale keten. Informatieveiligheid en het moderniseren van de IT-basisinfrastructuur blijven hierbij structureel noodzakelijk. Gezamenlijk vormen deze thema's de basis voor een toekomstbestendige, wendbare en veilige digitale overheid.

Kansen en risico's van digitalisering

Digitalisering biedt grote kansen om de dienstverlening toegankelijker en sneller te maken, efficiënter te werken en met data en technologie beter te sturen op maatschappelijke opgaven. Tegelijkertijd nemen de risico's toe. Strengere wet- en regelgeving, toenemende cyberdreiging en een groeiende afhankelijkheid van leveranciers vragen om versterking van governance, informatieveiligheid en informatiehuishouding. Wanneer deze niet tijdig op orde zijn, kan dit leiden tot verstoring van dienstverlening, veiligheidsincidenten en reputatieschade. Ook bestaat het risico dat de digitale kloof groter wordt wanneer inwoners en medewerkers onvoldoende worden ondersteund in digitale vaardigheden.

Relevante ontwikkelingen

Voor de komende jaren zien wij onder meer de volgende ontwikkelingen:

- Informatievoorziening en ICT moeten vanaf de start integraal worden meegenomen in beleidsvorming, uitvoering en besluitvorming, vergelijkbaar met financiën en personeel.
- Betere dienstverlening en samenwerking vragen om een flexibele en wendbare informatievoorziening en ICT. Het huidige applicatielandschap en de basisinfrastructuur, inclusief werkplekvoorzieningen, zijn hiervoor onvoldoende toegerust.
- Nieuwe en groeiende verplichtingen en risico's, zoals de Wmebv, AVG, eisen rondom informatieveiligheid en digitale soevereiniteit, vragen om structurele borging. Onvoldoende naleving kan leiden tot verminderde kwaliteit van dienstverlening en veiligheidsincidenten.
- Maatschappelijke en technologische ontwikkelingen, zoals AI, vragen blijvende investeringen in vaardigheden, governance en ondersteuning voor inwoners en medewerkers.
-

Samenwerking met kennisinstellingen

Specifieke aandacht vraagt de samenwerking met kennisinstellingen. De samenwerking tussen de gemeente Arnhem en de HAN in de periode 2022–2025 heeft aantoonbaar bijgedragen aan strategische doelen en maatschappelijke impact, onder andere op het gebied van digitale innovatie, toegankelijkheid en informatiegestuurd werken. Hoewel het convenant formeel afloopt in 2025, wordt beëindiging ambtelijk als onwenselijk beschouwd. Juist in een context waarin maatschappelijke en digitale vraagstukken complexer worden, versterkt structurele samenwerking het innovatievermogen en de uitvoeringskracht van de gemeente.

Het continueren en intensiveren van deze samenwerking sluit aan bij de landelijke Nederlandse Digitaliseringsstrategie en draagt bij aan digitale weerbaarheid, publieke dienstverlening, veiligheid en innovatiekracht in een snel veranderende technologische en geopolitieke context.

Informatieveiligheid en privacy

De afgelopen jaren is geïnvesteerd in het vergroten van de weerbaarheid van de organisatie tegen dreigingen op het gebied van informatieveiligheid en privacy. Ondanks de stappen die zijn gezet, voldoet Arnhem nog niet volledig aan de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). De ambitie is om hieraan te voldoen en om certificering op ISO27001 te behalen.

Gelet op de geopolitieke ontwikkelingen en toenemende cyberdreiging blijft informatieveiligheid een onderwerp dat continue aandacht en investering vraagt. Daarbij is het van belang dat de organisatie groeit in volwassenheid en dat informatieveiligheid en gegevensbescherming breed worden gedragen in de organisatiecultuur.

Daarnaast wordt onderzocht of certificering op gegevensbescherming haalbaar is, zodat ook objectief kan worden aangetoond dat aan de AVG wordt voldaan. In 2026 wordt de Cyberbeveiligingswet verwacht (implementatie van NIS2), die aanvullende eisen stelt, waaronder meldplichten, verplichte training voor bestuurders, aangescherpte eisen aan bedrijfscontinuïteit en een zwaardere bestuurlijke verantwoordelijkheid.

De functionaris gegevensbescherming (FG) vervult hierin een essentiële onafhankelijke toezichthoudende en adviserende rol. Een goede positionering van de FG draagt bij aan een toekomstbestendige borging van privacy, transparantie en vertrouwen in de digitale overheid.

Gemeentelijke huisvesting (stadhuis en gemeentewerf)

Al enige tijd wordt gewerkt aan plannen voor de renovatie en uitbreiding van het stadhuis. Er is een keuze gemaakt voor een scenario (3b) waarin circa 70% van het programma voor de centrale huisvesting in het nieuwe stadhuis een plek kan krijgen. Dit betekent dat een tweede locatie nodig zal zijn waarin ongeveer 30% van het programma een plek krijgt. Dit scenario past voor beide locaties binnen de huidige financiële kaders. Er wordt ook gewerkt aan toekomstbestendige wijklocaties zodat de Teams Leefomgeving, Sociale Wijkteams en Werk & Inkomen gezamenlijk kunnen worden gehuisvest.

De verwachting is dat voor het stadhuis gewerkt wordt aan een ruimtelijke inpassing. Hiermee zal het participatietraject voor de omgeving worden opgestart. De investering voor uitbreiding en renovatie wordt vastgesteld in het meerjareninvesteringsprogramma. Met een aanbesteding wordt een ontwerpteam gekozen. De raad denkt inhoudelijk en financieel mee en kan richting geven aan de verdere uitwerking. Voor de benodigde tweede locatie worden in 2026 uitgangspunten vastgesteld. Vanuit het perspectief van medewerkers werken we aan een prettige werkomgeving, mede voorsortend op een periode van tijdelijke huisvesting.

De huidige locatie van de gemeentelijke werf, de plek waarvan wij de operationele activiteiten in de stad aansturen en ons materiaal/materieel opslaan, ligt midden in het gebied waar het toekomstige Rijnpark komt. Er zal dan ook naar een nieuwe locatie van de gemeentewerf moeten worden gezocht die voldoet aan het nog op te stellen programma van eisen. Na de zomer van 2026 zal er een bestuurlijke opdracht worden opgehaald bij het nieuwe college waarbij een doorkijk wordt gegeven naar de tijdlijnen, die zijn gekoppeld aan de ontwikkeling van Rijnpark.

Inkoop

Met inkoop maken wij een professionaliseringsslag. Daarbij worden processen strakker georganiseerd en kijken we hoe we optimale maatschappelijke impact kunnen bereiken. Daarom voeren wij in de eerste helft van 2026 een pilot uit met een coördinator op de Arnhemse speerpunten (lokaal, social return, diversiteit & inclusie, mensenrechten, duurzaamheid en dierenwelzijn). Dit betalen we uit reeds tijdelijk beschikbaar gestelde middelen. Als blijkt dat dit een positief effect heeft op onze maatschappelijke impact, en het dus wenselijk is om de inzet te continueren, stellen we medio 2026 een businesscase op.

Nieuwe eisen begrotingssubsidies

De Raad van State heeft in 2025 bepaald dat begrotingssubsidies schaarse rechten zijn en daarom moet de verstrekking van deze subsidies aan allerlei nieuwe eisen voldoen (zie ook: [Raadsbrief 'Gevolgen en aanpak uitspraak Raad van State begrotingssubsidies'](#)). Hiervoor is een projectgroep in het leven geroepen. Het doel is alle begrotingssubsidies in de komende drie jaar te beoordelen op de eisen die de Raad van State hieraan stelt. De subsidies die niet een "enig serieuze gegadigde" ontvanger kennen, zullen transparant, openbaar en eerlijk moeten

Veiligheid

Ambitie

Arnhem veiliger door minder misdaad en overlast.

Veiliger en leefbaardere wijken

- We verminderen significante overlast en verhogen het veiligheidsgevoel van Arnhemmers ten aanzien van hun eigen wijk
- We verminderen criminele overlast
- We verminderen jeugdoverlast en –criminaliteit
- We verminderen overlastgevend gedrag in de openbare ruimte
- We sluiten gevaarlijke en overlast gevende panden
- We zorgen voor voldoende handhavers op straat

Terugdringen van overlast en onveiligheid

- We voorkomen en bestrijden onveilige situaties en overlast door een persoonsgerichte aanpak
- We verbeteren de aanpak van problematiek in het Zorg- en Veiligheidshuis
- We pakken woonoverlast aan
- Begeleiden in- en uit detentie

Een veiliger openbare ruimte voor iedereen

- We zorgen voor veilige demonstraties
- We investeren in brandweer, crisisbeheersing en publieke gezondheidszorg
- We investeren in bondgenoten
- We leren kinderen/jongeren kritisch denken
- We signaleren radicalisering en gaan het tegen
- We waarborgen een veilige openbare ruimte voor iedereen

Verminderen van ondermijning

- We wapenen ons tegen ondermijnende invloed
- We maken burgers bewust
- We pakken drugslocaties aan
- We pakken mensenhandel aan
- We pakken witwassen aan
- We lichten kwetsbare personen voor
- Een sterk netwerk tegen cybercriminaliteit

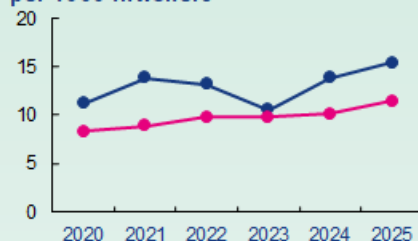
Minder jongeren in de criminaliteit

- Persoonsgerichte begeleiding van kwetsbare jongeren
- Toezicht in wijken en rondom scholen. Vroegtijdige signalering
- We helpen kinderen met risico op afglijding naar drugscriminaliteit
- Jongeren helpen aan betaald werk als tegenpool van crimineel geld.
- Versterking aanpak jongeren

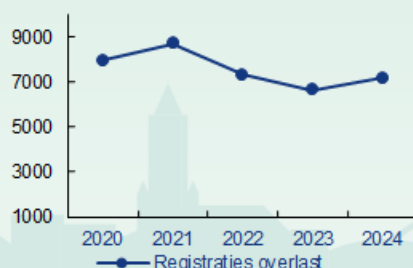
Cijfers en indicatoren

1. Arnhem heeft meer overlast door verwarde personen dan vergelijkbare steden, en dit is in 2024 fors toegenomen (bron: Politie).
2. Ook het aantal geregistreerde drugsdelicten in Arnhem is hoger dan het landelijk gemiddelde (bron: Politie)
3. Ook het aantal overlastregistraties stijgt weer (bron: Politie).
4. Het Arnhem misdadaadcijfer stijgt waar het landelijk gemiddelde licht daalt (bron: Politie)

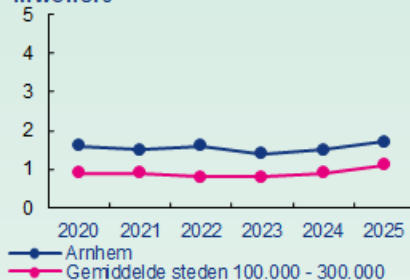
1. Overlast door verwarde personen per 1000 inwoners

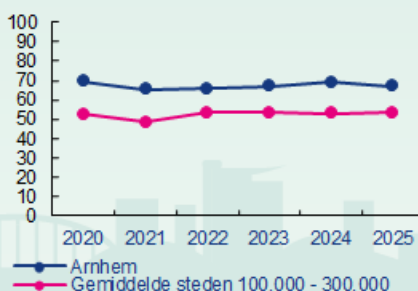
3. Totaal politie registratie overlast

2. Drugsdelicten registraties per 1000 inwoners

4. Misdrijven per 1000 inwoners

Binnen het domein veiligheid zien we dat in Arnhem:

- Het aantal meldingen en registraties van (drugs)criminaliteit, explosies, autobranden en gevaarlijke en angstaanjagende situaties in Arnhem veel hoger is dan in andere steden, en nog toeneemt;
- Geopolitieke veranderingen zorgen voor een stijging van zowel het aantal demonstraties als incidenten, dreigementen en geweld;
- Jonge vluchtelingen die lang in procedure zitten, geen perspectief of tijdsbesteding hebben en zonder toezicht van ouders hier verblijven, vatbaar zijn voor criminaliteit en de georganiseerde misdaad.

Deze ontwikkelingen leggen een grote druk op onze uitvoeringscapaciteit.

Feiten en cijfers

Arnhem staat in 2025 in de top 10 van steden met een hoog misdadacijfer en scoort 25% hoger dan steden met een vergelijkbaar inwoneraantal.

In het hele land en ook in Arnhem zien we een zorgwekkende stijging van explosies. Het aantal aanslagen met explosies is in 2025 ten opzichte van 2024 meer dan verdubbeld. Ook het aantal autobranden is in 2025 gestegen met bijna 20%. Arnhem staat landelijk in de top 6 van steden met de meeste autobranden.

De maatschappelijke onrust neemt toe als gevolg van nationale en geopolitieke spanningen. Buitenland is binnenland, zeker op het internet. Dit uit zich onder andere in de toename van het aantal demonstraties in onze stad. Dat is tussen 2023 en 2025 met 32% gestegen. Het aantal demonstraties dat veel gemeentelijke en politiecapaciteit vroeg, is tussen 2023 en 2025 verdrievoudigd. Ook extremisme en radicalisering groeien, zowel in diversiteit als in aantal, met de sterkste stijging online. Extreem gedachtegoed zien we in bijvoorbeeld het accelerationisme en de extremen onder de soevereinen en autonomen.

Geopolitieke spanningen vergroten de (hybride) dreiging en zetten onze nationale veiligheid onder druk. We moeten onze weerbaarheid versterken en ons voorbereiden op dreigingen, bijvoorbeeld met het inrichten van locaties waar mensen bij crisissituaties terecht kunnen.

De laatste maanden veroorzaakt een groep van veelal (deels minderjarige) vreemdelingen van binnen en buiten Arnhem overlast en pleegt ernstige delicten, zoals winkeldiefstallen, vechtpartijen, mishandelingen, gewelddadige straatroof en intimidatie. Op basis van een eerste inschatting gaat het om een groep van meer dan 100 (minderjarige) vreemdelingen. Het gaat om een specifieke doelgroep. Ze zitten in procedure met een grote kans op afwijzing, ze hebben geen steunend netwerk of ouders, ze zijn getraumatiseerd, ze spreken de taal niet en het schoolverzuim is hoog. Alleen met een specifieke lokale aanpak kunnen we deze trend doorbreken.

Een knellend zorgstelsel en problemen bij arbeidsmigranten leidt tot meer overlast door personen met onbegrepen gedrag. Ze zorgen voor overlast in de openbare ruimte, in en rondom woningen en gevaar voor anderen bij bijvoorbeeld woningbrand. Arnhem heeft anderhalf tot twee keer zoveel overlastregistraties van de politie als vergelijkbare steden. Gemiddeld registreert de politie bijna ieder uur van de dag (ernstige) overlast in onze gemeente, wat neerkomt op meer dan 8.000 registraties per jaar. Het aantal meldingen steeg in de afgelopen drie jaar met de helft. Dit is terug te zien in een stijging van de zware overlastcasuïstiek en een verdubbeling van het aantal meldingen van ernstige woonoverlast in de afgelopen jaren.

Volgens de ALW-monitor is het rapportcijfer voor veiligheid in de wijken Spijkerkwartier, Malburgen-Oost (Noord) en Malburgen-Oost (Zuid) significant lager dan in 2023. In deze buurten komt veel samen: drugscriminaliteit, verwarde personen en overlastpanden. Inwoners melden zich steeds vaker bij gemeente en politie.

Om criminaliteit tegen te gaan is de vraag naar het instrument BIBOB vanuit verschillende domeinen gestegen. Het aantal BIBOB onderzoeken is de afgelopen jaren verdrievoudigd.

Investeren in perspectief, nabijheid en gezag bij onze jongeren (Preventie met Gezag) en daarmee in de toekomst van onze kinderen en stad lijkt te helpen. Het percentage jeugdige daders daalde in de periode 2020-2023 met maar liefst 35,3%. Een dergelijke afname kwam nog niet eerder voor en rechtvaardigt blijvende investeringen in jongeren in kwetsbare posities. Voor dit succesvolle programma zijn we volledig afhankelijk van rijksfinanciering.

De toenemende vraag aan demonstraties, evenementen, afval in de binnenstad, fixi-meldingen en gevaarlijke situaties en incidenten vragen om intensivering. Het verbeteren van de veiligheid van vrouwen in de openbare ruimte komt daar nog bij.

Veiligheid betekent werken met gevoelige persoonsgegevens. De risico's op datalekken of -inbreuken en de vereisten inzake privacy en gegevensbescherming zijn de afgelopen jaren gestegen. Investeren in de (digitale) gegevensverwerking en uitwisseling is van belang, anders is ons werk onrechtmatig. Daarvoor is het wenselijk dat registratiesystemen worden aangeschaft en beheerd.

Onze dienstverlening aan inwoners staat onder druk. De huidige ICT-ondersteuning volstaat niet meer, vertragingen en fouten zijn het gevolg. Een goed registratiesysteem voor handhavingsbevindingen en een nieuw vergunningverleningssysteem zijn van belang voor een rechtmatige en inwonervriendelijke dienstverlening.

Deze ontwikkelingen leggen een grote druk op onze uitvoeringscapaciteit. In de (beleids)uitvoering zijn we sterk afhankelijk van tijdelijke rijksfinanciering. Arnhem is knap en krap georganiseerd, maar dit begint wel te knellen.

Uitvoering Integraal Veiligheidsplan 2023-2027

De basis voor de uitvoering van het veiligheidsbeleid is het Integraal Veiligheidsplan 2023-2027, vastgesteld door de raad. Het plan betreft zes actielijnen:

1. Wijkveiligheid (inclusief handhaving)

We pakken kwetsbare plekken in de stad aan met wijkveiligheidsplannen. Het gaat om winkelcentra, plekken waar veel jeugdoverlast is en onguere plekken die Arnhemmers mijden vanwege een gevoel van onveiligheid. Daarnaast voeren we de hotspotaanpak uit, waarbij handhaving, politie en andere partners het toezicht op een bepaalde plek tijdelijk intensiveren.

We zien toenemende overlast en gevaarstelling vanuit de straat en vanuit woningen door verwarde en/of verslaafde mensen en/of mensen in zorgwoningen.

We zetten intensief in op uiteenlopende problematiek: de hotspots, overlast, verloedering, meldingen van inwoners, ondermijnende situaties en noodzakelijke controles.

2. Veiligheid en zorg

Verwarde mensen zorgen voor veiligheidsincidenten. Ondanks alle inspanningen blijft het hard werken om met zorgpartijen concrete afspraken te maken over de overdracht van politie naar zorg.

Problemen met verwarde en/of verslaafde mensen zijn hardnekkig. Wij hebben thans ongeveer honderd Arnhemmers in de lokale persoonsgerichte aanpak. Er is een tekort aan plekken om hen op te vangen met specialistische zorg of voldoende stabiliserende maatregelen. Vanuit de samenwerking met zorg en veiligheid zetten we in op diverse preventieve interventies, zoals WijkGGD voor tijdig passende ondersteuning dichtbij inwoners (zie programma Zorg). Verder kan de leefbaarheid in wijken en de binnenstad onder andere worden verbeterd door met regiegemeenten afspraken te maken over een eerlijke spreiding van voorzieningen voor beschermd wonen en opvang.

Het liefst pakken we problemen in een zo vroeg mogelijk stadium aan, maar we zijn daarbij afhankelijk van meldingen van inwoners of partners. Die komen nog niet voldoende tot ons. Binnen het Zorg- en Veiligheidshuis Arnhem wordt echter nauw samengewerkt door gemeente, politie, OM, zorgaanbieders, woningcorporaties en andere partners. We zitten in de voorbereidende fase van het Regionale Veiligheidsteam (Rvt). We kijken ook of we de JBT en Rvt bij één organisatie kunnen beleggen.

Verschillende doelgroepen, van mensenhandel, radicalisering, voetbal, asielzoekers en arbeidsmigranten vragen van ons diepgaand inzicht in achtergronden, regelgeving en een divers veld van partners om effectief te kunnen doorpakken.

3. Ondernijning

Het plan van aanpak ondernijning (2021-2026) wordt onverminderd uitgevoerd. We sluiten drugspannen, we vergroten de weerbaarheid van onze inwoners en we handhaven. Zo stellen we grenzen aan criminele activiteiten en maken we onze gemeente onaantrekkelijk voor wie misbruik wil maken van onze structuren.

Dit doen we door bijvoorbeeld dealers aan te pakken en Bibob-onderzoeken te doen naar ondernemers die vastgoed van ons willen of vergunningen willen verkrijgen. Ook pakken we signalen van mensenhandel op en geven we signalen van misbruik van zorggelden door aan de juiste instanties.

Helaas zien we dat de handel in drugs en pogingen om misbruik te maken van onze legale structuren onverminderd doorgaan. Conflicten in het drugsmilieu worden steeds meer in de openbare ruimte uitgevochten via bijvoorbeeld aanslagen.

Nieuwe branches worden door criminelen misbruikt om geld wit te wassen en (technologische) ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Het crimineel speelveld wordt complexer, flexibeler en internationaler. Dit vraagt ons om bij te blijven.

De afgelopen jaren is pijnlijk zichtbaar geworden dat fraudeurs en criminelen zich steeds vaker in de zorg begeven. De impact op Arnhemmers en op onze wijken is groot. We zetten ons offensief onverminderd door. We pakken overlast en criminaliteit aan door onder meer pandenacties, onderzoek van het RIEC, het toepassen van de wet Bibob bij zorginkoop, de aanpak van woonoverlast en het beleggen van signalen bij de juiste instanties.

4. Digitale criminaliteit

De urgentie om digitale criminaliteit aan te pakken komt voort uit de digitalisering van de maatschappij. Veelal wordt gedacht dat dit een technisch vraagstuk is. Echter, hoewel techniek een rol speelt, is dit vraagstuk grotendeels sociaal van aard. Het is de digitale transformatie die criminaliteit toegankelijk maakt en zo op grote schaal tot slachtoffers leidt. Het is ook de digitale transformatie die zorgt voor het viraal gaan van oproepen tot geweld of anderszins kwalijke boodschappen of filmpjes.

5. Maatschappelijke onrust

Geopolitieke spanningen en onrechtvaardigheid in de wereld hebben hun weerslag op de Arnhemse samenleving, waaronder de diasporagemeenschappen. De toename aan demonstraties en de verhoogde aandacht en begeleiding die deze vragen, vereist capaciteit. Ook radicalisering groeit, zowel in omvang als in diversiteit. Extreem gedachtegoed, zoals het accelerationisme en de extremen onder de soevereinen en autonomen, vragen om een intensivering van de radicaliseringsaanpak.

6. Jeugdaanpak (Preventie met Gezag).

De Arnhemse aanpak van de risico's van criminele jeugd lijkt te werken. Dit is een zaak van de lange adem en moet dus worden doorgezet. Door met alle partners te investeren het tegengaan van criminogene factoren op school, thuis, op straat en online keren we de trend.

Toenemende overlast en bendevoering onder alleenstaande (minderjarige) vreemdelingen en hun omgeving vraagt om intensivering in zowel het toezicht op straat als in preventie en de persoonsgerichte aanpak van de meest onrustbarende gevallen.

Bereikbaarheid

€ 41,8 mln

Ambitie

Een duurzaam bereikbare stad

Bewerkstelligen van een mobiliteitstransitie

- We voeren het mobiliteitsbeleid uit

Groter aandeel fiets en voetgangers

- We verbeteren/ breiden het stedelijk fietspadennetwerk uit, waaronder regionale snelfietsroutes
- We stellen een actieplan aanpak voetgangersknelpunten op
- We realiseren maatregelen uit het fietsparkeerplan
- We verkennen mogelijkheden van nieuwe fietsbruggen over de Rijn

Meer openbaar vervoer

- We voeren concrete hoogwaardig openbaar vervoer-projecten uit

Beter openbaar vervoer in de stad, de regio en naar de Randstad en Duitsland

- We lobbyen met betrekking tot het spoordossier en het lokale en regionale openbaar vervoer

Modern parkeerbeleid

- We ontwikkelen stedelijk parkeerbeleid

Ambitie

Tegengaan verkeersoverlast

Meer ruimte voor voetganger, fietser en OV

- We stellen een verkeersstructuurplan op
- We passen de wegenstructuur aan

Minder ruimte voor de auto in en rond de binnenstad

- We verminderen het aantal straatparkeerplaatsen
- We richten de Rijnkade in als wandel- en fietspromenade

Een betere verkeersveiligheid

- We pakken verkeersonveilige locaties aan
- We leggen schoolzones aan

Beter en schoner taxivervoer

- We stellen maatregelen op om het taxivervoer beter en schoner te krijgen

Ambitie

Schonere lucht in de stad

Minder doorgaand verkeer door de stad

- We stellen een plan op om doorgaand verkeer te weren

Beter benutten stations en realisatie transferia/stadsrandhubs

- We stellen een visie op Arnhemse hubs op
- We voeren de visie Arnhemse hubs uit

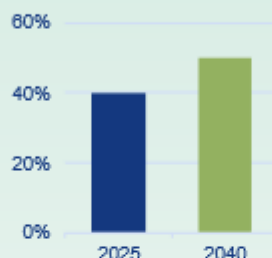
Minder vervuilende voertuigen in de binnenstad

- We handhaven de milieuzone en waar mogelijk passen we strengere normering en uitbreiding toe
- We stimuleren en faciliteren duurzame stadsdistributie, met name in de binnenstad

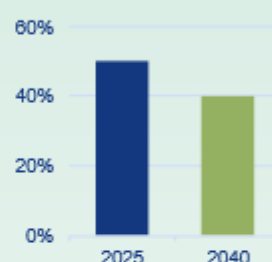
Cijfers en indicatoren

- Door meer mensen te laten lopen en met de fiets te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter, maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

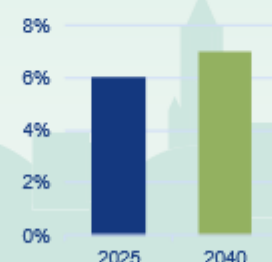
1. Actieve mobiliteit

2. Auto

3. Openbaar vervoer

Arnhem groeit. Er komen meer huizen, banen, bedrijven en Arnhemmers bij. Dat betekent ook meer verkeer. We willen duurzamere en gezondere mobiliteit die minder ruimte inneemt. Dat vraagt om investeringen voor fysieke ingrepen, besluiten over rolneming bij exploitatie van parkeervoorzieningen, omgaan met risico's in de exploitatielasten en inzet van voldoende ambtelijke capaciteit. Mobiliteitstransitie is bovendien een voorwaarde voor veel andere maatschappelijke ambities, zoals CO2-reductie, leefbaarheid en onze ontwikkelopgaven voor woningbouw en economie.

Relevante ontwikkelingen

Duurzaam Mobiliteitsplan

Er is een nieuw Mobiliteitsbeleid in de vorm van [het Duurzaam Mobiliteit Plan \(DMP\)](#). Het DMP is een ambitieus plan om de stad duurzaam en bereikbaar te maken. Arnhem heeft een centrumfunctie voor omliggende kernen, waardoor een goede bereikbaarheid belangrijk is. Op dit moment knelt het echter al op de infrastructuur en komt de (auto)bereikbaarheid steeds meer in het gedrang. De grote hoeveelheid verkeer in de stad roept ook zorgen op over gezondheid, veiligheid en leefbaarheid.

In lijn met de Omgevingsvisie Arnhem 2040 geven we ruim baan aan lopen, fietsen en het openbaar vervoer, en minder ruimte voor het rijden met en parkeren van de auto in de openbare ruimte. Dat is veiliger en prettiger voor iedereen, geeft minder uitstoot, geluid en verharding en biedt meer ruimte voor verblijven en groen. Dit heeft consequenties voor het beheer en onderhoud van aan mobiliteit gerelateerde assets zoals wegen, openbare verlichting en civiele kunstwerken.

Woningbouw

Maar het programma Bereikbaarheid is ook randvoorwaardelijk voor de Arnhemse woningbouwambities. Zonder de maatregelen uit het DMP zullen de stad en regio de toename aan verkeersintensiteiten als gevolg van de woningbouw niet aankunnen.

Openbaar vervoerconcessie

Door de provincie is het openbaar vervoer opnieuw [aanbesteed](#) voor de periode 2026-2036. Deze aanbesteding verbetert de bereikbaarheid van Arnhem en de regio. Door de vervoerder wordt vanaf juni 2026 volledig zero-emissie openbaar vervoer aangeboden en 22% meer openbaar vervoer. Deze aanbesteding heeft impact op de organisatie van de gemeente.

Parkeerbeleid

Onze ambities uit het Duurzaam Mobiliteitsplan vragen om aanpassingen in het parkeerbeleid en de manier waarop we onze parkeernormen bepalen. Als we lopen, fietsen en openbaar vervoer meer ruimte geven, dan moeten we ons slimmer verplaatsen en de stad daarop inrichten. In het door het college vastgestelde [Parkeerbeleid Arnhem 2025](#) staan daarvoor richtlijnen, spelregels en uitwerking.

HUB's

Hubs gaan een belangrijke rol spelen in de toekomstige bereikbaarheid van Arnhem. Door de groei van de stad, zoals door verstedelijking en woningbouw, komt de bereikbaarheid verder onder druk te staan, wat ook gevolgen heeft voor de leefbaarheid. Hubs bieden hiervoor een oplossing: het zijn gebouwde mobiliteitsvoorzieningen waar reizigers kunnen overstappen van de ene op de andere mobiliteitsvorm. Denk aan parkeervoorzieningen, overdekte fietsenstallingen en grotere overstappunten aan de stadsrand.

In de komende jaren willen we meerdere nieuwe hubs realiseren, waaronder fietsparkeerlocaties, stadsrandvoorzieningen en een potentieel nieuwe garage. Deze ontwikkeling moet ervoor zorgen dat er minder

voertuigen op straat worden geparkeerd en dat meer gebruik wordt gemaakt van gereguleerde en efficiënte parkeervoorzieningen. Dit draagt bij aan een leefbare, veilige en goed toegankelijke stad.

Er is nog niet bepaald of de gemeente eigenaar wordt van al deze voorzieningen en of zij deze zelf gaat exploiteren. Een deel van de plannen is al financieel gedekt, maar het gaat om aanzienlijke investeringen, met bijbehorende exploitatielasten. Met name fietsenstallingen en stadsrandhubs zullen naar verwachting een exploitatietekort hebben, omdat hiervoor weinig tot geen stallingsgeld wordt gevraagd. In de uitvoeringsagenda van het DMP worden keuzes gemaakt over prioritering en fasering. Vast staat dat de realisatie en het beheer van deze hubs een aanzienlijke inzet van ambtelijke capaciteit vragen.

Spoorzone Arnhem Oost

De ontwikkeling van de Spoorzone Arnhem Oost krijgt steeds meer snelheid en omvang. In de afgelopen jaren is meer dan € 50 miljoen van het Rijk ontvangen om de Spoorzone Arnhem Oost ook duurzaam bereikbaar te maken. Deze subsidies zijn deels gebaseerd op hele concrete plannen en deels op abstractere visies. Hiermee is de ontwikkeling Spoorzone Arnhem Oost een katalysator voor de verduurzaming van de mobiliteit in dit deel van de stad. Deze projecten realiseren wordt wel een uitdaging, gezien de brede ambitie voor de hele stad vanuit het DMP. Eén van de opgaven waar nog geen financiering voor is geregeld is de fietsbrug Arnhem Oost.

Uitvoeringsagenda

In maart 2025 stelde de gemeenteraad het duurzaam mobiliteitsplan vast. Daarin staat dat Arnhem een groene, gezonde en leefbare stad wil zijn en dat duurzaam verplaatsen, duurzaam mobiliteitsgedrag en maximaal verblijven daarvan de pijlers zijn. De [Uitvoeringsagenda Duurzaam mobiliteitsplan](#), zoals vastgesteld door het college in het najaar van 2025, geeft een concreet overzicht van de projecten waaraan in de komende vijf jaar gaat worden gewerkt.

Parkeerregulering en nieuwe parkeernormen

De beschikbare ruimte in onze stad is schaars, dus we gaan in het nieuwe [Parkeerbeleid Arnhem 2025](#) slim om met ruimte voor parkeren. We willen een stad die leefbaar is en tegelijkertijd bereikbaar blijft voor iedereen. We kiezen voor minder (parkeer)ruimte voor de auto. Daar waar de parkeerdruk te hoog is (of wordt), voeren we parkeerregulering in. De inkomsten daaruit investeren we direct weer in de bereikbaarheid, het Duurzaam Mobiliteitsplan, van de stad. Voor nieuwe ontwikkelingen voeren we een nieuwe multimodale parkeernormensystematiek in met lagere normen voor autoparkeren. Zo creëren we meer ruimte voor wonen, groen of andere belangrijke functies. Deze systematiek draagt bij aan de gewenste mobiliteitstransitie van de auto naar actieve mobiliteit en collectief vervoer.

Fietsparkeren in de binnenstad

We willen een aantrekkelijke fietsstad zijn. Daarom maken we meer ruimte voor het parkeren van de fiets. Dat doen we met nieuwe, nette fietsenstallingen in het centrum en de verbetering van bestaande stallingen. We zetten in op een ring van bewaakte fietsenstallingen rond het centrum waar bezoekers hun fiets laagdrempelig en gratis kunnen stallen. Het Duurzaam Mobiliteitsplan noemt drie concrete locaties voor nieuwe bewaakte fietsenstallingen, namelijk ter hoogte van:

- Het Willemsplein;
- Het gebied rondom het Stadstheater
- De busremise Gelredome

In de nieuwe openbaar vervoerconcessie komen er meer en langere trolleybussen, die ook langere afstanden zonder bovenleiding kunnen rijden. Om deze opschaling te faciliteren en in de toekomst voldoende stallingsmogelijkheden te houden is een nieuwe trolleybusremise nodig. De huidige remise aan de Westervoortsedijk voldoet niet aan de huidige wensen en eisen en biedt te weinig capaciteit. Rondom het GelreDome lijken voldoende mogelijkheden te zijn voor een nieuwe remise, zo blijkt uit een eerder locatie-onderzoek. Of een trolleybusremise bij het GelreDome een echt haalbaar is, moeten we goed onderzoeken. Het is een complex project met veel stakeholders.

Fietsbrug VeluweWaalpad

Recent werd bekend dat er € 65 miljoen Rijksbijdrage beschikbaar is voor een brug nabij de spoorbrug Oosterbeek. De brug ligt voor de helft op Arnhems grondgebied en voor de andere helft op grondgebied van de gemeente Renkum. De Arnhemse en regionale belangen zijn groot, ook gezien de totale investering. De gemeente Arnhem is een belangrijke stakeholder, als wegbeheerder en mogelijke eigenaar. De Rijksbijdrage is een eerste stap in het project. Er moeten nog aanvullende afspraken worden gemaakt met de regionale partners en de provincie over de dekking en het proces. De regionale en lokale besluitvorming wordt voorbereid voor de 1e helft van 2026.

Economie

Ambitie

Arnhem heeft een duurzame, creatieve en levendige economie

€ 9,5 mln.

Versterken van het energiecluster in Arnhem

- We bouwen verder aan drie innovatieve campussen
- We stimuleren energie innovaties
- We versterken onderlinge samenwerking in energiecluster
- We versterken de samenwerking van energie- en creatieve cluster
- We werken aan positionering Hotspot Energie

Arnhem wordt aantrekkelijker om te verblijven en bezoeken

- We transformeren de binnenstad
- We stimuleren duurzame en toegankelijke evenementen
- We werken aan een vitale en duurzame recreatieve sector
- We positioneren Arnhem met gerichte citymarketing

Meer Arnhemse werklocaties zijn klaar voor de toekomst

- We versterken de ruimte voor ondernemen
- We werken samen met partners aan kwalitatief goede werklocaties

Minder krapte op de arbeidsmarkt in onze focussectoren

- We stimuleren Leven lang ontwikkelen
- We versterken Arnhem als studiestad

Jaarlijks is er een groter deel ondernemers bezig met circulaire activiteiten

- We maken ruimte voor circulaire economie
- We creëren een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor circulaire bedrijvigheid

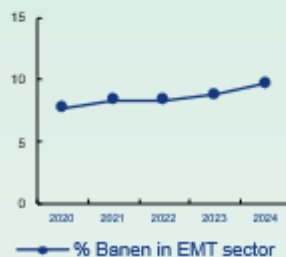
Verbeteren van dienstverlening aan ondernemend Arnhem

- We werken aan een fysiek en digitaal ondernemersloket
- We zijn zichtbaar in ondernemersnetwerken en verbinden betrokken organisaties

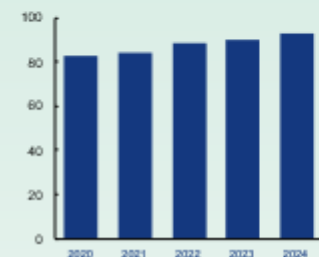
Cijfers en indicatoren

- Het percentage banen in de EMT sector, als aandeel van de totale werkgelegenheid.
- Het gemiddeld aantal banen op werklocaties per hectare is de afgelopen jaren licht toegenomen.
- Over de vraag of het ondernemersklimaat is verbeterd of verslechterd in de afgelopen drie jaar, is men verdeeld. De grootste groep (54%) vindt dat het gelijk gebleven is, 35% vindt dat het (sterk) verslechterd is en 11% vindt dat het (sterk) verbeterd is.

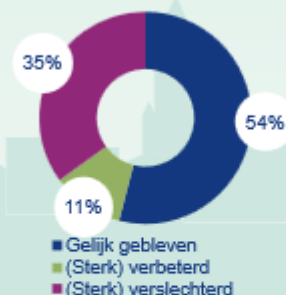
1. Banen in de EMT -sector

2. Arbeidsintensiteit op werklocaties

3. Ondernemersklimaat

Een groeiende stad vraagt om een groeiende economie. Daarvoor moet het aantal arbeidsplaatsen toenemen en verdient ruimte voor werk een duurzame plek. Dit doen we door:

- **De realisatie van innovatieve campussen;**
- **de wijkeconomie een vanzelfsprekende plek te geven als sleutel tot leefbaarheid en sociale cohesie;**
- **Arnhem aantrekkelijk te maken om te studeren;**
- **voldoende arbeidskrachten aan te trekken;**
- **voor de Arnhemmers voldoende mogelijkheden te realiseren voor recreatie en ontspanning.**

Arnhem is aantrekkelijk als vestigingsplaats voor bedrijven op het gebied van elektriciteit en energie. Met de regionale en landelijke opgaven tegen netcongestie en voor de energietransitie willen we het innovatieve cluster van ondernemers en instellingen ondersteunen in haar groei. Dat betekent dat er voldoende arbeidskrachten moeten zijn en dat er voldoende ruimte moet zijn voor deze ontwikkelingen. Schaarste ruimte vraagt om creatieve en innovatieve oplossingen, bijvoorbeeld in het verdichten op bedrijventerreinen, alternatieve vervoersopties, ook voor bedrijven, en meervoudig ruimtegebruik zodat Arnhemmers ook in de toekomst kunnen blijven genieten van een groene omgeving. Arnhem heeft een regionale functie die met name in de zakelijke dienstverlening, het openbaar bestuur en de creatieve sector tot uitdrukking komt. Daar hoort een levendige omgeving bij. Waar je naast de rust van het groen ook de reuring hebt van de stad. Waar je kunt winkelen, waar evenementen zijn, waar bedrijven zich graag vestigen en waar bezoekers op af komen.

Beleid en uitvoering

In de afgelopen jaren is er op veel onderwerpen beleid ontwikkeld. De komende jaren zetten we vol in op de uitvoering. In een groeiende stad moet de ruimte voor werk in balans mee kunnen groeien, zowel in ruimte als in arbeidsplaatsen. We versterken de werklocaties door onder meer herontwikkeling van verouderde gebieden, verduurzaming (green deals), aandacht voor circulair werken en het ondersteunen van campussen (o.a. Connectr). Het [Detailhandelsbeleid](#), de [Visie Werklocaties](#) en [Kantorennota](#) geven richting aan de wijze waarop we ruimte voor werk in de stad behouden en versterken. De [Gebiedsvisie Innovatief Maakdistrict Arnhem](#) doet dit specifiek voor de drie werklocaties binnen Spoorzone Arnhem-Oost, waarbij ook de verbinding met de ontwikkeling van [Rijnpark](#) en [het plan van aanpak transformatie](#) gemaakt wordt. De ontwikkeling van dit gebied in de Spoorzone is van groot belang voor de economische ontwikkeling van de stad. Dit geldt ook voor de groei van [het energy-cluster](#), naast de ontwikkeling van de innovatiecampussen. De [Arnhem Electricity Week](#) maakt de energie-innovaties in Arnhem zichtbaar. Met het [Talentplan-energy](#) zetten we in op de benodigde groei van werknemers in de energietransitie.

Het [toekomstperspectief recreatie en toerisme](#) biedt kaders en ambities voor het versterken van recreatie en toerisme in Arnhem. De bijbehorende [Uitvoeringsagenda](#) beschrijft de acties voor de komende jaren. Het [Ondernemerspunt](#) versterkt de dienstverlening aan de ondernemers die dit jaar verder wordt uitgewerkt, onder meer met als mooie impuls de benoeming van Arnhem als landelijke MKB-stad in 2026.

In 2026 wordt gestart met het opstellen van een nieuwe Economische Visie/Agenda (de [huidige agenda](#) liep tot 2025). Hierin zetten we de economische koers van Arnhem voor de komende jaren uit met Brede Welvaart en Duurzame Economie als belangrijke uitgangspunten. Daarin leggen we ook de koppeling met de kansen en uitdagingen uit het begrotingsprogramma Economie. Hieronder komen deze aan bod.

Relevante ontwikkelingen

Versterken van het energy-cluster in Arnhem

De komende jaren willen de campussen in de stad, te weten Cleantech Park Arnhem, de Electricity Campus Arnhem en Lifeport campus Arnhem – Velp uitgroeien tot campussen van nationale betekenis. Hiervoor zijn investeringen nodig. Bij de Lifeportcampus werken we hieraan met de kennisinstellingen via een getekende samenwerkingsovereenkomst. Ook het Nationaal Expertisecentrum Netcongestie (NEcN) speelt hierin een belangrijke rol. In onze ambitie om ook internationaal toonaangevend te zijn op het gebied van elektriciteit en energie willen we de samenwerking met Duitsland/Noord Rijn Westfalen versterken. Hiervoor zijn we in gesprek met Essen, omdat ook zij een groot energiecluster hebben en onze Europese ambities delen.

Om de energietransitie voor elkaar te krijgen zijn er naar verwachting tot 2035 in de energieector 15.000 extra arbeidskrachten nodig. De komende jaren werken we hieraan door middel van het Talentplan Energy dat eind 2025 is opgeleverd als onderdeel van de regionale Human Capital Agenda.

Arnhem wordt aantrekkelijker om te verblijven en bezoeken

We gaan aan de slag met de Uitvoeringsagenda van het Toekomstperspectief Recreatie & Toerisme. We zetten in op ruimte voor recreatie in beleids- en gebiedsplannen en gebiedsontwikkelingen. Jaarlijks werken we met partners (zoals TVAN, CMA en PBA) aan een sterkere toeristische en recreatieve sector. We versterken de samenwerking in de regio: VeluweAlliantie & Aanpak Veluwe en GMR Ontspannen regio. Met partners werken we aan een jaarrond programma Slag om Arnhem.

In het kader van citymarketing positioneren we Arnhem als stad van duurzame mode en energie. Daarnaast zetten we in op congresacquisitie, meerdaags bezoek en #intoarnhem.

Arnhem is een bruisende stad met aansprekende evenementen. Regelgeving maakt het nodig én wenselijk om te verduurzamen en de toegankelijkheid van evenementen verder aan te jagen. Ook moeten we meer grip krijgen op de gevolgen van de Wet natuurbescherming en stikstof op evenementen. De maatschappelijke en economische impact van (sport)evenementen zoals EK Padel (2027), 3x3 Basketbal (2027) en EK BMX (2028) kunnen we vergroten. Motie [25M169 'Op zoek naar een nieuwe locatie voor evenementen in Arnhem Zuid'](#) roept op om op zoek te gaan naar een (nieuwe) evenementenlocatie in Arnhem-Zuid. In 2033 bestaat Arnhem 800 jaar. Om voldoende budget te hebben voor een feestjaar vol diversiteit, verbinding en initiatieffrucht uit de stad, is het verstandig om al in deze bestuursperiode te beginnen met sparen.

Meer Arnhemse werklocaties zijn klaar voor de toekomst

Een belangrijke uitdaging in de ontwikkeling van de Arnhemse werklocaties is het goed faciliteren van partijen die ruimte vragen. Dit hangt samen met de ruimtelijke ontwikkelingen in de stad, met name die in Spoorzone Arnhem-Oost. Daar wordt de ruimte geïntensiveerd om wonen en werken toekomstbestendig te ontwikkelen. Samen met het bedrijfsleven moeten we investeren in verdichten op de werklocaties, herontwikkelen van bedrijfskavels, stimuleren van het 'juiste bedrijf op de juiste plek' en bedrijfsverplaatsingen. Verplaatste bedrijven dienen nog even goed bereikbaar te zijn voor Arnhemse werknemers. Binnen Arnhem zien we, mede vanuit het detailhandelsbeleid, het belang van sterke wijk-economieën en daaraan gekoppelde winkel- en bedrijfsruimten als locaties voor werk in de stad en ook voor verplaatsingen vanaf bijvoorbeeld bedrijventerreinen. In de wijken waar de leefbaarheid onder druk staat, zoals in de Arnhem Oost wijk Geitenkamp, zijn winkelvoorzieningen als een supermarkt van groot belang.

In de komende jaren werken we verder aan de verduurzaming van werklocaties, zoals die op de bedrijventerreinen in gang zijn gezet met de Green Deals. In de kantorennota staat de ambitie om in 2030 alleen kantoren met energielabel A in de stad te hebben. In het vastgestelde detailhandelsbeleid (2025) staan ambities voor het opzetten van Green Deals voor de detailhandel.

De binnenstad blijft een belangrijke pijler van de Arnhemse economie. Met de transformatie van de binnenstad ontstaat er een bredere mix van economische functies, zoals meer wonen, meer werken en meer cultuur. Dat vereist keuzes, afwegingen en prioritering in de wijze waarop we de binnenstad samen programmeren en profileren. (zie 11. Ruimtelijke ontwikkeling)

Verbeteren van de dienstverlening aan ondernemend Arnhem

De dienstverlening vanuit de gemeente naar ondernemers verdient continue optimalisatie en professionalisering. In de afgelopen jaren zijn hiervoor tijdelijke middelen beschikbaar gesteld, onder meer voor het [Ondernemerspunt](#)

- Gemeente Arnhem. Om deze opgave verder te ontwikkelen en naast deze digitale plek ook een fysieke plek te realiseren, zijn middelen nodig.

De komende jaren investeren we in de doorontwikkeling van het ondernemersfonds. We richten ons op het structureel versterken van de economie en het vestigingsklimaat van onze stad. Collectieve samenwerking tussen verschillende platforms wordt verder gestimuleerd en geprofessionaliseerd om het organiserend vermogen te vergroten.

Minder krapte op de arbeidsmarkt in onze focussectoren

Voldoende opgeleid personeel is cruciaal voor een brede welvaart. In deze bestuursperiode zijn tijdelijke middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoeringsagenda verbonden aan de Arnhemse aanpak van krapte op de arbeidsmarkt. [Document Arnhem - Raadsbrief Arnhemse aanpak krapte op de arbeidsmarkt - iBabs Publieksporaal](#) Diverse projecten en initiatieven zijn gestart. [ASM Student Festival | Arnhem's eigen studentenfeest](#), [De Vakmakers](#), [Regio Arnhem-Nijmegen lanceert talentoffensief voor energiesector](#).

Onderwijs

Ambitie

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen

Meer kinderen hebben een goede startpositie op school

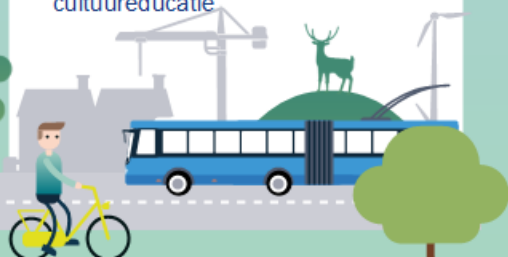
- We vergroten het bereik van peuteropvang en zorgen voor een goed aanbod
- We vergroten het aanbod ten behoeve van kansengelijkheid op de 25 OKB-scholen
- We werken aan inclusievere kinderopvang en onderwijs
- We investeren in Nationaal Programma Arnhem-Oost
- We investeren in natuur- en cultuureducatie

Meer Arnhemmers hebben een startkwalificatie en basisvaardigheden

- We werken er aan dat zo veel mogelijk kinderen en jongeren leren en ontwikkelen
- We werken er aan dat meer jongeren hun startkwalificatie behalen
- We versterken basisvaardigheden en pakken laaggeletterdheid aan

Meer schoolgebouwen zijn toekomstbestendig en inclusief

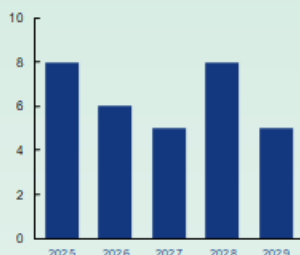
- We voeren het jaarprogramma Onderwijshuisvesting uit

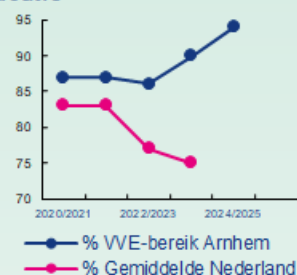
Cijfers en indicatoren

- Aantal op te leveren scholen per jaar volgens het IHP en jaarprogramma onderwijshuisvesting 2026
- Het percentage van (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) ligt ver boven het Nederlands gemiddelde. Er is wel een afname in bereik zichtbaar (bron: Stichting Pas)
- Het percentage vroegtijdig schoolverlaters in Arnhem ligt hoger dan het gemiddelde van de G40. Het percentage beweegt mee met landelijke trends (bron: Regionaal Bureau Leerlingzaken)

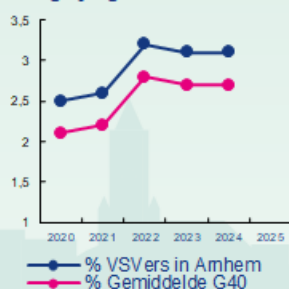
1. Aantal op te leveren scholen

2. Gebruik van Voor- en vroegschoolse educatie

3. Vroegtijdig schoolverlaters

Gemiddeld behoort de Nederlandse jeugd tot de gelukkigste ter wereld. Toch nemen leerprestaties af, neemt het aantal thuiszitters toe en ervaart een toenemend aantal jongeren mentale problemen op school. Om deze ontwikkelingen te keren, is de volgende aanpak nodig:

- **Voorkomen, signaleren en aanpakken van onderwijsachterstanden;**
- **Schoolaanwezigheid, mentale gezondheid en (sociale) veiligheid vergroten;**
- **Kansrijk adviseren en de weg openen naar inclusiever onderwijs**
- **Taalvaardigheid van 0-100 realiseren**
- **Onderwijshuisvesting regelen die dit mogelijk maakt**

Arnhem is een stad met grote verschillen in ontwikkelkansen voor kinderen en jongeren. Dit wordt al zichtbaar op jonge leeftijd en werkt door tot aan de aansluiting op de arbeidsmarkt. Het maakt in Arnhem nog steeds uit in welke wijk je opgroeit. Alle kinderen en jongeren hebben het recht om te leren en zich te ontwikkelen. Het voorkomen, vroeg signaleren en ingrijpen om kansrijk opgroeien mogelijk te maken zijn de basis van dit begrotingsprogramma. Met het Nationaal Programma Arnhem Oost (NPAO) zetten we in op de versterking van kansengelijkheid. Zo kunnen we extra investeren in de wijken waar de problematiek en risico's het grootst zijn.

De onderwijsagenda is een gezamenlijk uitvoeringsprogramma van de gemeente met de Arnhemse onderwijsbesturen, kinderopvangorganisaties en maatschappelijke partners zoals sportbedrijf, natuurcentrum en Rozet. Op alle genoemde thema's in dit hoofdstuk werken we in coproductie aan onze ambities. Alleen samen kunnen we dit doen. Het integraal huisvestingsplan onderwijs is met elkaar vormgegeven, met extra vierkante meters voor scholen in Arnhem Oost, en een inzet op inclusiever onderwijs. Er worden de komende tijd veel projecten opgeleverd of in uitvoering gebracht. Onderwijsinhoudelijk kiezen we samen een doorgaande lijn, van bijvoorbeeld kinderopvang naar primair onderwijs, of van de internationale schakelklas (ISK) naar een vervolgopleiding. Op al deze schakelpunten zijn in de afgelopen periode stappen gezet. Ook een gezamenlijk plan op taal gaan we nu uitvoeren. Met de regeling schoolmoestuinen hebben we de natuur naar de school gebracht, en andersom. Het bereik van VVE (vroeg- en voorschoolse educatie) is hoog, en in passende kinderopvang (PKO) lopen we voorop in Nederland.

In 2026 is Arnhem de nationale onderwijsstad van Nederland. We gebruiken dit jaar om te laten zien wat we al doen en om de uitvoering verder te verstevigen. Samen pakken we de volgende knelpunten aan:

1. Voorkomen, signaleren en aanpakken van onderwijsachterstanden

We zien kinderen instromen in het basisonderwijs met achterstanden op het gebied van taal en sociaal-emotionele ontwikkeling. In de voor- en voorschoolse periode (kinderen van 0-6) proberen we dit te voorkomen, te signaleren en waar nodig aan te pakken. Want hoe groter de achterstand, hoe moeilijker het is om dit te corrigeren op de basisschool, laat staan op de middelbare school en daarna. Dit geldt ook voor de groep nieuwkomerskinderen (zie ook 08. Vluchtelingen). Een achterstand leidt tot onder-advisering naar het voortgezet onderwijs. De potentie van kinderen en jongeren komt dan niet tot zijn recht.

Met Rijksmiddelen en gemeentelijke middelen voorkomen, signaleren en bedwingen we onderwijsachterstanden op de kinderopvang en de 26 onderwijskansenbeleid-scholen (OKB) in Arnhem. We gebruiken hiervoor Voor- en voorschoolse educatie (VVE). Dit bestaat uit ondersteuning op taal en sociaal-emotionele ontwikkeling. De herijking van de Sociaal medische indicatie (SMI) verkennen we om nog meer kinderen naar de kinderopvang te kunnen leiden.

Tegelijkertijd neemt de druk op de VVE peuteropvang toe. Achterstanden zijn met 2 jaar soms bijna niet meer in te halen. De druk op locaties is groot, de huidige structuur voldoet niet. We onderzoeken wat er nodig is om alle

kinderen met 4 jaar op niveau te laten instromen in het PO. Het NPAO biedt ons de mogelijkheid om extra in te zetten op de speelmorgens. Op de VVE locaties in de Arnhem-Oost wijken waar de druk extra groot is, zetten we extra medewerkers in.

Op scholen voor Primair onderwijs (PO) financieren we bijvoorbeeld een klassenassistent of het verkleinen van klassen. [Stichting PAS](#) voert het onderwijskansenbeleid en de [monitoring](#) daarvan mede voor ons uit. Onder regie van het NPAO en met middelen via de SPUK Kansrijke Wijk werken we aan een Rijke Schooldag op het primair (PO) en voortgezet (VO) onderwijs. [De Rijke Schooldag](#) biedt kinderen in Arnhem-Oost een breder aanbod van activiteiten tijdens en na schooltijd. Scholen werken hierbij samen met lokale organisaties om kinderen meer kansen te geven om te leren en zich te ontwikkelen. Naast extra taal- en rekenonderwijs zijn er activiteiten zoals sport, kunst, cultuur, huiswerkbegeleiding en persoonlijke ontwikkeling.

2. Kansrijk adviseren en de weg naar inclusiever onderwijs

We zien een toename van kinderen die vanuit het regulier basisonderwijs doorstromen naar het voortgezet speciaal onderwijs (VSO), terwijl we eigenlijk in de beweging (moeten) zitten naar inclusiever onderwijs in 2035[4]. Deze opdracht komt vanuit het rijk en houdt in dat kinderen en jongeren zich zoveel mogelijk kunnen ontwikkelen binnen het regulier onderwijs, dichtbij, met aanpassingen waar nodig. De samenwerkingsverbanden (SWV – overkoepelende organisatie met schoolbesturen) moeten er vooral voor zorgen dat leerlingen op reguliere scholen de ondersteuning krijgen die zij nodig hebben (passend onderwijs), of dat leerlingen naar een speciale school kunnen gaan. Passend onderwijs begint al bij de jongste kinderen in passende kinderopvang (PKO). Dit coördineren en bekostigen wij als gemeente. We starten met een pilot op passende buitenschoolse opvang (BSO) vanaf 4 jaar. Deze transitie vraagt veel van organisaties, scholen, en het netwerk om de school, de opvang en het kind heen. De samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp staat centraal in opgave 3 (kansrijk opgroeien) binnen de opgave Transformatie Sociaal Domein.

Risico: De samenwerking tussen de partijen om het kind heen loopt niet altijd goed. Er is discussie over verantwoordelijkheden en financiën. Dit vraagt inzet vanuit de gemeente vanuit de opgave Transformatie sociaal domein (zie opgave 3 kansrijk opgroeien).

Kans: Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP-onderwijs) biedt de kans om bij de renovatie en (ver)nieuwbouw van scholen het gesprek te voeren over hoe inclusiever onderwijs, of inclusieve kindcentra er in de praktijk uit kunnen zien.

3. Taalvaardigheid van 0-100

Over de hele linie gaan basisvaardigheden achteruit – dit is een landelijke/internationale trend. [Het PISA onderzoek uit 2022](#) laat zien dat zowel wis- en natuurkunde als taalvaardigheden achteruit zijn gegaan in de periode 2018-2022. De grootste dip of daling in taalvaardigheid zien we na de overgang van de basisschool naar de middelbare school, en dan met name op het VMBO. Laaggeletterdheid kan een intergenerationele vicieuze cirkel zijn met consequenties voor persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling en bestaanszekerheid. Het herkennen en aanpakken van laaggeletterdheid bij volwassenen blijft hierbij belangrijk. Taal is een randvoorwaarde om goed mee te kunnen doen in de maatschappij. Daarom werken we aan de uitvoering van [het plan van aanpak taalontwikkeling](#). Dit plan richt zich op alle leeftijden en alle leefgebieden van de inwoners van Arnhem.

Risico: vanuit de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) krijgen we als gemeente rijksmiddelen om in te zetten tegen laaggeletterdheid. Vanaf 2026 wordt dit met 10% gekort. Dit betekent dat we 10% minder trajecten kunnen aanbieden.

Risico: De stimuleringsregeling BoekStart vervalt na 2026 er er zijn aanpassingen gedaan in de financiering van VoorleesExpress (zie 05. Cultuur-Rozet).

Risico: Arnhem vangt veel nieuwkomers op. Dit doet een beroep op scholen en aanbieders binnen inburgeringstrajecten. We zien dat er kinderen instromen die in hun thuisland geen of weinig onderwijs hebben genoten. Eén of twee jaar taalonderwijs is meestal niet voldoende. Dit vraagt om meer taalonderwijs in de taalklassen (PO) en de internationale schakelklas (ISK – VO), en na doorstroom meer aandacht op taal in het regulier onderwijs. Maar dit kost meer dan scholen en de gemeente bekostigd krijgen vanuit het Rijk. In Q2 2026 volgt een plan van aanpak.

Kans: Ook scholen zelf krijgen middelen vanuit het rijk om basisvaardigheden te versterken in het regulier onderwijs. Gezamenlijk optrekken levert meer resultaat. Basisvaardigheden zouden meer een integraal onderdeel kunnen zijn van een breed aanbod van cultuur, sport en natuureducatie.

4. Schoolaanwezigheid, mentale gezondheid en (sociale) veiligheid

We vinden het belangrijk dat ieder kind en iedere jongere kan leren en zich kan ontwikkelen. Om schoolverzuim, thuiszitten en voortijdige schooluitval (vsv) te voorkomen en passende doorstroom te organiseren, werken we samen met scholen en andere partners, zoals het RBL Midden-Gelre, VGGM, de samenwerkingsverbanden [primair-](#) en [voortgezet onderwijs](#), de sociale wijkteams en jongerenwerkorganisaties.

[Schoolverzuim en vsv](#) kennen verschillende oorzaken, zoals uitdagingen in de mentale gezondheid (zie ook 07-zorg, 08- welzijn en 09-gezondheid), een verkeerde studiekeuze en onder-advisering, bijvoorbeeld door het niet herkennen van hoogbegaafdheid. In januari 2026 is de [wet van school naar duurzaam werk](#) ingevoerd. Dit leidt tot een regionale aanpak met als doel vsv voorkomen en zoveel mogelijk jongeren op school of aan het werk. We zetten in op een passend vervolg, in welke richting dit ook is. Jongeren van 12 tot 27 jaar worden bijvoorbeeld ondersteund in de stap van school naar duurzaam werk. Regionaal heeft Arnhem daarbij de rol van contactgemeente. Vanaf 2027 sluit de lokale aanpak van Arnhem hierop aan. We werken samen met scholen voor v(s)o en mbo, werk en inkomen (zie ook 06-ondersteuning naar werk), jongerenwerkorganisaties en werkgeversdienstverlening.

Ook wordt [jongerenwerk op school \(JOS\)](#) ingezet, bekostigd vanuit het Nationaal Programma Arnhem Oost (NPAO) op alle VO-scholen in Arnhem. Jongerenwerk op school heeft verschillende functies. Het maakt de verbinding tussen school, thuis, de straat en de online leefwereld van jongeren. Zo zijn de jongerenwerkers met de andere partners deel van de pedagogische wijk waarin alle betrokkenen samen de verantwoordelijkheid nemen voor een gezonde en veilige ontwikkeling van kinderen en jongeren. Vanuit de gemeente hanteren we ook [de methode VIOS](#) (veiligheid in en om school – zie ook 01. Veiligheid en majeure opgave NPAO) voor een veilig schoolklimaat waarin incidenten en het afglijden richting criminaliteit worden voorkomen. In deze aanpak wordt vaak met dezelfde partners samengewerkt. VIOS wordt bekostigd uit programma 01, met een plus vanuit het NPAO.

Risico:

- Het schoolverzuim onder leerplichtige jeugdigen neemt al jaren toe, dit zorgt voor een roep om (nog) meer preventief werken en geeft druk op de capaciteit van leerplicht.
- Kinderen en jongeren die thuiszitten zijn niet goed genoeg in beeld doordat de definitie niet sluitend is. Hier wordt in het plan van aanpak thuiszitter aan gewerkt.
- We zien een hoog percentage verzuim bij de ISK doelgroep. Daar wordt een speciaal plan op gemaakt.

Kans:

- Landelijk gaat de ontwikkeling van schoolafwezigheid naar schoolaanwezigheid. Dit versterkt de preventieve aanpak. Momenteel inventariseren we in hoeverre daar binnen onze gemeente al mee wordt gewerkt.
- De invoering van de wet van school naar duurzaam werk versterkt de integrale aanpak voor jongeren in de stap van school naar werk.

5. Onderwijshuisvesting die dit mogelijk maakt (zie ook majeure opgave: IHP-onderwijs)

De scholen in Arnhem bieden onderwijs aan zo'n 12.000 leerlingen in het (speciaal) primair onderwijs en bijna 11.000 leerlingen in het (speciaal) voortgezet onderwijs. Het is belangrijk dat leerlingen hun schooltijd kunnen doorlopen in een kwalitatief goed schoolgebouw. Onderwijshuisvesting is een wettelijke taak van gemeenten. De gemeente heeft daarmee een zorgplicht voor kwalitatief goede onderwijshuisvesting. Alleen het juiste aantal klaslokalen is niet voldoende. Tegenwoordig kijken we op een andere manier naar de kwaliteit van onderwijshuisvesting. Denk daarbij aan het binnenklimaat dat een voorwaarde is voor kinderen om zich goed te kunnen concentreren en te leren. Het IHP is een inhaalslag met daarnaast grote ambities op het gebied van duurzaamheid, gezondheid, flexibiliteit en circulair bouwen.

We werken aan de uitvoering van het IHP-onderwijs. Mogelijk vragen bepaalde beleidskaders om meer fysieke ruimte. Deze vragen worden apart aan de raad voorgelegd. Het gaat om ruimte voor nieuwkomersonderwijs, integrale kindcentra (IKC), inclusief onderwijs, het IHP-bewegingsonderwijs en binnensport (IHPBB – zie ook 09. Gezondheid en sport) en de Rijkseschooltag. Deze staan toegelicht in dit dossier bij majeure opgave: IHP-onderwijs.

Cultuur

Ambitie

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Verbreding van cultuurbereik en participatie

- We versterken cultuur op en na school
- We vergroten cultuurdeelname en stimuleren kunstbeoefening

Versterken van de culturele infrastructuur

- We stimuleren het makersklimaat
- We zorgen voor meer ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden
- We realiseren meer cultuur (programmering en locaties) in Arnhem-Zuid

Versterken en behouden van onze culturele toppositie

- Realisatie Stadstheater en ondersteuning Rijksgezelschappen
- We vergaren kennis en monitoren relevante data over de Arnhemse culturele sector
- We versterken (de samenwerking in) de cultuurregio 025
- We behouden werkgelegenheid in culturele en creatieve sector

Cijfers en indicatoren

1. We bereiken weer iets meer scholen met cultuurprogramma's dan in de jaren 2021 en 2022 (bron: Rozet).
2. Het percentage "helemaal eens" daalt op de vraag of er voldoende voorzieningen zijn voor culturele activiteiten (bron: ALW)
3. Het percentage werkenden in de culturele en creatieve sector varieert tussen de 4,6% en 4,7% (bron: Provinciale Werkgelegenheidsenquête)

Ambitie

Arnhems erfgoed vertelt het verhaal van de stad en draagt bij aan een betekenisvolle leefomgeving

Kerntaken zijn meer op orde

- We geven erfgoed een stevige plek in gemeentelijke processen
- We wijzen maximaal 5 nieuwe gemeentelijke monumenten aan
- We richten een nieuw depotsysteem in

Erfgoed en cultuur meer gebruiken bij ruimtelijke ontwikkelingen

- We ronden de cultuurhistorische waardenkaart af en zetten deze in.
- We werken verder aan versnellen en verduurzamen van erfgoed
- We geven religieus erfgoed aandacht

Erfgoed beter beleefbaar maken

- We delen onze kennis
- We zorgen ervoor bij herontwikkeling van de historische kelders de aanwezige erfgoedwaarden worden benut
- We werken aan een breder publieksbereik van archeologie

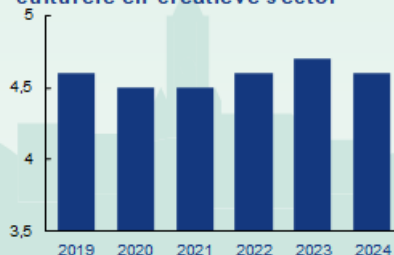
€ 44,2 mln.

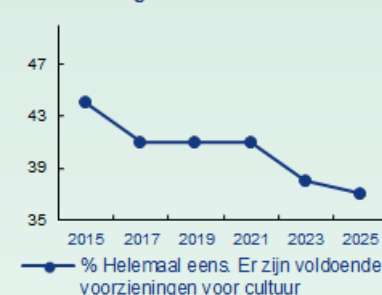
1. Aantal bereikte scholen met cultuur in Arnhem

3. % werkenden in de Arnhemse culturele en creatieve sector

2. Waardering aanbod culturele voorzieningen in Arnhem

Kunst en cultuur zijn onmisbaar voor een mooie, levendige, leefbare en vitale stad. We investeren in cultuur voor iedereen en overal, waar je ook woont of wie je bent. We behouden en versterken onze positie als belangrijke cultuurstad en anticiperen op landelijke (wettelijke) ontwikkelingen. Punten van aandacht zijn aflopende incidentele budgetten en voldoende betaalbare werkruimte.

Zorg voor ons Arnhems erfgoed is naast een wettelijke verplichting ook een verplichting naar de generaties in de toekomst. Het behouden van onze erfgoedwaarden en het vertellen van het historische verhaal van Arnhem is belangrijk voor de beleving en identiteit van de stad.

Cultuur

Het programma Cultuur richt zich op het stimuleren van een kwalitatief en vernieuwend cultuuraanbod dat breed, divers en toegankelijk is voor alle Arnhemmers en bezoekers.

Het cultuurbeleid wordt vernieuwd om beter aan te sluiten op ontwikkelingen in de cultuursector en de samenleving. De raad stelde op 17 december 2025 de [Uitgangspuntennota Cultuurbeleid 2025-2028 'Standplaats Arnhem'](#) vast. Voor het vervolg, een nieuwe Cultuurvisie per 2029, werken we eerst aan een solide basis. Dat betekent aandacht voor de makers, voor onderzoek en experiment, voor het aanbod en het publiek en voor culturele huisvesting. En voor de borging van een cultureel voorzieningenniveau dat meegroeit met de stad. Hiervoor zijn [Referentienormen voor Culturele Voorzieningen](#) vastgesteld als richtsnoer om in gebiedsontwikkelingen van nieuwe, en ook bestaande, wijken voldoende ruimte voor culturele voorzieningen te realiseren. Er wordt bovendien een integraal huisvestingsplan cultuur gemaakt.

Met de [Begroting 2026](#) zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor uitvoering van ambities uit de nota. Jaarlijks € 900.000 voor eerlijke beloning, nieuwe spelers in het culturele veld en de versterking van het culturele programma van de rijksgezelschappen in onze stad. De structurele subsidie aan poppodium Luxor Live wordt verhoogd. Door het [Aangenomen amendement 'Betaalbare ruimte voor cultuurparticipatie'](#) is in 2026 en 2027 €2 ton per jaar beschikbaar in aanloop naar een integraal accommodatiebeleid. Voor een repetitiegebouw van Theater Oostpool komt een investeringsbijdrage van €14 miljoen beschikbaar; voor Introdans draagt de provincie Gelderland €10 miljoen bij ([Nieuwe repetitiegebouwen Theater Oostpool en Introdans Arnhem](#)). Met de [Aangenomen motie 'Toekomstperspectief Theater aan de Rijn' \(25M249\)](#) roept de raad het college op om in 2026 te komen met een visie op de huisvesting van Theater aan de Rijn.

Tegelijkertijd lopen per 2027 een aantal belangrijke budgetten die bijdragen aan onze culturele ambities af, zoals gratis cultuur voor jongeren en het realisatiebudget voor meer street art (zie Financiën en Risico's). Per 2027 loopt ook de capaciteit terug. Deze capaciteit blijft echter nodig om de ambities van de uitgangspuntennota te kunnen uitvoeren. Voor de motie Toekomstperspectief Theater aan de Rijn (25M249) is evenmin capaciteit.

De Kamex-locatie in Kronenburg is in december 2025 aangewezen als meest geschikte locatie voor [Cultuurcentrum in Arnhem Zuid](#). Meer cultuur in Zuid kan concreet vorm krijgen door meer verbinding te zoeken met bestaande wijk- en bewonersinitiatieven. Willen we die structureel verstevigen, dan vraagt dit extra middelen. Er wordt gewerkt aan een sluitende businesscase voor de herontwikkeling en exploitatie van het voormalige schoolgebouw aan de Groningensingel 1245 tot cultuurgebouw. En aan het realiseren van de benodigde extra werkruimte voor culturele en creatieve makers (tot 2030 4.400 vierkante meter). Het borgen van laagdrempelig cultuuraanbod dichtbij en aansluitend op de belevingswereld van inwoners is een belangrijke

opgave, met focus op Arnhem-Oost en -Zuid. Evenals het bieden van (atelier)ruimte aan kunstenaars die een actieve betekenis hebben voor de wijk. Kunst in de openbare ruimte is zichtbaar en toegankelijk voor iedereen en kan bij uitstek trots en verbinding in de wijk stimuleren.

In 2026 vindt de 13de editie van de internationale Sonsbeektentoonstelling plaats. Sonsbeek ontvangt een structurele basissubsidie van €255.000 per jaar van de gemeente en een éénmalige bijdrage van €1,25 miljoen voor deze editie. Op basis van een evaluatie volgen nieuwe plannen voor de periode daarna.

Er is [Perspectief voor Rozet Arnhem](#). Door een combinatie van incidentele en structurele maatregelen is het initiële tekort inmiddels voor 2026 teruggebracht tot een sluitende begroting. Voor 2027 en verder zijn er nog een aantal inhoudelijke keuzes te maken die bijdragen aan een toekomstbestendig Rozet. Het gaat dan om het Meerjarenplan voor bibliotheekwerk, het huisvestingsvraagstuk, het aanbod aan cultuureducatie, de voormalige Volksuniversiteit en de doorontwikkeling van het Erfgoedcentrum. Deze volgen in Q2 2026.

Relevante ontwikkelingen

- In 2024 publiceerde de Raad voor Cultuur haar stelseladvies ['Toegang tot cultuur'](#), dat inzet op een beoogde landelijke stelselherziening die in 2029 in werking moet treden. Dit leidt tot veranderingen in de inrichting van het cultuurbestel. Met een nieuwe Cultuurvisie voor de periode vanaf 2029 anticiperen we hierop.
- Als eerste stap heeft het ministerie van OCW een wijziging van de [Wet op het specifiek cultuurbeleid](#) in gang gezet om de maximale financieringsduur van de landelijke culturele basisinfrastructuur (BIS) aan te passen van vier naar acht jaar ([Cultuursubsidies | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)). Een langere subsidieperiode op rijksniveau betekent echter niet automatisch dat gemeenten dezelfde termijn hanteren in hun cofinanciering. Die afweging blijft onderdeel van het politieke mandaat van de gemeenteraad, met oog voor de aansluiting op de lokale en regionale culturele infrastructuur. In 2026 en 2027 volgen verdere stappen voor de verdere verbetering en vereenvoudiging van het cultuurbestel vanaf 2029. Ook wordt onderzoek gedaan naar spreiding en het belang van regionale toegang tot cultuur.
- Verlenging alleen is niet afdoende voor een wijziging van het stelsel. Een wetswijziging kan niet zonder gewijzigde onderliggende bestuurlijke afspraken tussen OCW, IPO en VNG zoals nu vastgelegd in het ['Algemeen kader interbestuurlijke verhoudingen cultuur OCW IPO en VNG'](#) uit 2012. Wij praten actief mee via de G9-cultuursteden, Cultuurregio 025, Landsdeel-Oost en VNG.
- Wijziging [Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen](#) (Wsob): naar verwachting komt er per 2027 een gemeentelijke zorgplicht voor de bibliotheek. Iedere gemeente moet zorgen voor voldoende openbare bibliotheekvoorzieningen voor haar inwoners. Het Meerjarenplan hiervoor komt in samenspraak met Rozet en na consultatie met partners in de stad in het voorjaar 2026 gereed voor besluitvorming. Op basis hiervan zijn inhoudelijke keuzes te maken over de versterking van onze bibliotheekinfrastructuur, bijvoorbeeld met een nieuwe vestiging of de aanpak van laaggeletterdheid en basale digitale vaardigheden.
- Er komt een [Stelselwijziging lokale publieke omroep](#) waarmee het Rijk de positie van de lokale omroepen wil versterken. De nieuwe Mediawet treedt naar verwachting op 1 juli 2027 in werking en heeft effect per 1 januari 2028. De financiering van de lokale publieke omroep verandert. Het Rijk gaat de streekomroepen direct financieren, en niet meer via een bijdrage uit het gemeentefonds. Gemeenten moeten aangeven welke bijdrage zij leveren in de nieuwe concessieperiode. Met ingang van de begroting 2022 ontvangt de Streekomroep Midden-Gelderland (RTV Connect) van de gemeente Arnhem een structurele additionele subsidie van € 100.000 per jaar voor professionalisering. RTV Connect zet in haar verzorgingsgebied per 2028, naast de Rijksbijdrage, in op een gemeentelijke bijdrage van 1 euro per inwoner. Een dergelijke gemeentelijke bijdrage valt voor Arnhem hoger uit, maar betekent een betere borging van kwaliteit, regionale dekking en democratische controle en is van belang om een volwaardige nieuwsvoorziening en maatschappelijke functies, zoals cultuur en regionale samenwerking, zichtbaar te maken.

Bestuurlijke afspraken

- Het [Cultuurconvenant 2025-2028](#) omvat afspraken tussen OCW, Landsdeel Oost en Cultuurregio's over hun gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het cultuurbeleid.
- Gemeenten, provincies en rijk hebben [Bestuurlijke afspraken cultuurbeoefening 2025-2028 | VNG](#) gemaakt. De focus ligt op hogere toegankelijkheid en actieve culturele participatie door inwoners van alle leeftijden en achtergronden. De afspraken sluiten aan bij de vertrekpunten uit de [Propositie Samen cultuur borgen | VNG](#).

Erfgoed

Arnhem heeft een schat aan erfgoedwaarden. Zorg voor een goede en verantwoorde omgang met die erfgoedwaarden is één van de taken van de gemeente. Het is ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid: wat wij nu doen, is bepalend voor wat toekomstige generaties aan erfgoed krijgen overgeleverd. Niet alleen ons materiële erfgoed is van belang, ook ons immateriële erfgoed. Dit levert de verhalen op die moeten worden verteld om het verleden te begrijpen. Het erfgoedbeleid voor de periode 2025-2028 is vastgelegd in de uitvoeringsagenda 'Arnhems erfgoed verrast en verbindt'. Hiermee zetten we het beleid van de afgelopen jaar op een realistische wijze voort. Onze acties zijn verdeeld over de thema's van kerntaken, de zich ontwikkelende stad en beleefbaar erfgoed. Beleefbaar erfgoed verwijst naar het uitdragen en kenbaar maken van onze rijke cultuurhistorie en het optreden als partner bij initiatieven vanuit het Rijk, de provincie en stad.

Participatie & Armoedebestrijding

Ambitie

Wij willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen.

Voorkomen financiële problemen

- We zorgen dat Arnhemmers met financiële vragen ons kunnen vinden
- We investeren in het vroegtijdig signaleren van inwoners met beginnende schulden

Meer Arnhemmers kunnen rondkomen

- We vergroten de effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen.
- Met partners in de stad realiseren we een vangnet voor inwoners met een laag inkomen
- We investeren in het duurzaam schuldenvrij maken van onze inwoners
- We investeren in kansrijk opgroeien

Begeleiding naar werk (met ondersteuning)

- We stimuleren inwoners te participeren
- We belonen en stimuleren Arnhemmers om bij te verdienen naast een uitkering
- We werken samen aan passende werkplekken voor onze inwoners

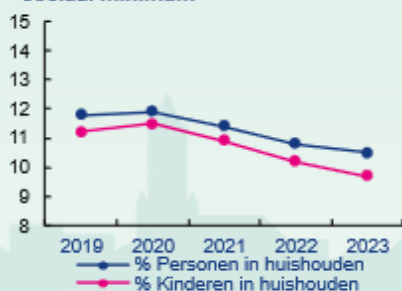
Cijfers en indicatoren

1. Het volume van de uitkeringen daalt sterker t.o.v. vergelijkbare gemeenten.
2. De uitstroom uit de bijstand is in 2023 gedaald ten opzichte van 2021 en 2022.
3. Er is een afname van langdurige armoede onder huishoudens en huishoudens met minderjarige kinderen in Arnhem.
4. 87% van de inwoners met een laag inkomen heeft een Gelrepas.

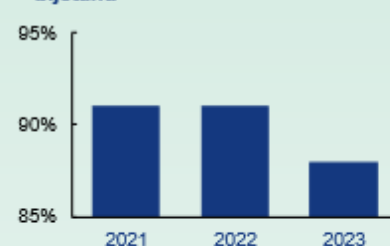
1. Ontwikkeling bijstandsvolume Arnhem t.o.v. vergelijkbare gemeenten

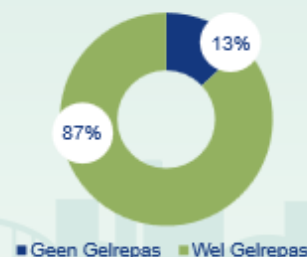
3. Minimaal 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum

2. Duurzame uitstroom uit de bijstand

4. Aandeel Arnhemmers met een laag inkomen dat een Gelrepas heeft

Tot en met 2023 zag Arnhem een daling in langdurige armoede. Cijfers laten nu zien dat voor het eerst sinds jaren de armoede in Arnhem weer is toegenomen: in 2024 leefden ongeveer 8.000 Arnhemmers in armoede. Een grote groep inwoners met problematische schulden is nog niet in beeld en relatief veel Arnhemmers zijn afhankelijk van een bijstandsuitkering. Inwoners zekerheid en perspectief bieden dat zij zelfstandig of met de juiste begeleiding in hun levensonderhoud kunnen voorzien en een bestaan kunnen opbouwen, vraagt om een consistente inzet op het tegengaan van armoede, het voorkomen van schulden en de juiste begeleiding naar (betaald) werk. Ook omdat we weten dat we hiermee grotere problemen en kosten voor ondersteuning en zorg voorkomen. Een voorwaarde voor goede ondersteuning is persoonlijke aandacht en laagdrempelige, toegankelijke dienstverlening. Van de stevige inzet die Arnhem hier nu op pleegt, kunnen de effecten alleen worden gegarandeerd en bestendigd met structurele middelen en voldoende capaciteit in de uitvoering. Gebeurt dit niet, dan komen onder andere wettelijke afhandelingstermijnen onder druk te staan.

Stand van zaken specifiek voor Arnhem en de regio

In een snel veranderende wereld wil Arnhem haar inwoners zekerheid bieden, en het perspectief dat zij, zelfstandig of met de juiste begeleiding, in hun levensonderhoud kunnen voorzien en een bestaan kunnen opbouwen.

Arnhem zet stevig in op toegankelijke dienstverlening en een laagdrempelige gebiedsgerichte aanpak, om meer inwoners te bereiken en te ondersteunen. We gaan voor persoonlijke aandacht en werken nauw samen met partners in de stad. Temeer omdat de armoede in Arnhem in 2024 voor het eerst sinds jaren weer is toegenomen. Dit blijkt uit de meest recente cijfers van het CBS over leven in armoede. Het CBS geeft aan dat met name het wegvallen van de energietoeslag in 2024 heeft gezorgd voor toename van de armoede. Het aandeel Arnhemmers dat in armoede leeft, is met 4,9%, ofwel 8.000 Arnhemmers, hoger dan in Nederland (3,1%). Daarnaast hebben 10.590 huishoudens in Arnhem geregistreerde problematische schulden. Dat is 12,4% van alle huishoudens per januari 2024 (bron: dashboard Schuldenproblematiek in Beeld van het CBS).

Het programma participatie en armoedebestrijding kent drie doelen: het voorkomen en oplossen van schuldensituaties, het vergroten van het bereik van onze regelingen en het aan het werk helpen van zoveel mogelijk mensen in een uitkering. De afgelopen jaren zijn hiervoor ambitieuze plannen vastgesteld. Er wordt vooral ingezet op het bestendigen van de ingezette weg en het adresseren van knelpunten in de uitvoering. Want om goede dienstverlening te bieden en regelingen binnen de wettelijke termijn te verstrekken, is voldoende uitvoeringscapaciteit nodig. In de agenda van de transformatie sociaal domein staan de urgentste opgaven en knelpunten rond bestaanszekerheid: (1) het vergroten van de financiële weerbaarheid van jongeren en (2) het versimpelen van het landschap van inkomensregelingen en het vergroten van het effectieve bereik daarvan. Deze worden in samenhang met dit programma uitgewerkt. Zie ook de paragraaf Majeure opgaven onderdeel Transformatie Sociaal Domein.

Voorkomen van financiële problemen en problemen klein houden

Arnhem wil zoveel mogelijk voorkomen dat mensen schulden opbouwen en bestaansonzekerheid ervaren. Via verschillende samenwerkingspartners worden inwoners geholpen met hun financiële vragen. Financiële educatie van jongeren gebeurt door lessen te faciliteren en de Kwikstartapp waar jongeren informatie krijgen over onder meer geldzaken. Samen met ketenpartners zet Arnhem in op het vroegtijdig bereiken van inwoners met geldzorgen. Via de wettelijke vroegsignalering van betalingsachterstanden worden inwoners proactief benaderd. We werken

mee aan een pilot rondom signalen van belastingschulden, we organiseren trainingen en organiseren jaarlijks een ketenpartnerbijeenkomst om kennis en ervaringen uit te wisselen.

Meer Arnhemmers kunnen rondkomen

Het Arnhemse beleid richt zich breed op verbetering van bestaanszekerheid. In de afgelopen jaren zijn daarom de gemeentelijke inkomensregelingen vereenvoudigd. De gemeente kent zo veel mogelijk regelingen ambtshalve toe en zorgt ervoor dat inwoners bij een aanvraag zo min mogelijk administratieve last hebben. Door het aantal regelingen terug te brengen en het bereik te vergroten, proberen we te bereiken dat iedereen kan rondkomen. Met de verwachte komst van de Wet Proactieve dienstverlening eind 2026 kan de gemeente hierin nog verder gaan.

Arnhem voert sinds 2025 de schuldhelpverlening in eigen beheer uit (zie [raadsbrief](#)). De Arnhemse schuldenaanpak bevat de elementen van de landelijke basisdienstverlening. In de komende jaren moet deze dienstverlening worden verankerd binnen de gemeente en worden preventie en vroegsignalering doorontwikkeld. In het Nationaal Programma Armoede en Schulden staat de ambitie om het aantal huishoudens in armoede in Nederland in 2030 te halveren. In Arnhem ligt het aantal huishoudens met (problematische) schulden hoger dan het landelijk gemiddelde. Er ligt dus een grotere opgave.

Meer Arnhemmers met een uitkering worden begeleid naar werk of werk met ondersteuning

In vergelijking met het landelijk gemiddelde heeft Arnhem relatief veel inwoners die afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering. In september 2025 waren dit 7.746 Arnhemmers. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2024 en wordt onder andere verklaard door de toename van het aantal inburgeraars. Deze stijging is ook te zien bij andere gemeenten, waarbij we de doelstelling om het met betrekking tot bijstandsvolume beter te doen dan de G16 nog steeds halen (zie grafiek 1). Vele mensen met een uitkering, staan al langere tijd aan de kant. Dit betekent dat trajecten naar werk of werk met ondersteuning voor deze inwoners veel inzet vragen. Samen met partners als Scalabor, UWV, WSP en aanbieders van Activerend Werk werkt Arnhem aan het vergroten van de participatie, uitstroom en aan een divers aanbod van passende werkplekken. De implementatie van de Participatiewet in Balans, de Wet van school naar duurzaam werk en ontwikkelingen binnen onze [arbeidsmarktregio](#) zijn een goed momentum om de Arnhemse inzet op zoveel mogelijk participatie en uitstroom realiseren te evalueren. Om zo waar nodig te verstevigen en meer maatwerk te kunnen bieden. Mogelijke (transformatieve) voorstellen voor verbetering worden in samenhang met Economie en Onderwijs uitgewerkt. Ook zetten we in op een betere toegang tot financiële steun bij kinderopvang voor ouders in de bijstand. Wettelijk krijgt de gemeente de komende jaren meer ruimte om te doen wat nodig is voor haar inwoners. De aanpassingen in de Participatiewet maken ruimte voor meer maatwerk, waar Arnhem direct gebruik van maakt (zie [raadsbrief](#)).

Relevante ontwikkelingen

Landelijke ontwikkelingen

Landelijk wordt met een aantal wetgevingstrajecten gekoerst op vereenvoudiging van het stelsel van toeslagen en regelingen.

Nieuwe wetgeving

Er is nieuwe wetgeving op komst die veel mogelijkheden biedt. Zoals de Wet proactieve dienstverlening, Participatiewet in balans (zie [raadsbrief](#) december 2025), Wet van school naar duurzaam werk (zie [raadsbesluit](#) januari 2026), de Wet Aanpak Meervoudige Problematiek Sociaal Domein (WAMS) en aanpassing in de handhavingswetten. De komst van de Wet Proactieve Dienstverlening gaat helpen om binnen de gemeente en met partners als UWV en de Sociale Verzekeringsbank meer en gemakkelijker data te kunnen uitwisselen. Dan kunnen we Arnhemmers wijzen op de regelingen die er voor ze zijn voor financiële bestaanszekerheid. Deze wetten bieden kansen om de inwoner meer centraal te stellen, maatwerk te bieden en de benodigde [Transformatie in het Sociaal Domein](#) te versnellen. De implementatie legt echter wel druk op de gemeentefinanciën en de uitvoering. Dit geldt ook voor het opstarten pilots die door de gemeente geïnitieerd of via de raad gewenst zijn. Zonder structurele middelen komen onder andere wettelijke afhandelingstermijnen onder druk te staan.

Regionale ontwikkelingen

Arbeidsmarktregio Midden –Gelderland (AMR)

Regionale samenwerking is nodig voor het begeleiden van inwoners naar werk en samenwerking met werkgevers. De regio kent veel partners. In 2025 is een Meerjarenagenda 2025-2030 opgesteld die de basis vormt voor de samenwerking. Tegelijk wordt gewerkt aan een [Werkcentrum Midden-Gelderland](#), waarin Arnhem samen met het UWV een centrale rol vervult (zie [raadsbrief](#) van april 2025). De AMR werkt ook aan het verbeteren van de sociale infrastructuur met als doel het versterken van de regionale samenwerking, een betere positie van het sociaal

ontwikkelbedrijf (Scalabor) en de doorontwikkeling van het regionaal aanbod. Hierbij kijken we ook naar een krachtigere positionering van Centrum voor activerend werk in de regio en intensievere jongerenbegeleiding. Voor de versterking van de sociale infrastructuur ontvangen gemeenten een Rijksbijdrage Sociale Infrastructuur (zie ook de [kamerbrief](#) van juli 2025). Arnhem is [centrumgemeente](#) van de AMR. De regionale middelen lopen via de gemeente Arnhem (kassiersfunctie) en Arnhem levert de voorzitter voor het Regionaal Beraad.

Ontwikkelingen binnen (de gemeente) Arnhem

Schulden en schuldpreventie

In 2024 is landelijk het aantal mensen dat in armoede leeft licht gestegen. Dit heeft te maken met het wegvallen van de energiemaatregelen en dan vooral de energietoeslag van € 1.300. Om deze doelgroep te helpen en te bereiken is de Arnhemse aanpak energiearmoede gestart. Meer informatie hierover staat in de raadsbrief die te vinden is in het programma klimaat en energie. Bepaalde groepen zijn extra kwetsbaar, waaronder jongeren. Gemeente Arnhem merkt dat steeds meer Arnhemse jongeren tussen de 18 en 29 jaar geldstress ervaren. In nauwe samenwerking met onderwijs en veiligheid wil de gemeente jongeren met geldzorgen eerder bereiken om schulden te voorkomen en te voorkomen dat ze in de verleiding komen voor criminele activiteiten.

Belangrijke oorzaken voor schulden zijn het ontbreken van financiële vaardigheden en verleidingen in de vorm van (online) gokken en achteraf betalen. Daarom bevat de Transformatie Sociaal Domein een opgave gericht op het vergroten van financiële weerbaarheid van jongeren. De kern hiervan is verdergaande samenwerking met de Arnhemse schoolbesturen waarin mogelijkheden worden verkend om financiële educatie te borgen in het curriculum. Daarbij lopen we vooruit op de nieuwe kerndoelen die vanaf 2031 voor het primair en voortgezet onderwijs gelden. Daarnaast kijken we hoe we bruggenbouwers op scholen kunnen faciliteren om geldzorgen bij jongeren te signaleren en te verwijzen naar hulp. En verkennen we de mogelijkheden van een Arnhems Steunfonds voor studenten.

In Arnhem is nog steeds een grote groep inwoners met problematische schulden niet in beeld. Volgens het CBS zijn dat er zo'n 10.000. De laagdrempelige schuldhulpverlening heeft veel meer aanmeldingen dan in voorgaande jaren, maar zal ook in de komende jaren nog moeten groeien om zoveel mogelijk mensen perspectief op een schuldenvrij bestaan te bieden.

Kinderopvang toeslagenaffaire (KOT)

Binnen de KOT in Arnhem zijn er ruim 850 gezinnen en 1.200 kinderen (0-39) aangemeld als (mogelijke) gedupeerden. Een deel is schuldenvrij, een ander deel kampt nog met financiële problemen en zit nog in de landelijke schaderoutes. We bieden al deze inwoners brede ondersteuning op de vijf leefgebieden. De ondersteuning voor jongeren komt vanuit het Lokaal Expertise Team (Oprecht). Er is nabijheid en vertrouwen en de jongeren krijgen de kans om een nieuwe start te maken en hun talenten te ontdekken. De proactieve benadering van jongeren, het meelopen, de aansluiting, het vertrouwen en de opgebouwde expertise is waardevol en effectief. Als deze nieuwe vorm van ondersteuning niet wordt geborgd, bestaat het risico dat een groep jongeren en ouders opnieuw het vertrouwen kwijtraakt. De opgebouwde expertise en ervaring van coaches die om kunnen gaan met een doelgroep met meervoudige problematiek, wantrouwen richting de overheid, cultuur en die traumasensitief kunnen werken biedt, niet alleen voor de KOT een grote meerwaarde, maar ook bij andere grote vraagstukken in de stad.

Nationaal Programma Arnhem-Oost

Momenteel wordt vanuit het Nationaal Programma Arnhem-Oost (NPAO) het Experiment Immerloo Schuldenvrij uitgevoerd. Dit experiment loopt tot april 2026, met uitloop voor inwoners die later zijn ingestroomd. De definitieve conclusies en aanbevelingen volgen, maar het is al wel duidelijk dat er waardevolle lessen te trekken zijn uit dit experiment om inwoners met multiproblematiek beter te bereiken en efficiëntere hulp aan te bieden. In de komende periode bekijken we of en hoe deze lessen kunnen worden geborgd. Geitenkamp Werkt, de pilot Beroepentuin/Vakmakers en Aan de bak garanties zijn andere projecten binnen het Nationaal Programma Arnhem Oost. Ze worden uitgevoerd met middelen verkregen via de SPUK Kansrijke Wijk.

Inkomensondersteuning

In de afgelopen jaren zijn veel gemeentelijke inkomensregelingen vereenvoudigd en is het bereik toegenomen (zie deze [raadsbrief](#) en de raadsbrief over de [Arnhemse Zorgkostenregeling](#)). Hierdoor groeit de bestaanszekerheid en ontstaat er ruimte bij inwoners om ook stappen te zetten op andere leefgebieden. Via de Transformatie Sociaal Domein zetten we daarom in op verdere vereenvoudiging van de Arnhemse inkomensregelingen naar één aanvraagproces voor alle regelingen. We verkennen de mogelijkheden om daarin ook het aanbod van regelingen

van derde partijen die inzetten op armoedebestrijding mee te nemen. We gaan voor meer bereik en toegankelijkheid, lagere administratieve lasten voor inwoners en uitvoering en meer ruimte voor maatwerk.

Arbeidsmigranten

Landelijk zien we meer EU-arbeidsmigranten en meer de behoefte om dit te reguleren door wet- en regelgeving. Verschillende gemeenten in het land ontwikkelen hierop beleid en actieplannen. In Arnhem speelt het thema op verschillende plekken binnen de gemeentelijke organisatie, er wordt in samenhang bekeken wat er extra nodig is aan afspraken en eventueel beleid rondom arbeidsmigranten. In het tweede kwartaal van 2026 opent er een regionaal informatiepunt voor EU-arbeidsmigranten (zie raadsbrief december 2025).

Ondersteuning naar werk

Met de instrumenten van de Participatiewet kunnen gemeenten inwoners aan het werk helpen. In de afgelopen jaren stimuleerde Arnhem de inzet van loonkostensubsidie, in september 2025 profiteerden 518 Arnhemmers van loonkostensubsidie. Hierbij werd duidelijk dat dit instrument vaak nog onbekend is bij werkgevers. Ook beschut werk is bij inwoners en werkgevers nog relatief onbekend. Het Rijk heeft veranderingen aangekondigd die het voor werkgevers aantrekkelijker maken om beschutte werkplekken te creëren (zie [kamerbrief juli 2025](#)). Activerend werk is nog steeds een instrument dat veel inwoners laat participeren en stappen naar (betaald) werk laat maken. Met de invoering van de Wet van school naar duurzaam werk (zie ook 04. Onderwijs) kan een grotere groep jongeren ondersteund worden naar een passende werkplek. Verdere uitwerking van de wet volgt dit jaar, samen met de regiogemeenten en partners (zie ook Regionale ontwikkelingen) en in samenhang met de uitwerking en implementatie van de Participatiewet in Balans.

Rode draden wijkgericht werken

Arnhem organiseert (financiële) hulp en ondersteuning en toegang zo dichtbij mogelijk in de eigen wijk. Pilots in de wijken Malburgen, Presikhaaf en Geitenkamp laten zien dat we hierdoor op een laagdrempelige manier directe ondersteuning kunnen bieden en er waar nodig snel kan worden doorverwezen. Door gezinnen vroeg en op een praktische manier te ondersteunen, voorkomen we dat zwaardere inzet nodig is. Om hier succesvol mee door te kunnen gaan, borgen we succesvolle pilots en werkzame elementen in alle wijken.

Openstaande moties

Tijdens de begrotingsraad 2026 zijn er twee moties aangenomen: de motie [Garandeer tandartskosten voor lage inkomens](#) en de motie voor het uitwerken van een Arnhemse variant op het [maatschappelijke meedoenbudget](#). De motie over de tandartskosten moet uitgewerkt zijn uiterlijk Q1 van 2026, de motie over het maatschappelijk meedoen budget moet uitgewerkt zijn uiterlijk Q2 van 2026.

Zorg

Ambitie

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

Meer Arnhemmers wonen langer zelfstandig thuis, doen mee, ondersteunen elkaar en hebben gelijke kansen op persoonlijke ontwikkeling

- We verbeteren de integrale netwerksamenwerking met een overzichtelijk aantal aanbieders
- We verbeteren de effectiviteit en efficiëntie van zorg en ondersteuning en borgen de kwaliteit van zorg
- We stimuleren en faciliteren dat voldoende zorg en ondersteuning beschikbaar is voor de meest kwetsbare inwoners

Ambitie

Meer kwetsbare jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

- We versterken het gezin en het betrokken netwerk rondom gezin

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

- We zetten tijdig, best passende zorg in

€ 231,8 mln

Cijfers en indicatoren

1. Gemiddelde zorgkosten per inwoner. De Daling in 2021 en 2022 was het gevolg van corona.
2. Het aantal inwoners dat tevreden is over kwaliteit geboden ondersteuning De lagere waardering in 2021 was het gevolg van corona
3. Het aantal jeugdigen in verblijf.
4. Aantal 0-17 jarigen en 18+ met een Jeugdwet toewijzing.

1. Gemiddelde Zorgkosten per inwoner

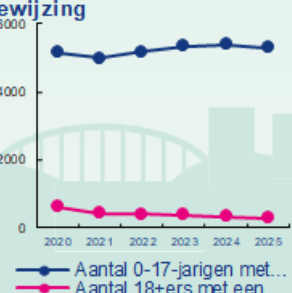
2. Inwonerstevredenheid met ondersteuning

3. Het aantal jeugdigen in verblijf

Aantal inwoners met een JW-toewijzing

Ook in de toekomst - met dubbele vergrijzing, minder zorgpersoneel en beperkte budgetten – willen we onze meest kwetsbare inwoners goede ondersteuning en zorg bieden. Dit kan niet als we op de huidige weg doorgaan.

In Arnhem zijn er te veel aanbieders, is de ondersteuning versnipperd en blijven inwoners onnodig lang in zware zorg zonder duidelijk perspectief. De keuze voor wijknetwerken - opgebouwd uit een beperkt aantal welzijns- en zorgaanbieders – waarin professionals in de wijken rondom de inwoner samenwerken, betekent dat we deze voorzieningen opnieuw moeten vormgeven. Hiervoor zullen we subsidietenders of aanbestedingen gaan uitvoeren. Het betekent ook dat we meer op collectief aanbod koersen dan op individuele trajecten, en meer op ambulante voorzieningen dan op verblijfsvoorzieningen. Zo willen we ons ervan verzekeren dat Arnhemmers ook in de toekomst passende hulp en ondersteuning krijgen.

Het begrotingsprogramma Zorg omvat een deel van de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Jeugdwet (voor het overige deel zie 8. Welzijn en Inclusie). De acties binnen dit programma dragen bij aan het doel om Arnhemmers zo lang mogelijk zelfstandig te laten meedoen, hen gelijke kansen te geven en ze minder afhankelijk te maken van zware zorg. Kwetsbare Arnhemmers – jong en oud – verdienen een passend aanbod aan hulp en een veilig thuis. Alles wat we doen vanuit de Wmo of de Jeugdwet, op het gebied van buurthuiswerk, vrijwilligerswerk, jongerenwerk of maatschappelijke opvang doen we om jongeren een goede toekomst te geven en om alle inwoners van Arnhem een zeker bestaan en goede zorg te bieden. Zo verkleinen we de kloof tussen kansarm en kansrijk.

In Arnhem

Arnhem groeit én vergrijst. Dat betekent: meer inwoners die een beroep doen op sociale voorzieningen. Maar ook: een steeds groter tekort aan personeel.

- Op 1 januari 2025 woonden in Arnhem 169.325 inwoners. Hiermee is Arnhem in de loop van 2024 de 11e stad van Nederland geworden. Volgens de laatste [gemeentelijke prognose](#) (2024) groeit het aantal inwoners naar 176.600 in 2030. In 2040 zijn dat er mogelijk meer dan 191.000 en in 2050 200.000. Het aantal ouderen stijgt daarbij sterk. Naar verwachting is in 2050 13% van de Arnhemmers 75 jaar of ouder. Op dit moment is dat aandeel 7%.
- In de zorgsector groeit het personeelstekort. Volgens schattingen van de [Sociaal Economische Raad](#) zou bij ongewijzigd beleid in 2040 één op de vier werkenden moeten werken in de zorg om aan de vraag te kunnen voldoen; nu is dat ongeveer één op de zeven. Dit is niet haalbaar en vraagt om een fundamenteel andere benadering en inrichting van het welzijn en zorglandschap in Arnhem.
- In het algemeen zien we bovendien een toename van complexe zorgvragen. Ondanks dat het aandeel jongeren met een [toewijzing jeugdzorg](#) redelijk stabiel is in Arnhem, is bijvoorbeeld het aantal complexe trajecten sterk gestegen van 32 in 2022 naar 102 in 2025.
- De [Arnhemse Leefbare Wijkenmonitor](#) laat zien dat Arnhemmers over het algemeen tevreden zijn over hun buurt. Meer dan 30% van de Arnhemmers doet aan vrijwilligerswerk en 20% is mantelzorger. Dit zijn op zich mooie cijfers. Maar voor de toekomst is meer nodig en zal er een stijgend beroep worden gedaan op vrijwilligers en mantelzorger. Ook nemen gevoelens van onveiligheid op specifieke plekken in de stad toe. En zien we in de afgelopen maanden een stijgend aantal [meldingen](#) van de politie als het gaat om personen met zorgwekkend/onbegrepen gedrag.
- De [afbouw](#) van de Maatschappelijke Opvang voor mensen die dakloos zijn of dreigen te worden, is nog niet mogelijk. Dit komt onder meer door de wooncrisis. De instroom is onverminderd, de uitstroom stagneert. We breiden de capaciteit van de opvang daarom verder uit. Een grote stap naar voren zou

hierbij Wonen Eerst zijn binnen de Transformatie Sociaal Domein (zie majeure opgave TSD). Alleen door aan de voorkant dakloosheid zoveel mogelijk te voorkomen en uitstroom naar eigen huisvesting mogelijk te maken, kunnen we de plekken voor Maatschappelijke opvang op termijn ook weer afbouwen.

- Daarnaast kent Arnhem op verschillende onderdelen een veelheid aan aanbieders, wat de vindbaarheid, overzichtelijkheid en onderlinge samenwerking belemmert.

De vereenvoudiging van het welzijn-zorg landschap is noodzakelijk

Het gevolg? Een groeiend gat tussen vraag en aanbod, steeds hoger wordende kosten en een systeem dat vastloopt en waar de druk te hoog is. Huidige werkwijzen leveren onvoldoende verbetering op (zie ook majeure opgave TSD). Er is een te grote versnippering van regelingen en voorzieningen. Daarmee is in Arnhem een onoverzichtelijk welzijn- en zorglandschap ontstaan voor inwoners én professionals. Inwoners blijven te lang in zware zorgtrajecten, ook omdat passende alternatieven in de eigen omgeving ontbreken of onvindbaar zijn. In een groeiende stad als Arnhem is deze situatie onhoudbaar. Dit moet echt anders. Niet door nóg een hervorming bovenop de vorige te stapelen en met doorontwikkeling op doorontwikkeling, maar door fundamenteel te kiezen voor de stadsbrede borging van wijknetwerken, bestaande uit een overzichtelijk aantal welzijns- en zorgaanbieders. Door de basis van de stadsbrede welzijns-zorg op orde te brengen, sluiten we bovendien beter aan op het Nationaal Programma Arnhem-Oost. Zo wordt het aanbod in deze wijken gericht versterkt (zie ook majeure opgave NPAO).

Ambitiebepaling: wijknetwerken borgen en inzetten op meer collectief en ambulant aanbod

In de afgelopen bestuursperiode zijn al de nodige stappen gezet. In de [pilot wijknetwerken](#), gestart in 2024, hebben we al lerend en werkend ervaringen opgedaan met andere manieren van samenwerken in welzijn en zorg; om de inwoner heen met een overzichtelijk aantal aanbieders. Met het voornemen van het kabinet om de inzet van specialistische jeugdzorg te beperken en te bezuinigen op langdurige zorg – wat ook de WMO raakt - en met de leerervaringen van de wijknetwerken in de hand, kunnen we doorpakken en bouwen aan een nieuw stadsbreed welzijn-zorg stelsel. Een stelsel van zorgzame wijken waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en ondersteunen. Waar welzijn en zorgvoorzieningen helder en overzichtelijk in elkaars verlengde zijn georganiseerd. En waarin inwoners die hulp nodig hebben goed worden ondersteund, zowel in de trajecten die zij afleggen in het welzijn-zorg landschap als in de versterking van hun eigen kracht.

Daarvoor is het nodig om:

- De eigen regie van inwoners te versterken en te bouwen aan een overzichtelijk en duurzaam welzijnslandschap in de Arnhemse wijken (zie 8. Welzijn).
- Gebiedsgerichte wijknetwerken op te zetten waarin welzijnspartijen, het sociaal wijkteam en zorgaanbieders nauw samenwerken (zorgzame wijken). Door alternatieven aan te bieden en sociale netwerken beter te benutten, maken we de beweging van zorg naar welzijn en streven we naar minder oneigenlijk of onnodig gebruik van geïndiceerde, specialistische zorg. Zo krijgen inwoners eerder de juiste hulp, dichterbij huis en zonder onnodig in zware zorgtrajecten te belanden.
- Ervoor te zorgen dat geïndiceerde specialistische zorg waar nodig beschikbaar blijft, maar dan wel slimmer en aanvullend is georganiseerd. Professionals werken integraal samen en weten elkaar snel te vinden. We werken daarbij toe naar een meer collectief (i.p.v. individueel) zorgaanbod, sturen op mogelijk verkorten van dure zorgtrajecten en bevorderen de terugkeer vanuit zware zorg naar lichtere ondersteuningsvormen in de wijk. Ook de transformatie van Beschermd wonen naar Beschermd thuis is nodig. Dit vraagt aanpassingen van onze opdracht aan het sociaal wijkteam, zodat zij meer 'naar buiten' treedt (regie voeren): proactief en aanspreekbaar in de Arnhemse wijken.

Deze ontwikkelingen en prioriteiten passen binnen de Wmo en Jeugdwet, de [Wet verbetering beschikbare jeugdzorg](#), de [Hervormingsagenda Jeugd](#), het Aanvullend Zorg en Welzijns Akkoord ([AZWA](#)), het [Toekomstscenario Kind- en Jeugdbescherming](#), het [Convenant stevige lokale teams](#), het [Nationaal Actieplan Dakloosheid](#) en het [Regionaal en lokaal uitvoeringsplan](#) Maatschappelijke Opvang, [Beschermd Thuis en Beschermd](#) Wonen Arnhem, de Wet Tijdelijk Huisverbod en de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Ze passen ook bij de uitspraak van de [Raad van State](#) over schaarste bij begrotingssubsidies. De uitwerkingen vallen onder de deelopdrachten die zijn benoemd binnen de transformatie sociaal domein (zie majeure opgave TSD).

Naar de uitvoering

Om in de komende bestuursperiode tot een overzichtelijk welzijn-zorg landschap te komen, zijn een aantal samenhangende actielijnen nodig. Deze lijnen zijn sterk met elkaar verweven. Vertraging bij of het niet uitvoeren

van het één heeft rechtstreeks gevolgen voor de voortgang of het welslagen van het andere (zie ook 8. Welzijn en majeure opgave TSD).

Van pilot naar borging

De [pilot wijknetwerken](#) beoogt nauwere samenwerking tussen welzijnsorganisaties, sociale wijkteam en zorgaanbieders. We zijn op 1 januari 2025 gestart met een pilot in twee wijken. In het voorjaar van 2026 evalueren we de pilot en borgen we de leerervaringen in een op uitvoering gericht procesplan. Zo vereenvoudigen we stadsbreed het welzijn-zorg landschap.

Een nieuwe, toekomstbestendige zorginkoop

Voor een simpeler welzijn-zorg landschap kijken we naar de inkoop van Jeugdzorg en Wmo. Een herijking van de inkoop biedt kansen om beter aan te sluiten bij de huidige ontwikkelingen. De leerervaringen uit de pilot wijknetwerken vormen hierbij een belangrijke basis.

Een nieuwe opdracht voor het Sociaal Wijkteam Arnhem, oa in aansluiting op de hervormingsagenda

De [Hervormingsagenda Jeugd](#) is landelijk opgesteld. Het doel is tijdige en passende ondersteuning voor kinderen en gezinnen. De hervormingsagenda rollen we in samenwerking met de regio Centraal Gelderland uit. Vanuit de Hervormingsagenda Jeugd zijn de gemeenten verplicht om een sterk lokaal team te hebben. Op basis van het [landelijke convenant stevige lokale teams](#) kijken we wat in Arnhem nodig is. De leerervaringen vanuit de pilot wijknetwerken en de keuze voor de vereenvoudiging van het welzijn-zorg landschap helpen bij de verdere Arnhemse invulling van de opdracht. De uitwerking kent verschillende fasen: de uitwerking van rollen, een GAP-analyse, een herijking van de opdracht en een formatieonderzoek. Vanuit de hervormingsagenda werken we ook aan de aanpassing van de verordening (eigen kracht centraal), het vergroten van de veiligheid van jongeren (zie ook 1 Veiligheid), de aansluiting op jeugdhulp – onderwijs (zie ook 4: Onderwijs) en huisartsen (zie ook 9. Gezondheid en sport) en aan regionale uniformiteit.

De transformatie van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis

De tien gemeenten in de Regio Centraal Gelderland werken samen aan de [transformatie van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis](#). De wetswijziging, nodig voor de zogenoemde doordecentralisatie van Beschermd Wonen/Beschermd thuis, is echter uitgesteld. Daardoor is en blijft Arnhem voorlopig de centrumgemeente voor Beschermd Wonen/Beschermd Thuis, met een regierol en financiële middelen van het Rijk. Tegelijkertijd is er samen met de regio doorgewerkt aan de transformatieopgave van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis. Voor de komende tijd zijn de belangrijkste inhoudelijke opgaven: (1) woonopgave en spreidingsplan, (2) vernieuwde samenwerking met zorgaanbieders in de inkoop 2027, (3) inrichting monitoring en sturing, en de (4) Toekomstige regionale samenwerking, waaronder regionale financiële afspraken. Het uitstel van de doordecentralisatie maakt het cruciaal om zelf met de regiogemeenten onze ambities te bepalen. De leefbaarheid in wijken en in de binnenstad van Arnhem kan namelijk onder andere worden verbeterd door met regiogemeenten afspraken te maken over een eerlijke spreiding van voorzieningen voor beschermd wonen en opvang.

Afbouw verblijf richting ambulant

Het is van belang dat kinderen zo veel mogelijk thuis opgroeien door de jeugdhulp thuis te verminderen en te veranderen naar kleinschalige en regionale opvang. Dit willen we onder meer bereiken door preventie en hulp in een vroeg stadium, een stevig lokaal team, doorontwikkeling van de [Essentiele functies](#) en de [transformatie residentiele jeugdhulp](#). Dit vereist een goede verbinding met de ambulante jeugdhulp, ter voorkoming van uithuisplaatsingen en voor een goede terugkeer naar huis.

Ondersteuning bij complexe echtscheidingen

Het aantal complexe echtscheidingen neemt toe, wat een verhoogd risico geeft op problemen voor het dagelijks functioneren van jongeren. Er is een motie aangenomen om te onderzoeken hoe we ouders beter kunnen ondersteunen, met name preventief bij relatieproblemen om een (complexe) scheiding te voorkomen. Momenteel wordt onderzocht wat Arnhem hiervoor nodig heeft.

Interventies personen met verward gedrag

Gemeenten hebben vanuit de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) een belangrijke verantwoordelijkheid voor personen met onbegrepen gedrag. In de vorige bestuursperiode is ingezet op diverse [interventies](#) zoals WijkGGD, bemoeizorg en passende ondersteuning dichtbij inwoners met onbegrepen gedrag (zie 1. Veiligheid). Structurele landelijke en lokale bekostiging ontbreekt echter, terwijl het thema steeds groter wordt

en het aantal politiemeldingen op dit vlak stijgt. Dit vraagt om een samenhangende zorg- en veiligheidsaanpak rondom kwetsbare inwoners.

Offensief Zorgfraude

Naar aanleiding van [rapport Zorgeloos](#) wordt binnenkort het Offensief Zorgfraude aan de raad gepresenteerd. Hiermee zetten we in op een samenhangende en toekomstbestendige aanpak waarin preventie, toezicht en landelijke verbeteringen elkaar versterken.

Welzijn en Inclusie

€ 58,4 mln

Ambitie

In Arnhem willen we meer veerkracht bewerkstelligen bij onze bewoners

Meer inwoners ervaren meer grip op hun eigen leven

- We zorgen dat Arnhemmers hulp kunnen krijgen via een netwerk aan partners.

Meer inwoners kunnen en willen naar elkaar omkijken

- We realiseren ontmoetingsplekken
- We faciliteren het opbouwwerk
- We zorgen voor kinder- en jongerenwerk
- We faciliteren wijkcirkels

Meer inwoners ervaren een sterk en zorgzaam netwerk

- Samen met partners realiseren we uitvoering van het ouderenbeleid
- We bevorderen vrijwilligerswerk

Cijfers en indicatoren

- Het kengetal sociale cohesie is met een toename sinds 2019, stabiel (bron: ALW monitor)
- Het percentage Arnhemmers dat actief is als vrijwilliger is bijna teruggekeerd naar pre-coronaniveau (bron: ALW monitor)
- Het percentage Arnhemmers die mantelzorg verleent is de afgelopen jaren stabiel gebleven (bron: ALW monitor)

Ambitie

Arnhem is gastvrij voor vluchtelingen en biedt een vangnet voor wie het nodig heeft

Vluchtelingen krijgen een zachte landing

- We vangen vluchtelingen ruimhartig, menswaardig en toekomstbestendig op
- We helpen vluchtelingen met meedoen in Arnhem
- We zorgen dat mensen met een verblijfsvergunning inburgeren

Minder mensen hoeven gebruik te maken van het passend vangnet

- We zorgen voor een sterk netwerk in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling
- Arnhem investeert in het voorkomen van huiselijk geweld en femicide door brede voorlichting
- We zetten in op het voorkomen van dakloosheid

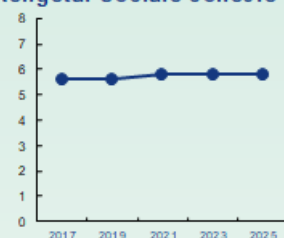
Ambitie

Arnhem is een inclusieve stad waar iedereen de kans krijgt om volwaardig deel te nemen aan de samenleving

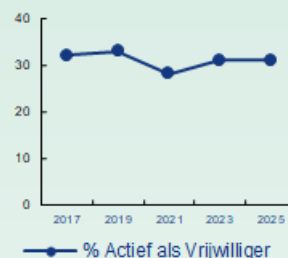
Meer inwoners en collega's ervaren dat (on)zichtbare verschillen geen verschil maken in hoe we elkaar behandelen

- We werken aan het voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme
- We versterken de positie van Arnhemmers met een beperking
- We maken met onze samenwerkingspartners en andere Arnhemse organisaties werk van diversiteit en inclusie
- We werken aan een organisatie die een afspiegeling is van Arnhem en waar medewerkers zichzelf kunnen zijn en zich gezien, gehoord en veilig voelen

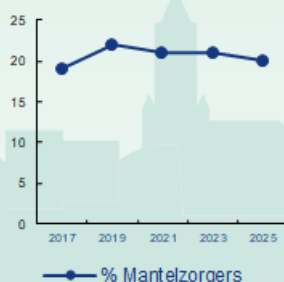
1. Kengetal Sociale cohesie

2. Inwoners die vrijwilligerswerk doen

3. Inwoners die mantelzorgen

Ook in de toekomst - met dubbele vergrijzing, minder zorgpersoneel en beperkte budgetten – willen we onze meest kwetsbare inwoners goede ondersteuning en zorg bieden. Dit kan niet als we op de huidige weg doorgaan.

In Arnhem zijn er te veel aanbieders, is de ondersteuning versnipperd en blijven inwoners onnodig lang in zware zorg zonder duidelijk perspectief. De keuze voor wijknetwerken - opgebouwd uit een beperkt aantal welzijns- en zorgaanbieders – waarin professionals in de wijken rondom de inwoner samenwerken, betekent dat we deze voorzieningen opnieuw moeten vormgeven. Hiervoor zullen we subsidietenders of aanbestedingen gaan uitvoeren. Het betekent ook dat we meer op collectief aanbod koersen dan op individuele trajecten, en meer op ambulante voorzieningen dan op verblijfsvoorzieningen. Zo willen we ons ervan verzekeren dat Arnhemmers ook in de toekomst passende hulp en ondersteuning krijgen.

In Arnhem

In het vorige hoofdstuk over het onderwerp zorg werd de problematiek van de vergrijzing, het grotere beroep op sociale voorzieningen, het personeelstekort in de zorg en de noodzaak van een sterke vereenvoudiging van het welzijn-zorglandschap al geschetst. In dit hoofdstuk werken we dit verder uit voor de onderwerpen welzijn en inclusie.

Het begrotingsprogramma Welzijn en Inclusie bestaat uit 4 onderdelen:

- Welzijn
- Passend vangnet
- Vluchtelingen
- Inclusie

Voor een stadsbreed welzijn-zorglandschap gezien vanuit het belang van welzijn en inclusie is het nodig om:

- De eigen regie van inwoners te versterken en te bouwen aan een overzichtelijk en duurzaam welzijnslandschap in de Arnhemse wijken.
- Gebiedsgerichte wijknetwerken op te zetten waarin een overzichtelijk aantal welzijnspartijen, het sociaal wijkteam en zorgaanbieders nauw samenwerken (zorgzame wijken) (zie 7. Zorg).
- Ervoor te zorgen dat geïndiceerde specialistische zorg waar nodig beschikbaar blijft, maar dan wel slimmer georganiseerd. We werken daarbij toe naar een meer collectief (in plaats van individueel) zorgaanbod, sturen op het verkorten van dure zorgtrajecten en bevorderen de terugkeer vanuit zware zorg naar lichtere ondersteuningsvormen in de wijk (zie 7. Zorg).

Zoals al in het vorige hoofdstuk over zorg werd gesteld, passen deze ontwikkelingen en prioriteiten binnen de Wmo en Jeugdwet, de [Wet verbetering beschikbare jeugdzorg](#), de [Hervormingsagenda Jeugd](#), het Aanvullend Zorg en Welzijns Akkoord (AZWA), het [Toekomstscenario Kind- en Jeugdbescherming](#), het [Convenant stevige lokale teams](#), het [Nationaal Actieplan Dakloosheid](#) en het [Regionaal en lokaal uitvoeringsplan](#) Maatschappelijke Opvang, [Beschermd Thuis en Beschermd Wonen](#) Arnhem, de Wet Tijdelijk Huisverbod en de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Ze passen ook bij de uitspraak van de [Raad van State](#) over schaarste bij begrotingssubsidies. De uitwerkingen vallen onder de deelopdrachten die zijn benoemd binnen de transformatie sociaal domein (zie majeure opgave TSD).

Naar de uitvoering

Voor een overzichtelijk welzijn-zorg landschap is een aantal samenhangende actielijnen nodig die sterk met elkaar zijn verweven. Vertraging of het niet uitvoeren van het één heeft rechtstreeks gevolgen voor de voortgang of het welslagen van het andere (zie ook 7.Zorg en de majeure opgave TSD).

De vereenvoudiging van het welzijnslandschap

Het Arnhemse welzijnsbeleid bestaat uit grotere en kleinere kortdurende incidentele subsidies (minder dan 4 jaar) en begrotingssubsidies. Dit leidt tot vele activiteiten, maar is voor zowel inwoners als professionals onoverzichtelijk. Een nieuwe regeling brede welzijnsbasis, als onderdeel van de stadsbrede borging van de welzijn-zorgnetwerken (zie ook 7. Zorg), biedt de kans om het complexe Arnhemse welzijnslandschap te vereenvoudigen en impactvoller te maken.

De drie doelen van het [welzijnsbeleid](#) zijn meer veerkracht bij onze inwoners, een sterker sociaal en zorgzaam netwerk in de wijk en minder en kleinere risico's op problemen of de stapeling ervan. Met deze doelen en vanuit de leerervaringen uit de pilot [wijknetwerken](#) maken we de kanteling: (1) van versnippering naar een overzichtelijke sociale basis, (2) van activiteit naar impact en (3) van incidentele financiering naar langjarig partnerschap. De regeling borgt bovendien de eerlijke verdeling van schaarse middelen conform de uitspraak van de Raad van State inzake begrotingssubsidies. De regeling zou in ieder geval de onderdelen ontmoeting en verbinding, [ouderen](#), ondersteuning van mantelzorgers, kind- en jongerenwerk en [vrijwilligersondersteuning](#) moeten omvatten. Ook de subsidieregeling [ontmoetingsplekken](#) kan er vanaf 2028 in opgaan en mee samenlopen.

Verder dienen onderdelen te worden toegevoegd om gericht indicaties te voorkomen en/of de terugkeer uit de zorg te faciliteren, onder andere vanuit het passende vangnet en ter voorkoming van huiselijk geweld. Dit mede om de aansluiting op het Aanvullend zorg- en welzijnsakkoord (AZWA). Het AZWA is bedoeld om de druk op de zorg te verlichten door zwaar in te zetten op voorzieningen op het snijvlak van het sociaal en medisch domein. Daarbij ligt de focus op basisfunctionaliteiten in de wijk met een herkenbaar en toegankelijk aanbod van algemene basisvoorzieningen, zodat inwoners elkaar vaker in de wijk kunnen helpen.

Herijking ambitie voorkomen dakloosheid door beperkt rijksbudget

De gemeente Arnhem is als centrumgemeente verantwoordelijk voor de Maatschappelijke Opvang in de regio Centraal Gelderland. Om dakloosheid te voorkomen, zijn in de afgelopen coalitieperiode de zes actielijnen uit het Nationaal Actieplan Dakloosheid 'Eerst een Thuis' in regionale en [lokale plannen](#) doorvertaald. De ambitie is dat steeds minder mensen gebruik hoeven te maken van een passend vangnet, maar dat dit vangnet er wel is voor eenieder die dat nodig heeft. Het rijksbudget voor deze ambitie is ontoereikend. Vanuit de zorg voor haar inwoners levert de gemeente Arnhem op dit moment aanvullende financiering. Dit mede in de verwachting dat er op termijn voldoende woningen beschikbaar zijn voor deze doelgroep (zie ook 12 Wonen en leefomgeving). De vraag blijft echter in welk tempo dat gebeurt, gegeven de onverminderde vraag naar opvang en de stagnerende uitstroom. Ook zal de doelgroep nooit helemaal bereikt worden met woningaanbod, waardoor het niet denkbeeldig is dat ook straks een voorziening voor de opvang van dakloosheid nodig zal zijn. Dit vraagt steeds weer en opnieuw om bestuurlijke ambitiebepaling: wil het bestuur strikt binnen het rijksbudget opereren of reikt de ambitie van Arnhem hoger en wordt aanvullende financiering beschikbaar gesteld en zo ja, van welke omvang?

Herijking ambitie geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en seksuele intimidatie door beperkt rijksbudget

Samen met partners in het sociale en veiligheidsdomein is in de afgelopen coalitieperiode stevig ingezet op hulp, ondersteuning en bescherming van inwoners van alle leeftijden die te maken hebben met onveiligheid (zie ook 1. Veiligheid). Ook zetten we in op preventie en voorlichting en stimuleerden we professionals om de Meldcode te gebruiken. Arnhem heeft als centrumgemeente de wettelijk taak om in samenwerking met onze regiogemeenten een aanpak te organiseren rondom geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en ontwikkelingsbedreiging van minderjarigen. We zijn verantwoordelijk voor het meldpunt Huiselijk geweld en kindermishandeling "Veilig Thuis" en voor de vrouwenopvang "Moviera".

Uit landelijke onderzoeken blijkt dat bijna driekwart van de vrouwen in Nederland te maken krijgt met seksuele intimidatie en dat veel vrouwen bewust routes of plekken vermijden omdat zij zich onveilig voelen. In de eerste helft van 2026 wordt als uitwerking van de [motie 25M176](#) onderzocht hoe het staat met de veiligheid in de openbare ruimte in Arnhem. Het is een breed en complex vraagstuk dat meerdere beleidsdomeinen raakt. Het vraagt om een integrale aanpak waarin fysieke inrichting, handhaving, preventie, communicatie en meldstructuren samenkomen. Na de zomer van 2026 leveren we een integraal plan van aanpak voor concrete interventies in de stad. De uitvoer zal vragen om incidentele middelen voor aanpassingen in de openbare ruimte en gedragsaanpak en mogelijk structurele middelen voor bijvoorbeeld (handhavings)capaciteit. De raad heeft met amendement [25A51](#) extra middelen beschikbaar gesteld. Daarmee zetten we nog steviger in op bewustwording en het voorkomen van geweld

in afhankelijkheidsrelaties ([GIA](#)) en Femicide (t/m 2027) en op het gebied van [seksuele intimidatie](#) (t/m 2029). We verkennen ook de realisatie van een integrale inloopvoorziening voor slachtoffers van GIA in Arnhem. Dit laat onverlet dat er meer plekken voor vrouwenopvang nodig zijn. De capaciteit van Moviera staat onder druk en vraagt om uitbreiding. Het beschikbare rijksbudget blijft echter achter. Deze impasse vraagt om bestuurlijke keuzes voor het al dan niet (incidenteel) aanvullend financieren vanuit de gemeente. Het is van belang mee te wegen dat in het door Nederland geratificeerde Verdrag van Istanbul juridische bindende afspraken staan. Deze hebben als doel een Europa vrij van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, door middel van preventie, bescherming van slachtoffers en vervolging van daders.

Het legaliseren van thuissekswerk

Sekswork is een legaal beroep, maar niet toegestaan in de omgevingsplannen en de APV in Arnhem. Onderzocht is wat er nodig is om dit aan te passen. Een raadsvoorstel ligt in februari voor ter [besluitvorming](#).

De ontwikkeling Integraal Accommodatie Beleid (IAB)

Er wordt gewerkt aan de ontwikkeling van het IAB. Het IAB heeft raakvlakken met veel beleidsvelden en ontwikkelingen, waaronder welzijn, de transformatie van het sociaal domein, cultuur, onderwijs en vastgoed. De vele sociaal-maatschappelijke activiteiten in de wijken moeten planmatig en degelijk worden gehuisvest. Het is gewenst dat het IAB in de komende periode wordt afgerond, zodat we een beleidskader hebben om maatschappelijk vastgoed toe te voegen of juist af te stoten. Ook is het noodzakelijk dat er een besluit komt over de kostprijs dekkende huur die we in rekening brengen, de subsidie die partijen vervolgens krijgen voor hun activiteiten, hoe dat juridisch is geregeld en wat dit alles betekent voor de gemeente en de betrokken partijen.

Huisvesting stedelijke maatschappelijke voorzieningen:

Diverse stedelijke maatschappelijke voorzieningen zoeken huisvesting. Denk aan ruimtes voor de creatieve sector en culturele ondernemers, bijzondere doelgroepen zoals asielmigranten en organisatie die kwetsbare inwoners ondersteunen, zoals Kledingbank, Voedselbank, Sport Support Arnhem, Arnhemse Uitdaging en EcoVrede. Soms is de gemeente in de lead, in andere gevallen heeft ze een ondersteunende rol. Het aantal beschikbare locaties is beperkt, waardoor een deel van de beoogde huisvesting niet of slechts deels is gerealiseerd. In sommige gevallen duurt de zoektocht al meerdere jaren. De schaarste aan ruimte is groot, mede door allerlei gebiedsontwikkelingen in de stad. Verder leidt gebrek aan samenhang nu onbedoeld tot onderlinge concurrentie. We weten nu niet of alle huisvestingsambities tezamen wel haalbaar zijn. Om dit te veranderen is een actieve, samenhangende aanpak en budget nodig.

Vluchtelingen

Arnhem is een gastvrije stad waarin een ruimhartige opvang en meedoen vanaf dag één het uitgangspunt is ([Arnhem, gastvrije stad](#)). Tegelijkertijd is de landelijke druk op de opvangketen hoog. Dit werkt ook door in Arnhem. We zijn sterk afhankelijk van keuzes die door de rijksoverheid worden gemaakt, bijvoorbeeld over asiel en de opvang van Oekraïners. Naast financiering van de opvang en inburgering moet er ook voldoende budget zijn voor bijvoorbeeld leefbaarheidsproblematiek en taalonderwijs. Er is niet altijd structurele en passende financiering. Dit brengt onzekerheid met zich mee, wat om scherpe keuzes kan vragen.

In Arnhem worden op dit moment ruim 3.000 vluchtelingen opgevangen, waaronder ongeveer 1.000 ontheemden uit Oekraïne. De huidige opvangfaciliteiten, ook in Arnhem, zijn overvol. Arnhem zet in op meedoen vanaf dag één, waarover meer in het [beleidskader "Arnhem, gastvrije stad"](#).

Meedoen vanaf dag één

In Arnhem kan iedereen meedoen vanaf dag één. Dit doen we door een inclusief aanbod te verzorgen op het gebied van werk, taal, sport en cultuur. Dit alles komt samen bij de meedoenbalies op de locaties en in het Connect-programma in Rozet, waar nieuwkomers en Arnhemmers van hier vanaf dag één aan kunnen deelnemen. Het Connect-programma kenmerkt zich ook door een community-lunch en -diner, waar de deelnemers aan het programma samen eten om de verbinding met elkaar te kunnen leggen. Een evaluatie van het programma staat gepland in Q3 2026.

Om meedoen vanaf dag één te realiseren en draagvlak voor deze structurele opvang te behouden zijn er randvoorwaarden. Zo maken we afspraken over de capaciteit van taalklassen in het primair onderwijs en internationale schakelklassen. Het gaat dan over zowel aanbod, docenten als [onderwijshuisvesting](#) in het voortgezet onderwijs. Hier zijn niet voldoende middelen voor. Zie ook S04. Daarnaast werken we aan een [aanpak](#) van overlast gevende (minderjarige) vreemdelingen (zie ook S01 – veiligheid). Ook hier zijn de middelen die we vanuit het rijk krijgen onvoldoende om de aanpak uit te voeren.

Opvang Vluchtelingen COA

Iedere gemeente moet met de invoering van de 'Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen' (Spreidingswet) een bepaald aantal opvangplekken faciliteren. Voor Arnhem is deze indicatieve opgave 720 plekken. In april 2024 is de gemeente Arnhem een meerjarige samenwerking aangegaan met het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) voor minimaal 1.700 toekomstbestendige plekken in de permanente reguliere voorraad. Er is afgesproken dat de gemeente zich ook blijft inspannen voor aanvullende tijdelijke opvang als dat nodig is. Op dit moment zijn er in Arnhem voor opvang door het COA 884 plekken voor onbepaalde tijd en 1.208 tijdelijke plekken.

Opvang Oekraïense ontheemden

In Arnhem verblijven ongeveer 900 Oekraïense ontheemden in vijf gemeentelijke opvanglocaties aan de Doorwerthlaan in Presikhaaf, de Marasingel in Schuytgraaf, de Marga Klompélaan in Rijkerswoerd, de Kemperbergerweg in Schaarsbergen en op twee opvangschepen aan de Nieuwe Kade. Medio 2026 opent een nieuwe locatie aan het Kramersgildeplein in Presikhaaf. Ongeveer 240 Oekraïners verblijven op particuliere adressen.

Voor de opvang van Oekraïense ontheemden heeft de gemeente Arnhem een taakstelling gekregen van 881 plekken. Dat betekent echter niet dat de dringende behoefte aan nieuwe opvangplekken landelijk is afgenomen. Dit komt doordat de bestaande opvang vol zit, terwijl de instroom blijft en er de afgelopen tijd landelijk vrijwel geen nieuwe locaties bij zijn gekomen. Dus ook als Arnhem meer plekken realiseert dan de taakstelling vraagt, zal er behoefte aan meer plekken zijn. Een grotere zorg is dat veel opvanglocaties slechts tijdelijk zijn en in 2027 vervallen. Voor die plekken zullen alternatieven moeten komen. Adequate financiële ondersteuning vanuit het Rijk is hiervoor noodzakelijk, maar op dit moment onvoldoende.

Landelijke ontwikkelingen

Een recente landelijke ontwikkeling is dat nareizigers niet direct door het COA kunnen worden opgevangen, omdat alle nareislocaties vol zijn. De nareizigers kunnen niet standaard worden geplaatst bij de referent die hun nareis heeft aangevraagd. Dit leidt tot situaties waarin nareizigers zich tot de gemeente wenden voor tijdelijk onderdak totdat het COA plek voor hen heeft. In het verlengde hiervan heeft de minister van Asiel en Migratie besloten dat nareizigers die bij het COA verblijven versneld worden uitgeplaatst naar de gemeenten aan wie zij zijn gekoppeld. Dit om extra capaciteit te creëren. De richtlijn Tijdelijke Bescherming Oekraïne (RTB) loopt af op 4 maart 2027. Landelijk beleid voor de periode erna is nog niet vastgesteld. Dit leidt voor ontheemden tot onduidelijkheid over het verblijfsrecht, en voor gemeenten tot kortdurende zekerheid over financiering. Het Rijk wil na het aflopen van de RTB zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij reguliere processen. Maar het landelijk migratie- en vreemdelingenbeleid is regelmatig aan verandering onderhevig. Het huidige landelijke coalitieakkoord zal waarschijnlijk leiden tot een andere koers.

De komende periode

We ontwikkelen het meedoen vanaf dag één door. De resultaten hiervan zullen we monitoren en evalueren. Daarnaast werken we aan duurzame opvangplekken voor vluchtelingen en ontheemden. De ontwikkeling van Rijnpark zal in de eerste fase leiden tot een locatie met 450 opvangplekken voor asielzoekers, en in de tweede fase tot nog eens 350 plekken. De verwachting is dat de eerste fase van het Rijnpark uiterlijk 2034 wordt gerealiseerd. De bestaande opvanglocatie Elderhoeve zal worden gesloopt om plaats te maken voor een permanent AZC.

Voor het nog steeds groeiende aantal Oekraïense ontheemden zullen nieuwe opvanglocaties komen. De noodzaak hiervan wordt versterkt doordat een aantal tijdelijke locaties naar verwachting in 2027 vervalt. Het structureel

opvangen van vluchtelingen vraagt ook om nieuwe passende voorzieningen. De gemeente Arnhem zet daarbij in op toekomstbestendige (regionale) afspraken rond bijvoorbeeld nieuwkomersonderwijs, taallessen en Taalcafés. Ook is Arnhem een van de koplopergemeenten in een pilot van SZW om vluchtelingen in de opvang toe te leiden naar werk. Een van de experimenten is om al in de opvangperiode te starten met inburgering en werkervaring op te doen. Dit voor statushouders in de opvang die aan de arbeidsmarktregio zijn toegewezen. Voor de aanpak van overlast door (minderjarige) vreemdelingen zetten in op een preventieve aanpak. Hiervoor is nog onvoldoende structurele financiering.

Inclusie

We zijn met het taakveld inclusie goed uit de startblokken gekomen, de kunst is om de aandacht vast te houden. Overtuigingen en vanzelfsprekendheden op het gebied van inclusie en diversiteit zijn over een lange periode gevormd. Duurzame veranderingen in denken én doen vragen een lange adem.

Inclusie betreft een relatief nieuw taakveld dat de afgelopen jaren stevig 'in de steigers is gezet' en dat tegelijkertijd ook nog volop in ontwikkeling is. We werken hieraan door vier focuspunten:

1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. De positie van inwoners met een beperking versterken;
3. Diversiteit in (Arnhemse) organisaties;
4. Inclusieve en diverse gemeentelijke organisatie.

Focuspunten 1 en 2:

De inspanningen binnen deze twee focuspunten zijn gericht op het voorkomen en tegengaan van discriminatie, het bevorderen van inclusie en van het volwaardig mee kunnen doen aan de samenleving. We zijn met name gericht op de gronden 'seksuele gerichtheid', 'ras', 'godsdienst' en 'handicap' in artikel 1 van de Grondwet.

Wat betreft de gronden seksuele gerichtheid, ras en godsdienst tonen recente lokale, landelijke en EU-onderzoeken aan dat de acceptatie afneemt en onveiligheid en discriminatie toenemen. Een paar voorbeelden:

- Het Europees Bureau voor de Grondrechten concludeerde in 2024 dat moslimhaat niet alleen is genormaliseerd, maar blijft toenemen in Europa. Zo zegt 55% van de Nederlandse moslims te maken te hebben gehad met verschillende vormen van discriminatie in verschillende domeinen.
- de Monitor Discriminatie 2024 Oost-Nederland toont bijna een verdubbeling van het aantal meldingen van discriminatie in 2024 ten opzichte van 2023 door Arnhemse inwoners.
- In 2023 onderzochten de Radboud Universiteit en Vizier het welzijn van LHBTIQ+ inwoners van Gelderland en Overijssel. Een belangrijk resultaat was dat LHBTIQ+ personen die afwijken van de maatschappelijke norm, zoals transgender en non-binaire personen, in toenemende mate meer onveiligheid en minder acceptatie ervaren.

Wat betreft de artikel 1-grond handicap heeft het VN-Comité van personen met een handicap in 2024 een kritische rapportage uitgebracht over de implementatie van het VN-verdrag Handicap in Nederland. Het Comité deed onder andere de aanbeveling om ervoor te zorgen dat alle wetgeving en beleid in lijn zijn met het VN-verdrag, zodat de ongelijkheid tussen gemeenten bij de uitvoering verdwijnt.

Focuspunten 3 en 4:

Met deze twee focuspunten richten we ons op het divers maken van personeelsbestanden en het versterken van een inclusieve organisatiecultuur: van Arnhemse organisaties in het algemeen en van onze samenwerkingspartners (verbonden partijen, subsidierelaties en organisaties bij wie we inkopen) in het bijzonder.

Dit geldt uiteraard ook voor onze eigen, gemeentelijke organisatie: 'practice what you preach'. Basis voor onze inspanningen is het [Uitvoeringsplan Inclusieve en Diverse Gemeentelijke Organisatie 2022-2023](#). Aan dit plan ligt

een bestuursopdracht ten grondslag en er wordt jaarlijks apart aan de raad gerapporteerd (zie: [raadsbrief voortgang 2025](#)). Daarnaast zijn we binnen de organisatie gestart met het doorlichten van een aantal gemeentelijke processen op de risico's van het ontstaan van discriminatie van inwoners ([raadsbrief](#)). Hiervoor gebruiken we het door de Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme ontwikkelde doorlichtingsinstrument "Discriminatietoets Publieke Dienstverlening".

Openbare en toegankelijke toiletten

Arnhem staat op nummer 109 van de 342 genoemde partijen op de ranglijst van het MDL Fonds voor voldoende openbare en toegankelijk toiletten. Hier zijn op 30 januari 2026 raadsvragen over gesteld. We zien dat er bedrijven zijn die hun toilet openstellen voor alle mensen en niet alleen voor hun klanten. En wij maken toiletgebruik mogelijk bij een aantal openbare toiletten in de stad en bij een aantal toiletten in ons gemeentelijk vastgoed. Maar we zien ook dat er ruimte voor verbetering is in het aantal (semi-)openbare toiletten. Want meer (semi-)openbare toiletten dragen bij aan een inclusieve en gastvrije stad waar iedereen zich welkom voelt. Om dit verder te verbeteren worden er verschillende scenario's uitgewerkt en aan de raad voorgelegd.

Gezondheid en Sport

Ambitie

Alle Arnhemmers gezond en fit*

Meer Arnhemmers voldoen aan de beweegrichtlijn en minder Arnhemmers hebben overgewicht

- We stimuleren sport in de openbare ruimte
- We stimuleren Arnhemmers om gezond te eten en drinken
- We stimuleren specifieke doelgroepen extra om naar vermogen te kunnen sporten en bewegen
- We helpen verenigingen en andere beweegaanbieders vitaal en toekomstbestendig te zijn
- We zorgen dat de stad en de breedtesport optimaal profiteert van de aanwezigheid van topsport(evenementen)

Meer kinderen hebben een Kansrijke Start

- We zetten in op een vroegtijdige signalering van (aanstaande) ouders in een kwetsbare positie
- We zorgen voor passende ondersteuning voor (aanstaande) ouders in een kwetsbare positie
- We versterken de samenwerking in het netwerk

Terugdringen van alcohol- en drugsgebruik

- We richten ons op preventie van middelengebruik bij jongeren en kwetsbare doelgroepen

Meer Arnhemmers groeien op in een rookvrije omgeving

- We stimuleren laagdrempelige, wijkgerichte en integrale initiatieven voor het stoppen met roken
- Op plekken waar vaak kinderen en jongeren komen, zetten we in op een rookvrije omgeving

Meer Arnhemmers ervaren goede mentale gezondheid

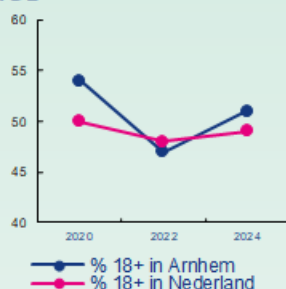
- We ontwikkelen een integrale aanpak van mentale gezondheid
- We versterken de Arnhemse aanpak suïcidepreventie

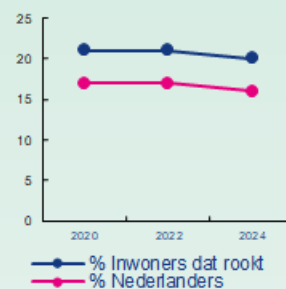
Cijfers en indicatoren

- Percentage Arnhemmers (18+) die voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Het percentage nam sterk af tijdens corona, maar is omhoog bewogen (bron: GGD'en, CBS, RIVM)
- Het percentage Arnhemmers die rookt neemt af. Het Arnhemse percentage ligt iets boven het landelijke percentage (bron: GGD'en, CBS, RIVM)
- Het percentage Arnhemmers die voldoet aan het alcoholrichtlijn is toegenomen (bron: GGD'en, CBS, RIVM)
- Percentage jonge Arnhemmers (15-25) met een goede ervaren mentale gezondheid. Dit jaar is de eerste rapportage (bron: GGD'en, CBS, RIVM)

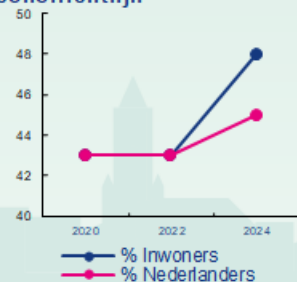
1. Arnhemmers die voldoen aan NNGB

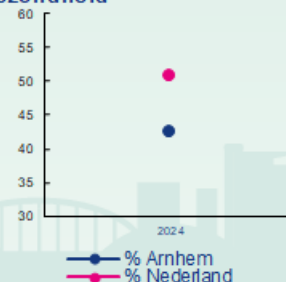
2. Arnhemmers die roken

3. Arnhemmers die voldoen aan alcoholrichtlijn

4. Jong volwassenen met goede mentale gezondheid

De opgaven binnen het programma gezondheid en sport vragen om een krachtige en samenhangende aanpak, gericht op preventie en daarmee op een gezonde leefstijl en meer bewegen, want:

- **Arnhem kampt met toenemende gezondheidsachterstanden, meer van inwoners met overgewicht, meer middelengebruik en een zorgwekkende daling van de mentale gezondheid onder jongeren en jongvolwassenen.**
- **Er zijn nieuwe landelijke verplichtingen om preventie te versnellen en te versterken, zoals de Wet Integrale Suïcidepreventie en het nieuwe landelijke gezondheidsbeleid.**
- **De noodzaak om te investeren in een beweegvriendelijke leefomgeving en toekomstbestendig sportvastgoed maakt dat Arnhem niet kan volstaan met versnipperde maatregelen, maar moet inzetten op een integraal, programmatisch en meerjarig kader.**

Het programma Sport en Gezondheid vormt daarmee een belangrijke bouwsteen om maatschappelijke kosten te voorkomen, wettelijke verantwoordelijkheden na te komen en de gezondheid van Arnhemmers structureel te versterken.

Dit programma richt zich op het beschermen en stimuleren van de lichamelijke en geestelijke gezondheid van Arnhemmers. Het onderdeel publieke gezondheid focust op middelengebruik, mentale gezondheid, een kansrijke start, preventie en gezondheidsbescherming (o.a. via de GGD). Het onderdeel sport focust meer op sporten, bewegen en ontmoeten. Vanwege de grote overlap in doelstellingen en activiteiten is dit één programma.

In het algemeen is te zien dat 97% van de kinderen (0-12 jaar) de eigen gezondheid als goed ervaart (GGD, 2021). Dat is bij de jeugd (13-16 jaar) 80% (GGD, 2021). Voor jongvolwassenen (16-25 jaar) zien we dat dit slecht voor 55% geldt (GGD, 2024). En dat voor volwassenen 72% van de inwoners hun gezondheid als (zeer) goed ervaren (GGD, 2024). Voor een uitgebreider beeld van de gezondheid van onze inwoners zijn de resultaten van de gezondheidsmonitors van de GGD in te zien op een [dashboard](#). Om een goed beeld te krijgen van de verschillen tussen onze Arnhemse wijken is de [Arnhemse Monitor Gezonde Wijken](#) nuttig.

Meer Arnhemmers met overgewicht

We zien dat het aantal inwoners met overgewicht gestaag blijft groeien. Sinds 1990 is het aantal inwoners met overgewicht gestegen van 1 op de 3 naar meer dan 1 op de 2. Voor obesitas is het aantal zelfs verdubbeld. Tegelijkertijd zien we dat het aantal inwoners dat voldoet aan de beweegrichtlijn op langere termijn stijgt, afgezien van een dip rondom de coronatijd. We kunnen stellen dat blijvende aandacht voor bewegen belangrijk is, maar ook dat de maatschappij over de volle breedte voor grote uitdagingen staat met betrekking tot overgewicht in relatie tot gezonde voeding.

Mentale gezondheid van jonge Arnhemmers staat onder druk

Als we dan specifiek naar mentale gezondheid kijken, dan valt op dat in Arnhem 43% van de jongeren een (zeer) goede mentale gezondheid zegt te hebben, terwijl dit in Gelderland-Midden op 54% ligt (GGD, 2024).

We ontwikkelen een integrale aanpak van mentale gezondheid

We gaan in 2026 verder met de ontwikkeling van een integrale Health in All Policies-aanpak, waarbij vanuit alle beleidsdomeinen (o.a. 01 Veiligheid, 04 Onderwijs, 06 Participatie en Armoedebestrijding en 08 Welzijn en 07 Zorg)

wordt bekeken hoe we de mentale gezondheid kunnen verbeteren. De huidige inzet is nog te versnipperd en mist regie.

We versterken de Arnhemse aanpak Suïcidepreventie

Suïcide is het tragische eindpunt van een vaak heftige strijd met een onzichtbare vijand: zware mentale problemen die door niemand worden gezien en in stilte worden gedragen, tot het te laat is.

Maar liefst 60% van de mensen die komen te overlijden door zelfdoding is niet in beeld bij de hulpverlening (113 zelfmoord preventie). Dat vraagt om actie van ons allemaal. Want het voorkomen van suïcide begint bij het herkennen en bespreekbaar maken van signalen van psychische nood. De basis daarvoor is [onze aanpak op suïcidepreventie](#), die sinds 2021 bestaat. Deze zetten we voort en breiden we de komende tijd verder uit:

- Meer partners erbij betrekken, zoals onderwijs welzijnsorganisaties en gemeentelijke diensten;
- Kwetsbare doelgroepen, waaronder jongeren, meer en vooral ook vroegtijdig bereiken.

De Wet Integrale Suïcidepreventie, die op 1 januari 2026 van kracht werd, is gericht op het structureel verbeteren van suïcidepreventie door wettelijke verankering en betere samenwerking tussen verschillende overheidsinstanties. Deze wet vraagt inzet van alle partijen: overheid, onderwijs, (psychische) gezondheidszorg, welzijnsorganisaties en ook de politie. Allemaal moeten ze hun steentje bijdragen.

Een kansrijke start voor alle Arnhemse kinderen

De eerste 1.000 dagen (van -10 maanden t/m 2 jaar) zijn cruciaal voor een gezonde ontwikkeling van een kind. Sinds 2018 versterkt de lokale netwerkaanpak Kansrijke Start de samenwerking tussen het medische, sociale en informele domein. Zodat (aanstaande) ouders in een kwetsbare situatie vroegtijdig worden gesignaleerd en passende ondersteuning krijgen. Zo investeren we in een kansrijke start voor onze allerjongste Arnhemmers.

Kansrijke Start is in 2018 geïnitieerd door onder andere het ministerie van VWS en maakt onderdeel uit van de rijksmiddelen van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA). Vanaf 2026 werkt VWS met een structurele aanpak op financiën en inhoud. Ook onderzoekt zij welke onderdelen uit Kansrijke Start een wettelijke taak van de gemeenten kunnen worden. In 2026 werken we in Arnhem aan de uitvoeringsagenda 2026, ontwikkelen we een meerjarenvisie Kansrijke Start en heroverwegen we de governance van onze netwerkaanpak. Zo blijven we ons, samen met de inzet vanuit het programma Kansrijk Opgroeien (zie ook 04 Onderwijs), ook de komende jaren inzetten voor een kansrijkere start voor Arnhemse kinderen.

Terugdringen van alcohol en middelengebruik

Er is een positieve trend voor het aantal volwassenen dat niet of 1 glas alcohol per dag drinkt. Dit is van 42% in 2016 gestegen naar 48% in 2024. Deze stijging is sterker dan in andere gemeenten in de regio Gelderland-Midden (GGD, 2024). Voor het percentage jongvolwassen drugsgebruikers zien we dat Arnhem slechter scoort dan de andere gemeenten in de regio Gelderland-Midden, namelijk 30% ten opzichte van 20%. Dit aantal ligt in Arnhem ook fors hoger dan het landelijk gemiddelde van 21% (GGD, 2024).

Werken aan een rookvrij Arnhem

Ook voor het percentage rokers zien we dat Arnhem negatief afwijkt ten opzichte van het gemiddelde in Gelderland-Midden, namelijk 29% van de jongvolwassenen rookt/vapet wekelijks ten opzichte van 23% in Gelderland-Midden (GGD, 2024). Hoewel het aantal jongvolwassenen dat vapet tussen 2021 en 2023 sterk was toegenomen, laten recente landelijke cijfers zien dat dit aandeel nu weer daalt ([CBS](#)). Tegelijkertijd zien we dat roken bij jongeren de afgelopen tijd niet verder afneemt. Dat wijst erop dat de eerdere dalende trend onder druk staat of zelfs kantelt (Trimbos-instituut Peilstationsonderzoek, HBSC, Scholieren/Leefstijlmonitor, 2023). In de aanpak 'Rookvrij Presikhaaf' werken we daarom samen met jongeren en professionals aan een aanpak die voorkomt dat jongeren gaan roken en/of vapen.

Visie beweegvriendelijke leefomgeving en uitvoeringsplan

De belangrijkste bijdrage van de gemeente aan sport en bewegen is het faciliteren ervan via accommodaties en de openbare ruimte. We zien een blijvende verschuiving van georganiseerde (verenigings)sport naar ongeorganiseerde sport, zoals die wordt beoefend in de buitenruimte, via sportaanbieders en anders dan in verenigingen.

Ons streven naar een gezonde en veilige leefomgeving ([omgevingsvisie](#)) komt vanouds tot uitdrukking in het beperken van gezondheidsrisico's voor mensen, uitgewerkt in normen voor geluid, luchtkwaliteit, bodemkwaliteit en waterkwaliteit. Tegenwoordig gaat het ook om het bieden van voorzieningen die de gezondheid bevorderen. We hebben nog geen integraal beleid op bewegen, ontmoeten en spelen. Nu ligt dat bij allerlei beleidsterreinen, zoals mobiliteit, openbare ruimte, recreatie en toerisme en sport. Van belang zijn aantrekkelijke en gevarieerde openbare

ruimten die uitnodigen tot bewegen, zoals goede fiets- en wandelvoorzieningen, buitenspeel- en sportmogelijkheden, veilige schoolzones etc. We gaan aan de slag met een integrale visie op dit thema en vertalen dit in een uitvoeringsplan. Zo weten wat er structureel nodig is om dit thema goed op te pakken. In 2026 gaan deze visie en het uitvoeringsplan ([25M234](#)), inclusief financiële vertaling, naar de raad.

Nieuw gezondheidsbeleid

In december 2025 is er [nieuw landelijke gezondheidsbeleid](#) gepubliceerd. Dat betekent dat er binnen 2 jaar een lokale nota gezondheidsbeleid moet worden vastgesteld. De GGD-regio Gelderland-Midden komt met een regionale visie die als input voor deze lokale nota bedoeld is. Deze regionale visie wordt door de bestuurscommissie gezondheid (GGD) in april 2026 vastgesteld. In Arnhem willen we deze regionale visie vaststellen als lokaal beleid met daaronder een lokaal uitvoeringsplan. We zullen onze inzet richten op kinderen, jongeren en jongvolwassenen. In alles wat we doen focussen we op het terugdringen van gezondheidsachterstanden.

Binnen het gezondheidsbeleid maken we actief de verbinding met het programma Leefomgeving (12), Onderwijs (04) en het Sociaal Domein (07 en 08).

Dit lokale uitvoeringsplan zal, naar verwachting, onder meer de volgende speerpunten bevatten:

- Integraal plan Mentaal Gezonde Stad (inclusief suïcidepreventie);
- Visie Kansrijke Start met uitvoeringsagenda;
- Plan van aanpak ter voorkoming van roken/vapen onder jongeren en jongvolwassenen (onder andere Rookvrij Presikhaaf);
- Gezonde voedselomgeving en gezonde voeding (citydeal gezonde voedselomgeving);
- Hitte en energiearmoede en de gevolgen op gezondheid van inwoners (jong en oud);
- Voorkomen van en terugdringen van middelengebruik onder kwetsbare groepen;
- Professionaliseren, uitbreiden en borgen van gezondheidschecks.

We blijven inzetten op het versterken van regionale samenwerkingen en verkennen de mogelijkheden voor aansluiting bij of samenwerking met regionale verbanden, zoals de GMR.

IHP Bewegingsonderwijs en binnensport

Bewegingsonderwijs is een wettelijke taak van de gemeente. Dit uitvoeringsplan schetst wat er inhoudelijk en qua capaciteit nodig is om bewegingsonderwijs en de georganiseerde sport te faciliteren met gymzalen en sporthallen. We kijken ook vooruit tot 2040 en prioriteren welke bestaande accommodaties wanneer moeten worden gerenoveerd of vervangen. Zo zorgen we ervoor dat de accommodaties aansluiten op de behoefte van het onderwijs en de sport.

In het bestaande vastgoed voor binnensporten zien wij nog onvoldoende mogelijkheden om een aantal sporten te faciliteren. We moeten onderscheid maken tussen onze wettelijke taken en ambities, maar we krijgen ook sterke signalen van verschillende binnensporten dat zij beter willen worden gefaciliteerd. Daarom onderzoeken wij de mogelijkheden tot passende accommodatie, al dan niet in combinatie met bewegingsonderwijs en/of maatschappelijke functies. Dit nemen we ook mee in het IHP bewegingsonderwijs en binnensport.

De gemeenteraad heeft bij het vaststellen van het IHP Onderwijs besloten dat er een apart plan komt voor bewegingsonderwijs en binnensport (zie ook S04-onderwijs en majeure opgave IHP-onderwijs). Daar wordt nu aan gewerkt en dit zal in 2026/2027 voorgelegd worden aan de gemeenteraad. Het nieuwe, nog vast te stellen, IHP Bewegingsonderwijs en binnensport sluit aan bij het IHP Onderwijs en zal daar op den duur mee worden samengevoegd. In totaal vraagt het IHPBB een substantiële investering waarvoor voldoende dekking nu nog ontbreekt. Wel is een deel reeds gedekt uit het IHP Onderwijs. De verwachting is dat het maken van een IHP Sport in de nabije toekomst een verplichting wordt voor gemeenten. Het IHP Bewegingsonderwijs en Binnensport vloeit voort uit het IHP Onderwijs en is daarmee onderdeel van de majeure opgave Onderwijshuisvesting.

Klimaat en energie

Ambitie

We willen in 2050 een CO2 neutrale stad zijn en in 2030 een CO2 reductie realiseren van 61% t.o.v. 2017

Minder energiegebruik gebouwde omgeving

- We bereiken meer inwoners met onze energie-armoede aanpak
- We zetten onze isolatieaanpak voort

Meer bedrijven verduurzamen (industrie)

- We zorgen voor bekendheid met verduurzamingsmaatregelen
- We bevorderen minder energie gebruik, stimuleren duurzame opwek en aardgasvrije oplossingen
- Met 25 grootverbruikers werken we naar verduurzaming en brengen we verbruik en opwek bij elkaar

Meer duurzaam aanbod van energie

- We stimuleren veel meer opwek van zonne-energie. Daarnaast blijven we alternatieve bronnen naast zon onderzoeken

Meer zichtbaar maken onze ambitie

- We gaan door met de campagnes Arnhem AAN
- We ontwikkelen drie gebieden naar netbewust en energieneutraal bouwen
- We starten met de verduurzaming van vijf iconische gemeentelijke vastgoed objecten

Meer lokale energie systemen

- We delen per energiegebied wat de kansrijke duurzame energieoplossingen zijn
- We plannen de realisatie van lokale energiesystemen
- We lossen de energievoorziening van tien gebouwen, of gebieden op binnen de netcongestie
- We starten met een vernieuwde wijkgerichte aanpak van de energietransitie

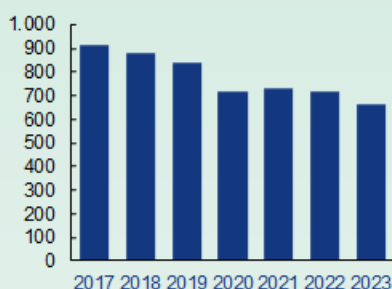
Meer verduurzamen stadslogistiek en vervoer

- We breiden het aantal laadpunten en snelladers uit
- We verminderen en verduurzamen mobiliteitsbewegingen in de stad
- We nemen zero-emissie eisen op bij nieuwe aanbestedingen

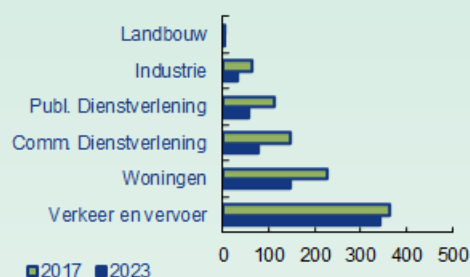
Cijfers en indicatoren

1. De CO2 uitstoot daalt is ten opzichte van 2017 gedaald met 27%. De afname is vooral toe te schrijven aan verminderd gebruik van fossiele brandstof: er wordt meer energie duurzaam opgewekt – zowel binnen Arnhem als landelijk. Daarnaast daalde het energieverbruik in Arnhem met 12% ten opzichte van 2017 (bron: Klimaatmonitor)
2. Deze reductie is vooral zichtbaar in sectoren als industrie, commerciële dienstverlening, woningen en publieke dienstverlening. Verkeer en vervoer blijft achter (bron: Klimaatmonitor).

1. CO2 uitstoot Arnhem in kiloton (kT)

2. CO2 uitstoot per sector (kT)

Om de verdere opwarming van de aarde door klimaatverandering tegen te gaan is het verminderen van broeikasgassen noodzakelijk. De gevolgen van klimaatverandering brengen de nationale veiligheid en het voortbestaan van de mensheid in gevaar.

In Arnhem nemen we onze verantwoordelijkheid. We richten ons op energiebesparing, duurzame energieproductie en -gebruik en circulariteit. In 2025 willen we klimaatneutraal zijn. Dit is een complexe opgave. Netcongestie, bijvoorbeeld, is een urgent aandachtspunt. Voor het behalen van onze doelen zijn we bovendien mede afhankelijk van andere partijen, zoals economische partners. De beleidskaders liggen grotendeels vast, nu telt de uitvoering. Samen met alle inwoners, ondernemers en partners van onze stad.

Verandering is noodzakelijk. Daarom werkt Arnhem aan een energiesysteem dat eerlijk, duurzaam en betrouwbaar is. Deze ambitie is vastgelegd in Europese en landelijke regelgeving, en wordt in Arnhem geborgd in de omgevingsvisie. Onze ambitie op duurzaamheid biedt ons ook economische kansen. Zoals beschreven in S03 Economie is Arnhem een echte Energie-stad waar innovatief wordt gewerkt aan de oplossingen voor de (inter)nationale energietransitie en netcongestie. Deze positie, met de aanwezigheid van Connectr en het Nationale Expertisecentrum, kunnen we ook benutten voor de energietransitie in Arnhem. Voor de ambities met betrekking tot de mobiliteitstransitie verwijzen we naar '2 – Bereikbaarheid'.

Om in 2050 klimaatneutraal te zijn, werken we binnen dit begrotingsprogramma hard aan de volgende opgaven:

1. *Energiebesparing in de gebouwde omgeving:* we proberen de energievraag van inwoners, bedrijven en instellingen tot een minimum te verlagen door gebouwgebonden energiebesparingsmaatregelen uit te voeren en energie maximaal efficiënt te gebruiken. Als stad geven we in onze eigen panden het goede voorbeeld en we ondersteunen inwoners en bedrijven en instellingen maximaal bij hun verduurzamingsopgaven.
2. *Duurzaam verwarmen en koelen:* we zoeken duurzame alternatieven om gebouwen individueel of collectief te verwarmen en te koelen en faseren aardgas uit.
3. *Duurzame energie en een toekomstbestendig energienet:* we zorgen ervoor dat de elektriciteit die we nog nodig hebben fossielvrij is, en dat het energienet zo is ingericht is dat alle Arnhemmers op ieder moment toegang hebben tot betaalbare energie.
4. *Circulair Arnhem:* een grondstoffengebruik binnen de planetaire grenzen en het vergroten van onze grondstoffenonafhankelijkheid.

In deze opgaven zijn de wettelijke verplichtingen vanuit nieuwe nationale wetgeving rondom energietransitie voor gemeenten geborgd:

- Vanuit de Wet collectieve warmte (Wcw) bepalen gemeenten óf, waar, hoe en door wie collectieve warmte wordt geproduceerd en geleverd. Zij moeten instaan voor de publieke belangen, zoals eigendom, prijs, duurzaamheid, leveringszekerheid en bescherming van kleine systemen.
- Gemeenten moeten de warmtetransitie sturen vanuit de Wet gemeentelijk instrumentarium warmte (Wgiw) door in het omgevingsplan vast te leggen waar en wanneer wijken van het aardgas gaan. Dit op basis van een vooraf opgesteld en elke vijf jaar geactualiseerd warmteprogramma, met geborgde participatie, betaalbaarheid en naleving van landelijke regels en procedures.
- Gemeenten hebben onder de Energiewet wet geen directe uitvoeringsverplichtingen zoals bij de Wgiw of Wcw, maar zij zijn wel betrokken via hun rol als lokale overheid en publieke actor in het energiesysteem.

Hoe doen we dat?

1. *Aanpak Energiearmoede*

We zorgen ervoor dat iedereen mee kan doen en dat de energietransitie betaalbaar is, want energie is er voor iedereen. We vinden dit zo belangrijk dat dit randvoorwaardelijk is voor de energietransitie. Er is een sterke link met bestaanszekerheid.

2. *Wijkgerichte aanpak en buurtgesprekken*

We zijn voortdurend in gesprek met buurten, bewonersinitiatieven, bedrijvengroepen en instellingen. Door ruimhartige samenwerking met partners in de wijken, dringen we door tot in de haarvaten van de stad en slagen we erin om ook met de meest kwetsbare inwonersgroepen in gesprek te zijn.

3. *Isolatieaanpak*

Onze isolatieaanpak biedt gepaste oplossingen voor de verschillende doelgroepen. Denk hierbij aan woningeigenaren, particuliere verhuur, verhuur via woningcorporaties, VVE's, bedrijven, instellingen etc. Deze isolatieaanpak is voortdurend in ontwikkeling opdat we blijven aansluiten bij de behoefte van de stad. Het communicatieplatform Arnhem AAN wordt hiervoor ingezet en doorontwikkeld.

4. *Verduurzamen van bedrijven en instellingen*

Dit doen we onder meer door een ketenaanpak met ondersteuningsmiddelen zoals subsidies, een energiebesparingsfonds, een groeiend aantal green deals, duurzame gebiedsontwikkeling en het verduurzamen van bedrijventerreinen.

5. *Energiegebiedsplannen*

We maken energiegebiedsplannen waarin we per gebied de energieoplossingen met de belanghebbenden verkennen, vaststellen en realiseren. Hierbij benutten we lokale energiebronnen maximaal en beperken we energietransport tot een minimum om onnodige uitbreidingen van het energienet te voorkomen. Bij nieuwbouw nemen we hogere standaarden voor energiebesparing en netbewustheid in een vroegtijdig stadium mee, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van Rijnpark en Spoorzone.

6. *Circulariteit*

We zijn als gemeente zelf een voorbeeld voor onze partners in de stad door circulair in te kopen, de openbare ruimte circulair in te richten en circulariteit te borgen in ons beleid. Daarnaast vervullen we de circulaire ambities in de bouw bij gebiedsontwikkeling en voor ons eigen vastgoed. Vanuit het begrotingsprogramma "S12- Wonen en leefomgeving" maken we prestatieafspraken over circulariteit met woningbouwcoöperaties. Met bedrijven en inwoners in de stad geven we vorm aan de grondstoffentransitie. We ondersteunen bedrijven met kennis, ons netwerk en subsidie om circulaire stappen te zetten. We stimuleren inwoners om minder te verspillen en meer te hergebruiken en te repareren.

Randvoorwaarden voor de energie- en grondstoffentransitie

Voor een betaalbare en inclusieve energietransitie en grondstoffentransitie in Arnhem gelden de volgende sociale en technische randvoorwaarden.

1. Sociale randvoorwaarden

Er is een *structurele aanpak energiearmoede* die aansluit bij en inspeelt op de behoeften van de (groeierende) doelgroep.

We zijn sterk lokaal verankerd, en staan in *continue verbinding* met inwoners en andere lokale belanghebbenden.

We werken ruimhartig samen met partners. Naast lokale partners werken we waar nodig samen met regionale en landelijke partijen.

2. Technische en ruimtelijke randvoorwaarden

Het energienet loopt tegen zijn grenzen aan, ook in Arnhem. Daarom hebben we een strategische samenwerking met Alliander die zich richt op het versnellen van de energietransitie en het toekomstbestendig maken van de energievoorziening. We willen onze ambities waarmaken, ondanks uitdagingen zoals netcongestie. Met Liander werken we samen om het energienet in bestaande woonwijken (laagspanning en middenspanning) te verzwaren en uit te breiden via de Liander Buurtaanpak. Daarbij staat vanuit de gemeente het beperken van overlast voor inwoners centraal. Volgens de huidige prognoseberekeningen van Liander moeten er binnen de bebouwde omgeving van de gemeente Arnhem drie onderstations bij.

We nemen energie mee in planologie. De energie-infrastructuur van een toekomstbestendig energienet legt immers een grote fysieke claim op de openbare ruimte, zowel bovengronds als ondergronds. Deze ruimte is schaars. Het zorgvuldig afwegen van belangen bij gebiedsontwikkelingen is daarom essentieel.

Projecten binnen de energie- en grondstoffentransitie zijn nog volop in ontwikkeling. We volgen nieuwe *innovaties* op en kijken of deze binnen de Arnhemse context meerwaarde kunnen hebben. De energietransitie gaat dus ook om innovatieve projecten waar soms *experimenteerruimte* voor nodig is. Tenslotte moet ook de huidige wet- en regelgeving nog worden aangepast. Het realiseren van de circulaire economie vereist dat de huidige (milieu)ruimte minimaal behouden blijft.

Ruimtelijke Ontwikkeling

Ambitie

We ontwikkelen een groene, gezonde en veilige stad.

Realiseren van de doelen van de omgevingsvisie

- We implementeren en borgen de omgevingsvisie en verstedelijkingsstrategie
- We voeren regie op grootschalige gebiedsontwikkelingen in balans met de hele stad
- We versterken en bestendigen de (interne en externe) samenwerking
- We ontwikkelen en zetten nieuwe instrumenten en innovatieve werkwijzen in

Beter benutten van de kansen die de Omgevingswet biedt

- We voeren de Omgevingsvisie 2040 uit
- We werken toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied
- We toetsen en vergunnen initiatieven sneller en integraler met ruimte voor maatwerk en participatie
- We sluiten aan op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

Een gezondere leefomgeving

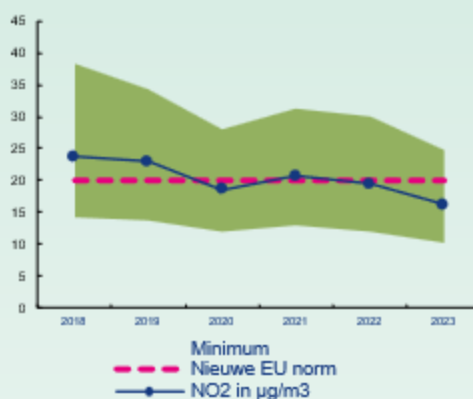
- We voeren activiteiten uit om de luchtkwaliteit te verbeteren
- We onderhouden de bodem en ondergrond
- We sturen op gebiedsgerichte geluidsbelasting
- We voeren activiteiten voor externe veiligheid uit
- We handhaven op milieuvergunningen en -regelgeving

Cijfers en indicatoren

- De hoeveelheid NO₂ in de lucht is een belangrijke indicator voor de luchtkwaliteit. Vanaf 2030 mag de maximumconcentratie in de lucht dan niet meer zijn dan 20 µg/m³. De trend gaat de goede kant op, maar meer inzet blijft nodig om luchtvervuiling te verminderen.

1. NO₂ in Arnhemse lucht

Om Arnhem toekomstbestendig te ontwikkelen moeten we onze ruimtelijke opgaven integraal benaderen en keuzes in ruimtegebruik verbinden met leefkwaliteit, duurzaamheid en maatschappelijke behoeften. Dit vraagt om helder richting geven, prioriteiten stellen en een consistente uitvoeringspraktijk. Daarom is het essentieel dat we:

- **als gemeente de regie pakken op de ruimtelijke ontwikkeling van de stad, in samenwerking met inwoners, partners en de regio en zowel voor de lange als middellange termijn;**
- **onze wettelijke taak op basis van de Omgevingswet op orde hebben en tegelijkertijd de kansen benutten die deze wet biedt.**

Een stevige stedelijke regie op de ruimtelijke ordening voor de lange termijn is noodzakelijk. Zowel ambtelijk als bestuurlijk kunnen we dit beter organiseren. Onze ruimte is schaars; hier ligt een flinke opgave.

Onze groei benutten we om de stad gezonder, veiliger, vitaler en socialer te maken. Innovatieve oplossingen in het ruimtegebruik van de stad zijn daarbij onmisbaar. De wereld om ons heen verandert snel. Ontwikkelingen zoals bevolkingsgroei, klimaatverandering, energietransitie, de druk op de natuur en digitalisering hebben direct invloed op hoe we wonen, werken en ons door de stad bewegen. Onze eisen aan leefkwaliteit, gezondheid en bereikbaarheid veranderen mee. Niet alles kan overal. Zonder keuzes vervalt de stad in versnippering. Schaarse ruimte moet zorgvuldig en slim worden benut, met prioriteiten die passen bij het Arnhemse karakter en een koers die duurzaam richting geeft aan toekomstige keuzes.

Zonder duidelijke koers en samenhang in de keuzes voor ruimtegebruik ontstaat een strijd om de ruimte. Hierdoor dreigen ongewenste verdichting, versterking van de sociale tweedeling, verlies van groenstructuren en onbereikbare voorzieningen. Kortom, een stad die niet toekomstbestendig is. De groeiopgave van Arnhem in de bestaande stad vraagt om structureel meer inzet op planvorming, regie op de beperkte ruimte van de stad en inzet op de samenwerking met rijk en regio.

Inspanningen

Om Arnhem toekomstbestendig te ontwikkelen is het noodzakelijk dat we onze ruimtelijke opgaven integraal benaderen en keuzes in ruimtegebruik verbinden met leefkwaliteit, duurzaamheid en maatschappelijke en economische behoeften. Dit vraagt om helder richting geven, prioriteiten stellen en een consistente uitvoeringspraktijk. Daarom is het essentieel dat we:

- Als gemeente de regie pakken op de ruimtelijke ontwikkeling van stad, in samenwerking met inwoners, partners en de regio;
- onze wettelijke taak op basis van de Omgevingswet op orde hebben en tegelijkertijd de kansen benutten die deze wet biedt.
- sturen op een gezonde leefomgeving als basis voor een leefbare en aantrekkelijke stad.

Stedelijke regie

De [Omgevingsvisie Arnhem 2040](#) zet in op binnenstedelijke groei. Dit vraagt om stevige stedelijke regie en uitvoeringskracht. Onze principes zijn: de Arnhemse identiteit versterken, duurzaam en gezond ontwikkelen, wijken versterken waar iedereen mee kan doen en slim omgaan met ruimtegebruik. We werken aan groei in balans. Dat vraagt om inspanningen over meerdere jaren die geregeld worden herijkt. Om dit te bereiken moet de omgevingsvisie stevig worden verankerd en toegepast als richtinggevend kader.

Beleidsontwikkeling

Belangrijk is het implementeren en borgen van de omgevingsvisie (in het bijzonder hoofdstuk 7 en 8) als richtinggevend kader voor gebiedsuitwerkingen en ondersteunend beleid. In de afgelopen periode zijn de belangrijkste uitwerkingen die bij deze visie horen opgesteld. Voorbeelden zijn de [Woonvisie](#), het [Plan Gezonde Leefomgeving](#), het [Duurzaam Mobiliteitsplan](#) en de [Visie Werklocaties Arnhem 2040](#).

Deze en andere beleidsuitwerkingen vallen echter onder verschillende begrotingsprogramma's en niet onder S11. Voor de voortgang, de actuele stand van zaken en de uitvoeringsinformatie wordt daarom verwezen naar de desbetreffende programma's binnen de gemeentelijke begroting.

Gebiedsontwikkeling

Naast thematische ambities zijn er deelgebieden die om speciale aandacht vragen en waar de komende jaren de focus op ligt. Dit betreffen Arnhem Centrum, Arnhem West, Arnhem Oost (Spoorzone) en Arnhem Zuid. Hier komen veel ambities en keuzes samen, van verstedelijking tot het beschermen en versterken van bestaande waarden. Voor Arnhem Oost sluiten deze inspanningen nauw aan bij het Nationaal Programma Arnhem-Oost (NPAO), waarin de integrale gebiedsaanpak verder wordt uitgewerkt.

Regie op de ruimte in de stad wordt steeds urgenter

De transitie voor de stad blijven de komende jaren een uitdaging en vragen om stevige regie op de ruimte. De ruimtedruk neemt toe en opgaven concurreren steeds vaker om dezelfde schaarse plekken. Hoewel Arnhem in documenten zoals de Omgevingsvisie duidelijke keuzes heeft vastgelegd, is de regierol op ruimtelijke ordening en planologie op dit moment onvoldoende georganiseerd. De benodigde samenhang, prioritering en ruimtelijke sturing zijn nog niet stevig genoeg belegd of vertaald naar consequent handelen.

Ook de aansluiting op regionale en nationale kaders is nog niet sterk genoeg, waardoor Arnhemse belangen niet altijd tijdig en overtuigend worden ingebracht. Hierdoor ontstaan versnippering, vertraging en het risico dat projecten langs elkaar heen werken en ruimtelijke kansen onbenut blijven. Daarom is versterking van ruimtelijke regie en planologische capaciteit noodzakelijk om ruimtelijke ontwikkelingen doelgericht in te zetten, stedelijke groei in goede banen te leiden en de kwaliteit van Arnhem duurzaam te borgen.

Stedelijk programmeren met een ruimtelijke uitvoerings- en investeringsstrategie

De uitwerking van de omgevingsvisie is vertaald naar enerzijds beleidsontwikkeling en anderzijds naar deelgebieden zoals Spoorzone Arnhem-Oost, Arnhem Centrum, Zuid, West en Noord (zie kader deelgebieden). Dit is een ambitieuze agenda die uitvoeringskracht van de gemeente vergt. Gezien de beperkte capaciteit in mensen en financiering zijn keuzes onvermijdelijk. Ook zijn investeringen van andere overheden, corporaties en marktpartijen nodig. Niet alles kan tegelijk. We moeten de ruimtelijke ontwikkeling van de stad slimmer faseren, zowel in tijd als in beschikbare capaciteit en investerend vermogen. Dit vraagt naast goede sturing vanuit de stad ook om een doordachte planning: we moeten duidelijker bepalen wanneer we welke ambities en (deel)gebieden ontwikkelen. De komende periode stellen we hier een (ruimtelijke-) uitvoerings- en investeringsstrategie voor op.

Strategisch bezit

Vooruitlopend op het versterken van de stedelijke regie voeren we actieve grondpolitiek. Hierdoor wordt het strategisch bezit groter, maar de verhuur is niet altijd kostendekkend en onder de streep zelfs negatief is. Dit wikkelt zich af in het resultaat grondbedrijf. Daarnaast moet het kostenverhaal nog nader worden uitgewerkt. Er loopt een onderzoek naar de toepassing van een programma kostenverhaal met financiële bijdrage binnen de gemeente Arnhem. De effecten en mogelijke consequenties van dit onderzoek zullen met de raad worden gedeeld.

We kunnen de ambities niet alleen aan, regionale samenwerking is nodig

De druk op de ruimte neemt toe. We kunnen niet alle opgaven die ruimte vragen een plek geven als we niet slim kiezen en inzetten op meervoudig ruimtegebruik. Het Rijk ziet dit en werkt aan de nieuwe Nota Ruimte 2050. Ook de provincie Gelderland komt met een nieuwe provinciale omgevingsvisie gericht op 2050. Tenslotte wordt in de NOVEX-regio Arnhem Nijmegen Foodvalley de komende jaren aan de Regionale Investeringsagenda gewerkt.

We moeten de inspanningen in de regionale en nationale samenwerkingen versterken om de Arnhemse ambities te verankeren in het beleid van de medeoverheden. Ook Arnhem Noord komt hiermee in beeld, als het gaat om natuur, landbouwtransitie, stikstof, recreatief uitloophed, drinkwaterbeschikbaarheid en defensie. Niet alleen de nieuwe ruimtelijke kaders van Rijk en provincie zijn aanleiding om de regionale samenwerking te versterken, maar ook de focus op de ontwikkeling van de regio's in Nederland en de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen. Dit vergt extra inzet om de Arnhemse ambities waar te maken.

Actueel houden van de Omgevingsvisie

De komende jaren veranderen de omstandigheden voor de gemeente ingrijpend. Maatschappelijke, economische, en technologische ontwikkelingen bepalen mede hoe Arnhem zich verder kan ontwikkelen en hoe de schaarse ruimte wordt ingezet. Dit vraagt om een duidelijke ruimtelijke koers, waarbij we keuzes maken die bijdragen aan een gezonde, veilige, vitale en sociale stad. We willen de kwaliteiten van Arnhem behouden én versterken.

Om hierop te anticiperen, actualiseren we de Omgevingsvisie. Conform de afspraak wordt de visie elke raadsperiode tegen het licht gehouden en waar nodig aangepast. In deze actualisatie verwerken we de vastgestelde beleidsvisies, ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies uit de afgelopen periode. Daarnaast biedt de actualisatie ruimte om in te spelen op nieuwe trends en ontwikkelingen. Zo blijft de Omgevingsvisie actueel en richtinggevend voor toekomstige keuzes.

Stedelijk programmeren en de deelgebieden omgevingsvisie

Arnhem Centrum

Het Centrum is met haar voorzieningen het economische en culturele hart van onze stad. In de binnenstad spelen meerdere actuele maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, verblijven, leefbaarheid en verduurzamen. Dit komt bijvoorbeeld door veranderingen in het winkelgedrag, mobiliteitskeuzes die inwoners en bezoekers maken, kwalitatieve verstedelijkingsopgaven en sociale problematiek.

Deze opgaven kennen zowel kansen als bedreigingen. Ze transformeren de binnenstad. Deze transformatie, en de daarmee gepaard gaande verschuivingen vragen de komende jaren om integrale keuzes, afwegingen en prioritering. Dit vraagt ook om een integrale visie op het toekomstige Arnhemse stadshart dat in 2026 in samenwerking met de stad wordt gerealiseerd in het Ontwikkelperspectief Centrum Arnhem.

In samenhang daarmee zijn er voor het centrum belangrijke opgaven te noemen. Een van die opgaven is de herontwikkeling van het Bestuurskwartier met (ver)nieuwbouw van het Paleis van Justitie, het Stadhuis, het Stadstheater met Stadsoase en Oostpool/ Introdans. Bij al deze vernieuwingen in het vastgoed moet ook een kwalitatieve slag met de omliggende openbare ruimte wordt gemaakt.

Een andere belangrijke opgave is de herbouw van de locatie van de stadsbrand, waarover de betrokken partijen momenteel samen met de gemeente in overleg zijn. Vergroening om onder andere hittestress tegen te gaan en onderhoud of vernieuwing van de openbare ruimte is noodzakelijk voor een prettige en aantrekkelijk binnenstad om te wonen en te verblijven. De Visie Openbare Ruimte en Het Koelte Netwerk is de basis voor uit te voeren acties en werkzaamheden.

De uitwerking en invoering van het Duurzaam Mobiliteitsplan is een andere opgave die hiermee samenhangt. Het organiseren van fietsparkeren en het ontwikkelen van een nieuwe parkeergarage heeft prioriteit. Een opgave die al tijden speelt is het versterken van het winkelhart (compact winkelhart) en het realiseren van een mix aan werkfuncties, zoals kantoren, horeca en ambachten. Ofwel: het versterken van de binnenstad als de grootste werklocatie van de stad.

Tot slot ligt er de opgave om de leefbaarheid en sociale samenhang onder bewoners en gebruikers van de binnenstad te versterken, als cruciale randvoorwaarde voor een veilige, schone en sociaal vitale binnenstad.

Arnhem West

De opgaven in Arnhem West omvatten met name de transformatie en herontwikkeling van bestaande zorg- en werklocaties. Hier krijgt de koers van de Woonvisie met extra betaalbare en sociale huurwoningen een plek. Dit speelt bij de ontwikkeling van de voormalige zorgterreinen aan de Westzijde Heijenoordseweg en Siza Schaarsbergen. Gezien onder meer het hoge aandeel in het programma sociaal en betaalbaar kennen deze ontwikkelingen een financieel tekort waarvoor nog onvoldoende middelen beschikbaar zijn. De omvang van het tekort is mede afhankelijk van de inzet van de Woningbouwimpuls (WBI), gekozen parkeeroplossing, etc. Bij de ontwikkeling van Het Dorp verkennen wij indien mogelijk ook een woonprogramma dat zich meer richt op de ambities uit de Woonvisie.

Ook op het gebied van werkgelegenheid spelen er e majeure opgaven in Arnhem West. Het voormalig Kematerrein maakt met de uitbreiding van TenneT en de investeringen van Oost NL in het Arnheims Buiten een belangrijke ontwikkeling door, met daarbij ook de komst van de Westflank snelfietsroute met fietsbrug. Ook het faciliteren van de groei van Alliander aan de Utrechtseweg is een belangrijke opgave.

Arnhem Oost (zie uitwerking majeure opgave Spoorzone)

Arnhem Zuid

Ook Arnhem Zuid kent voor de komende jaren grote opgaven, namelijk op woningbouw, cultuur en onderwijs. Zo gaan de gebieden rondom de Nijmeegseweg, Kronenburg, Olympus en Stadsblokken-Meinerswijk de komende jaren (verder) in ontwikkeling en uitvoering. Het vastgestelde Ontwikkelperspectief Malburgen Samen vooruit benoemt een aantal gebiedsprofielen waarvan er twee nog nader moeten worden uitgewerkt, te weten Drieslag en omgeving en Immerloo I/Zeeingsingel. Deze ontwikkelingen dragen bij aan de leefbaarheid en veiligheid in Malburgen en de doelstelling vanuit de Woonvisie en het NPAO. Dit zal wel om (co)financiering vragen.

Tot slot speelt in Arnhem Zuid nog de afronding van de Schuytgraaf en de ontwikkeling van Station Zuid en de transformatie van de omgeving aan de Burgemeester Matsersingel waarbij kantoren worden veranderd in woningen. De werklocaties in zuid, zoals de Gelderse Poort en de Overmaat, worden in lijn met de Visie Werklocaties verder verduurzaamd (Green Deals) en versterkt als aantrekkelijke vestigingslocaties voor bedrijven.

Voor cultuur in Zuid zijn er twee locaties in beeld: de transformatie van het voormalige Lorentpand aan de Groningersingel en de beoogde nieuwbouw aan de Kronenburgsingel 20. In de Omgevingsvisie 2024 is Rijkerswoerd-Zuid aangeduid als: "Onderzoeklocatie: onderzoeken landschappelijk wonen en mix maatschappelijke functies". Op dit moment is er nog geen ambtelijk onderzoek gestart naar potentiële ontwikkeling. Er is daarom geadviseerd om de bestaande pachters een nieuwe geliberaliseerde pachtovereenkomst aan te bieden, van zes jaar, om zodoende meer grip te krijgen op het gebruik van de percelen.

Arnhem Noord (buitengebied)

Alhoewel Arnhem Noord geen verstedelijkingsgebied is speelt hier toch een majeure opgave. Het gebied kent een stapeling van complexe opgaven en tegenstrijdige belangen, vooral rond de Koningsweg, waardoor het huidige beleid onvoldoende houvast biedt. Dit veroorzaakt spanning in uitvoering en besluitvorming. Een programmatische aanpak met een verdiepte uitwerking van de omgevingsvisie is nodig om tot heldere, bestuurlijk gedragen keuzes te komen.

Het defensiecomplex rondom de Koningsweg gaat in opdracht van Defensie de komende jaren worden uitgebreid, gerenoveerd en getransformeerd. De Oranjekazerne zal hiervoor tijdelijk 'buiten de hekken' een uitbreiding krijgen. De gemeente, provincie en Defensie hebben hier in een samenwerkingsovereenkomst afspraken over gemaakt.

Beter benutten van de kansen die de Omgevingswet biedt

Als gemeente zijn we verplicht om de Omgevingswet te implementeren. Het is de ambitie van Arnhem om de kansen van de Omgevingswet te benutten om onze dienstverlening te versterken, transparantie voor inwoners, ondernemers en initiatiefnemers te vergroten en als organisatie effectiever en efficiënter te werken. We zijn hier al een aantal jaren mee bezig, we liggen deels op koers, maar het vraagt de komende jaren om blijvende aandacht langs twee sporen: het versterken van onze manier van werken in de beleidscyclus en de transitie naar één omgevingsplan.

In Arnhem werken we nog niet volledig in de beleidscyclus

Omgevingswet

De Omgevingswet schrijft een duidelijke rolverdeling voor tussen gemeenteraad en college voor beleid met betrekking tot de fysieke leefomgeving:

- De gemeenteraad stelt de omgevingsvisie vast: hierin wordt de strategische koers voor de lange termijn bepaald.
- Het college stelt omgevingsprogramma's vast: hierin worden de ambities uit de visie uitgewerkt in tactisch beleid en uitvoeringsgerichte maatregelen.
- De gemeenteraad stelt het omgevingsplan vast: hierin worden beleidskeuzes juridisch geborgd en vertaald naar besluitvorming en vergunningverlening.

Deze aanpak zorgt voor een logische opbouw: van strategie, naar beleidsuitwerking, naar juridische doorwerking en uitvoering.

Hoe wij nu werken, wijkt hiervan af

We werken in Arnhem nog weinig met Omgevingsprogramma's. De inhoud die daar wettelijk in hoort, is nu ondergebracht in beleidsdocumenten die door de raad worden vastgesteld. Voorbeelden hiervan zijn het Duurzaam Mobiliteitsplan, het Plan Gezonde Leefomgeving en onder meer de Woonvisie. Hierdoor mengen die documenten strategische keuzes (die thuishoren in de Omgevingsvisie) met tactische en uitvoeringsgerichte beleidskeuzes (die in een Omgevingsprogramma horen). Tegelijkertijd schrijft de Omgevingswet voor dat Omgevingsprogramma's door het college worden vastgesteld. Van die wettelijke rolverdeling kan niet worden afgeweken.

Wat dit vraagt van de komende bestuursperiode?

Onze werkwijze past niet volledig bij de systematiek van de Omgevingswet, die uitgaat van een duidelijke scheiding tussen strategie, beleidsuitwerking en juridische borging. Voor de komende bestuursperiode vraagt dit om een expliciete bestuurlijke keuze: Hoe gaat Arnhem werken met de instrumenten van de Omgevingswet en hoe organiseren we de rolverdeling tussen raad en college?

Tot slot is het nodig om de producten in de beleidscyclus aan te sluiten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Voor dit digitaal en objectgericht opstellen, actualiseren en ontsluiten van beleid en regels is structurele expertise nodig op het gebied van het Geografisch informatiesysteem (GIS).

Transitie naar één omgevingsplan

In Nederland staan we voor een grote opgave: voor 2032 moeten alle regels over de fysieke leefomgeving zijn ondergebracht in één nieuw omgevingsplan. Dit traject vraagt keuzes hoe we het werk verdelen over de komende jaren: welke activiteiten werken we eerst uit en welke onderwerpen krijgen voorrang? De basis is goed. Arnhem werkt al per activiteit en bundelt waar mogelijk thema's zodat er minder besluiten nodig zijn. Lopende trajecten gaan bijvoorbeeld over bodemactiviteiten, kapregels, bouwactiviteiten en gebruiksregels. In totaal moeten nog circa 200 activiteiten worden verwerkt. De technische en inhoudelijke details staan in de [raadsbrief - stand van zaken omgevingsplan Arnhem 11 december 2025](#). Deze tekst geeft de bestuurlijke kern weer.

Wat vraagt deze transitie van het nieuwe bestuur?

Omdat het omzetten van regels intensief werk is en er om tempo en kwaliteit wordt gevraagd, is het heel belangrijk om voldoende capaciteit en expertise geëncijment te houden voor deze transitie.

Gezonde Leefomgeving

De stad groeit. Daarbij is het belangrijk oog te houden voor de gezondheid van onze leefwereld. Meer mensen wonen, werken en leven in onze stad, de mobiliteit neemt toe, het gebruik van de publieke ruimte is intensiever. Daarbij zien we een toename van problematiek die vraagt om urgente aanpak, zoals het gebruik van staalslakken of de aanwezigheid van microplastics. Tenslotte is samenwerking tussen de sectoren sociaal en fysiek noodzakelijk om te komen tot een aanpak die de gezondheid van onze leefomgeving voldoende kan borgen, Dit gaat de komende periode steeds meer van ons vragen.

Waarborgen en verbeteren gezonde leefomgeving in een groeiende stad

Het verbeteren van de gezonde leefomgeving is een ambitie die continue aandacht vraagt. In een groeiende stad neemt de druk bovendien nog toe. Immers, meer mensen betekent meer activiteit, meer verkeer, meer drukte. Tegelijkertijd biedt stedelijke vernieuwing ook kansen voor verbetering.

Zo is een voortvarende aanpak van het duurzame mobiliteitsbeleid essentieel voor het terugdringen van uitlaatgassen en verkeerslawaaï. Ook kan slimme stedenbouw helpen bij het creëren van geluidsluwe rustige ruimtes. Een bodemvervuiling kan aangepakt worden op het moment dat een oud bedrijventerrein transformeert naar woningbouw.

Wij zetten ons in om de groei van de stad te benutten voor een verbetering van de leefomgeving. Een belangrijke samenwerkingspartner is de GGD Midden-Gelderland. Het centrale plan is het Plan Leefomgeving, een parapluplan met specifieke aandacht voor de thema's lucht, geluid, hitte, bodem, water en licht.

Het bevorderen van fysieke, sociale en mentale gezondheid maakt geen onderdeel uit van het Plan Gezonde Leefomgeving. Deze opgaven zijn ondergebracht bij andere begrotingsprogramma's. Zo valt publieke gezondheid binnen het programma Gezondheid en Sport, terwijl het doel 'een klimaatbestendige, groene en leefbare openbare

ruimte' een plek heeft in het programma Wonen en Leefomgeving. Gezondheid is bij uitstek een thema dat vraagt om samenwerking tussen het fysieke en het sociale domein.

Adresseren van actuele en nieuwe bedreigingen

Zorgpunten voor een gezond milieu zijn helaas talrijk. Om een aantal belangrijke te noemen: staalslakken, houtstook, biomassa, bestrijdingsmiddelen, microplastics, PFAS, zeer zorgwekkende stoffen, (drink)waterkwaliteit en meer. Op lokaal niveau ervaren we waar het nationale beleid en nationale wet- en regelgeving tekortschieten. Ook zijn we sterk afhankelijk van financiële hulp van met name de rijksoverheid. We benutten onze eigen mogelijkheden om zorgpunten te tackelen. Zo zijn we zelf gestopt met het toepassen van staalslakken en streven we naar een verbod op toepassing door anderen in Arnhem. Ook wordt gewerkt aan een verbod op rookgaskanalen in nieuwbouw en een verbod in de Algemene Plaatselijke Verordening. Waar onze eigen bevoegdheden en mogelijkheden tekortschieten, agenderen we proactief bij medeoverheden en zoeken we samen naar oplossingen.

Omgevingsdienst Groene Metropool (ODGM)

De omgevingsdienst is een regionale uitvoeringsdienst ingesteld door provincies en gemeenten. Voor de gemeenten is dit een verbonden partij die diverse taken voor hen uitvoert. De omgevingsdienst speelt een belangrijke rol in het uitvoeren van de Omgevingswet en draagt bij aan een schone, veilige en gezonde leefomgeving. Wettelijk zijn gemeenten verplicht minimaal de vergunning, toezicht en handhavingstaken (VTH) voor milieu te beleggen bij de omgevingsdienst. Naast de verplichte taken heeft de gemeente Arnhem ook bouwen, reclame, inritten, kappen en slopen (BRIKS) en in beperkte mate handhaving en vergunningverlening van wooninstrumentarium belegd bij de omgevingsdienst.

Per 1 januari 2026 zijn de twee omgevingsdiensten in de regio's Arnhem en Nijmegen gefuseerd tot een gezamenlijke omgevingsdienst: Omgevingsdienst Groene Metropool. Ten grondslag aan deze fusie ligt mede het rapport van de commissie Van Aartsen, waarin het stelsel van omgevingsdiensten is geëvalueerd en er advies is gegeven voor de realisatie van robuustere omgevingsdiensten. De komende jaren worden de werkwijzen tussen de twee omgevingsdiensten verder gesynchroniseerd en geïntegreerd en komt er een nieuwe, toekomstbestendige financieringssysteem.

Parallel hieraan wordt binnen de gemeente onderzocht wat de beste plek is voor de uitvoering van de BRIKS-taken. In de afgelopen twee jaren heeft de Rekenkamer op dit vlak twee onderzoeken gedaan. De ene behandelt de kwaliteit van de dienstverlening, de andere de kwaliteit van de verleende bouwvergunningen.

Vraagstukken bouwregelgeving

Sinds de overdracht van bouwtaken naar de Omgevingsdienst (ODGM, voorheen ODRA) in 2013 is ook vrijwel alle interne expertise op het gebied van bouwen verdwenen. Hierdoor ontbreekt binnen de organisatie de kennis die nodig is om complexe vraagstukken rond bouwregelgeving goed te beoordelen. Dit leidt regelmatig tot knelpunten in casuïstiek en vertraagde besluitvorming.

Geconstateerd is dat beleidscapaciteit op gebied van bouwen ontbreekt. Het advies is om deze capaciteit structureel in te vullen. Daarnaast loopt op dit moment een onderzoek naar de BRIKS-taken, waarbinnen bouw een groot onderdeel is. De verwachting is dat dit onderzoek zal onderstrepen dat bouwexpertise binnen de gemeentelijke organisatie noodzakelijk is.

Wonen en Leefomgeving

€ 85,1 mln

Ambitie

Een eerlijke stad waar iedere Arnhemmer goed kan wonen

Meer passende en beschikbare woonruimtes

- We voeren een betaalbaar en sociaal bouwprogramma uit
- We bevorderen collectieven, zelfbouw en flexwonen
- We bevorderen studentenhuisvesting
- We voeren woningtoewijzingsbeleid uit
- We benutten de bestaande voorraad beter

Een meer ongedeelde stad

- We voeren de meerjarige prestatieafspraken uit
- We hanteren een wijkgerichte aanpak in de ontwikkeling van de stad
- We versterken de veerkracht van kwetsbare buurten

Meer woningen van voldoende kwaliteit

- We pakken vocht- en schimmel in woningen aan
- We handhaven op een minimum woonkwaliteit
- We versterken de positie van huurders
- We hebben aandacht voor funderingsproblematiek

Meer aandacht voor mensen met een specifieke woonbehoefte

- We voeren de woonzorgnota uit
- We zorgen voor meer woonwagenstandplaatsen
- We bevorderen het aanbod van levensloopgeschikte woningen

Ambitie

Een klimaatbestendige, groene en leefbare openbare ruimte

Naar een klimaatadaptievere stad

- We nemen maatregelen om wateroverlast te verminderen
- We realiseren een koel netwerk
- We nemen samen met bewoners klimaatadaptieve maatregelen
- We investeren in bomen en groen om de ambitie 3-30-300 te realiseren
- We zetten verharding om naar groen
- We vergroten de groenmassa van bomen

Wonen en Leefomgeving

€ 85,1 mln

Ambitie

Een biodiverse en diervriendelijke stad

Een beter leven voor dieren

- We ondersteunen goed eigenaarschap van huisdieren
- We voorkomen overlast van dieren met een preventieve aanpak
- We zorgen dat dieren veilig kunnen leven in de stad

Meer aandacht voor natuur

- We stimuleren natuurinclusieve landbouw
- We zorgen voor kwalitatief hoogwaardige bossen, natuurterrein en parken
- We zorgen voor een betere verbinding tussen leefgebieden van planten en dieren
- We verbeteren de biodiversiteit in Arnhem

Cijfers en indicatoren

- De samenstelling van het eigenaarschap van de Arnhemse woningvoorraad is vrijwel stabiel (bron: CBS)
- Door stijgende bouwkosten blijft het aantal netto toegevoegde woningen in Arnhem in de afgelopen jaren achter op de piek van 2021 (bron: CBS)
- Na een piek in 2022 is het aantal huishoudens dat gebruik maakt van de Dierenartskostenregeling licht gedaald
- Er zijn 24 wijken in Arnhem maar in totaal komen er maar 20 Wijkgroenagenda's. In sommige gevallen hebben we namelijk wijken samengevoegd in 1 Wijkgroenagenda.

Ambitie

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Minder restafval

- We gaan door met onze inspanningen gericht op afvaleducatie en betere afvalscheiding

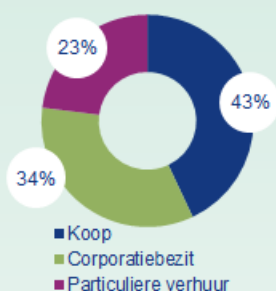
Een schoner Arnhem

- We pakken hotspots en zwerfafval aan

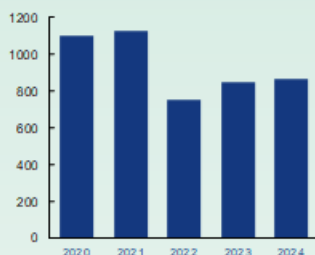
Een toekomstbestendiger organisatie van het werk in de openbare ruimte

- We werken de toekomstige organisatie van de afvalinzameling verder uit
- We verkennen de mogelijke organisatie van stadsreiniging en groenonderhoud

1. Samenstelling van de woningvoorraad

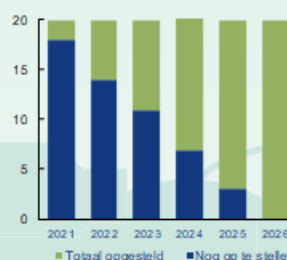
2. Netto toegevoegde woningen

3. Gebruikers dierenartskostenregeling

4. Aantal opgeleverde wijkgroenagenda's

Zowel nationaal, regionaal als lokaal staat de wooncrisis in volle belangstelling. Hoe gaan we ervoor zorgen dat iedereen kan wonen? We zetten in op nieuwbouw – in 2040 zo'n 16.000 woningen erbij – en benutten de bestaande voorraad beter. Daarbij leggen we verbinding met het sociaal domein, waarin kwetsbare doelgroepen moeten worden bediend. We doen dat samen met partners, en het vereist een lange adem. Tenslotte gaat het ook om kwaliteit, Een woning moet meer en meer voldoen aan maatschappelijke vereisten van bijvoorbeeld leefbaarheid en circulariteit. Dit vraagt ook om een duurzame leefomgeving. De openbare ruimte wordt intensiever gebruikt. De publieke ruimte moet klimaatbestendig en diervriendelijk zijn en een hoge biodiversiteit mogelijk maken. Ook afvalverzameling speelt hierin een belangrijke rol. Ook hier groeit de uitdaging om dit duurzaam te laten plaatsvinden.

Dit programma omvat enerzijds het onderdeel wonen en anderzijds een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Binnen het wonen zetten we vol in op het bijbouwen van voldoende woningen in de betaalbare segmenten, het beter benutten van de bestaande voorraad en huurdersbescherming. Belangrijk doel is om hierbij de tweedeling in de stad te verkleinen.

Onderdeel Wonen

Wonen: Een eerlijke stad waar iedere Arnhemmer goed kan wonen

Goed wonen is niet meer vanzelfsprekend. De druk op de Arnhemse woningmarkt blijft groot en raakt steeds meer Arnhemmers: starters, gezinnen, senioren én kwetsbare groepen. In diverse raadsbrieven in 2025 is benadrukt dat de wooncrisis structureel is en vraagt om een lange adem, een consistente koers en blijvende bestuurlijke aandacht. Daarom staat het begrotingsprogramma Wonen volledig in het teken van voldoende, betaalbare en passende woningen voor iedereen, met als centrale ambitie het versterken van een ongedeelde stad. De kaders hiervoor zijn vastgelegd in de ['Woonvisie'](#). De huidige periode vraagt vooral om versnelling en scherpte in de uitvoering.

Arnhem staat voor een zeer forse woningbouwopgave: 11.150 woningen erbij in de periode 2022–2030 en in totaal 14.580 woningen tot 2040. Dit is noodzakelijk om de woningnood te verminderen, de doorstroming op gang te houden en te voorkomen dat verschillen tussen wijken verder toenemen.

Bij nieuwbouw hanteert Arnhem stadsbreed de ambitie van 66% betaalbare woningen, ofwel 30% sociale huur, circa 36% betaalbaar middensegment en 34% vrije sector. Tegelijkertijd sturen we nadrukkelijk op de juiste woning op de juiste plek en op het tegengaan van ruimtelijke- en sociale tweedeling. Hoewel Arnhem in de planontwikkeling beter op [koers](#) ligt, blijft de daadwerkelijke realisatie van woningen achter bij wat nodig is. De samenwerking met woningcorporaties, marktpartijen en overheden is verder geïntensiveerd, onder andere via het Premium Partnership, het Woningbouwplatform Arnhem en de Woondeal 2.0. De afgelopen jaren hebben we ook een aanpak ontwikkeld op het [Beter Benutten van de Bestaande Voorraad](#). Deze aanpak wordt gezien als een cruciale aanvulling op nieuwbouw, juist omdat hiermee op kortere termijn extra woonruimte kan worden gecreëerd. Het gaat dan om acties tegen leegstand, het bevorderen van doorstroming en het stimuleren van extra woonruimte door gebiedsgericht optoppen, woningdelen (verkamering) en splitsen. Instrumenten zoals de verhuiscoach, woningruil en (vanaf 2026) de splitsingscoach ondersteunen deze aanpak. De deelname aan het landelijk koplopers-programma Gebiedsgericht Beter Benutten versterkt deze aanpak, met een integrale gebiedsgerichte benadering van optoppen, aanplakken en uitplinten, gekoppeld aan ambities op het gebied van duurzaamheid, leefbaarheid en mobiliteit.

Op het gebied van huurdersbescherming treden we met het [actieplan](#) Arnhem Helpt Huurders harder op tegen misstanden op de huurmarkt. De inwerkingtreding van de Leegstandsverordening per 1 juli 2025, samen met de Verhuur- en Huisvestingsverordening en nieuwe landelijke wetgeving, heeft de gemeentelijke grip op de woningmarkt verder vergroot. De verhuurvergunning wordt stap voor stap uitgerold, passend bij de uitvoeringscapaciteit.

Relevante ontwikkelingen Wonen

Wonen: Een eerlijke stad waar iedere Arnhemmer goed kan wonen

De Arnhemse woningmarkt staat onder aanhoudende druk. Dit vraagt om het vasthouden van de ingezette koers om de woningbouwplannen de komende jaren daadwerkelijk te realiseren. Maar er is ook een flinke schep bovenop nodig om de woningbouwproductie te verhogen en te versnellen, de bestaande woningvoorraad beter te benutten, de woningmarkt toegankelijk te houden voor een brede groep Arnhemmers en voldoende uitvoeringskracht te organiseren om deze ambities waar te maken.

Nieuwbouw

Het tijdig opleveren woningen is de komende jaren essentieel om het woningtekort terug te dringen. Dit wordt steeds uitdagender door externe belemmeringen, zoals stikstof, netcongestie, personeelstekorten en hoge bouwkosten. In lijn met de afspraken uit de Woondeal passen we conceptuele, circulaire en natuurinclusieve bouw toe in Arnhem. Hier zien we kansen, maar het is ook noodzakelijk om slimmer, sneller en duurzamer te bouwen tegen lagere kosten en met minder overlast voor de omgeving.

Bij nieuwbouw denken we ook aan bijzondere concepten, zoals het realiseren van collectieve wooninitiatieven waarover de raad recent in het [actieplan](#) is geïnformeerd. Woonwagendwoningbewoners hebben al jaren een structurele uitbreidingsbehoefte. Met lopende pilots voor uitbreiding van woonwagendwoninglocaties wordt hier deels in voorzien. Dit jaar zal het woonwagendwoningbeleid met het toewijzingsbeleid moeten worden vastgesteld. Deze beleidskeuzes zijn randvoorwaardelijk voor vervolgstappen in de ontwikkeling van meer woonwagendwoningstandplaatsen.

De uitwerking van de woningbouwopgave, inclusief programmering, locaties en instrumenten, is opgenomen bij de majeure opgave Woningbouw elders in dit informatiedossier.

Beter Benutten Bestaande Voorraad

In lijn met landelijke ontwikkelingen wordt de aanpak [beter benutten van de bestaande woningvoorraad](#) een steeds belangrijkere pijler binnen het woonbeleid. Deze aanpak is recent gestart en biedt naar verwachting meer potentieel naarmate de eerste resultaten van het actieplan dit jaar zichtbaar worden. Dan begint het echt: het daadwerkelijk verzilveren van dit potentieel. Door acties uit te voeren in een goede samenhang en door de meest effectieve maatregelen gericht te versterken en op te schalen.

Het doelgericht en rechtvaardiger benutten van het beschikbare woningaanbod vraagt om een nadere verkenning en uitwerking van zowel bestaande als nieuwe instrumenten. De uitvoeringscapaciteit moet verder worden geprofessionaliseerd en versterkt. Dit betreft onder meer de doorontwikkeling van de Huisvestingsverordening, die in 2026 wordt geëvalueerd, en het verfijnen en beter toepasbaar maken van het instrumentarium voor splitsen en verkamers. Dit nog aangevuld met nieuw instrumentarium zoals een leegstandsbelasting.

Daarnaast is een betere organisatie van woonruimte voor bijzondere doelgroepen noodzakelijk. Dat vereist een actualisatie van de nota Wonen en Zorg en een intensievere en meer integrale samenwerking met het sociaal domein. Onder meer bij de aanpak van dakloosheid (Wonen Eerst) en het bevorderen van de doorstroming vanuit beschermd wonen en de maatschappelijke opvang. Dit sluit aan bij de bredere trend waarin wonen, zorg en welzijn steeds nauwer met elkaar verweven raken.

Er liggen duidelijke koppelkansen met het verhogen van de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad. Opgaven rondom isolatie, aanpassingen voor langer zelfstandig thuis wonen en de aanpak van vocht- en schimmelproblematiek kunnen we uitwerken in samenhang met het programma Duurzaamheid. Cijfers uit de ALV laten zien dat deze opgaven substantieel zijn: 19% van de huishoudens heeft te maken met vocht of lekkage, 19% met tocht en 25% met onvoldoende isolatie.

Tegelijkertijd is het wenselijk om te kijken hoe we de uitvoering sterker kunnen verankeren in een wijkgerichte aanpak. Dit door de samenwerking tussen wonen, leefbaarheid en handhaving te intensiveren, onder meer via TLO en ODGM. Een dergelijke integrale benadering kan de effectiviteit van maatregelen vergroten, maar vraagt ook om heldere keuzes, bestuurlijke prioritering en voldoende inzicht in de benodigde uitvoeringscapaciteit.

Woningverdeling en doorstroming

Een steeds urgenter knelpunt op de Arnhemse woningmarkt is de stagnatie van de doorstroming, met name onder senioren. Het gebrek aan passende, gelijkvloerse woningen leidt ertoe dat grotere woningen langer bezet blijven, waardoor starters en gezinnen minder kansen krijgen. Tegelijkertijd sluit de huidige nieuwbouwprogrammering, met een sterke nadruk op (kleine) appartementen, niet altijd aan bij de feitelijke vraag naar woningkwaliteit en betaalbaarheid. Dit geldt ook in de koopsector.

Voor de komende vier jaar ligt hier een duidelijke ontwikkelopgave. Deze vraagt om:

- een zo eerlijk mogelijke verdeling van de sociale huurwoningen aan de hand van de resultaten van de evaluatie van de huisvestingsverordening en het woonruimteverdelingsstelsel;
- verdiepend inzicht in woningvraag, verhuisstromen en doelgroepen, onderbouwd met data en structurele monitoring;
- een gerichte inzet op doorstroming en seniorenhuisvesting, met nadrukkelijke aandacht voor de koopsector;
- het ondersteunen van doorstromingsgerichte bouwprogramma's en het versterken van de samenhang tussen bestaande instrumenten, zoals de verhuiscoach in de sociale huursector en provinciale en regionale initiatieven.

Zonder gerichte actie op dit punt dreigt de woningmarkt verder vast te lopen. Doorstroming is geen bijzaak, maar een randvoorwaarde voor een goed functionerende en eerlijke Arnhemse woningmarkt.

Brandveiligheid

Mensen wonen en leven dicht op elkaar en hebben meer apparaten en opladers dan ooit. Ook produceren mensen veel (brandbaar) afval dat buiten wordt weggezet voordat het wordt opgehaald. Al deze elementen bij elkaar vergroten de risico's op branden met grote impact en zorgen voor een steeds grotere vraag naar brandpreventie en brandveiligheid.

Aan deze basisbehoefte aan concrete en fysieke veiligheid kunnen we niet voorbijgaan. Het is van groot belang om tijdig te investeren in brandveiligheid om risico's te beperken en de veiligheid van bewoners en panden te waarborgen. De stadsbrand van 6 maart 2025 heeft ons pijnlijk duidelijk gemaakt dat het ook zonder de voorziene groei noodzakelijk is om te investeren in brandveiligheid. Zowel de ODGM als de Brandweer hebben hierover hun zorgen uitgesproken. Aanvullende maatregelen kunnen niet langer worden uitgesteld.

Op dit moment liggen er geen keuzes of besluiten voor aan het nieuwe bestuur. De gemeente onderzoekt de adviezen van de Brandweer en de Omgevingsdienst (ODGM) over brandveiligheid en toezicht. We kijken naar de regels en organisatie voor de nieuwbouw, transformatie en bestaande voorraad en letten ook op de gebruiker. We moeten dit nader analyseren voordat we richtinggevend voorstellen kunnen voorleggen aan een nieuw bestuur. We kijken daarbij onder meer naar wonen boven winkels, structurele controles van kamerverhuurpanden en onderzoek naar illegale bewoning.

Leefomgeving (OR)

Historisch gezien wordt de leefomgeving beheerd door het faciliteren van dagelijkse leefbaarheid. Dat betekent dat we zorgen voor een schone, hele en veilige omgeving waarin inwoners en bedrijven zonder gedoe kunnen leven, werken en recreëren. De primaire activiteiten waren daarbij vooral gericht op het schoon, heel en veilig houden van de assets in de openbare ruimte, zoals wegen, groen, verlichting en riolering. De focus van het werk lag vooral op betrouwbaarheid en continuïteit.

Inmiddels is er een verschuiving gaande waarbij het beheer van de leefomgeving wordt verbreed naar beheer én het toevoegen van maatschappelijke waarde aan ontwikkelingen die in onze stad plaatsvinden. We helpen de stad toekomstbestendig te worden. De openbare ruimte verandert steeds meer in een speelveld voor vergroening, mobiliteitstransitie, klimaatadaptatie, energietransitie, biodiversiteit en circulariteit. Dit in een woonomgeving die almaar verdicht. Daarnaast groeit de aandacht voor gezondheid, ontmoeten, spelen, bewegen, inclusiviteit en mentale gezondheid in de openbare ruimte, waardoor we bijdragen aan een hogere kwaliteit van leven. Tot slot verschuift de manier van werken van een top-down benadering naar co-creatie. Bewoners willen meer invloed op hun omgeving, en participatie en eigenaarschap maken in toenemende mate deel uit van ons werk. Zo maken we samen de leefomgeving.

In de openbare ruimte werken we met drie grote doelstellingen die we hebben meegekregen:

1. Een klimaatbestendige groene en leefbare openbare ruimte

In de afgelopen jaren zijn er veel maatregelen genomen om de stad te vergroenen in het kader van het programma 'radicaal vergroenen'. De belangrijkste opgaven zijn: koele netwerk (zie ook 11. Openbare Ruimte), de 3-30-300 regel, wijkgroenagenda's, de subsidie van groenblauwe initiatieven en het verminderen wateroverlast.

De wijkgroenagenda's, de subsidie groenblauwe initiatieven en enkele EU-projecten zullen in de komende jaren worden vervolgd. Het Koele Netwerk moet om inwoners tijdens hittegolven zoveel mogelijk schaduw bieden tijdens hun activiteiten buitenshuis. Het is een netwerk van beschaduwde wandelroutes met daarlangs koele plekken om even bij te komen. Hier is de afgelopen periode een start mee gemaakt. Volledige realisatie zal nog vele jaren duren en verdere investeringen vragen. Net als het Koele Netwerk is de realisatie van de 3-30-300 regel een opgave voor de lange termijn. Slechts een deel van de stad voldoet nu aan deze norm. Afgelopen jaren zijn er ruim 4.000 stadsbomen toegevoegd. Ook zijn bestaande parken verbeterd en nieuwe parken aangelegd.

2. Een biodiverse en diervriendelijke stad

In en om onze stad leven niet alleen mensen maar ook dieren en planten. Zij maken deel uit van een levendig ecosysteem dat we koesteren en versterken. Daarom bieden we ruimte aan wilde en gehouden dieren in de stad en in de natuur. Onze ambities zijn vastgelegd in de Groenvisie, de Visie Dierenwelzijn en de recent vastgestelde Visie Arnhemse Kost. Dit vraagt maatwerk en specialistische kennis van het vak. In alle EU-landen geldt sinds 2024 de Natuurherstelverordening (NHV). Deze Europese wet moet ervoor zorgen dat de ecosystemen niet alleen worden beschermd, maar ook hersteld. Hier moet Arnhem actief aan bijdragen.

3. Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. De gemeentelijke ambitie, passend in het landelijk beleid, blijft om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en daarmee de hoeveelheid restafval die moet worden verbrand verder te verkleinen. In 2050 willen we circulair zijn. Naast het milieubelang zijn de criteria voor de inrichting van de afvalinzameling de gebruiksvriendelijkheid en service voor de inwoner en de kosten die hiermee gemoeid zijn.

Uitvoeringsagenda Burgerberaad en langjarige visie op afval

In juni 2022 is de nieuwe afvalkoers voor 2022-2026 vastgesteld. In december 2025 volgde de Uitvoeringsagenda Arnhem Schoner 2025-2026. In deze agenda zijn de adviezen van het burgerberaad afval (2024) verwerkt. Met de uitvoeringsagenda is ook een motie aangenomen die het college oproept om een langjarige visie op afval te ontwikkelen in 2026 zodat er vanaf 2027 systeemkeuzes kunnen worden gemaakt. De woningvraag en daaruit volgende inbreidingen in de stad en de grootstedelijke vraagstukken dwingen ons op een andere manier te kijken naar afvalinzameling in gebieden waar zeer compact en zeer hoog wordt gebouwd.

In het dagelijkse beheren en onderhouden van de openbare ruimte zijn er een aantal knelpunten of onvermijdelijke ontwikkelingen. Deze hebben impact op financiële middelen of capaciteit.

Verminderen wateroverlast

Wateroverlast verminderen we door onnodige verharding te verwijderen, regenwater maximaal af te koppelen van de riolering en het water zoveel mogelijk te laten infiltreren in de bodem. De doelstelling is om 90% van alle riolering in de openbare ruimte af te koppelen. Dit is voor Arnhem Zuid al bereikt. In Arnhem Noord ligt nog een opgave. We stellen in 2026 een water- en rioleringsprogramma (WRP) op. Daarin wordt bekeken welke middelen nodig zijn om de doelstellingen te bereiken.

De klimaatverandering vraagt om herziening van het beleid met betrekking tot de water en rioleringstaak van de gemeente. In Q1 zal een water- en rioleringsprogramma (WRP) als uitwerking van de omgevingswet aan het college worden aangeboden. Dit geeft de kaders weer voor de invulling van de gemeentelijke watertaken als het gaat om stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Het gaat ook over de wijze van samenwerking met externe waterbeheerders en de positionering van ons stedelijk waterbeheer tot andere ontwikkelingen in de openbare ruimte, zoals klimaatadaptatie, energietransitie en ontwikkelingen in het openbaar groen. Het in 2026 op te stellen programma heeft mogelijk consequenties voor de financieringsbehoefte van de riolering/watertaak.

Een nieuw park in het beekdal tussen Paasberg en Geitenkamp

Eind 2025 heeft het college de visie en de uitvoeringsagenda voor een nieuw park met sportfaciliteiten in het Beekdal verstuurd naar de raad. Het voorstel wordt daar naar verwachting in het voorjaar van 2026 besproken. Het nieuwe park biedt ruimte voor sport, waterberging, verkoeling en ontmoeting/recreatie en is een belangrijke schakel in de groene verbinding van parken in het oostelijk deel van de stad ('Groene Wig Oost').

In de begroting 2026 zijn middelen opgenomen voor de uitvoering van de eerste fase. Om het volledige park te realiseren is nog een substantiële investering nodig. Deze wordt na goedkeuring van de visie op een later moment aan de raad voorgelegd.

Grond aankopen

We onderzoeken de kansen op het verwerven van gronden om de landschappelijke, ecologische en recreatieve groenstructuur in combinatie met de groeiende en klimaatbestendige stad te versterken. Dit sluit aan bij de ambities zoals opgenomen in de Groenvisie 2017, Groeiende stad (NOVEX) en de Omgevingsvisie.

Effecten ketenafspraken VNG en Verpact

De VNG en de verpakkende producenten verenigd in Verpact (voorheen Afvalfonds verpakkingen) zijn na het door de VNG uit onvrede opzeggen van de bestaande ketenovereenkomst nieuwe ketenafspraken overeengekomen. De afspraken richten zich op kwaliteit en recycling van plastic verpakkingen, blik en drankenkartons (PBD). Overeengekomen is dat voor brengvoorzieningen vanaf 1 januari 2027 geen inzamelvergoeding aan gemeenten meer wordt uitgekeerd wordt als de kwaliteit niet voldoet. In Arnhem speelt dit bij de ondergrondse verzamelcontainers. De afspraken met Verpact bieden de mogelijkheid om voor deze containers over te stappen op nascheiding. Men geeft dan een vergoeding voor het aangeleverde restafval. Met deze verandering ligt direct ook de optie voor om inwoners van laagbouw deze mogelijkheid eveneens te bieden, zodat heel Arnhem voor de grondstof PBD gaat nascheiden. Bronscheiding van alle andere stromen, zoals glas, textiel, GFT en papier, blijft wel noodzakelijk. Dit vraagstuk zal in 2026 en 2027 moeten worden beantwoord en geïmplementeerd. De uitkomst is bepalend voor er de langjarige visie op afval.

Papierinzameling

De Inzameling van oud papier gebeurt tot op heden door verenigingen die op deze wijze inkomsten generen. Deze werkwijze zal in de komende periode worden afgebouwd. We zijn hierover al in gesprek met de betreffende verenigingen om te kijken naar alternatieven. Wat dit in de praktijk gaat betekenen moet nog blijken.

Overige aandachtspunten m.b.t. de openbare ruimte

Naast de hierboven genoemde onderwerpen zijn er nog een aantal onderwerpen die een nadere toelichting verdienen.

Te ontwikkelen gebieden

Door de raad is ingestemd met het bouwen van een 'goed' stuk stad in de Spoorzone en hierbij is gezien de intensiteit van het gebied een hoger onderhoudsniveau nodig dan nu in de woonwijken wordt gehanteerd. Dit om de wijk op een leefbaar niveau te kunnen onderhouden. Hiervoor zullen extra middelen nodig zijn. Dit zal op korte termijn aan de orde komen voor onder meer Rijnpark/Schaapsdrift. Ook bij andere gebiedsontwikkelingen bestaat deze behoefte, evenals in het programma Arnhem Oost met bijvoorbeeld de extra inzet op gribusplekken.

Voor Rijnpark wordt een financieel knelpunt toegevoegd vanaf de begroting van 2029, ervan uitgaande dat in 2028 de eerste woningen worden opgeleverd. Zowel de bedragen als de groei van het bedrag over de jaarschijven heen zijn een eerste vingeroefening. In 2026 wordt de impact verder gekwantificeerd waarmee we voor volgende begrotingen meer scherpte kunnen aanbrengen.

Ontwikkelingen rond een complexere openbare ruimte en/of extra wensen ten aanzien van het beeldkwaliteitsniveau worden meegenomen in de algemene discussie over de vaststelling van het accres voor openbare ruimte met de areaalsystematiek. Zie hoofdstuk 4.

Stadsreiniging en groenonderhoud

Voor stadsreiniging en groenonderhoud in het stadsdeel CSA is het vinden van een aannemer in de markt een moeizaam proces gebleken. Om bijvoorbeeld de reiniging van het centrum in de toekomst goed te borgen willen we de huidige werkwijze van aanbesteden bij een aannemer heroverwegen. We kijken of we dit in de toekomst onder kunnen brengen bij een overheidsorganisatie. Of dat we deze taken als gemeente mogelijk (deels) zelf weer willen gaan uitvoeren.

Een toegankelijke openbare ruimte

Het verbeteren van de toegang tot onze stad is onderdeel van de aanpak inclusiviteit en van het Duurzaam mobiliteitsplan (DMP). In de afgelopen periode waren de inspanningen voor een toegankelijke openbare ruimte gericht op het ontwerpen van een toegankelijke looproute (uitvoering 2026/27) en het toegankelijk maken van

enkele speelplekken. De hiervoor beschikbare middelen zijn incidenteel (t/m 2026). Als we deze aanpak voort willen zetten, zijn vanaf 2027 nieuwe middelen nodig.

In samenwerking met de Apcg (Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten) en Bijzonder in Arnhem hebben we veel kennis en ervaring opgedaan over het toegankelijker maken van speelplekken. Dit is echter nog niet goed verankerd in ons, ondertussen sterk verouderde, spelen beleid. Bij de begrotingsbehandeling voor 2026 is een motie aangenomen (25M234) die onder meer oproept om uiterlijk in Q4 2026 integraal beleid te maken om de mogelijkheden voor sporten, bewegen, en spelen in de wijken te verbeteren. Hierin zou ook toegankelijkheid kunnen worden verankerd.

Aanpak Graffiti

Van 2023 tot en met 2025 zijn incidentele extra middelen ingezet voor een integrale graffiti-aanpak gericht op schoonmaak, street art, vrijplaatsen, vergroening en bewonersinitiatieven. De aanpak heeft zichtbaar bijgedragen aan een prettiger en schoner straatbeeld en wordt door bewoners positief gewaardeerd, met name door de inzet van kunstzinnige graffiti. Vanaf 2026 zijn hiervoor echter geen middelen meer beschikbaar, met als risico dat het straatbeeld weer zichtbaar verrommelt. Een toekomstige aanpak kan voortbouwen op de behaalde successen en kan worden uitgebreid met reiniging op particulier eigendom, waarvoor momenteel ook geen middelen beschikbaar zijn. Een uitgebreide evaluatie volgt in Q1 2026.

Begraven en cremen

De gemeente heeft een wettelijke taak met betrekking tot het faciliteren van lijkbezorging. We zien een maatschappelijke ontwikkeling met een vraag naar een diverser aanbod, zoals natuurbegraven, Islamitisch begraven Joods begraven etc.) Daarnaast loopt de contractperiode met de Facultatieve voor de exploitatie van Moscowa ten einde (2032).

3. Financieel beeld

Financieel perspectief

Gemeenten worden gefinancierd uit het gemeentefonds, waarvan de hoogte bepaald wordt door de Rijksoverheid. Sinds 1995 werd daardoor de zogenaamde trap-op-trap-af-systematiek gehanteerd, maar vanaf 2024 wordt de groei van het gemeentefonds gekoppeld aan de stijging van het bruto binnenlands product. Het financiële beeld in veel gemeenten wordt gekenmerkt door onzekerheid. Waar vanaf 2026 een groot tekort dreigde (het ravijnjaar), is dit door vooral incidentele verhoging van rijksbudgetten doorgeschoven naar het jaar 2028. Gemeenten hebben een transparant en evenwichtig gemeentefonds, meer beleidsvrijheid en heldere afspraken over taken en risico's nodig om hun taken goed te kunnen uitvoeren. Maar de structurele bekostiging blijft achter bij het groeiende takenpakket. Financiële onzekerheid dwingt gemeenten tot lastige keuzes, zoals uitstel van investeringen en verschrallende dienstverlening. Gemeenten hebben vooral behoefte aan rust, ruimte, helderheid en ontschotter structurele bekostiging om te kunnen investeren in wat lokaal nodig is. Er is een samenhangende aanpak nodig:

- een sterke structurele financiële basis voor gemeenten;
- minder verantwoordings- en uitvoeringslasten binnen specifieke uitkeringen;
- samenhang en voorspelbaarheid in de rijksbekostiging, met aandacht voor taken, beleidsvrijheid en risicoverdeling.

Bron: VNG, Stand van de Uitvoering 2025, 20 november 2025, <https://vng.nl/sites/default/files/2025-11/stand-van-de-uitvoering-gemeenten-2025.pdf>.

Regeerakkoord

Het landelijke regeerakkoord 2026-2030 'Aan de slag, Bouwen aan een beter Nederland' is vrijdag 30 januari 2026 gepubliceerd en geeft een vooruitblik op de belangrijkste plannen voor de komende kabinetsperiode. Over de gevolgen worden de gemeenten geïnformeerd via de meicirculaire 2026. Het regeerakkoord bevat geen generieke korting of generieke verhoging van het gemeentefonds. Evenmin is er een uitruil met het gemeentelijk belastinggebied. In bijlage III zijn de effecten op specifieke onderdelen voor gemeenten in beeld gebracht.

Jaarresultaat 2025 en Turap-1 2026

Op het moment van opstellen van dit informatiedossier wordt ook de jaarrekening over 2025 opgesteld en gecontroleerd door de accountant. Op het moment van opstellen van dit Informatiedossier is het resultaat over 2025 nog niet bekend. Voor 1 mei wordt de concept jaarrekening aan de raad toegezonden. Dit geldt ook voor Turap-1 over 2026, waarbij in dit Informatiedossier de ingeschatte afwijkingen voor het jaar 2026 in beeld gebracht zijn.

Autonome en overige financiële ontwikkelingen Arnhem

Specifiek voor Arnhem geldt dat het financieel beeld in de laatste Begroting 2026 structureel sluitend is in de jaren 2026, 2027 en vanaf 2029. Op dit beeld is in dit Informatiedossier voortgebouwd. Daarvoor is voor de begrotingsprogramma's een inschatting gemaakt van de:

- autonome ontwikkelingen: gemeentefonds, nominale en areale stijgingen, actualisatie van de meerjareninvesteringsplanning (MIP), belastingen
- onvermijdelijke ontwikkelingen: als de gemeente geen reële keuze heeft om de uitgave niet te doen. Bijvoorbeeld de situatie waarin de gemeente moet voldoen aan nieuw regelgeving of rechterlijke uitspraken. Of als een uitgave onuitstelbaar is; als het niet mogelijk is om te wachten tot de volgende begrotingsronde. Dit kan bijvoorbeeld gelden bij acute maatschappelijke ontwikkelingen of wettelijke verplichtingen die direct ingrijpen vereisen.
- voorstellen met dekking: voorstellen die van dekking (anders dan de AR) kunnen worden voorzien

(Opnieuw) uitstel nieuw verdeelmodel Beschermd Wonen

In de huidige Begroting 2026 wordt uitgegaan van de invoering van het nieuwe verdeelmodel voor beschermd wonen per 2027. Het effect daarvan is in de jaren 2027, 2028 en 2029 verwerkt. Voor de nieuwe Begroting 2027 betekent dit in de nieuwe jaarschijf 2030 een extra nadeel van ruim € 7 miljoen in vergelijking met 2029. De mogelijkheid is echter reëel dat er (net als in de voorgaande vier jaren) geen tijdige besluitvorming heeft plaatsgevonden over het woonplaatsbeginsel en daarmee over de invoering van het nieuwe verdeelmodel. In dat geval verschuift het effect van de invoering van het model een jaar op en dit leidt tot de volgende (structurele) effecten:

Nieuw verdeelmodel Beschermd Wonen*(bedragen * € 1 miljoen)*

	2026	2027	2028	2029	2030
Beschermd Wonen nu in Gemeentefonds (stelpost)	0,0	-4,9	-14,7	-23,0	-30,2
Beschermd Wonen met 1 jaar uitstel	0,0	0,0	4,9	-14,7	-23,0
Totaal	0,0	4,9	9,8	8,3	7,1

In onderstaande tabel wordt een totaalbeeld gegeven van de autonome ontwikkelingen, de onvermijdelijke ontwikkelingen, de voorstellen met dekking en het effect van uitstel verdeelmodel Beschermd Wonen:

Totaaloverzicht*(bedragen * € 1.000)*

Categorie	2026	2027	2028	2029	2030
Autonome ontwikkelingen	5.694	-7.785	-8.739	-7.235	-5.581
Onvermijdelijke ontwikkelingen	-3.141	-3.582	-3.308	-1.924	-2.102
Voorstellen met dekking	0	0	0	0	0
Uitstel nieuw verdeelmodel Beschermd Wonen		4.908	9.770	8.335	7.145
Totaal	2.553	-6.459	-2.277	-824	-538

Nieuwe verdeelmodel gemeentefonds

In 2023 is een nieuw verdeelmodel van kracht geworden voor het gemeentefonds. Daarbij wordt gewerkt met een ingroeipad, om gemeenten stapsgewijs te bewegen richting de nieuwe uitkomsten. Arnhem is een voordeelgemeente binnen het nieuwe model. Tegelijkertijd wordt onderzoek gedaan naar verbetering van het model. Concreet betekent dit dat op een aantal onderdelen gerichte onderzoeken zijn uitgevoerd. Een aantal van deze geplande onderzoeken is afgerond, maar een aantal loopt vertraging op of geeft aanleiding voor vervolgonderzoeken. Uit de brief van de minister van BZK van 7 februari 2025 wordt duidelijk dat nieuwe model in het jaar 2026 nog niet van kracht is en het ingroeipad van 2025 ook in 2026 geldt.

Vanaf 2027 zou dit wel aangepast moeten worden. Arnhem zou daardoor vanaf 2027 een voordeel van mogelijk circa € 5 miljoen extra tegemoet kunnen zien. Kanttekening hierbij is dat dit proces van herijking altijd voor- en nadeelgemeenten kent en daardoor vertragingen en aanpassingen ook reëel zijn. Ook de uitkomsten van de vervolgonderzoeken kunnen aanleiding zijn voor aanpassing van het (voorlopig) nieuwe model. Om die reden is in dit Informatiedossier nog geen harde raming in het financieel beeld meegenomen van het mogelijke extra voordeel, maar kan deze eventueel worden betrokken bij het coalitieakkoord of bij de Begroting 2027 (als er in de meicirculaire 2026 duidelijkheid is).

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt een nadere toelichting gegeven op de autonome ontwikkelingen, onvermijdelijke ontwikkelingen en voorstellen met dekking (anders dan uit de algemene reserve).

Autonome ontwikkelingen

(bedragen * € 1.000)						
Onderwerp	2026	2027	2028	2029	2030	I/S
Gemeentefonds - sept/dec circulaire	-7.150	-876	-29	0	-7	I
Gemeentefonds - sept/dec circulaire	8.829	13.946	12.316	11.897	15.790	S
Indexatie opbrengsten OZB (inflatiecorrectie 2027)	0	1.996	1.996	1.996	1.996	S
Indexatie opbrengsten OZB 2030 aanvullend tot 5%	0	0	0	0	1.450	S
Parkeerexploitatie – Indexatie parkeertarieven (CPI 2,3%)	0	242	242	243	243	S
Indexatie toeristenbelasting 2,3%	0	53	53	53	53	S
Nominaal 2027	-46	-23.565	-23.323	-23.244	-23.013	S
Correctie nominaal 2024 en 2025 spuk startbouwimpuls	22	118	0	0	0	I
Areaal 2027	0	-1.774	-1.747	-1.755	-1.713	S
MIP - actualisatie	3.165	58	-539	-942	-769	S
MIP - planningsrealisme	0	1.308	1.718	3.985	0	I
BUIG voorlopig budget 2026	874	708	573	532	388	S
Totaal:	5.694	-7.785	-8.739	-7.235	-5.581	

Gemeentefonds - Sept/Dec circulaire

Het voordeel op het gemeentefonds ontstaat vanwege het feit dat de september- en decembercirculaires 2025 niet meer in de begroting zijn verwerkt. De Begroting 2026 is namelijk gebaseerd op de meicirculaire 2025. Uit de september- en decembercirculaire 2025 ontstaan de volgende effecten:

- Als gevolg van wijzigingen in de uitkeringsfactor en actualisatie van de maatstaven ontstaat meerjarig een beperkt voordeel van een paar ton.
- Vanaf 2027 wordt de algemene uitkering in het gemeentefonds met circa € 12 miljoen verhoogd op basis van prijsstijgingen en volumegroei.
- Een aantal nieuwe taakmutaties en (aanpassingen in) decentralisatieuitkeringen wordt binnen het gemeentefonds ontvangen en met overige programma's verrekend.

De Begroting 2027 wordt gebaseerd op de doorrekening van de meicirculaire. Daarin worden onder andere actuele ramingen van het accres en indexatie van integratie-uitkeringen Participatie en Beschermd wonen meegenomen.

Indexatie opbrengsten OZB

Afgesproken is dat de geraamde opbrengsten OZB, exclusief areaalontwikkeling, jaarlijks met 5 procent stijgen ter dekking van de stijging van lonen en prijzen en andere bestedingsdoelen.

De aanvullende indexatie boven op de inflatiecorrectie is in de begroting reeds cumulatief verwerkt voor de jaarschijven tot en met 2029. Voor jaarschijf 2030 wordt deze aanvullende indexatie in de Begroting 2027 verwerkt, voornamelijk in lijn met het huidige beleid van een jaarlijkse stijging van 5 procent. Voor 2030 betekent dit een bedrag van € 1.450.000 structureel.

Het deel dat specifiek is bedoeld voor inflatiecorrectie wordt jaarlijks met een gelijkblijvende reeks in de begroting opgenomen. Voor 2027 betreft dit een bedrag van € 1.996.400 structureel.

Conform huidig beleid wordt een totale stijging van 5 procent van de opbrengsten OZB gerealiseerd. Dit betekent dat de gemiddelde (verwachte) lastenstijging OZB ook 5 procent per jaar is.

De daadwerkelijke waardeontwikkeling kan licht afwijken van de waardeontwikkeling waarvoor de tariefberekening van uit is gegaan. Met als gevolg dat ook de gemiddelde lastenstijging af kan wijken van de 5 procent.

Indexatie parkeertarieven

Er wordt voorgesteld om de parkeertarieven te indexeren (verwacht CPI 2,3%). Het indexeren van de tarieven zou naar verwachting ongeveer € 240.000 structureel meer parkeeropbrengsten opleveren, afhankelijk van eventuele effecten die een verdere verhoging veroorzaakt op het parkeergedrag.

Toeristenbelasting

We kennen in Arnhem twee verschillende tarieven voor de toeristenbelasting: een laag tarief van € 2,05 per persoon per nacht voor overnachten op een camping, in een slaapzaal of op een aanlegplaats in de jachthaven en een hoog tarief € 3,59 per persoon per nacht voor overnachten in andere accommodaties, met name hotels en B&B's. Conform huidig beleid worden de tarieven voor de toeristenbelasting 2027 geïndexeerd met 2,3%, het geraamd CPI voor 2027. De tarieven worden dan € 2,09 (laag tarief) en € 3,67 (hoog tarief) en de begrote opbrengsten worden structureel met € 53.000 verhoogd.

Nominaal 2027

Op 12 maart is het Centraal Economisch Plan (CEP) gepubliceerd. Mede op basis hiervan wordt de loon- en prijsontwikkeling van de Arnhemse begroting geraamd. Daarnaast wordt op basis van de groei van de stad de volumeontwikkeling (areaalontwikkeling) van de begroting berekend. Jaarlijks wordt bij de Perspectiefnota een raming gemaakt van de loon-, prijs- en volumeontwikkeling en wordt dit bij de Begroting verder uitgewerkt.

De loon- en prijsontwikkeling is als volgt opgebouwd:

Loon- en prijsontwikkeling 2027 (bedragen x € 1 miljoen)	2027	2028	2029	2030
Loonontwikkeling eigen ambtenaren	4,8	4,8	4,8	4,7
Zorgcontracten	8,4	8,5	8,5	8,5
Onderhoud Openbare Ruimte	1,9	1,7	1,7	1,7
Subsidies Zorg en Welzijn	1,4	1,3	1,3	1,3
Subsidies Cultuur	0,9	0,9	0,9	0,9
Subsidies Sport	0,6	0,6	0,6	0,6
Subsidies Onderwijs	0,2	0,2	0,2	0,2
Subsidies Overig	0,3	0,3	0,2	0,2
Gemeenschappelijke Regelingen	3,1	3,1	3,1	3,1
Overig	2,0	1,9	1,9	1,8
Totaal	23,6	23,3	23,2	23,0

Loonontwikkeling eigen ambtenaren

Het CPB raamt in het CEP een loonontwikkeling voor de sector overheid van 4,2%. Aangezien de CAO-gemeenteambtenaren tot 31 maart 2027 loopt en een nieuwe CAO nog niet is afgesloten, nemen we de raming van het CEP vanaf 1 april 2027 over. De loonontwikkeling voor 2027 komt daardoor uit op € 4,8 miljoen.

Zorgcontracten

Met ingang van 2024 zijn er nieuwe regels rond de indexering van zorgcontracten. Nieuwe contracten worden geïndexeerd met 90% Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling (OVA) en 10% Prijs Particuliere Consumptie (PCC) die wordt aangevuld met een verrekening van het verschil tussen de voorlopige en definitieve raming van de OVA en de PCC van het voorgaande jaar. Een steeds groter deel van de zorgcontracten valt onder deze nieuwe indexeringsregels.

In de raming voor de Perspectiefnota is gerekend met een OVA van 4,3% en een PCC van 2,4%. Daarmee komt de gecombineerde index uit op 4,2%. Hiermee komt de raming voor de indexering van de zorgcontracten uit op € 8,4 miljoen in 2027 oplopend tot € 8,5 miljoen vanaf 2028.

Onderhoud Openbare Ruimte

Voor de raming van de ontwikkeling van het onderhoud in de openbare ruimte gebruiken we sinds enkele jaren de BDB-index grond-, weg- en waterbouw onderhoud (GWWo). Hierdoor komt de ontwikkeling van de kosten voor onderhoud in de openbare ruimte uit op € 1,9 miljoen in 2027.

Subsidies

Sinds 2025 wordt bij de indexering van de subsidies gediversifieerd in de verhouding loon- en prijsontwikkeling tussen verschillende categorieën subsidieontvangers. Voor alle subsidies worden dezelfde percentages voor loon- en prijsontwikkeling gehanteerd. Dit zijn dezelfde indexen die al gebruikt worden voor indexatie van de budgetten van de eigen organisatie, namelijk de loonvoet sector overheid en de index materiële overheidsconsumptie (IMOC). Er worden vijf verschillende categorieën gebruikt: zorg en welzijn, cultuur, sport, onderwijs en overig.

Voor de verhouding loon/prijs wordt voor zorg en welzijn aangesloten bij de verhouding die voor de zorgcontracten wordt gehanteerd, 90/10. Voor cultuur en sport is op basis van de jaarrekeningen van de afgelopen jaren gekeken naar de verhouding tussen personeelslasten en overige lasten. Deze bleek voor beide categorieën gemiddeld 45/55 te zijn. Voor onderwijs en overig wordt uitgegaan van de basisverhouding van 60% loonontwikkeling en 40% prijsontwikkeling. De loonvoet sector overheid is in het CEP geraamd op 4,2% en de IMOC op 2,1 %. Daarmee volgen de onderstaande percentages per subsidie categorie en bijbehorende indexatie.

Categorie	Verhouding	Percentage	Indexatie
Zorg en Welzijn	90% CAO Gem. 10% IMOC	4,0%	€ 1,4 miljoen
Cultuur	45% CAO Gem. 55% IMOC	3,1%	€ 0,9 miljoen
Sport	45% CAO Gem. 55% IMOC	3,1%	€ 0,6 miljoen
Onderwijs	60% CAO Gem. 40% IMOC	3,4%	€ 0,2 miljoen
Overig	60% CAO Gem. 40% IMOC	3,4%	€ 0,3 miljoen
Totaal			€ 3,4 miljoen

Een aantal subsidiepartners huurt vastgoed van de gemeente. De huur die zij betalen, wordt per 1 mei 2026 verhoogd met 2,23% respectievelijk 3,26% (afhankelijk van maand- of jaarbetaling) en loopt tot 30 april 2027.

De subsidie is voor 2027 geïndexeerd met percentages die variëren tussen 3,1% en 4,0% (het laatste percentage betreft het beleidsterrein Zorg en Welzijn waar de indexatie voor 90% wordt bepaald door de loonvoet; voor de overige sectoren geldt een indexering die varieert tussen 3,1% en 3,4%). Rekening houdende met het feit dat de subsidie indexering over de huurperiode voor 8 maanden wordt bepaald door de indexering over 2026 en 4 maanden over 2027, varieert de subsidie indexering over deze periode gemiddeld tussen 2,4% en 2,7%. In vergelijking met genoemde huurindexering van 2,23% respectievelijk 3,26% ligt deze daarmee tussen 0,07% en 0,56% onder de huurindexatie. Bij deze vergelijking moet wel worden gerealiseerd dat de indexatie van subsidie om de totale kostenontwikkeling bij subsidiepartijen gaat en dat is breder dan alleen huurkosten.

Met deze informatie voldoen we aan de toezegging om voor de zomer duidelijkheid te verschaffen over de index van de subsidies en huur van maatschappelijke organisaties.

Gemeenschappelijke regelingen

De indexatie van de gemeenschappelijke regelingen wordt per regeling, met het vaststellen van hun begroting door de deelnemers, bepaald. Voor de raming van de indexatie van de gemeenschappelijke regelingen wordt gebruik gemaakt van een mix van de Loonvoet sector overheid (60%), de IMOC (20%) en de IBOI (20%), wat resulteert in een percentage van 3,4%. In aanloop naar de Begroting 2027 zullen de begrotingen van de verschillende gemeenschappelijke regelingen worden vastgesteld en daarmee dus ook de definitieve indexatie.

Voor de Groene Metropool Regio en de VGGM is echter al duidelijk dat de indexatie hoger uitvalt dan de gehanteerde systematiek voor Gemeenschappelijke regelingen. De effecten hiervan zijn in de opgenomen berekening voor de gemeenschappelijke regelingen al meegenomen.

De Groene Metropool Regio hanteert de indexeringsmethodiek zoals is opgesteld door de adviesfunctie gemeenschappelijke regelingen en vastgelegd in de Begrotingsrichtlijnen regio Nijmegen (BRN). De index voor 2027 is 4,15%. Met dit percentage wordt de inwonersbijdrage 2027 verhoogd. De inwonersbijdrage 2027 wijkt daarmee af van de in de begroting 2026-2029 opgenomen inwonersbijdrage voor 2027.

De bijdrage aan The Economic Board is voor 2027 ongewijzigd ten opzichte van 2026 met dien verstande dat de bijdrage eveneens wordt geïndexeerd met de BRN.

In de voorcalculatie van de VGGM-begroting 2027 wordt uitgegaan van een loonkostenstijging in 2027 van 3,5% en een prijsstijging voor materiële lasten van 2,3%. In de begroting 2027 wordt ook een nacalculatie opgenomen voor de loon- en prijsstijgingen uit 2025 (inhaaleffect). VGGM is onderdeel van een Gemeenschappelijke Regeling waarin Arnhem één van de 15 deelnemende gemeenten is. Als er een nieuwe begroting wordt vastgesteld door het algemeen bestuur, dan heeft Arnhem de verplichting haar bijdrage hierin te voldoen.

Overig

In de post overig zitten en budgetten die worden geïndexeerd met de IMOC (2,1 %), CPI (2,1 %) en de cao-ontwikkeling van de marktsector (3,5%). Onder andere algemene inkoopbudgetten die niet vallen onder openbare ruimte of zorg worden geïndexeerd met de IMOC. Dit is met € 2,0 miljoen het grootste deel van 'Overig'. Het restant wordt onder andere gevormd door bijvoorbeeld representatiekosten die worden geïndexeerd met de CPI en inhuur die geïndexeerd wordt met de cao-ontwikkeling van de marktsector.

Correctie nominaal 2024 en 2025 / SPUK startbouwimpuls

Over de specifieke uitkering startbouwimpuls is in de Begroting 2026 per abuis ten onrechte nominale prijscompensatie berekend. Aangezien deze prijscompensatie door het Rijk wordt vergoed, is het niet nodig om deze compensatie vanuit de algemene middelen te dekken. Dit voordeel wordt in dit financieel beeld opgenomen.

Areaal 2027

In de begroting worden de budgetten die gevoelig zijn voor de groei van de stad geïndexeerd met de groei van het aantal inwoners of de groei van het aantal woningen. In de prognose groeit het aantal inwoners in 2026 met 0,5% en het aantal woningen met 0,4%. Om de verschillende budgetten in de begroting hierop aan te passen is een indexatie van € 1,8 miljoen nodig. Dit landt volgens de onderstaande verdeling in de verschillende programma's:

Programma (bedragen x € 1.000)	Indexatie
Bestuur, dienstverlening en financiën	18
Veiligheid	10
Bereikbaarheid	234
Economie	0
Onderwijs	40
Cultuur	1
Participatie en armoedebestrijding	51
Zorg	1.124
Welzijn en inclusie	61
Gezondheid en sport	5
Klimaat en energie	20
Ruimtelijke ontwikkeling	5
Wonen en leefomgeving	204
Totaal	1.774

Aan het einde van dit hoofdstuk is meer algemene informatie opgenomen over de actualisatie van de areaalsystematiek.

MIP

Actualisatie MIP

Op basis van de realisatie over 2025 zijn de planningen van de investeringsprojecten in het MIP geactualiseerd. Hierdoor verschuift de realisatie van een aantal projecten naar een later jaar. Dit kan diverse oorzaken hebben, zoals personele wisselingen of knelpunten in de capaciteit. De grootste verschuiving zijn projecten die niet in 2025 gerealiseerd zijn, maar in 2026 gerealiseerd zullen worden en daarmee vanaf 2027 leiden tot kapitaallasten in de begroting. Dit leidt tot een voordeel van € 3,1 miljoen in 2026. Dit leidt ook tot verschuivingen in de komende jaren, wat tot een nadeel leidt van € 0,5 miljoen in 2028 tot 1,0 miljoen in 2030.

Planningsrealisme MIP

Niet alle investeringen volgen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme. Dit kan diverse redenen hebben zowel intern (bv. personele wisselingen) als extern (vertraging bij leveranciers). Voor alle investeringsprojecten wordt een realistische planning gemaakt. Door onvoorziene omstandigheden wordt in een aantal gevallen deze planning niet gehaald. Vooraf valt niet te zeggen welke projecten dit betreft. Door de vele investeringsprojecten die lopen, is het op basis van ervaring, echter wel een zekerheid dat dit bij een aantal projecten zal gebeuren. Projecten die later

dan oorspronkelijk gepland afgerond worden, worden later geactiveerd, waardoor de kapitaallasten in de begroting naar achteren schuiven. Hier wordt sinds vorig jaar rekening mee gehouden door een deel planningsrealisme in te ramen.

Voor het gehele MIP, inclusief nieuwe investeringen, is het planningsrealisme opnieuw geraamd. Hiervoor wordt een aflopende reeks van 70%, 50% en 30% voor de verwachte onderuitputting van de kapitaallasten geraamd. Dit geeft een voordeel voor het financieel beeld van € 1,3 miljoen in 2027 en een voordeel van € 1,7 miljoen in 2028 en € 4,0 miljoen in 2029.

BUIG voorlopig budget 2026

De systematiek van de Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG) maakt de omvang van het budget dat Arnhem ontvangt voor het grootste deel moeilijk voorspelbaar. Het gedeelte dat te beïnvloeden is, heeft betrekking op de inzet van loonkostensubsidie. De ontwikkeling dat nu wordt voorzien, betreft de meest actuele stand van het saldo BUIG (budget wat ontvangen wordt en prognose van de uitgaven voor BUIG lasten) en het saldo dat reeds is opgenomen in de begroting. Dit betreft het voorlopige budget 2026. Het voordeel betreft een saldo van € 0,9 miljoen in 2026, waarbij het gaat om een nadeel op de lasten van € 4,8 miljoen en een voordeel op de baten van € 5,7 miljoen. Dit saldo loopt in de jaren daarna af naar € 0,4 miljoen in 2030.

Onvermijdelijke ontwikkelingen

(bedragen * € 1.000)						
Onderwerp	2026	2027	2028	2029	2030	I/S
Aansluitbijdrage archiefdepot (e-depot)	0	-54	-54	-54	-54	S
Voorziening arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden raadsleden	-100	-100	-100	-100	-100	S
Vrijval stelpost vastgoed	641	673	673	673	673	S
Informatievisie en IB&P	0	-1.300	-1.300	-1.300	-1.300	S
Burgerzaken functieherwaardering HR21	-230	-165	-165			S
ORT Handhaving	-250	-250	-250	-250	-250	S
Groot onderhoud busremise	0	-108	-106	-105	-83	S
Spoorzone Arnhem Oost - Aanloopverlies mobiliteitshubs	0	0	0	0	-200	S
Gladheidsbestrijding	-400	0	0	0	0	I
Nieuwbouwgymzaal Fluitekruid	-6	-7	-7	-7	-7	S
Begroting 2027 MGR module onderwijs	0	-89	-89	-89	-89	S
Werkgeverschap Sociale werkvoorziening	0	0	0	0	0	-
Studietoelage	-400	-200	0	0	0	I
Capaciteit Schuldhulpverlening	-1.200	-1.200	-1.200	0	0	
Versterken Informatiebeveiliging en Privacybescherming SWTA	-125	-125	-125	-125	-125	S
MGR module inkoop en RFZ	0	-225	-225	-225	-225	I
Jongerenopvang MO – uitbreiding plekken	-18	-35	-18	0	0	I
Beheer sportaccommodaties Arnhem Oost	0	-200	-200	-200	-200	S
Veerpolderstraat realisatie woningbouw (raadsbesluit b2024)	-908	-18	-17	-17	-17	I/S
Achterstallig onderhoud Nicolaaskerk	-145	0	0	0	0	I
Afvalinzameling ROVA	0	-1.250	-2.500	-2.500	-2.500	S
Dekking afvalinzameling ROVA	0	1.188	2.375	2.375	2.375	S
Transitiefase ROVA afvalinzameling	0	-500	0	0	0	I
Transitiefase ROVA afvalinzameling - dekking	0	500	0	0	0	I
Capaciteit beleid brandveiligheid	0	-118	0	0	0	I
Totaal:	-3.141	-3.582	-3.308	-1.924	-2.102	

Bestuur, dienstverlening & financiën

Aansluitbijdrage archiefdepot (e-depot)

Door een administratieve ommissie is de structurele aansluitbijdrage voor het e-depot incidenteel in de begroting verwerkt. Dit betekent dat vanaf 2027 structurele middelen ontbreken voor deze bijdrage. Correctie van deze ommissie is noodzakelijk; de financiële impact hiervan bedraagt circa € 54.000 per jaar.

Voorziening arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden raadsleden

Door wijzigingen in landelijke regelgeving hebben raadsleden sinds 2025 recht op een vaste voorziening voor arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden. Deze regeling geldt uniform voor alle niet-AOW-gerechtigde raadsleden en is niet langer afhankelijk van lokaal beleid. Hiermee wordt gecompenseerd dat raadsleden minder pensioen kunnen opbouwen. De regeling leidt tot structurele extra lasten voor de gemeente. Structurele bijstelling van de begroting vanaf 2026 met circa € 100.000 per jaar is daarom noodzakelijk.

Vrijval stelpost vastgoed

Voor de exploitatie van het gemeentelijk vastgoed zijn enkele stelposten opgenomen voor onvoorziene prijsstijgingen in de uitvoering van het beheer en onderhoud. Deze posten vloeien met name voort uit de corona periode, maar zijn ook het gevolg van kleinere bijstellingen in latere jaren. Inmiddels heeft de prijsontwikkeling zich al enkele jaren gestabiliseerd en om die reden zal het merendeel terugvloeien naar de algemene middelen. Het gaat hier om een bedrag van structureel € 673.000.

Informatievisie en IB&P

De opgenomen middelen voor de periode vanaf 2027 zijn gebaseerd op een meerjarige inschatting van de kosten die noodzakelijk zijn om wettelijke verplichtingen na te komen, bestuurlijke continuïteit te borgen en structurele kwetsbaarheden in de informatievoorziening en ICT weg te nemen. Het zijn nadrukkelijk niet alleen eenmalige investeringen, maar reeksen die voortkomen uit doorlopende verplichtingen, volwassenheidsontwikkeling en toenemende externe eisen (wetgeving, dreiging, ketenafhankelijkheden).

De in eerdere begrotingen toegekende middelen voor Informatievisie/ICT, informatieveiligheid en privacy zijn ingezet om achterstanden weg te werken, basisstructuren op te zetten en acute risico's te mitigeren. Deze middelen waren echter niet toereikend om structurele compliance, continuïteit en weerbaarheid duurzaam te borgen. De nu voorgestelde budgetten bouwen hierop voort en maken inzichtelijk wat nodig is om dit niveau vast te houden en door te ontwikkelen.

Het in 2026 toegekende budget voor Informatievisie/ICT is expliciet bedoeld om een start te maken met de ICT-roadmap: het gefaseerd aanpakken van technische schuld, het starten met het toekomstbestendig maken van het ICT-landschap en het neerzetten van randvoorwaarden voor digitale dienstverlening, veiligheid en bedrijfscontinuïteit. Zonder deze start blijft de organisatie afhankelijk van incidentele maatregelen en noodverbanden. Aanvullende middelen zijn echter noodzakelijk om dit met succes uit te voeren. Waar eerder werd geïnvesteerd om "op niveau te komen", zijn de nieuwe middelen nodig om op niveau te blijven en verdere verslechtering te voorkomen.

Burgerzaken functieherwaardering HR21

De functieprofielen van Burgerzaken zijn opnieuw gewaardeerd, aansluitend op dienstverlening die deze tijd vraagt. De lasten die deze herwaardering met zich mee brengt kunnen niet binnen de huidige begroting worden opgevangen, tenzij keuzes worden gemaakt voor langere wachttijden, langere verwerkingstijden en afname van de flexibiliteit bij diverse producten. De herziening van de functieprofielen en de daaruit voortvloeiende herwaardering bij Burgerzaken leidt tot incidentele kosten in de jaren 2026 tot en met 2028. Tegelijkertijd wordt door procesoptimalisatie en vernieuwing van ICT-systemen een ultieme poging gedaan om de capaciteitsbehoefte vanaf 2029 terug te brengen naar het structurele begrotingsniveau.

Veiligheid

Onregelmatigheidstoeslag Handhaving

De CAO verplicht tot een vergoeding van de onregelmatigheidstoeslag (ORT) en dienstkleding van de medewerkers Handhaving indien zij buiten kantoortijden worden ingezet. In de huidige CAO zijn de percentages ORT van verschillende tijden verhoogd. Deze CAO wijzigingen zijn in het verleden nooit als zodanig in de begroting verwerkt, maar konden binnen het totale budget opgevangen worden. Vorig jaar is de onregelmatigheidstoeslag in de CAO fors verhoogd. Deze CAO aanpassing leidt tot een significante stijging van de kosten, welke niet meer opgevangen kan worden binnen de huidige beschikbare budgetten. Daarnaast wordt momenteel gewerkt aan een piketregeling, welke zal voorzien in een vergoeding voor de collega's die piketdienst hebben. Bij elkaar ontstaat er een overschrijding van € 250.000 op jaarbasis.

Bereikbaarheid

Groot onderhoud busremise

Om de busremise in de huidige en vanaf medio dit jaar de nieuwe concessieperiode te blijven gebruiken is een inhaalslag nodig op groot onderhoud van ruim € 2,2 miljoen in 2026. Hiervan is € 0,4 reeds voorzien in het huidige meerjareninvesteringsplan (MIP) in latere jaren. De afgelopen jaren is er relatief weinig onderhoud uitgevoerd op deze locatie in afwachting van de invulling van de toekomstige afspraken over het busvervoer met de provincie en wat dit vraagt van deze locatie. In de huidige concessieperiode ontvangt de gemeente een vergoeding voor het onderhoud (trolleyforfait). Het niet bestede deel de afgelopen jaren is onvoldoende om de totale nog te maken kosten te dekken.

Spoorzone Arnhem Oost - Aanloopverlies mobiliteitshubs

Mobiliteitshubs zijn een belangrijk middel in de mobiliteitstransitie/duurzame bereikbaarheid. In de gebiedsontwikkeling Rijnpark zet de gemeente in op collectieve mobiliteitshubs als parkeervoorziening. Belangrijkste redenen hiervoor zijn de autoluwe inrichting van het gebied, mogelijkheid tot functiestapeling, sturing op laag autogebruik, aanbieden van duurzamere alternatieven zoals (deel)fietsen en deelauto's. In de business case wordt uitgegaan van een ondernemende rol van de gemeente, waarbij de ontwikkeling en beheer en exploitatie door de gemeente wordt uitgevoerd. Hiermee houdt de gemeente door het eigendom volledige zeggenschap en regie over (bijvoorbeeld de parkeertarieven in) de hubs. Het ontwikkelen van rendabele hubs leidt voor de gemeente tijdelijk tot aanloopverliezen (structureel vanaf 2030 € 200.000).

Gladheidsbestrijding

Het huidige budget voor gladheidsbestrijding is voor 2026 ontoereikend om het bestaande beleid volledig en duurzaam uit te voeren. Op basis van de eerste maanden 2026 is namelijk al een overschrijding van het budget gerealiseerd. Voor het lopende jaar is hierin geen bijsturing meer mogelijk.

Onderwijs

Nieuwbouwgymzaal Fluitekruid

De nieuwbouw gymzaal Fluitekruid zal begin 2026 in gebruik worden genomen en maakt onderdeel uit van de bredere gebiedsontwikkeling met woon en maatschappelijke functies. In aanloop naar de Perspectiefnota 2026-2029 bleek dat de exploitatie- en subsidieasten, als ook de verhuurinkomsten aan het sportbedrijf voor de gemeente niet of onvoldoende waren geraamd. Dit is destijds gecorrigeerd op basis van toenmalige ramingen. Afgelopen najaar zijn de exploitatiekosten voor de gemeente en het sportbedrijf geactualiseerd op basis van gerealiseerde kosten en voortschrijdend inzicht. Dit leidt tot een licht tekort ten opzichte van het huidige budgettaire kader.

Begroting 2027 MGR module onderwijs

De begroting van de Modulaire Gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SD CG) op het onderdeel onderwijs bevat een nieuwe verdeelsleutel voor de bijdrage leerplicht. Deze verdeelsleutel is vorig jaar afgesproken met de betrokken bestuurders van de deelnemende gemeenten. Voor Arnhem komt dit neer op een verhoging van € 89.000 vanaf 2027.

Participatie en armoedebestrijding

Werkgeverschap Sociale werkvoorziening

In de recent verschenen conceptbegroting van de Modulaire Gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SD CG) vallen de kosten voor Werkgeverschap Sociale Werkvoorziening (WgSW) hoger uit. Naar verwachting wordt deze verhoging echter vrijwel geheel opgevangen met de indexatie van de integratie-uitkering Participatie die jaarlijks bij de meicirculaire 2026 wordt toegekend. Beide posten worden in de voorbereiding van de Begroting 2027 meegenomen.

Capaciteit Schuldhulpverlening

Schuldhulpverlening voert dienstverleningsprocessen uit. Hiervoor gelden wettelijke eisen en wordt gebruik gemaakt van geautomatiseerde systemen en processen. Door verschillende oorzaken is de huidige capaciteit onvoldoende.

Zo is als gevolg van onder andere toename van het aantal aanmeldingen voor schuldhulpverlening de capaciteit van het cluster werk en inkomen onvoldoende om te voldoen aan wettelijke eisen en benodigde kwaliteit van de dienstverlening. Zo waren er in 2025 ruim 1800 aanmeldingen voor schuldhulpverlening, tegenover 600 jaarlijks bij de voormalige externe uitvoerder. Tegelijkertijd zien we dat er veel uitval is van ICT-systemen en processen binnen het cluster kunnen worden verbeterd.

Gezien voorgaande wordt geadviseerd om de capaciteit voor de jaren 2026 tot en met 2028 incidenteel op het benodigde niveau te brengen en tegelijkertijd door procesoptimalisatie en vernieuwing van ICT-systemen een ultieme poging te doen om de capaciteitsbehoefte vanaf 2029 terug te brengen naar het structurele begrotingsniveau. Dit betekent ook voor zowel de onderdelen burgerzaken, werk en inkomen als bedrijfsvoering/informatievoorziening dat deze opgave de komende 2,5 jaar prioriteit moet krijgen. Dit heeft ook consequenties voor andere projecten en tempo van implementatie van nieuwe beleidswensen. Uitvoering van deze actie betekent niet dat er geen risico's op capaciteitsuitbreiding meer bestaan in komende periode. Bijvoorbeeld substantiële toename van het aantal inwoners dat beroep doet op schuldhulpverlening kan opnieuw leiden tot noodzaak van (tijdelijke) capaciteitsuitbreiding. Op dit moment wordt de businesscase uitgewerkt op basis waarvan deze opgave kan worden uitgevoerd. Dit kan leiden tot een incidenteel beroep op middelen om de informatievoorzieningsorganisatie in staat te stellen deze opgave uit te voeren.

Studietoelage

Vanaf april 2022 is de regeling individuele studietoelage overgegaan van aanvraag bijzondere bijstand naar een inkomensregeling. Deze landelijke regeling is voor mensen die door een structurele fysieke beperking niet in staat zijn om zelf inkomen te verdienen naast hun studie. De wijziging van de regeling heeft tot gevolg dat de aanvraag met terugwerkende kracht kan worden gedaan tot ingangsdatum. De regeling voor studietoelage is bovendien een opneemregeling. In de begroting is meerjarig al rekening gehouden met een stijging. De realisatie komt echter aanzienlijk hoger uit, dan destijds ingeschat. De Tweede Kamer heeft het besluit genomen dat de studietoelage zal worden overgenomen door de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), daartoe wordt momenteel een voorstel uitgewerkt. Dan wordt duidelijk wat het structurele effect kan zijn.

Zorg

Versterken Informatiebeveiliging en Privacybescherming SWTA

Sinds 2025 is Stichting Sociale Wijkteams Arnhem (SWTA) zelfstandig verantwoordelijk voor de ICT-omgeving. In het verleden werd dit gefaciliteerd door de gemeente Arnhem. In de overdracht is onvoldoende rekening gehouden met benodigde werkzaamheden met betrekking tot informatiebeveiliging en privacy. Het risico op datalekken en informatie incidenten is altijd aanwezig maar wordt op deze manier beperkt. De structurele kosten hiervan zijn € 125.000 per jaar.

MGR module inkoop en RFZ

De kosten voor de module inkoop en regionale facilitering zorg (RFZ) vallen hoger uit. De Modulaire Gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SD CG) voert deze taken uit. De kosten stijgen als gevolg van een aantal ontwikkelingen: het aanstellen van een regioadviseur voor de Wmo, de uitbreiding van het regiosecretariaat en hogere huisvestingskosten als gevolg van de verhuizing. In totaal stijgen de kosten structureel met € 225.000 vanaf 2027.

Welzijn en inclusie

Jongerenopvang (Maatschappelijke opvang) - uitbreiding plekken

In 2026 starten twee nieuwe aanbieders met de jongerenopvang (maatschappelijke opvang). Hierbij wordt ook gekeken naar uitbreiding van het aantal plekken, omdat de huidige crisisplekken structureel bezet zijn, jongeren regelmatig boventallig worden geplaatst en de instroom onverminderd is terwijl de uitstroom blijft stagneren. In de loop van 2026 start de nieuwe aanbieder voor de zwaardere doelgroep bij het Jonahuis. Hierbij is sprake van een overname van onderneming. Ondanks inventarisatie van een andere locaties voor deze doelgroep, waar uitbreiding wel mogelijk is, is er nog geen alternatief gevonden. Het huurcontract gaat daarbij over naar de nieuwe aanbieder, waarbij het huurcontract wordt herzien en de kosten op jaarbasis € 35.000 hoger worden. Dit is wel een marktconforme huur, maar deze ligt aanzienlijk hoger dan de huidige huurkosten. Voor nu zijn deze kosten dus onvermijdelijk, omdat er geen andere mogelijkheid is gevonden.

Gezondheid en sport

Beheer sportaccommodaties Arnhem Oost

Met middelen van het Nationaal Programma Arnhem-Oost wordt een start gemaakt met het transformeren van de Bakenhof naar een open sportpark, wordt het Dunopark heringericht en de Rommelkist opgeknapt. Voor het structurele effect van kosten voor beheer en onderhoud is nog geen inbedding geregeld in de gemeentelijke begroting per 2027.

Ruimtelijke ontwikkeling

Veerpolderstraat realisatie woningbouw (raadsbesluit 2024)

De raad heeft bij de Begroting 2024 besloten om € 652.000 incidenteel in 2024 beschikbaar te stellen voor aanpassing van het (woningbouw)project Veerpolderstraat. Hiermee wilde de gemeente tegemoet komen aan zorgen van bewoners en meer ruimte voor spelen en groen mogelijk te maken (€ 206.000) en een verwachte kleinere gronduitgifte voor de woningbouw (€ 446.000).

Het budget was begroot in 2024, uitgaande van uitvoering in 2024 en op basis van een voorlopig ontwerp. Echter door intensieve participatie is er meer tijd nodig geweest om te komen tot een uitgewerkt plan. Per abuis is het budget niet overgeheveld maar vrijgevallen in de jaarrekening van 2024.

Inmiddels is er aangepast plan in overleg met betrokkenen (corporatie en bewoners) gemaakt, zijn de benodigde middelen geactualiseerd naar het prijspeil 2026 en is de definitieve omvang van de kleinere gronduitgifte bekend. Vanwege de extra processtappen die genomen zijn vanwege de uitbreiding van MFC de Malburcht en de participatie rond herinrichting van een deel van het gebied met groen en spelen (zie hierboven), zijn de plankosten gestegen. Om in 2026 uitvoering te geven aan het raadsbesluit van 2024 is in 2026 een bedrag van € 1,159 miljoen

nodig. Dit bedrag bestaat uit een investeringskrediet van € 269.000 voor spelen en € 890.000 incidenteel voor een kleinere gronduitgifte woningbouw. Een toename van totaal € 507.000 ten opzichte van 2024. Onderstaand een nadere toelichting.

Spelen Veerpolderstraat

Voor de ontwikkeling van het groen-spelen Veerpolderstraat is er sprake van een hogere investering als gevolg van een beter zicht op daadwerkelijke uitvoering en prijsstijgingen. Het budget is in 2023 berekend en aangevraagd met uitvoering verwacht in 2024. Sindsdien is het plan verder uitgewerkt in een participatief proces met betrokkenen en omwonenden. Dat heeft geleid tot een door bewoners gekozen variant met het opheffen van de Barbeelstraat, deze straat wordt heringericht met groen en een parkpad. Vanwege de realisatie in 2026 is er sprake van 3 jaar prijsindexering. De totale investeringskosten zijn € 654.000. Hiervan kan € 385.000 gedekt worden uit reeds bestaande middelen. Er is een investeringskrediet van € 269.000 aanvullend nodig. Dit betekent een toename van van € 63.000 ten opzichte van 2024. De structurele kapitaallast van deze investering bedraagt € 18.000 per jaar.

Ontwikkeling woningbouw

Voor het woningbouwproject Veerpolderstraat wordt dit jaar gestart met bouw. Daarmee is er ook een definitief financieel beeld voor de totale inkomsten en uitgaven voor dit project als onderdeel van het Ontwikkelingsplan Malburgen. Ook is er een definitief beeld van de vierkante meters exploitatiegebied die voor de uitbreiding van het MFC en de aanleg van groen en spelen nodig is. Dat betekent dat de gemeente minder opbrengsten heeft ten opzichte van de verwachte grondverkoop van dit project. Het totaal te ontwikkelen oppervlakte voor woningbouw neemt af met 2.900m², terwijl er eerder van een kleinere afname uitgegaan is. Het financiële nadeel wat hierdoor ontstaat is met € 444.000 toegenomen naar € 890.000 incidenteel in 2026.

Achterstallig onderhoud Nicolaaskerk

De voormalige parochiekerk St. Nicolaas is in 2006 door de gemeente aangekocht met als doel om deze te slopen om vervolgens een natte ecozone te realiseren. De locatie heeft nu tevens ook publiekrechtelijk bestemming natte ecozone. Met het oog op toekomstige ontwikkelingen is het pand destijds verhuurd aan de Rafaëlgemeenschap Oase. Dit kan worden gezien als een vorm van leegstandsbeheer. Nu, 20 jaar later, wordt het pand nog steeds verhuurd aan de Rafaëlgemeenschap en wordt tevens gebruikt voor andere lokale maatschappelijke initiatieven. Bij het aangaan van de huurovereenkomst is met de huurder afgesproken dat deze zorg draagt voor het onderhoud. Afgelopen najaar bleek dat de staat van het pand dermate achterstallig is dat zonder ingrijpen niet wordt voldaan aan wettelijke veiligheidsvereisten en dat geen tijdelijke verlenging van de huurperiode begin 2026 mogelijk was. Daarnaast voert de gemeente momenteel gesprekken met Vivare over de mogelijke herontwikkeling van het pand naar kantoorhuisvesting. Daarnaast is afgesproken dat de gemeente zorgt draagt voor herstelmaatregelen om de veiligheid te borgen en het tijdelijke leegstandsbeheer met de huidige gebruikers te continueren in afwachting van besluitvorming voor een permanente bestemming van het gebouw.

Wonen en leefomgeving

Afvalinzameling ROVA

Na een zorgvuldige afweging heeft het college onlangs besloten om, voor de uitvoering van de afvalinzamelingstaak van de gemeente vanaf 1 juli 2027 toe te treden tot de overheidsorganisatie ROVA. Op basis van een kostenopgave van ROVA is de verwachting dat de jaarlijkse kosten voor inzamelen van huishoudelijk afval stijgen met circa € 2,5 miljoen (zie voor een verdere toelichting de raadsbrief met zaaknummer 4858442).

Vooralsnog is uit gegaan dat de hiermee samenhangende kosten via de afvalstoffenheffing worden verrekend. Daarbij is gerekend met 95% kostendekkendheid. Bij volledige doorberekening van de gestegen kosten in de afvalstoffenheffing, betekent dit een tariefstijging van circa 9 procent ten opzichte van de tarieven 2025. Aangezien er in de Begroting 2026 incidentele kosten opgenomen zijn voor de uitvoeringsagenda Arnhem Schoner die worden doorberekend in de afvalstoffenheffing, zal de tariefstijging in 2027 ten opzichte van 2026 naar verwachting minder groot zijn. De financiële effecten zullen in de Begroting 2027 verwerkt moeten worden.

Capaciteit beleid brandveiligheid

Arnhem breidt fors uit in het aantal inwoners. Mensen wonen en leven dichter op elkaar. Tegelijk hebben mensen meer apparaten en opladers dan ooit. Ook produceren mensen veel (brandbaar) afval dat buiten wordt weggezet voordat het wordt opgehaald. Al deze elementen bij elkaar vergroten de risico's op branden met grote impact en zorgen voor een steeds grotere vraag naar brandpreventie en brandveiligheid in heel Arnhem.

Voor deze taak zijn nog geen middelen zijn gereserveerd. De huidige analyse wordt uitgevoerd met tijdelijke inhuur. Het is belangrijk om gelet op de urgentie van het onderwerp dat naast de middelen die hiervoor in 2026 zijn vrijgemaakt (uit de post onvoorzien) ook in 2027 middelen voor capaciteit beschikbaar zijn.

Voorstellen met dekking

(bedragen * € 1.000)

Onderwerp	2026	2027	2028	2029	2030	I/S
Parkeerexploitatie bijstelling baten en lasten	-489	-489	-492	-498	-498	S
Parkeerexploitatie bijstelling baten en lasten - dekking	489	489	492	498	498	S
Vervanging speelzaal Rietbeek	0	-276	-273	-270	-268	I
Vervanging speelzaal Rietbeek - Dekking	0	276	273	270	268	S
Nominale ontwikkeling IHP	-81	-162	-243	-323	-404	S
Nominale ontwikkeling IHP – Dekking	81	162	243	323	404	S
Bestaanszekerheid - inkomensregelingen	-43	0	0	0	0	I
Bestaanszekerheid - inkomensregelingen - dekking	43	0	0	0	0	I
Bestaanszekerheid - financiële weerbaarheid	-60	0	0	0	0	I
Bestaanszekerheid - financiële weerbaarheid - dekking	60	0	0	0	0	I
Initiatieven sociale cohesie	0	-350	0	0	0	I
Initiatieven sociale cohesie - dekking	0	350	0	0	0	I
Inrichtingskosten Kruispunt	-100	0	0	0	0	I
Inrichtingskosten Kruispunt - dekking	100	0	0	0	0	I
CDOKE 2027-2030	0	-2.844	-2.844	-2.844	-5.280	S
CDOKE 2027-2030 - dekking	0	2.844	2.844	2.844	5.280	S
Onderzoeksvoorstel bouwtaken	-10	0	0	0	0	I
Onderzoeksvoorstel bouwtaken - dekking	10	0	0	0	0	I
Controles op bestaande kamerverhuur	-157	0	0	0	0	I
Controles op bestaande kamerverhuur - dekking	157	0	0	0	0	I
Herbouw Jansstraat	-241	0	0	0	0	I
Herbouw Jansstraat - dekking	241	0	0	0	0	I
Totaal:	0	0	0	0	0	

Bereikbaarheid

Actualisatie Parkeerexploitatie - lasten

De autonome ontwikkelingen op de parkeerexploitatie worden bijgesteld aan zowel de baten als de lastenkant. De lasten worden bijgesteld op basis van de indexatie op de lopende contracten. Verder nemen de lasten aanvullend structureel toe vanwege het afsluiten van een nieuwe overeenkomst voor de leverancier van de parkeerautomaten. Deze lasten worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve Bereikbaarheid.

Actualisatie Parkeerexploitatie - baten

Bij de bepaling van de toekomstige baten uit de parkeerexploitatie wordt normaliter een systematiek gehanteerd waarbij de daadwerkelijk gerealiseerde baten in het laatste jaar (2025 in dit geval) bepalend zijn. Dit zou leiden tot een structurele verlaging die varieert tussen de € 1,8 en € 2,4 miljoen per jaar. Het jaar 2025 is echter niet (volledig) maatgevend. In het begin van het jaar was, waarschijnlijk als gevolg van de verhoging van de tarieven, sprake van een sterk achterblijvend aantal parkeeracties. Dit heeft zich gedurende het jaar geleidelijk hersteld, waarbij de ontstane achterstand niet meer is ingelopen. De trendmatige ontwikkeling laat echter een zodanig herstel zien dat de verwachting is dat naar de komende jaren geen correctie noodzakelijk is. We volgen de ontwikkeling van de parkeeropbrengsten nauw door het jaar heen om te bepalen of er aanleiding is om de begroting alsnog bij te stellen. De baten voor de parkeervergunningen en -onthefingen en naheffingen worden bijgesteld op basis van de realisatie

van het afgelopen jaar. Het nadeel als gevolg van de lagere baten wordt verrekend met de bestemmingsreserve Bereikbaarheid.

Onderwijs

Vervanging speelzaal Rietebek

In 2026 zal basisschool De Sterrenkring worden gerenoveerd. Om die reden moet ook de naastgelegen speelzaal worden aangepakt. Het onderwijsgebouw is reeds voorzien in het integraal huisvestingsplan (IHP), maar wordt in de planning naar voren gehaald. De speelzaal maakt nog geen onderdeel uit van het IHP en wordt daarom als nieuwe investering opgevoerd voor 2026. Om een aantal redenen is in het IHP financiële ruimte ontstaan en daaruit kan de investering in de speelzaal worden bekostigd.

Nominale ontwikkeling IHP

In het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) 2024–2039 is vooraf een schatting gemaakt van de prijsstijgingen voor schoolgebouwen. Daarbij is toen uitgegaan van de langjarige inflatieverwachting van het CPB. Maar uiteindelijk worden de bedragen elk jaar aangepast op basis van de VNG-norm en die wordt pas in het najaar bekend. Voor 2026 kwam die norm op 1 december 2025 uit en net als vorig jaar blijkt dat de VNG-norm afwijkt van de eerdere inflatieverwachting. Dit jaar is dat verschil tussen de 2% en 6,5%. Daarnaast is het IHP destijds financieel door geïndexeerd tot en met 2028, omdat dat toen de looptijd van de begroting was. Bij de Begroting 2027 komt het jaar 2030 erbij en worden de middelen tot en met 2030 door geïndexeerd. Beide effecten zorgen voor een benodigde toename van de dekking voor het IHP van € 81.000 in 2027 dat in de jaren erna oploopt. Dekking kan plaatsvinden vanuit de herijking van de stelpost binnen het IHP.

Participatie en armoedebestrijding

Bestaanszekerheid - inkomensregelingen

Binnen bestaanszekerheid is het verbeteren van inkomensregelingen een deelopgave van de transformatie van het sociaal domein. Via de nieuwe wet Proactieve Dienstverlening kunnen we meer interne- en externe (UWV en SVB) informatiebronnen gebruiken om de dienstverlening naar onze inwoners met een laag inkomen verder te verbeteren. Hiervoor zijn vooral ontwikkelingen in systemen noodzakelijk zoals een eenvoudige inkomenscheck, outreachende dienstverlening. De kosten hebben vooral betrekking op capaciteit om deze ontwikkelingen vorm te geven. De voorbereidingskosten in 2026 bedragen € 43.000 en kunnen worden gedekt uit het in de begroting reeds opgenomen budget voor de transformatie van het sociaal domein.

Bestaanszekerheid - financiële weerbaarheid

Een van de opgaven van de transformatie van het sociaal domein binnen Bestaanszekerheid, is het financieel weerbaarder maken van jongeren. Door jongeren via scholen financiële educatie aan te bieden, verwachten we in de toekomst dat minder jongeren in de financiële problemen komen. De opstartkosten in 2026 bedragen € 60.000 en worden gedekt uit het beschikbare budget voor de transformatie van het sociaal domein.

Welzijn en inclusie

Initiatieven sociale cohesie

Dit betreft bestaand voorliggend aanbod waarvan de activiteiten in 2026 nog uit de rijksmiddelen van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) worden betaald en die belangrijk zijn om voort te zetten. Hiervoor is naar verwachting geen financiering uit het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) mogelijk. Dekking kan plaatsvinden uit de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg voor 2027 in aanloop naar het jaar 2028 waarin de regeling brede subsidiebasis Welzijn start.

Inrichtingskosten Kruispunt

Bij daklozenopvang Stichting Kruispunt aan de Spoorwegstraat vindt een verbouwing plaats, waarbij er een cofinanciering is afgesproken tussen drie partijen voor de inrichtingskosten. Gemeente Arnhem is een van deze partijen. Deze kosten kunnen gedekt worden uit de bestemmingsreserve Wmo en jeugdzorg.

Klimaat, energie en milieu

CDOKE 2027-2023

In 2026 wordt een totaalbedrag van ruim € 666 miljoen beschikbaar gesteld aan gemeenten om uitvoering te kunnen geven aan hun taken op het gebied van klimaat- en energiebeleid middels de decentralisatie-uitkering Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE).

Dit betekent een aanvulling van € 2,8 miljoen op de begroting die ingezet kan worden als dekking van de inspanningen op het gebied van klimaat- en energiebeleid. Deze middelen zijn structureel beschikbaar, maar de

uitkeringsvorm na 2026 is nog niet bepaald (specifieke uitkering met verantwoordingseisen of gemeentefonds dat vrij besteedbaar is).

Onderzoeksvoorstel bouwtaken

Naar aanleiding van de fusie tussen de omgevingsdienst van Arnhem (ODRA) en de omgevingsdienst van Nijmegen (ODRN) tot de Omgevingsdienst Groene Metropool (ODGM) heeft het college besloten onderzoek te doen naar de beste plaats voor het beleggen van de bouwtaken (vergunningverlening, toezicht en handhaving). Met een aangenomen motie (25M182) heeft de raad gevraagd dit onderzoek uiterlijk Q2 2026 op te leveren. Het onderzoek wordt begin 2026 uitgevoerd en wordt gedekt vanuit incidentele ruimte in het programma Bestuur, dienstverlening en financiën.

Controles op bestaande kamerverhuur

De brand in de Arnhemse binnenstad op 6 maart 2025 toont aan dat brandveiligheid structurele aandacht vraagt. Daarom zetten we in met extra controles op kamerverhuurpanden in 2026 en middelen voor een verkenning naar lokaal brandpreventiebeleid in overeenstemming met motie 25M231 'Brandpreventiebeleid' waarin is gevraagd om te verkennen of een lokaal brandpreventiebeleid, inclusief handhaving wenselijk is. Dit is noodzakelijk om risico's te verminderen en tegelijk te werken aan een duurzaam plan. Dekking vindt plaats vanuit incidentele ruimte in het programma Bestuur, dienstverlening en financiën.

Ruimtelijke ontwikkeling

Herbouw Jansstraat

Sinds de stadsbrand in de nacht van 5 op 6 maart zijn er in 2025 samen met de betrokken eigenaren flinke stappen gezet om het getroffen blok tussen de Jansstraat, Varkensstraat, Munterstraat en de Rozemarijnsteeg weer op te knappen om van dit litteken in de stad weer een mooie plek maken. De sloop en sanering zijn afgerond en de vergunningen voor het weer opknappen van de overeind gebleven panden zijn verstrekt.

In 2026 wordt een vervolg gegeven aan het ontwikkelen van de herbouwplannen voor met name de volledig verwoestte en gesloopte panden van de Slegte (voormalige SoLow) en Bibitor (voormalige RGB (Silent Disco)). Hoewel vooralsnog de insteek is om deze plannen te ontwikkelen binnen bestaande omgevingsplan vraagt de interne en externe afstemming over deze ontwikkelingen gemeentelijke capaciteit. Deze capaciteit is nodig voor coördinatie, afstemming eigenaren, Qteam en Commissie Omgevingskwaliteit, de beoordeling van het hergebruik cultuurhistorisch erfgoed, vergunningverlening en afstemming (gebruik) van openbare ruimte). Daarnaast zullen er in 2026 nog kosten van algemeen belang volgen die door partijen gemaakt zijn tijdens de bereddingsfase. De nu inzichtelijke kosten 2026 bedragen € 292.000.

Een aantal zaken is nog niet financieel te vertalen. Voor het in stand houden en opknappen van het poortje in de Rozemarijnsteeg, welke in eigendom van de gemeente is worden kosten verwacht. Deze kosten zijn op dit moment nog niet bekend. Daarnaast worden op termijn na afronden van herstel en herbouw- werkzaamheden nog kosten in het openbaar gebied verwacht. Deze kosten zijn op dit moment nog niet in beeld en ook niet in hoeverre deze binnen bestaande begroting passen. Deze werkzaamheden hebben onder andere betrekking op de verlichting en bestrating, vergroenen van het omliggende openbaar gebied.

Daarnaast is er in de begroting 2026 € 1,5 miljoen begroot voor de herbouw. De inzet hiervan is nog nader uit te werken in samenhang met de door de provincie toegezegde bijdrage van € 1,5 miljoen.

Aangenomen moties

Door uw raad zijn bij de begrotingsbehandeling, maar ook op andere momenten een groot aantal moties aangenomen ([Moties Arnhem - iBabs Publieksporaal](#)). Veelal roepen moties op tot (actie)onderzoek, maar zijn de kosten van uitvoering nog niet in beeld en niet financieel gedekt. Aangezien uw raad nog keuzen kan maken om (na afronding van het onderzoek en inzicht in de kosten) de motie niet of gewijzigd uit te voeren zijn de mogelijke kosten van uitvoering niet opgenomen in voorliggend dossier. In onderstaande tabel wordt een totaalbeeld gegeven van de bij de Begroting 2026 aangenomen moties. Voor deze moties geldt dat in de komende periode wordt onderzocht op welke wijze hieraan uitvoering gegeven kan worden en de uitkomsten daarvan worden aan de raad voorgelegd.

Onderwerp
Veiligheid van vrouwen in de Openbare Ruimte (25M176)
Leegstand niet woningen (25M216)
Studentambtenaar (25M215)
Meedoenbudget voor inwoners met een laag inkomen (25M238)
Tandartskostenvergoeding (25M220)
VO - Voorziening Filomena (25M253)
Buiten Beweegstad (25M234)

Knelpunten / ambities voortkomend uit vastgesteld beleid

In onderstaande tabel en aansluitende toelichting zijn een aantal knelpunten en ambities die voortkomen uit vastgesteld beleid opgenomen. Dit betreft bijvoorbeeld activiteiten en voorzieningen die in de afgelopen periode incidenteel zijn gefinancierd of waar externe financiering (deels) weg is gevallen en waar zonder nieuwe financiering de activiteit moet worden beëindigd of worden afgeschaald. Ook betreft het voorstellen uit in de afgelopen periode vastgesteld beleid waarvoor nog geen budget is vastgesteld. Uw raad heeft keuze om deze knelpunten en ambities al dan niet van dekking te voorzien. Dit heeft vanzelfsprekend wel gevolgen voor de stad en organisatie. De onderwerpen zijn zo beknopt mogelijk toegelicht. Desgewenst kan nadere informatie over de onderwerpen en over scenario's hoe met deze knelpunten om te gaan worden verstrekt.

Onderwerp	I/S
<i>Bestuur, dienstverlening en financiën</i>	
Jongerenraad	S
Burgerparticipatie burgerberaden	I
Steviger strategisch opererende organisatie	I
Wijkprojectmiddelen	S
Voortzetten Regeling Burgerkracht	S
Beheer en sturing gemeentelijke website	S
Onderzoek verhuur- en subsidiëring gemeentelijk vastgoed	S
ICT/Informatie: Strategische informatievisie & IB&P	S
Lekker Werken aan de Ambities van Arnhem	I
Groot onderhoud gemeentelijk vastgoed	S
Meerkosten aanbesteding arbodienstverlening	S
Formatie 7e wethouder	S
Burgerzaken back-office	I
<i>Veiligheid</i>	
Geo-politieke spanningen	S
Dienstverlening en ICT	S
Voetbal en camera's	S
<i>Bereikbaarheid</i>	
Spoorzone Arnhem Oost	S
Openbaar vervoer concessie 2026-2036 - Trolleyvoorzieningen	S
Busvoordeelabonnement Gelrepashouders	S
DO Willemsplein	S
Trolleybusremise GelreDome	S
Duurzaam mobiliteitsplan vervolg 5-10 jaar	S
Loopbeleid en toegankelijke looproutes en speeltuinen	S
Onderhoud parkeervakken	S
Gladheidsbestrijding	S
Chauffeursruimte	S
Knelpunt BR Bereikbaarheid	S
<i>Economie</i>	

Ondernemersdienstverlening	S
Arbeidsmarktbeleid	-
800 jaar Arnhem	I
Vuurwerkshow	S
<i>Onderwijs</i>	
Rijksbezuiniging onderwijskansenbeleid	S
Nieuwkomersonderwijs IHP	S
IHP bewegingsonderwijs en binnensport	S
Herijking stelpost IHP	S
Rijksbezuiniging regionaal programma Volwasseneneducatie	S
Onderwijs - voorinvesteringen	I
Beheer MFC's	S
<i>Cultuur</i>	
Erfgood	S
Erfgood	I
Incourante m2 Rozet	-
Beleidscapaciteit Cultuur	S
Betaalbare ruimte voor cultuurparticipatie	S
Gratis cultuur voor jongeren (ART)	S
Gratis zaterdag Museum Arnhem	S
Ondersteuning middensegment podiumkunsten	S
Street Art - Buitenkunst Arnhem	S
Aflopende rijksbijdrage voor cultuureducatie met Kwaliteit	S
<i>Participatie en armoedebestrijding</i>	
Bestaanszekerheid - financiële weerbaarheid	I
Geldzaken voor Ondernemers	S
Bestaanszekerheid - inkomensregelingen	I
Borging wettelijke termijnen en kwaliteit dienstverlening W&I	I
<i>Zorg</i>	
Vanuit Autisme Bekeken	I
Behoud basisniveau sociale wijkteams	S
Borging preventieve bemoeizorg	S
Zorg anders organiseren - voorinvesteringen	I
Borging Wijk GGD	S
Verbinding sociaal domein - GGZ	S
Programmabudget	I
De juiste interventie	I
<i>Welzijn en inclusie</i>	
Aanpak seksuele intimidatie	S
Uitvoering ouderenbeleid	S
Behouden basisniveau Welzijn	S
Behoud buurthuizen in Arnhem	S

Behouden basisniveau Maatschappelijke opvang	S
Beschutte opvang	S
Programma toegankelijk gemeentelijk vastgoed	S
Jongerenopvang maatschappelijke opvang	S
Maatschappelijke opvang - 22-uurs opvang	S
Maatschappelijke opvang - EU burgers	S
Maatschappelijke opvang - straatcoaches en outreach GGD	S
Ontbrekend aanbod op het snijvlak maatschappelijke opvang en beschermd wonen	S
Uitbreiding capaciteit maatschappelijke opvang voor zwaardere doelgroep	S
Maatschappelijke opvang - Uitbreiding openingstijden opvangvoorzieningen	S
Spoorzone Arnhem Oost	I
Sociale basis - voorinvesteringen	I
Actieplan anti-moslimracisme	I
Opvang stijgend aantal meldingen Veilig Thuis	S
Aanpak op overlastgevend Alleenstaande Minderjarige Vreemdeling	-
Uitbreiding opvangplekken Moviera	S
<i>Gezondheid en sport</i>	
Exploitatie tekort sportbedrijf	I
Spuk GALA compensatie 10% korting	S
Babythuiszorg	S
Buurtsportcoaches	S
<i>Klimaat, energie en milieu</i>	
Spoorzone Arnhem Oost	I
Storting klimaatfonds	S
<i>Ruimtelijke ontwikkeling</i>	
Spoorzone Arnhem Oost	S
Spoorzone Arnhem Oost	I
Gebiedsontwikkeling Westzijde Heijenoordseweg	I
Capaciteit beleid natuurherstel en stikstof	S
Capaciteit beleid drinkwater en waterkwaliteit	S
Uitvoeringskosten schadelijke stoffen (staalslakken, bestrijdsmiddelen, microplastic)	S
Wonen	S
Advies trillingen	I
Nota Omgevingskwaliteit Arnhem 2040	I
<i>Wonen</i>	
Spoorzone Arnhem Oost	S
Wonen	S
Bedrijfsafvalinzameling	S

Rattenbeheersing en overige dieren waar mensen hinder van ondervinden	I
Capaciteit beleid brandveiligheid	S
Uitvoering beleid brandveiligheid	S
Bijdrage Koningsdag	S

Bestuur, dienstverlening en financiën

Jongerenraad

Het is belangrijk om niet over, maar met inwoners te praten. Dit geldt ook voor jongeren. Om dit te faciliteren is in de begroting voor de jaren 2024 tot en met 2026 drie jaar € 50.000 beschikbaar gesteld [zie [Link](#)]. Na een opstartfase waarin de jongerenraad zoekende was in vorm en werkwijze, is sinds eind 2025 sprake van een duidelijke en positieve ontwikkeling van de Jongerenraad⁰²⁶. Er is gewerkt aan een stevige basis en heldere structuur, waardoor een actieve kern van jongeren is ontstaan die zich wekelijks inzet voor de doelen van de jongerenraad. De jongerenraad is zichtbaar in de stad, werkt samen met partners en wordt steeds beter gevonden en benaderd. Op dit moment werkt de jongerenraad toe naar een onderbouwd advies over mentale gezondheid, dat in februari 2026 wordt opgeleverd. Als gekozen wordt om het werk van de jongerenraad ook na 2026 voort te kunnen zetten is het nodig dat het budget structureel beschikbaar wordt gesteld.

Burgerparticipatie en burgerberaden - capaciteit en uitvoering

Voor het bevorderen van de inzet van burgerparticipatie en democratische betrokkenheid zijn de volgende varianten denkbaar:

- Minimale variant: 1 Burgerberaad en een eenmalige dotatie aan de bestemmingsreserve Burgerparticipatie voor de komende bestuursperiode waarmee het volgende gerealiseerd kan worden: Beperkte implementatie en passieve werkwijze participatieverordening en evaluatie, beperkt aantal trainingen en aangeboden participatiemiddelen.
- Maximale variant: 2 Burgerberaden en een eenmalige hogere dotatie aan de bestemmingsreserve Burgerparticipatie voor de komende bestuursperiode waarmee het volgende gerealiseerd kan worden: Uitgebreide en actieve implementatie participatieverordening en evaluatie, frequente trainingen en meer participatiemiddelen. Voor deze variant is een extra bestuursadviseur (1 FTE) nodig.

Wanneer er geen middelen beschikbaar worden gesteld, kan de participatieverordening slechts minimaal worden uitgevoerd, organiseren we geen burgerberaden, blijft een eenduidige werkwijze uit en neemt de kwaliteit en het bereik van participatie af. Hierdoor kunnen we alleen sturen op processen en niet op inhoudelijke doorontwikkeling. Dit leidt tot risico op inconsistente werkwijzen en hogere druk op de organisatie, waardoor de kwaliteit van participatie daalt en de risico's in besluitvorming toenemen. Dit alles kan uiteindelijk zorgen voor minder vertrouwen en minder initiatief vanuit inwoners. Daarnaast is er momenteel geen budget voor een coördinator democratische betrokkenheid. Het huidige budget van € 50.000 per jaar is onvoldoende voor zowel activiteiten als personeelskosten. Zonder coördinator kan de gewenste aanpak niet worden uitgevoerd.

Steviger strategisch opererende organisatie

Zoals ook aangegeven wordt in hoofdstuk 5 staat de uitvoeringskracht van de organisatie onder druk. We willen een stevige beweging maken naar een robuustere organisatie. Dat betekent van beleid naar uitvoering, naar een krachtiger samenwerking in- en extern, van tactisch handelen naar strategische aanpak. Die beweging moet gedragen worden vanuit het versterken van onze strategische kracht. Met een incidentele investering van 3 jaar, denken we deze verandering te kunnen starten en borgen. De effecten van deze versterkte inzet zullen we monitoren en gedurende de looptijd ervan omzetten in een volgende efficiency.

Wijkprojectmiddelen

Wijkprojectmiddelen van de Teams Leefomgeving zijn ontoereikend om de rol van ontwikkelingsaanjager goed uit te voeren. Het is wenselijk om de wijkaanpak te continueren om de behaalde resultaten te behouden. Door de stapeling van grote opgaven in de wijken (zoals energietransitie, transformatie sociaal domein en Spoorzone) ontstaat het risico dat Teams Leefomgeving deze niet meer kunnen dragen, waardoor de leefbaarheid en sociale samenhang verslechteren. De afgelopen jaren hebben laten zien dat relatief kleine bedragen kunnen bijdragen aan meer sociale samenhang, meer contact tussen inwoners en een aantrekkelijker leefomgeving. Dit sluit naadloos aan bij de doelen van de Transformatie Sociaal Domein.

Voortzetten Regeling Burgerkracht

Voor de doorontwikkeling van wijksturing is het wenselijk om de regeling Burgerkracht voort te zetten. Het stoppen van de regeling Burgerkracht na 2026 verzwakt de ondersteuning van bewonersinitiatieven, wat de samenredzaamheid en betrokkenheid in kwetsbare wijken vermindert.

Beheer en sturing gemeentelijke website

In de afgelopen bestuursperiode is projectmatig gewerkt aan de doorontwikkeling van de hoofdwebsite van de gemeente Arnhem (arnhem.nl). Dit traject heeft geresulteerd in een vernieuwde, duurzaam inzetbare, gebruiksvriendelijke en digitaal toegankelijke website. Het bijbehorende werkproces is gericht op structureel beheer en sturing ('in control') en hierdoor is een structureel hogere personele inzet wenselijk. Als dit niet mogelijk blijkt dan heeft dat een negatieve impact op de informatievoorziening en digitale dienstverlening. Dit zal zich vertalen in een toenemende druk op andere onderdelen van de organisatie zoals extra telefonisch contact bij het Contactcentrum. Of de gemeente kan niet volledig voldoen aan de wettelijke verplichting ten aanzien de digitale informatievoorziening.

Onderzoek verhuur- en subsidiëring gemeentelijk vastgoed

Er dient integraal gekeken te worden naar hoe we met gemeentelijk vastgoed en alle daaraan verbonden kosten omgaan en welke mogelijke knoppen er zijn om aan te draaien zodat het betaalbaar blijft zowel voor ons als gemeente als voor partijen die activiteiten (bijvoorbeeld cultuur en welzijn) organiseren. Het stelsel van de kostprijsdekkende verhuur van gemeentelijk vastgoed en subsidiëring aan maatschappelijke partijen zorgt daarnaast voor diverse uitdagingen, waarvoor onderzoek naar beïnvloedbare factoren wenselijk is. Om dit onderzoek uit te voeren is een incidenteel projectbudget in 2027 wenselijk.

ICT/informatie: Strategische informatievisie & IB&P

De komende jaren wacht ons een stevige opgave op het gebied van informatievoorziening (IV), ICT en informatiebeveiliging en privacy (IB&P). Additionele middelen zijn gewenst om risico's te beperken, wettelijke naleving te waarborgen, teams te versterken, de organisatie toekomstbestendig te maken en kwalitatieve dienstverlening aan inwoners te kunnen continueren.

Hierbij geldt dat 'minder' of 'gefaseerd' uitvoeren geen afstel betekent, maar uitstel van ambities, kwaliteitsverbeteringen en noodzakelijke vernieuwing. Terwijl de uitvoering tijdelijk kan worden teruggebracht tot het strikt noodzakelijke, gaan ontwikkelingen in wet- en regelgeving, technologie en marktwerking onverminderd door. Hierdoor stapelt de achterliggende opgave zich op, neemt de druk in de tijd toe en groeit het risico op verstoringen en uitval van applicaties, met als direct gevolg dat medewerkers hun werk niet meer kunnen uitvoeren en de dienstverlening onder druk komt te staan.

Lekker Werken aan de Ambities van Arnhem

Lekker Werken aan de Ambities van Arnhem (LWAA) is een organisatieontwikkelprogramma met als doel te streven naar een werkklimaat waarin de organisatie op een goede en prettige manier aan de ambities van de stad kan werken, in een werkomgeving die ervoor zorgt dat dat effectief en efficiënt kan. Een organisatie waarin medewerkers zich veilig voelen, waarin werkdruk beheersbaar is en waarin de juiste resultaten voor stad en bestuur worden geleverd.

Het programma is in 2022 opgestart met toentertijd 14 inspanningen. Ondertussen zijn er vele inspanningen afgerond en teruggebracht naar de lijn. Deze inspanningen hebben de organisatie verder gebracht.

Op dit moment lopen er nog 6 inspanningen. Te weten: sturen en verantwoorden, het leiderschapsprogramma, samen sturen, medewerkersperspectief bij de uitrol van systemen, kennisdelen en informatiestromen, en de implementatie van de organisatievisie OPO (opgavegericht werken, professioneel, ongedeelde organisatie).

Deze inspanningen zijn essentieel om als organisatie goed in staat te zijn in de snel veranderende omgeving tijdig mee te kunnen bewegen om daarmee de ambities van de stad te verwezenlijken. Het is daarom wenselijk dat voor de komende 4 jaar middelen beschikbaar worden gesteld om de slagkracht van de organisatie te versterken. Inzet op het organisatieontwikkelprogramma blijft urgent. Het budget loopt af in 2026. Dat er inzet gewenst is blijkt ook uit het medewerkersonderzoek (MO) en ophaalsessies uit de verschillende klankbordgroepen.

Groot Onderhoud Gemeentelijk Vastgoed

Bij diverse gemeentelijke panden is afgelopen najaar geconstateerd dat er vervangingsinvesteringen nodig zijn in het kader van groot onderhoud. Dit varieert van het vervangen van tegelwerk en systeemwanden tot aan een nieuwe lift of brandmeldingsinstallatie.

Meerkosten aanbesteding arbodienstverlening

In verband met de aanbesteding van de arbodienstverlening per 1 januari 2027 bestaat een financieel risico op structurele meerkosten ten opzichte van de huidige situatie. In de aanbestedingsstrategie is het belang van een realistisch arbobudget daarom als aandachtspunt benoemd. De verwachte kostenontwikkeling vraagt om tijdige bijstelling van het arbobudget in de Begroting 2027. Dit exacte financiële impact wordt nog nader uitgewerkt.

Zevende wethouder

In de afgelopen bestuursperiode is gewerkt met zeven wethouders. De kosten hiervoor zijn incidenteel in de begroting opgenomen. Indien er weer met zeven wethouders gewerkt gaat worden, zal daarvoor in de begroting opnieuw ruimte voor gevonden moeten worden.

Burgerzaken back-office

Burgerzaken voert dienstverleningsprocessen uit. Hiervoor gelden wettelijke eisen en wordt gebruik gemaakt van geautomatiseerde systemen en processen. Door verschillende oorzaken is de huidige capaciteit onvoldoende om te voldoen aan de wettelijke vereisten rond adressenfraude. Tegelijkertijd zien we dat er veel uitval is van ICT-systemen en processen binnen het cluster kunnen worden verbeterd.

Gezien voorgaande wordt geadviseerd om de capaciteit voor de jaren 2026 tot en met 2028 incidenteel op het benodigde niveau te brengen en tegelijkertijd door procesoptimalisatie en vernieuwing van ICT-systemen een ultieme poging te doen om de capaciteitsbehoefte vanaf 2029 terug te brengen naar het structurele begrotingsniveau.

Dit betekent ook voor zowel de onderdelen burgerzaken, werk en inkomen als bedrijfsvoering / informatievoorziening dat deze opgave de komende 2,5 jaar prioriteit moet krijgen. Dit heeft ook consequenties voor andere projecten en tempo van implementatie van nieuwe beleidswensen. Uitvoering van deze actie betekent niet dat er geen risico's op capaciteitsuitbreiding meer bestaan in komende periode. Bijvoorbeeld substantiële toename van het aantal inwoners dat beroep doet op bijstand of schuldhulpverlening kan opnieuw leiden tot noodzaak van (tijdelijke) capaciteitsuitbreiding. Op dit moment wordt de businesscase uitgewerkt op basis waarvan deze opgave kan worden uitgevoerd. Dit kan leiden tot een incidenteel beroep op middelen om de informatievoorzieningsorganisatie in staat te stellen deze opgave uit te voeren.

Veiligheid

Geo-politieke spanningen

We zien een knelpunt ontstaan als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen en de gevolgen van migratie (buitenland is binnenland). Op twee onderdelen is daarvoor een intensivering van middelen gewenst:

- a. Intensivering door de toename van (hoog risico) demonstraties; voor het blijven uitvoeren van de grondwettelijk taak om veilige demonstraties te waarborgen.
- b. Toename van spanningen, radicalisering en overlast door onder andere (minderjarige) vreemdelingen vraagt om extra capaciteit voor duiding, een veilige openbare ruimte, persoonsgerichte aanpak (casuïstiek) en preventieve interventies.

Dienstverlening en ICT

We verwerken in toenemende mate privacygevoelige gegevens van inwoners en ondernemers. Hierbij dienen we rekening te houden met diverse wetgeving, zoals de AVG, WGS en Wet Parta, waar de kaders in staan beschreven op het gebied van privacy, informatiebeveiliging en archivering. Op dit moment voldoen wij niet aan deze wetgeving en lopen we risico.

Het is wenselijk om werkprocessen aan te passen en medewerkers op te leiden. Daarnaast is het belangrijk om de benodigde vakapplicaties aan te schaffen en het onderhoud en beheer daarvan in te regelen. Deze investering helpt ook bij een effectieve en snelle dienstverlening, continuïteit en overdraagbaarheid van werk, betere samenwerking in de keten, betere risicobeheersing en meer inzicht in de veiligheidsproblematiek in de stad.

Voetbal en camera's

De huidige camera's in de openbare ruimte zijn aan vervanging toe. Nieuwe camera's zijn echter substantieel in prijs gestegen. Daarnaast is rondom voetbal met Vitesse / GelreDome afgesproken de kosten voor pendelbussen om fans te vervoeren na de wedstrijden te vergoeden. Dit om te voorkomen dat fans van de gastclub na de wedstrijd in de stad blijven rondlopen.

Bereikbaarheid

Spoorzone Arnhem Oost

In de gebiedsvisie Rijnpark (raadsbesluit 2024) is een fietsbrug opgenomen in Arnhem Spoorzone Oost tussen Rijnpark en Malburgen. Deze brug draagt in sterke mate bij aan een duurzame bereikbaarheid van Arnhem Oost, maar heeft ook andere positieve effecten zoals een bijdrage aan sociale cohesie en de verbinding tussen Rijnpark en de sportvelden in Malburgen. Voor deze fietsbrug zijn nog geen middelen gereserveerd. Vanaf 2030 is een jaarlijks bedrag gewenst voor kapitaallasten en onderhoud, de hoogte is afhankelijk van de te realiseren cofinanciering.

Openbaar vervoer concessie 2026-2036 - Trolleyvoorzieningen

De huidige OV-concessie loopt tot 28 juni 2026. De hiermee samenhangende vergoeding (het Trolleyforfait) vanuit de provincie voor de trolleygerelateerde kosten komt daarmee te vervallen. Onderdelen die onder het Trolleyforfait werden vergoed, worden niet allemaal in de nieuwe Bijdrageregeling vergoed. Hiervoor is een risico opgenomen in het gemeentebrede risicoprofiel. De verwachting is dat er op een aantal onderdelen aanvullende kosten moeten worden gemaakt voor de Trolleyvoorzieningen in relatie tot de concessie:

- Er zijn investeringen nodig in de tractievoorziening. In de begroting is een deel van deze investering (voor de gelijkrichters binnen de tractievoorziening) al opgenomen.
- De nieuwe vervoerder wil met ingang van de nieuwe concessie met Trolley 2.0 gaan rijden over de Alexanderstraat. De kabel die hier ligt vanuit het verleden dat er Trolley reed, moet daarom gereactiveerd worden. Bij opname van de staat van deze kabel bleek deze niet meer te voldoen.
- Om de busremise ook tot en met 2036 nog te kunnen gebruiken, zijn de komende jaren investeringen en onderhoud nodig.
- De kosten voor het beheer en onderhoud van trafo's vragen een forse investering en beheer component. Het beheren van de trafo's en het onderhouden daarvan vergt daarnaast de nodige capaciteit. Er zijn aanpassingen nodig om de trafo's weer toekomstbestendig te krijgen.
- Voor het beheer en niet regulier onderhoud van het trolley-net worden de komende jaren hogere kosten verwacht.
- Om het algehele beheer van de trolleyvoorzieningen op peil te brengen en te houden is beheercapaciteit benodigd om de aanpassingen (ontwerpen) van bestaande lijnvoering en uitbreiding van de OV-lijnen te kunnen uitvoeren. Een assetmanager geeft hier vervolgens leiding aan (financieel, planning en meerjarig onderhoudsplan).

Voor de nieuwe concessie worden nieuwe afspraken gemaakt over de financiële bijdrage vanuit de provincie in de vorm van een bijdrageregeling. Voor de boven genoemde kosten wordt een financiële bijdrage verwacht van de provincie in de vorm van een bijdrageregeling. Deze bijdrage zou de kosten (gedeeltelijk) kunnen dekken.

Busvoordeelabonnement Gelrepashouders

Wij willen iedere Arnhemmer een kans geven om mee te doen in de maatschappij. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is dat iedereen de mogelijkheid heeft om zich te verplaatsen. Daarom zijn binnen de begroting structurele middelen gereserveerd voor een financieel toegankelijk openbaar vervoer.

Vanaf 2023 hebben Arnhemmers met een Gelrepas de mogelijkheid om binnen de gemeentegrenzen, buiten de spits en met éénmalige eigen bijdrage van € 15 per jaar, gratis met het openbaar vervoer te reizen. Vanwege de nieuwe openbaar vervoerconcessie eindigt deze regeling vanaf juni 2026. Door de vervoerder is een nieuw aanbod gedaan voor verlenging van de regeling (t/m 2036). De kosten die hiermee gepaard gaan liggen hoger dan de structurele middelen die hiervoor zijn opgenomen in de begroting.

DO Willemsplein

De kosten van het definitief ontwerp voor de realisatie van het project Willemsplein liggen hoger dan de beschikbare middelen vanuit het duurzaam mobiliteitsplan (DMP). Met name de kosten voor de fietsenstalling liggen hoger dan begroot, ook omdat er (vooralsnog) geen cofinanciering van de provincie is.

Trolleybusremise Gelredome

In de nieuwe openbaar vervoerconcessie komen er meer en langere trolleybussen, die ook langere afstanden zonder bovenleiding kunnen rijden. Om deze opschaling te faciliteren en in de toekomst voldoende stallingsmogelijkheden te houden is een nieuwe (trolley)busremise nodig. De huidige remise aan de Westervoortsedijk voldoet niet aan de huidige wensen en eisen en biedt te weinig capaciteit voor het aantal benodigde trolleybussen. Op het terrein rondom het GelreDome lijken voldoende mogelijkheden en meerwaarde te zijn voor een nieuwe remise. Deze locatie is als meest geschikt uit een eerder locatie-onderzoek gekomen. Of een remise bij het GelreDome een haalbare mogelijkheid is moet worden onderzocht. Dat is een complex project waar veel stakeholders bij betrokken zijn.

Duurzaam mobiliteitsplan vervolg 5-10 jaar

In het Duurzaam mobiliteitsplan (DMP) is onderscheid gemaakt in projecten die binnen 2, 5, 10 en 20 jaar worden gerealiseerd. Er is dekking voor alle projecten die binnen 2 en 5 jaar worden gerealiseerd. De dekking voor de projecten die op de planning staan na 5 jaar is nog opgenomen in de begroting. In het DMP is aangegeven dat in de periode 6 tot 10 jaar ruim 190 miljoen aan investeringen nodig is. Daarvan zal mogelijk op basis van cofinanciering een deel te dekken zijn vanuit subsidies van de provincie en het Rijk. Het gemeentelijke deel zal

gedekt moeten worden vanuit bestaande middelen (verkeerskrediet en uitbreiding parkeerregulering) en meerkoppellansen vanuit bijvoorbeeld gebiedsontwikkeling of beheer en onderhoud).

Om de ambities van het DMP echter te kunnen waarmaken zullen ook voor de periode na 5 jaar aanvullende middelen gewenst zijn. Zeker omdat er ook in die periode grote investeringen benodigd zijn in bijvoorbeeld hubs en de fietsbrug Arnhem Oost.

Loopbeleid en toegankelijke looproutes en speeltuinen

Er is breed draagvlak om de toegankelijkheid van onze stad te verbeteren. De afgelopen periode waren de inspanningen voor een toegankelijke openbare ruimte gericht op het ontwerpen van een toegankelijke looproute (uitvoering 2026/27) en het toegankelijk maken van enkele speelplekken. De hiervoor beschikbare middelen waren zijn incidenteel (t/m 2026). Om deze aanpak voort te kunnen willen zetten zijn vanaf 2027 nieuwe middelen gewenst.

In samenwerking met de Apcg (Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten) en Bijzonder in Arnhem hebben we veel kennis en ervaring opgedaan over het toegankelijker maken van speelplekken. Dit is echter nog niet goed verankerd in ons (ondertussen sterk verouderde) spelen beleid. Bij de begrotingsbehandeling voor 2026 is een motie aangenomen (25M234) die o.a. oproept om uiterlijk in Q4 2026 integraal beleid te maken om de mogelijkheden voor sporten, bewegen, en spelen in de wijken te verbeteren. Hierin zou ook toegankelijkheid verankerd kunnen worden.

Onderhoud parkeervakken

We onderhouden parkeervakken op D niveau. Hierdoor komt veiligheid hierbij steeds verder onder druk te staan. Dit leidt in toenemende mate tot schadeclaims (bijvoorbeeld doordat mensen vallen en daardoor verwondingen oplopen). Overwogen kan worden dit terug te brengen naar niveau C.

Vervolg renovatie parkeergarage Musis

Fase 1 van de verbouwing van de parkeergarage Musis is uitgevoerd. Voor fase 2 is nog aanvullende financiering gewenst.

Gladheidsbestrijding

Het huidige budget voor gladheidsbestrijding is structureel ontoereikend om het bestaande beleid volledig en duurzaam uit te voeren. Om het serviceniveau van het huidige strooi-beleid te waarborgen en de bereikbaarheid en verkeersveiligheid ook in de toekomst te garanderen, is een substantiële verhoging van de beschikbare middelen gewenst.

Knelpunt BR bereikbaarheid

Jaarlijks wordt in de begroting het verloop van de bestemmingsreserve Bereikbaarheid geactualiseerd. Het gaat daarbij om de verwachte inkomsten vanuit de parkeerexploitatie, en de bestedingen ten behoeve van de bereikbaarheid van de stad (met name de dekking van het Duurzaam Mobiliteitsplan (DMP)). Voor een sluitende begroting moet het structurele saldo van deze dotaties en onttrekkingen aan de bestemmingsreserve minimaal nihil zijn. De stand van de bestemmingsreserve mag (conform het BBV) in geen jaar negatief zijn.

Bij het actualiseren van de bestemmingsreserve Bereikbaarheid (zie ook het punt 'Actualisatie Parkeerexploitatie') is geconstateerd dat het saldo van de dotaties en onttrekkingen structureel niet meer sluitend zal zijn. Hiermee ontstaat een knelpunt met betrekking tot het uitvoeren van het DMP (projecten binnen nu en 5 jaar). Besluitvorming op het parkeerbeleid zou het knelpunt op de bestemmingsreserve (gedeeltelijk) kunnen dempen als dit niet ingezet wordt voor de uitvoering van de maatregelen in het DMP (>5 jaar).

Chaufeursruimte

Door de gemeente wordt de chauffeursruimte (zowel in de huidige als de nieuwe concessie) ingebracht. De oude chauffeursruimte voldoet niet meer om nog te kunnen gebruiken vanaf de nieuwe concessieperiode. Om deze reden moet met ingang van de nieuwe concessie een nieuwe chauffeursruimte beschikbaar komen. De provincie heeft aangegeven deze kosten niet te vergoeden, omdat dit niet per se een trolleygerelateerd onderdeel is binnen de concessie. De investering in een nieuwe chauffeursruimte bedraagt € 1,0 miljoen.

Economie

Ondernemersdienstverlening

We hebben afgelopen jaren met tijdelijke middelen verschillende activiteiten uitgevoerd om ondernemers beter te faciliteren zoals het ondernemerspunt en ondernemersevents. Als gekozen wordt om deze activiteiten te continueren en verder te ontwikkelen, bijvoorbeeld om het ondernemerspunt uit te bouwen naar een fysieke plek, zijn middelen benodigd.

Arbeidsmarktbeleid

Met tijdelijke middelen zijn afgelopen periode veel projecten opgestart in het kader van arbeidsmarktbeleid. Als ook in de komende jaren uitwerking gegeven moet worden aan dergelijke projecten (zoals het talentplan van de Economic Board, het project De Vakmakers, projecten uit de kraptesectoren en deelname aan het ASM studentenfestival) zijn aanvullende middelen benodigd.

800 jaar Arnhem

In 2023 is [de raad geïnformeerd](#) dat het college vanaf 2028 actief aan de slag wil met de voorbereidingen voor 800 jaar Arnhem, inclusief (niet nader genoemd) budget en projectleider. Dit wordt momenteel verder uitgewerkt.

Vuurwerkshow jaarwisseling

Eerder zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld. Deze liepen tot en met de vorige jaarwisseling (2025/2026). Indien gekozen wordt om de vuurwerkshow voort te zetten, dan zijn middelen benodigd.

Onderwijs

Rijksbezuiniging onderwijskansenbeleid

We zien dat de druk op de middelen voor het onderwijskansenbeleid / VVE-beleid flink is toegenomen. Afgelopen jaren kon dit worden gedempt met incidentele meevallers door tussentijdse verhogingen van de rijksmiddelen. Vanaf 2026 wordt echter een korting van 10 procent toegepast op de rijksmiddelen (SPUK) voor het onderwijskansenbeleid. De beschikbare middelen zijn daarmee structureel onvoldoende om het benodigde voorzieningenniveau rondom het voorkomen, signaleren en aanpakken van onderwijsachterstanden en kinderopvang te blijven bieden. De korting kan naar verwachting in 2026 deels binnen bestaande middelen worden opgevangen, maar vooral vanaf 2027 zal zonder aanvullende lokale middelen het nodig zijn het voorzieningenniveau te verlagen.

Nieuwkomersonderwijs IHP

Kinderen en jongeren die in Nederland komen wonen hebben direct recht op onderwijs. De gemeente is onder andere verantwoordelijk voor het organiseren van voldoende onderwijsplekken, de schoolbesturen voor het geven van kwalitatief goed onderwijs. In Arnhem krijgen kinderen, die nieuw zijn in Nederland en de Nederlandse taal onvoldoende beheersen, éérst nieuwkomersonderwijs van gespecialiseerde docenten, voordat ze naar het reguliere onderwijs doorgaan. De organisatie en schaalgrootte van nieuwkomersonderwijs op het primair en voortgezet onderwijs is verschillend, maar veel uitgangspunten zijn hetzelfde. Voor het organiseren ervan geldt dat dit afhankelijk is van een groot aantal onzekere factoren die vooral te maken hebben met de in- en uitstroom van leerlingen. Tegelijkertijd zijn er ook veel factoren die wél beïnvloedbaar zijn, zodat we zoveel mogelijk kwaliteit en stabiliteit genereren voor nieuwkomersonderwijs. Voor po en vo is dit vrijwel hetzelfde. Het gaat dan om afspraken over huisvesting, waaronder klassengrootte in taalklassen en voor specifieke doelgroepen binnen het vo. Maar ook om afspraken over leerlingenaantallen en de marge die we hierin samen hanteren om meer stabiliteit te creëren. Momenteel zijn de gesprekken hierover gaande, met schoolbesturen en óók andere gemeenten waarmee we samen dit nieuwkomersonderwijs organiseren. Deze afspraken vormen straks de basis voor het herijkte nieuwkomersonderwijs beleid. Begin 2026 wordt de raad hierover geïnformeerd via een raadsbrief.

IHP Bewegingsonderwijs en binnensport

In het IHP Onderwijs 2024-2039 zijn afspraken gemaakt over het opstellen van een IHP bewegingsonderwijs en binnensport. Hierover staat onder andere geschreven: *"In Arnhem constateren we dat een aantal gymzalen technisch 'op' zijn en renovatie niet realistisch is. Daarnaast constateren we opmerkelijke verschillen in bezetting van voorzieningen. Tijdens schooltijden bestaat er grote ervaren krapte aan capaciteit, terwijl de bezetting van met name zalen bij voortgezet onderwijsinstellingen in de avonduren laag is. Tevens is de observatie dat sportparken (velden) overdag een zeer lage bezetting kennen. We anticiperen op het veranderende gebruik van, en behoefte aan, gymzalen. Reden dus om een Integraal Huisvestingsplan Sport op te stellen en daarmee een actueel beeld te verkrijgen van zowel de behoefte aan sportvoorzieningen als de capaciteit. [...] In dit IHP zijn enkele faciliteiten voor bewegingsonderwijs opgenomen voor renovatie/nieuwbouw, waarbij al is vastgesteld dat de kwaliteit ervan aanzienlijk tekortschiet."* (IHP onderwijs, pagina 35).

Op dit moment wordt gewerkt aan het IHP bewegingsonderwijs en binnensport met als doel om dit document komend najaar ter besluitvorming te brengen. Duidelijk is al wel dat meer gymzalen nodig zijn dan nu is voorzien in het huidige IHP Onderwijs. Om medegebruik in de avond- en weekenduren te realiseren vragen deze projecten tevens om aanvullende maatregelen in de bouw en inventaris. Een eerste doorrekening komt uit op 27 projecten tot en met jaar 2039. Hiervan zijn circa 9 projecten opgenomen in het IHP onderwijs en in de Turap 1 2026 zal

melding worden gemaakt van uitbreiding met 1 spelzaal, omdat hier vanwege de uitvoering van het IHP Onderwijs niet mee kan worden gewacht. Gelet op de eerdere keuze om een beperkt aantal gymzalen op te nemen en verder onderzoek te doen is dit beeld geen verrassing. Dit betekent echter dat de extra m2 in dit plan voor bewegingsonderwijs en binnensport om aanvullende middelen zullen vragen. Hierin zal ook rekening moeten worden gehouden met meer typen exploitatielasten dan in het IHP onderwijs. Vanwege het beoogde medegebruik zullen veel gymzalen immers in vol eigendom blijven van de gemeente en worden geëxploiteerd door het sportbedrijf. Dit betekent per saldo dat de gemeente zelf meer lasten draagt voor bijvoorbeeld planmatig onderhoud en beheer, maar ook de exploitatie bij het sportbedrijf dient te subsidiëren. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat het hier in veel gevallen gaat om vervanging van bestaande gymzalen waar de gemeente in meer of mindere mate de structurele lasten draagt. Hoeveel extra middelen er nodig zijn voor dit plan wordt de komende tijd in beeld gebracht.

Herijking stelpost IHP

Sinds de vaststelling van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2024-2039 hebben zich wijzigingen voorgedaan in projecten en op basis van voortschrijdend inzicht is de investeringsplanning aangescherpt. Dit heeft tot dusverre overwegend positieve financiële effecten. Echter, er zijn ook ontwikkelingen die om extra geld gaan vragen. Het effect van wijzigingen in projecten en het aanscherpen van de investeringsplanning is doorgerekend over de looptijd van het IHP tot eind 2039. Aanvragen en mee- en tegenvallers die zich tot nu toe hebben voorgedaan zijn hier ook in meegenomen en vloeien voort uit vastgesteld IHP-beleid en onderliggend de wettelijke plicht voor het realiseren van onderwijshuisvesting. De ervaring leert dat aanvragen zich in de toekomst blijven voordoen. Te verwachten nieuwe investeringen uit het IHP bewegingsonderwijs en binnensport, IKC-beleid en nieuwkomersonderwijs worden te zijner tijd ter besluitvorming gelegd, maar vloeien eveneens deels of heel voort uit bestaande beleid en wettelijke taken. De financiën van het IHP vormen een gesloten systeem, waarin mee- en tegenvallers worden verrekend. Afsproken is om het IHP elke vier jaar te herijken en met aparte besluitvorming met vier jaar te verlengen. Dit geeft bestuurlijke rust. De volgende herijking is eind 2027.

Rijksbezuiniging regionaal programma Volwasseneneducatie

Vanaf 2026 wordt een korting van 10 procent toegepast op de rijksmiddelen (SPUK) voor het regionale programma volwassenen educatie. Dit betekent dat we 10 procent minder trajecten kunnen aanbieden. De korting kan in 2026 grotendeels binnen bestaande middelen worden opgevangen. Hierna resteert een tekort, waarvan komend voorjaar aan de deelnemende gemeenten wordt voorgesteld om dit naar rato van de huidige verdeelsleutel te dekken. Voor Arnhem zou dit ongeveer om de helft van dit bedrag gaan, waarvoor nog dekking moet worden gevonden. Vanaf 2027 zijn aanvullende middelen nodig als gekozen wordt om het aantal trajecten op niveau te houden.

Onderwijs - voorinvesteringen

Om de transformatie kansrijk opgroeien (zie verder paragraaf 1.3) - verbinding onderwijs en jeugdhulp te realiseren zijn voorinvesteringen benodigd, met name voor het inschakelen van expertise voor het uitwerken van de verschillende deelopgaven. Dit zijn preventieve ondersteuning op scholen, beleid en versterking op het 'grijze gebied tussen onderwijs en jeugdhulp', anders inzetten van ondersteuning op school, en het creëren van bovenschoolse onderwijs-zorg arrangementen.

Beheer MFC's

De gemeente heeft onvoldoende grip op de exploitatie van de MFC's. Door afspraken uit het verleden sluiten de ontvangen bijdragen en tarieven niet aan op de werkelijke kostenontwikkeling. Dit schuurt met de wet Markt en Overheid. Hierdoor ontstaan structurele tekorten, vooral bij de inhuur voor avond- en weekendbeheer en bij de formatie voor het dagbeheer. De bijdrage die schoolbesturen conform de lopende contracten betalen uit hun rijksbekostiging is niet kostendekkend en hoewel in het IHP is afgesproken toe te werken naar een reëlere bijdrage, is hiervoor op dit moment geen concreet perspectief. Ook de servicekostenvergoedingen voor beheer zijn laag en omdat een groot deel van de gebruikers gesubsidieerde partijen zijn, zou een forse verhoging daarvan vooral leiden tot een aanvullende subsidiebehoefte. Tevens dekt het huidige tarievenbeleid voor de multifunctionele ruimten de kosten voor avond- en weekendopenstelling niet. Hier zal een forse verhoging naar verwachting leiden tot meer leegstand aangezien gebruikers vooral lokale maatschappelijke partijen zijn. De huidige inhuur zal in 2026 worden aanbesteed.

Om het beheer op orde te brengen zijn structurele middelen gewenst, waarbij het definitieve bedrag pas kan worden bepaald op basis van de resultaten van de aanbesteding. Eventuele beleidsmatige wijzigingen met financiële effecten zoals andere openingstijden of tarieven komen uit het Integraal Accommodatiebeleid-traject, maar de verwachting is niet dat dit tot substantiële wijzigingen gaat leiden die maken dat er minder beheerders nodig zullen zijn. Verder wordt dit jaar onderzoek gedaan naar (proces)optimalisatie in de bedrijfsvoering van de MFC's.

Cultuur

Erfgoed

Erfgoed bepaalt mede de kwaliteit van onze leefomgeving. Behoud, beheer en openstelling nemen hierin een belangrijke plaats in. Voor specifieke onderdelen van deze taak is er aanleiding om meer inzet te plegen. Hierbij gaat het met name om:

- Voortzetten Regeling beleefbaar erfgoed
- Ophogen uitvoerings- en beheersbudget Erfgoed
- Actieplan religieus Erfgoed - Synagoge
- Doorontwikkeling erfgoedcentrum
- Fort Westervoort co-financiering

Voortzetten regeling beleefbaar erfgoed

De subsidieregeling beleefbaar erfgoed loopt in 2026 ten einde en ook het daarmee gemoeide budget. Deze regeling financiert projecten die het lokale erfgoed zichtbaar en ervaarbaar maken, zoals restauraties, tentoonstellingen en publicaties en is gericht op het versterken van de lokale geschiedenis van bewoners en bezoekers. De regeling is de afgelopen jaren voor het gehele budget benut. Om deze regeling structureel de komende jaren te willen voortzetten is een structureel budget gewenst.

Ophogen uitvoerings- en beheersbudget Erfgoed

Dit gaat om uitvoeringsbudget voor informatievoorziening (denk aan borden, de website, QR codes) op het gebied van beleefbaar erfgoed. Hier is nu geen budget voor, waardoor we als gemeente niets kunnen realiseren in de stad.

Actieplan religieus Erfgoed - Synagoge

De gemeente Arnhem wil samen met haar inwoners en organisaties werken aan verduurzaming in gebruik van de synagoge. Omdat er nog geen nieuwe eigenaar en duurzame invulling gevonden is, is er incidenteel budget gewenst om dit te overbruggen.

Doorontwikkeling erfgoedcentrum

Om het Erfgoedcentrum van Rozet blijvend aantrekkelijk te houden, is een aanvullende forse incidentele bijdrage nodig om het gehele interieurconcept te overdenken en opnieuw vorm te geven. De herinrichting betreft doorontwikkeling van het Erfgoedcentrum, het gehele concept: van vitrines tot teksten, audio, filmpjes etc. Beheer en eigenaarschap is gaandeweg het proces nader te bepalen. In de reguliere begrotingen van Rozet en Museum Arnhem, waarvan gemeentelijke subsidie deel uitmaakt, is niet voorzien in de noodzakelijke doorontwikkeling. In relatie tot de doorontwikkeling van het Erfgoedcentrum ligt de vraag van partnerschap op tafel. Als wij vanuit de gemeente erfgoed partner willen worden, dan is hiervoor formatie en een structureel programmabudget wenselijk. De te werven persoon werkt dan vanuit de gemeente mee aan programmering en uitvoering en geldt binnen het Erfgoedcentrum als vertegenwoordiger van de gemeente.

Fort Westervoort co-financiering

De provincie wil fors investeren in Fort Westervoort om het fort weer beleefbaar te maken. Daarin is samenwerking met de gemeente en ook een kleine financiële bijdrage gebruikelijk (co-financiering). Provincie is eigenaar van het Fort, maar het staat op gemeentelijk grondgebied en we zijn voornemens het aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Incourante m2 Rozet

De begroting van Rozet staat onder druk en om die reden is afgelopen najaar o.a. de vastgoedexploitatie van het hoofdgebouw aan de Kortestraat 16 onderzocht. Naast suggesties voor geoptimaliseerd ruimtegebruik en tarifiering voor onderhuur, kwam daar onder andere naar voren dat de specifieke kenmerken van het gebouw een gezonde financiële vastgoedexploitatie voor de huurder bemoeilijken. Denk bijvoorbeeld aan de grote open ruimten inclusief het trappenstelsel. De afgelopen jaren is hier in de subsidieaanvraag en -toekenning weinig oog voor geweest en in combinatie met de prijsstijgingen van afgelopen jaren, heeft dat mede bijgedragen aan de financiële druk op de begroting van Rozet. Rozet heeft haar begroting 2026 sluitend gemaakt door naast optimalisaties ook een aantal bezuinigingen door te voeren. De situatie blijft niettemin zorgelijk en om verdere ingrepen in het voorzieningenniveau te voorkomen onderzoeken de huidige bestuurders cultuur en vastgoed scenario's om Rozet te compenseren voor de incurantheid van het gebouw. Het onderzoek over de mate van incurantheid is nog gaande en leidt daarom nu niet tot een concreet bedrag.

Beleidscapaciteit Cultuur

De tijdelijke uitbreiding van de beleidscapaciteit Cultuur loopt af per 2027, terwijl de ambities uit de [Uitgangspuntennota Cultuurbeleid 2025–2028](#) structureel doorlopen en de uitvoeringsagenda omvangrijk is. Deze capaciteit is gewenst voor beleidsontwikkeling, uitvoering, subsidiebeheer, huisvestingsvraagstukken en de voorbereiding op stelselwijzigingen vanaf 2029. Het wegvallen van capaciteit leidt tot uitvoeringsrisico's, vertraging en verminderde regie.

Betaalbare ruimte voor cultuurparticipatie

Voor [betaalbare ruimte voor cultuurparticipatie](#) en -educatie is via het amendement Betaalbare ruimte voor cultuurparticipatie (25A59) incidenteel budget beschikbaar gesteld tot en met 2027, vooruitlopend op het Integraal Accommodatiebeleid.

Gratis cultuur voor jongeren (ART)

Het programma [Gratis cultuur voor jongeren \(ART\)](#) stimuleert cultuurdeelname en kennismaking met kunst en cultuur op jonge leeftijd. De financiering loopt tot en met 2026 en het programma tot en met het schooljaar 2026/2027. Het sluit aan bij bredere beleidsdoelen rond publieksopbouw, kansengelijkheid en talentontwikkeling. In Q1 2026 vindt een tussentijdse evaluatie plaats.

Gratis zaterdag museum Arnhem

Musea spelen een centrale rol in publieksbereik, educatie en toegankelijkheid. [De gratis zaterdag bij Museum Arnhem](#) draagt direct bij aan het wegnemen van financiële drempels en het bereiken van een breed publiek. De regeling is echter incidenteel gefinancierd tot en met 2026. Op basis van bezoekersaantallen, ervaringen en feedback van inwoners wordt bekeken of en op welke wijze dit initiatief gecontinueerd kan worden.

Ondersteuning middensegment Podiumkunsten

Het middensegment podiumkunsten vervult een belangrijke schakel in de keten van talentontwikkeling, publieksbereik en vernieuwing. Dit segment verbindt opleidingen, makers, podia en publiek en is essentieel voor het Arnhemse maakklimaat. Met de Begroting 2025 zijn drie culturele organisaties voor de periode 2025 tot en met 2028 ondersteund, waarbij landelijke financiering was weggevalen. Zo kunnen zij verder bouwen aan hun ontwikkeling. Hiermee is verschraving van het aanbod en verlies van makers voorkomen.

Street Art - Buitenkunst Arnhem

[Street Art](#) draagt bij aan zichtbare, laagdrempelige cultuur in de openbare ruimte en versterkt identiteit, trots en verbinding in wijken. Het budget is incidenteel beschikbaar tot en met 2027 via motie ["Graffiti als kunstvorm" \(23M37\)](#), terwijl de ambitie op kunst in de openbare ruimte structureel onderdeel is van het cultuurbeleid. Zonder structurele borging komt vanaf 2028 dit effectieve beleidsinstrument voor cultuurparticipatie en wijkverbinding onder druk te staan.

Aflopende rijksbijdrage voor cultuureducatie met Kwaliteit

Cultuureducatie vormt de basis van de culturele infrastructuur en draagt onder meer bij aan kansengelijkheid en basisvaardigheden. De uitvoering is geborgd via het Convenant Cultuureducatie 2023–2030. De rijksbijdrage voor Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) loopt echter eind 2028 af. Zonder verlenging resteert uitsluitend de gemeentelijke bijdrage, wat de uitvoering van het convenant direct raakt en de mogelijkheid om het programma uit te breiden naar VO, MBO en kinderopvang beperkt.

Participatie en armoedebestrijding

Bestaanszekerheid - inkomensregelingen

Het beleid is toe te werken naar één gesprek waar inwoners alle relevante regelingen kunnen aanvragen en waarbij een snelle inkomenscheck plaatsvindt. Ook is het doel het bereik bij inwoners met (problematische) schulden te vergroten. Via de nieuwe wet Proactieve Dienstverlening kunnen we meer interne- en externe (UWV en SVB) informatiebronnen gebruiken om de dienstverlening naar onze inwoners met een laag inkomen verder te verbeteren. Hiervoor zijn vooral ontwikkelingen in systemen noodzakelijk zoals een eenvoudige inkomenscheck, outreachende dienstverlening.

Bestaanszekerheid - financiële weerbaarheid

Een van de opgaven van Transformatie Sociaal Domein binnen Bestaanszekerheid, is het financieel weerbaarder maken van jongeren. Door jongeren via scholen financiële educatie aan te bieden, maken we onze jongeren in een vroeg stadium weerbaarder op financieel gebied. Daarnaast willen we werken aan een steunfonds voor studenten

vanaf 18 jaar, waarin studenten met financiële zorgen onder andere financieel kunnen worden ondersteund. Dit fonds wordt gefinancierd door gemeente Arnhem in samenwerking met ketenpartners in de stad.

Geldzaken voor ondernemers

De kosten voor het ondersteunen van ondernemers met geldzorgen zijn gestegen. In de Begroting 2026 is hier tot en met 2029 extra middelen aan toegekend. Als gekozen wordt om dit voort te zetten dan is met ingang van 2030 extra budget benodigd om de huidige kwaliteit van dienstverlening aan ondernemers te kunnen borgen.

Borging wettelijk termijnen en kwaliteit dienstverlening W&I

Werk en inkomen voert dienstverleningsprocessen uit. Hiervoor gelden wettelijke eisen en wordt gebruik gemaakt van geautomatiseerde systemen en processen. Door verschillende oorzaken is de huidige capaciteit onvoldoende. Zo is als gevolg van onder andere toename van het aantal aanmeldingen voor uitkeringen de capaciteit van het cluster werk en inkomen onvoldoende om te voldoen aan wettelijke eisen en benodigde kwaliteit van de dienstverlening. Tegelijkertijd zien we dat er veel uitval is van ICT-systemen en processen binnen het cluster kunnen worden verbeterd.

Gezien voorgaande wordt geadviseerd om de capaciteit voor de jaren 2026 tot en met 2028 incidenteel op het benodigde niveau te brengen en tegelijkertijd door procesoptimalisatie en vernieuwing van ICT-systemen een ultieme poging te doen om de capaciteitsbehoefte vanaf 2029 terug te brengen naar het structurele begrotingsniveau. Dit betekent ook voor zowel de onderdelen burgerzaken, werk en inkomen als bedrijfsvoering/informatievoorziening dat deze opgave de komende 2,5 jaar prioriteit moet krijgen. Dit heeft ook consequenties voor andere projecten en tempo van implementatie van nieuwe beleidswensen. Uitvoering van deze actie betekent niet dat er geen risico's op capaciteitsuitbreiding meer bestaan in komende periode. Bijvoorbeeld substantiële toename van het aantal inwoners dat beroep doet op bijstand kan opnieuw leiden tot noodzaak van (tijdelijke) capaciteitsuitbreiding. Op dit moment wordt de businesscase uitgewerkt op basis waarvan deze opgave kan worden uitgevoerd. Dit kan leiden tot een incidenteel beroep op middelen om de informatievoorzieningsorganisatie in staat te stellen deze opgave uit te voeren.

Zorg

Vanuit Autisme bekeken

In de begroting 2026 is een incidenteel bedrag van € 300.000 beschikbaar voor de nadere verkenning van een lichtere, modulaire variant van levensloopbegeleiding. Deze inzet is gericht op het uitwerken van de inhoudelijke en financiële randvoorwaarden. Als ingezet wordt op structurele implementatie na 2026, dan zijn aanvullende structurele middelen benodigd.

Behoud basisniveau sociale wijkteams

In de cao Sociaal Werk zijn twee reguliere periodieknummers toegevoegd aan de salarisschalen. Deze toevoeging zorgt ervoor dat er een nieuw maximum van de schaal ontstaat. Werknemers van de Wijkteams krijgen dus meer doorgroeimogelijkheden in hun salarisschaal. De wijkteams kunnen hier niet op sturen.

Bovenstaande ontwikkeling leidt tot een structureel financieel tekort bij de sociale wijkteams. Zonder compensatie moet het sociaal wijkteam het aantal wijkcoaches afbouwen en zullen bestaande taken niet langer volledig uitgevoerd kunnen worden. Dit levert ook spanning op met landelijke programma's, zoals de Hervormingsagenda Jeugd, waarin juist wordt ingezet op het versterken van lokale teams. Afbouw van taken (bijvoorbeeld minder zelf begeleiden) kan er ook toe leiden dat taken overgaan naar zorgaanbieders, waardoor kosten verschuiven (waterbedeffect). Als ingezet wordt om het benodigde aantal wijkcoaches op peil te houden en de huidige opdracht uitvoerbaar te houden is compensatie voor de wijziging van het loongebouw benodigd.

Borging preventieve bemoeizorg

Preventieve bemoeizorg is gericht op hulp bieden aan mensen die zelf geen hulp zoeken, maar wel hulp nodig hebben. Preventieve bemoeizorg is belegd bij RIBW. Deze aanpak willen we graag borgen. Zo kan RIBW een brede doelgroep blijven bedienen, wat helpt om complexe zorgvragen te verminderen door vroegtijdige interventies.

Zorg anders organiseren - voorinvesteringen

Om te komen tot een simpeler zorg – welzijnslandschap als onderdeel van de transformatie van het sociaal domein, zijn voorinvesteringen nodig in het anders organiseren van zorg in de vorm van wijknetwerken. Het betreffen hier met name projectkosten voor het herijken van de positionering van het sociaal wijkteam en voor het borgen van de resultaten uit de pilot wijkzorgnetwerken.

Borging Wijk GGD

Sinds november 2023 kan een Wijk GGD'er (medewerker OGGZ VGGM) na een overlastmelding bij Politie een persoon met onbegrepen gedrag bezoeken in plaats van alleen een digitaal onderzoek te doen. De resultaten zijn positief omtrent deze nieuwe werkwijze in Arnhem Oost en het centrumgebied en zijn zelfs zo positief dat we via ZonMw geld voor 2025 en 2026 hebben ontvangen om de aanpak stadsbreed uit te rollen. De VGGM kan slimme verbindingen leggen voor de persoon met onbegrepen gedrag, waardoor de persoon goed in beeld blijft. Ook het bemoeizorg team van RIBW is goed aangesloten op de Wijk GGD. De Wijk GGD is op dit moment nog incidenteel gefinancierd.

Verbinding sociaal domein - GGZ

Dit knelpunt heeft betrekking op voortzetting van meerdere projecten op het snijvlak van GGZ en Sociaal Domein; waaronder:

- Centrale toeleiding GGZ gerelateerde vragen: er is een succesvolle pilot geweest waar GGZ gerelateerde vragen opgepakt werden door een team vanuit de GGZ, de Sociale Wijkteams en ervaringsdeskundigen. Daaruit is gebleken dat de persoon met een hulpvraag efficiënter geholpen kon worden.
- Samen Sterker: De politie wordt regelmatig ingeschakeld bij situaties waarin personen ontregeld zijn en verward gedrag vertonen. Het project Samen Sterker richt zich op het opbouwen van een structuur en methodiek van samenwerking van relevante zorg- en veiligheidspartijen rondom complexe, overlastgevendende casuïstiek waarbij een veiligheidscomponent speelt.

Programmabudget

In de Begroting 2026-2029 is programmabudget opgenomen voor de transformatie van het sociaal domein. Dit budget bedraagt € 1 miljoen per jaar in 2026 en 2027. Hiervan wordt de ambtelijke bemensing van de transformatie bekostigd. Dit geeft ruimte om medewerkers voldoende vrij te spelen om aan het uitwerken van de verschillende opgaven binnen de transformatie te werken. Door ook in 2028 en 2029 middelen beschikbaar te stellen kan de transformatie worden voortgezet.

De juiste interventie

Om te komen tot een simpeler zorg – welzijnslandschap zijn voorinvesteringen wenselijk binnen de hoofdpogave 'De juiste interventie op het juiste moment' van de Transformatie sociaal domein. Het betreffen hier met name projectkosten voor het op de juiste manier aansluiten van de gespecialiseerde zorg op de sociale basis en het anders organiseren van zorg door middel van wijknetwerken.

Welzijn en inclusie

Aanpak seksuele intimidatie

De aanpak van seksuele intimidatie komt voort uit een wens van de gemeenteraad, waarin de raad oproept om te komen met een lokale aanpak voor dit onderwerp om slachtoffers hulp te bieden en om seksuele intimidatie te voorkomen. Er is geld beschikbaar t/m 2029 voor zowel de aanpak als de inzet van een medewerker die uitvoering geeft aan dit onderwerp. Als gekozen wordt om deze aanpak structureel te maken, dan wel te verlengen ook na 2029, dan zijn aanvullende middelen nodig.

Uitvoering ouderenbeleid

De nota 'Op eigen wijze oud(er) worden in Arnhem' is begin 2025 door de gemeenteraad vastgesteld, waarin onder andere wordt gesteld dat ouderen oud moeten kunnen worden in hun eigen buurt en dat het belangrijk is dat ouderen fysiek en mentaal fit blijven.

Met het Arnhemse ouderenbeleid bereiden we ons voor op de forse groei van het aantal ouderen in de stad. Met onze maatschappelijke partners wil de gemeente slimme verbindingen tussen programma's en projecten leggen. Daarmee bouwen we aan krachtige buurten en een sociale en fysieke infrastructuur, waarin inwoners voor zichzelf kunnen zorgen, voor elkaar kunnen inzetten en de juiste ondersteuning krijgen. We houden daarbij oog voor de kosten en uitvoering van de zorg. Deze lasten moeten immers voor de maatschappij draagbaar blijven. De gemeente is bereid om het ouderenbeleid aan te jagen, te investeren in preventie en nieuwe initiatieven te stimuleren. Voor 2026 en 2027 zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld. Als ingezet wordt op structurele borging, dan zijn middelen vanaf 2028 benodigd.

Behouden basisniveau Welzijn

Door niet beïnvloedbare loonstijging (cao) is een gat ontstaan tussen beschikbare middelen vanuit de gemeente en benodigde middelen bij onze subsidiepartners. Voor 2026 en 2027 is in de begroting incidenteel een bedrag beschikbaar gesteld. Niet doorvoeren van deze cao-compensatie betekent - zonder transformatie - afbouwen van welzijnswerk in de wijken. Als gekozen wordt om de kwaliteit van de dienstverlening te kunnen blijven borgen is het nodig dat deze middelen structureel beschikbaar worden gesteld.

Behouden buurthuizen in Arnhem

Buurthuizen en andere ontmoetingsplekken zijn cruciaal voor het welzijn van de inwoners van Arnhem en dragen bij aan onderlinge verbinding en burgerkracht. Via de motie [Behoud Buurthuizen in Arnhem \(25M160g\)](#) is in de begroting voor 2026 en 2027 extra geld beschikbaar gesteld voor het budget Ontmoeten en Verbinden. Vanaf 2028 zal deze regeling opgaan in of gaan samenlopen met de nieuwe regeling brede welzijnsbasis. Het is wenselijk om het extra door de raad beschikbare bedrag te bestendigen en structureel toe te voegen, zodat er geen ontmoetingsplekken hoeven sluiten.

Programma toegankelijk gemeentelijk vastgoed

Om een vervolg te geven aan het programma toegankelijk gemeentelijk vastgoed en een volgende tranche aan panden aan te passen aan de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid zijn aanvullende middelen nodig. In de huidige coalitieperiode zijn hier investering en exploitatiemiddelen voor vrijgemaakt. Momenteel zijn 5 gemeentelijke panden aangepast of in uitvoering en kunnen binnen de beschikbare middelen nog 8 tot 10 projecten worden geïnitieerd. Om een volgende tranche panden aan te passen is vanaf 2027 een investeringskrediet gewenst. Om kleinschalige projecten en capaciteitskosten te dekken zijn daarnaast jaarlijks beperkte middelen wenselijk.

Behouden basisniveau maatschappelijke opvang

In 2023 is er een nieuwe cao Sociaal Werk vastgesteld. Hierdoor zijn de lonen binnen deze sector in 1,5 jaar met 11% gestegen. Dit percentage staat niet in verhouding tot de door ons vastgestelde indexatie afgelopen jaren. Vanaf 2027 geldt dit knelpunt nog steeds.

Beschutte opvang

Sinds 2023 zijn er 8 plaatsen Beschutte Opvang op de opvangvoorziening Remisestraat. Deze opvangplekken zijn voor dak- en thuisloze cliënten die niet in beeld komen of blijven binnen het reguliere aanbod van beschermd wonen en de maatschappelijke opvang van IrisZorg.

Het gaat om een groep zorgmijdende cliënten met vaak chronische en complexe verslaving- en psychiatrische problematiek en/of verstandelijke beperkingen. Binnen de maatschappelijke opvang is deze groep meermaals aangemeld geweest als passant en/of heeft in traject gezeten. Uitstroom naar beschermd wonen is lastig aangezien cliënten vaak al in diverse beschermde woonvoorzieningen verbleven hebben maar deze setting gezien gedrag en of verslaving niet passend is. Cliënten ervaren problemen op meerdere leefgebieden, maar hebben geen wens of motivatie om deze te herstellen.

De belangrijkste focus van beschutte opvang ligt op het bieden van veilige huisvesting (bed, bad, brood en faciliteiten) en het onderhouden van contact met de cliënten. Vanuit deze basis wordt gestreefd cliënten te motiveren om te werken aan herstel. Het wegnemen van zorgen over een veilige plek zorgt ervoor dat cliënten rust ervaren en meer openstaan voor hun hersteltraject.

Jongerenopvang Maatschappelijke opvang

In 2026 starten twee nieuwe aanbieders met de jongerenopvang MO. Deze kosten zijn structureel hoger, waarvoor dekking is tot en met 2029. Daarnaast is uitbreiding van de capaciteit noodzakelijk: de huidige twee crisisbedden worden structureel bezet, regelmatig worden jongeren boventallig geplaatst en de instroom is onverminderd terwijl de uitstroom blijft stagneren.

Maatschappelijke opvang - 22-uurs opvang

In de zogeheten 'tussenuren', de uren waarin zowel inloopvoorziening Het Kruispunt als nachtopvang De Duif gesloten zijn, is er een verblijfsruimte voor dak- en thuislozen gecreëerd aan de Spoorwegstraat. Dit is in eerste instantie op pilotbasis gedaan, maar de resultaten zijn positief, omdat vanuit de opvanginstellingen de doelgroep wordt bereikt. Daarom zijn middelen om voortzetting te realiseren gewenst.

Maatschappelijke opvang - EU burgers

Arnhem heeft de opvang van EU-burgers op verzoek van de raad opgezet. Voor 2026, 2027 en 2028 ontvangen we middelen vanuit het rijk omdat de landelijke pilot uitgebreid is en Arnhem nu ook onderdeel is van deze pilot.

Hierdoor worden deze kosten gedeeltelijk gedekt. Vanaf 2028 zijn de middelen, zowel rijksmiddelen als lokale middelen ontoereikend.

Maatschappelijke opvang - Straatcoaches en outreach GGD

De capaciteit van de straatcoaches is uitgebreid vanaf 1 november 2023, als een Outreach gevolg van een steekincident bij Musis in juli 2023. Vanaf 1 januari 2025 is de uitbreiding voortgezet, mede vanwege de 22-uursopvang die van start ging op 01-01-2025.

Het steekincident bij Musis in juli 2023 is ook aanleiding geweest om te starten met een outreachende aanpak van de GGD in de binnenstad en delen van het Spijkerviertel en Klarendal. Dit is nog incidenteel gedekt. Gezien de positieve resultaten van de uitbreiding capaciteit straatcoaches en de outreachende aanpak van de GGD is structurele voortzetting gewenst.

Ontbrekend aanbod op het snijvlak maatschappelijke ontwikkeling en beschermd wonen

Hierbij gaat het voornamelijk om dakloze jongeren. Zij zijn gezien de aard van hun problematiek niet op hun plek in de maatschappelijke opvang, maar in andere zorgvormen zoals beschermd wonen is geen passend aanbod omdat zij eerst tot rust en stabiliteit moeten komen alvorens te kunnen werken aan doelen en herstel. Voor hen zou een plaatsing op een soort tussenvoorziening wenselijk zijn. Alternatief is geen plaatsing in de maatschappelijke opvang, of een suboptimale plaatsing waardoor herstel langer duurt dan nodig en de kans op negatieve dynamiek binnen de voorziening toeneemt.

Uitbreiding capaciteit maatschappelijke opvang voor zwaardere doelgroep

Het gaat hierbij om voorzieningen voor de zwaardere doelgroep volwassenen (8 plaatsen op Remisestraat in plaats van extra plaatsen binnen beschermd wonen). De vraag naar opvang voor de doelgroep met verslaving en/of zware psychiatrie neemt toe: er bestaat inmiddels structureel een wachtlijst. Door verschuiving van de huidige 8 plekken beschermd wonen naar een andere locatie en/of aanbieder (zie punt "Nieuwe vorm trainingshuizen Beschermd wonen") kunnen op de maatschappelijke opvang-voorziening Remisestraat (IrisZorg) 8 extra plekken worden ingericht.

Maatschappelijke opvang - Uitbreiding openingstijden opvangvoorzieningen

Bij de start van de 22-uursproef bij De Duif en Het Kruispunt, per 1 december 2024 is direct door alle betrokken partijen onderkend dat er een gat tussen 21.00 uur en 22.30 uur valt voor mensen waarvoor geen plaats meer is bij De Duif en die doorgestuurd worden naar de Remisestraat (IrisZorg). Deze voorziening gaat pas 22.30 uur open. Met betrokken partijen is besloten dat IrisZorg vanaf 24 januari 2025 extra personeel inzet in de avonden. Hierdoor vervalt de wachttijd voor de mensen waarvoor geen plaats meer is bij De Duif en die doorgestuurd worden naar de Remisestraat. Dit geldt in ieder geval tot 1 mei 2026, waarna onderzocht hoe en onder welke randvoorwaarden we dit structureel kunnen maken.

Spoorzone Arnhem Oost

Fysiek-sociaal - Sociaal gebiedsplan Rijnpark fase 1

Voor Rijnpark fase 1 is een sociaal gebiedsplan opgesteld. De benodigde middelen die benodigd zijn als in de komende bestuursperiode gestart wordt met de realisatie van dit sociaal gebiedsplan, zijn nog niet beschikbaar in de lopende begroting.

Fysiek-sociaal - Sociaal gebiedsplan Rijnpark fase 2

Voor het opstellen van een sociaal gebiedsplan voor Rijnpark fase 2 in aansluiting op fase 1 van Rijnpark is ambtelijke capaciteit gewenst. Het sociaal gebiedsplan voor Rijnpark fase 2 is belangrijk om naast een goede fysieke omgeving ook een gezonde en sociale leefomgeving te creëren in Rijnpark.

Sociale basis - voorinvesteringen

Om te komen tot een simpeler zorg – welzijnslandschap zijn voorinvesteringen gewenst in de sociale basis. Het betreffen hier met name projectkosten voor het ontwikkelen van één regeling brede welzijnsbasis en voor het verder ontwikkelen van sociale gebiedsplannen per wijk.

Actieplan anti-moslimracisme

In het najaar 2025 is het actieplan Anti-Moslimracisme ter informatie naar de raad gestuurd. Daarbij is aangegeven dat de kosten voor het eerste jaar (2026) voor het inrichten en ondersteunen van de werkgroep, het verder uitwerken en plannen van de interventies en het organiseren van een startbijeenkomst eenmalig worden gedekt uit

het bestaande budget van het programma Inclusie. Voor het actieplan zijn in de periode 2027 - 2030 middelen wenselijk voor zowel capaciteit als uitvoering.

Opvang stijgend aantal meldingen Veilig Thuis

Er is een stijging in het aantal meldingen bij Veilig Thuis (met name Arnhem). Hiervoor is een extra lokale bijdrage wenselijk, specifiek voor de Arnhemse toename van het aantal meldingen om te voorkomen dat de wachttijden te veel oplopen. Tot en met 2028 is hier dekking voor, dit zou ook na deze periode gewenst zijn.

Aanpak op overlastgevende Alleenstaande Minderjarige Vreemdeling

Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen (AMV'ers) zorgen momenteel in veel steden in het land voor overlast, zo ook in Arnhem. Een klein maar zichtbaar deel daarvan die weinig kans hebben om hier te blijven en weinig binding hebben met land van herkomst zorgt voor overlast en misdaad. Gebrek aan perspectief zorgt voor hardnekkige problematiek en weinig mogelijkheden om mensen te helpen. Dus blijft veelal een repressief kader over, hetgeen extra inzet vraagt. Aan de preventieve kant is extra inzet van jongerenwerkers nodig als blijvende inzet is gewenst op het terugdringen van overlast.

Uitbreiding opvangplekken Moviera

Er is een tekort aan opvangplekken waarbij inmiddels veel gebruik is wordt gemaakt van hotels om cliënten op te vangen. Daardoor zitten we met een onwenselijke situatie voor cliënten. Er zijn middelen gewenst voor gebouwen en uitbreiding van de vrouwenopvang. Als we willen voldoen aan het Verdrag van Istanbul, zijn aanvullende middelen benodigd.

Gezondheid en sport

Exploitatietekort Sportbedrijf

Door stijgende lasten als gevolg van loon- en prijsstijgingen neemt de druk op de exploitatie van het sportbedrijf toe. De indexatie van het subsidiekader door de gemeente is deels toereikend om de werkelijke kostenstijging mee op te vangen. Dit geeft mogelijk een risico op de uitvoering van het gemeentelijk sportbeleid. Voor 2026 wordt er rekening gehouden met een begrotingstekort. Als daar geen dekking is, worden de prestaties aangepast.

SPUK Gala compensatie 10% korting

Het Rijk wil in 2027 de huidige specifieke uitkeringen (SPUK) omzetten een naar Bijzondere Fonds Uitkering via het gemeentefonds met een budgetkorting van 10%. Voor de Brede SPUK is besloten de regeling niet per 2026 om te zetten omdat deze tot en met 2026 loopt. Er is gekozen om de looptijd van de regeling te respecteren. Desondanks zal de korting van 10% wel worden doorgevoerd. Indien dit niet wordt gecompenseerd wordt het voorzieningen- en activiteitsniveau aangepast.

Babythuiszorg

BabythuisZorg is gezinsondersteuning voor gezinnen met een kindje tot ongeveer 1 jaar die tijdelijk niet zelfredzaam zijn. Het is een individuele maatwerkvoorziening in het sociale domein, die aanvullend werkt op kraamzorg en jeugdgezondheidszorg en wordt momenteel bekostigd uit budget binnen voor gezondheidszorg en incidenteel via programma's. De incidentele middelen stoppen in 2028.

Buurtportcoaches

Voor 2023 t/m 2025 is vanuit de bestemmingsreserve jeugd 2,5 fte extra formatie bij het Sportbedrijf (buurtportcoach en sport- en spelwerk) beschikbaar gesteld. Deze formatie wordt in de wijken RKV, de Laar-Elden en Schuytgraaf-Elderveld ingezet. Deze inzet blijkt structureel gewenst om de resultaten op het gebied van het 2 + 1 + 2 concept en bijvoorbeeld ook ouderen te betrekken.

Klimaat, energie en milieu

Spoorzone Arnhem Oost

De gemeente Arnhem heeft in de opgave Spoorzone Arnhem Oost grote ambities ten aanzien van duurzaamheid en circulariteit die verder gaan dan de huidige wet- en regelgeving. Voor het uitvoeren van dit beleid/ambities zijn nu nog geen budgetten beschikbaar.

Storting klimaatfonds

Om de vastgestelde ambities van het Omgevingsprogramma Energie voor Arnhem waar te kunnen maken zal een bijdrage nodig zijn voor de projecten die hieruit voortkomen. Een jaarlijkse storting in het Klimaatfonds die ingezet kan worden voor onrendabele toppen, aanloopverliezen in overall dekkende business cases en subsidieregelingen voor (buurt) energieprojecten is gewenst om doorgang van de ambities te kunnen garanderen.

Ruimtelijke ontwikkeling

Spoorzone Arnhem Oost

De verdere ontwikkeling van Spoorzone vraagt inzet vanuit diverse programma's. Hieronder zijn de aanvragen opgenomen die bijdragen aan een snelle, kwalitatief solide ontwikkeling van het gebied. Gewenste inzet is vanuit een integrale ontwikkeling van het gebied, vanuit wonen, werken, sociale structuur en voorzieningen. Voor Spoorzone zijn benoemd:

- Business case grex Rijnpark fase 2
- Startnotitie Winkelcentrum Presikhaaf
- Uitvoering gebiedsvisie IMA
- Sturing en onderzoek integrale uitwerking gebiedsprogramma
- Spoorzone Arnhem Oost - Fietsbrug Arnhem-Oost (toelichting onder Bereikbaarheid)
- Fysiek-sociaal - Sociaal gebiedsplan Rijnpark fase 1 (toelichting onder Welzijn en inclusie)
- Fysiek-sociaal - Sociaal gebiedsplan Rijnpark fase 2 (toelichting onder Welzijn en inclusie)
- Spoorzone Arnhem Oost - inzet op duurzame ontwikkeling (toelichting onder Klimaat, energie en milieu)
- Spoorzone Arnhem Oost - extra kosten onderhoud OR (toelichting onder Wonen en leefomgeving)

Business case grex Rijnpark fase 2

Voor het realiseren van extra woningen en banen in Rijnpark fase 2 zijn door het Rijk extra middelen beschikbaar gesteld (zie zaaknummer 4809435). Het Rijk stelt als voorwaarde onder andere dat voldoende regionale cofinanciering wordt gerealiseerd. In de Begroting 2026 is daarvoor een eerste stap gezet. Maar om tot een sluitende grex voor Rijnpark fase 2 te komen zijn extra structurele middelen gewenst vanaf 2027.

Startnotitie Winkelcentrum Presikhaaf

Ter voorbereiding van de verdere gebiedsontwikkeling in de Spoorzone zijn incidentele extra middelen vanaf 2027 gewenst om een startnotitie voor het realiseren van woningen rondom Winkelcentrum Presikhaaf op te stellen. Deze startnotitie volgt uit het door de raad in 2023 vastgestelde Gebiedsprogramma Grootchalig Woningbouwgebied Spoorzone Arnhem-Oost.

Uitvoering gebiedsvisie IMA

Het project Innovatief Maakdistrict Arnhem (IMA) betreft de uitwerking van de Gebiedsvisie IMA, die in februari 2026 ter besluitvorming is voorgelegd aan de raad. Op basis hiervan wordt onder andere een ontwikkelstrategie, stedenbouwkundige plannen en omgevingsplannen opgesteld. Hiervoor zijn de huidige budgetten in de begroting onvoldoende en zijn incidentele middelen gedurende 4 jaar gewenst.

Sturing en onderzoek integrale uitwerking gebiedsprogramma

Om een 'goed stuk stad' te realiseren in Spoorzone Arnhem Oost is meer sturing op de samenhang van gebiedsontwikkeling, stedelijke ontwikkeling en sociaaleconomische ontwikkeling (Nationaal Programma Arnhem Oost/Transformatie Sociaal Domein) nodig. Dit vraagt een uitvoeringsstrategie en een financiële strategie voor de invulling van een groene en sociale leefomgeving, economie, mobiliteit en energie. Dit moet leiden tot een aanpak op lobby richting Rijk, regio en provincie om uiteindelijk meer middelen te verkrijgen voor de noodzakelijke investeringen. Voor deze activiteiten zijn onvoldoende middelen beschikbaar. De komende 4 jaar zijn incidentele middelen wenselijk voor inzet op capaciteit, onderzoek en verkenningen.

Gebiedsontwikkeling Westzijde Heijenoordseweg

Op 26 februari 2025 heeft de raad de startnotitie Westzijde Heijenoordseweg vastgesteld. In de Woonvisie is opgenomen dat bij ontwikkelingen in Arnhem-West minimaal 60% sociale huur gerealiseerd dient te worden om zo in te zetten op een gelijkere verdeling van sociale huurwoningen over de stad. Gezien onder andere het hoge aandeel sociaal en betaalbaar programma zal de nog vast te stellen grondexploitatie een aanzienlijk negatief resultaat zal hebben waarvoor nog onvoldoende dekking beschikbaar is. De daadwerkelijke hoogte van het tekort is nog van meerdere factoren afhankelijk (o.a. de gekozen parkeeroplossing, WBI subsidie). Gezien het gevestigde voorkeursrecht is het streven om voor eind 2026 het omgevingsplan inclusief grondexploitatie vast te stellen. De reeds in de bestemmingsreserve Stadsontwikkelfonds gereserveerde middelen van € 4 miljoen zijn hiervoor niet voldoende.

Capaciteit beleid natuurherstel en stikstof

De stikstofproblematiek is van grote invloed op Arnhemse (majeure) opgaven, zoals woningbouw, energietransitie en huisvesting onderwijs. Tegelijkertijd biedt de problematiek een kans om te investeren in natuurherstel. Middelen

die landelijk beschikbaar om de stikstofproblematiek aan te pakken, zijn een lonkend perspectief, maar landen niet vanzelfsprekend in Arnhem. Daarom is inhoudelijke en strategische advisering gewenst op het thema stikstof. Hier is nu beperkt capaciteit voor beschikbaar. Natuurherstel als onderdeel van de stikstofproblematiek vraagt specifieke aandacht. Daarbij gaat het om resultaten te bereiken op het thema biodiversiteitsvergroting (zoals via natuurinclusieve landbouw) in het GroenBlauwe Raamwerk en in de Aanpak Veluwe.

Capaciteit beleid drinkwater en waterkwaliteit

Water is een belangrijk thema dat veel beleidsvelden raakt. Onder meer klimaatverandering en milieuvervuiling nopen tot extra aandacht en inspanning op dit vlak. Zo is het algemeen bekend dat de waterkwaliteit in Nederland onder de maat is; het behalen van de doelen met betrekking tot de Kader Richtlijn Water staan onder druk. Ook staat onze drinkwatervoorziening onder grote druk, vergelijkbaar met netcongestie zou dit weleens een volgende showstopper kunnen worden voor woningbouw en economische ontwikkeling. Samen met waterschappen, provincie, rijksoverheid en drinkwaterbedrijf Vitens willen we deze actuele vraagstukken aanpakken. Aanvullende capaciteit is daarbij gewenst.

Uitvoeringskosten schadelijke stoffen (staalslakken, bestrijdsmiddelen, microplastic)

Zorgpunten voor een gezond milieu zijn helaas talrijk. Om een aantal belangrijke te noemen: staalslakken, houtstook, biomassa, bestrijdsmiddelen, microplastics, PFAS, zeer zorgwekkende stoffen, (drink)waterkwaliteit en meer. Op lokaal niveau ervaren we waar het nationaal beleid en nationale wet- en regelgeving tekortschiet. Ook zijn we sterk afhankelijk van financiële hulp van met name de rijksoverheid. We benutten onze eigen mogelijkheden om zorgpunten te tackelen. Waar onze eigen bevoegdheden en mogelijkheden tekortschieten agenderen we proactief bij medeoverheden en zoeken we samen naar oplossingen. Om blijvend hierop maatregelen in onze wijken in Arnhem te kunnen nemen is een structureel uitvoeringsbudget wenselijk. Dit is van belang om adequaat te kunnen handelen als het waarborgen van de gezondheid van Arnhemmers om snelle actie vraagt. Het is zaak om aangetroffen vervuiling met risico voor de volksgezondheid aan te kunnen pakken. Een actueel voorbeeld betreft het verwijderen van staalslakken uit de openbare ruimte.

Wonen

Voor een overkoepelend beeld van de ontwikkelingen op wonen, zie onder het volgende programma Wonen en leefomgeving.

Capaciteit beleid bouw- en omgevingstaken

Sinds de overdracht van bouwtaken naar de Omgevingsdienst (ODGM, voorheen ODRA) in 2013 is ook vrijwel alle interne expertise op het gebied van bouwen verdwenen. Hierdoor ontbreekt binnen de organisatie de kennis die nodig is om complexe vraagstukken rond bouwregelgeving goed te beoordelen. Dit leidt regelmatig tot knelpunten in casuïstiek en vertraagde besluitvorming.

Uit een recent onderzoek naar de samenwerking tussen ODGM en de gemeente is wederom geconstateerd dat er beleidscapaciteit op het gebied van bouwen ontbreekt. Het advies uit dit onderzoek is om deze capaciteit structureel in te vullen. Daarnaast loopt op dit moment een onderzoek naar de BRIKS-taken (waarbinnen bouw een groot onderdeel is). De verwachting is dat dit onderzoek zal onderstrepen dat bouwexpertise binnen de gemeentelijke organisatie noodzakelijk is. De voorlopige inschatting is dat aanvullende beleidscapaciteit gewenst is om de gemeente in staat te stellen adequaat en actief te sturen op bouwvraagstukken en omgevingskwaliteit.

Verbetertraject samenwerking ODGM - adviseur VTH beleid

In het kader van het verbetertraject samenwerking gemeente en Omgevingsdienst Groene Metropool (ODGM) is capaciteit voor milieu gewenst om de verbinding te leggen (procedureel) tussen beleidsprioriteiten Arnhem en inhoud/prioritering vergunningverlening en toezicht door ODGM. Daarnaast denken we ook aan kwaliteitsbewaking producten ODGM, terugkoppeling resultaten bezwaar en beroep, periodiek meewerken aan en bestuurlijk laten vaststellen van juridische kaders voor (prioritering binnen) vergunningverlening, toezicht en handhaving (denk daarbij bv aan periodieke prioritering bedrijven milieutoezicht en vaststellen Landelijke Handhavings Strategie Omgevingsdiensten) en ontwikkeling legestatieven onderdeel maken van werkproces vergunningverlening en toezicht. Naar aanleiding van het rekenkameronderzoek wordt komend jaar onderzocht of het wenselijk is om een Vergunningsverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) beleidscyclus te gaan instellen in Arnhem.

Capaciteit GIS

De Arnhemse Ruimtebalans is een belangrijke bouwsteen om inzichten te bieden in de ruimtelijke ontwikkelingen die in de komende jaren op ons af komen. Het stelt ons in staat om afwegingen vanuit integraliteit te kunnen maken op voorzieningenniveau. Wij willen dit doen met de meest actuele en betrouwbare data.

Onder andere de woningbouwopgave, energietransitie en de nieuwe Omgevingswet vragen om een veel steviger inzet op het gebied van datagestuurd werken.

De GEO/GIS-capaciteit draagt bij aan de realisatie van drie prioritaire opgaven: Spoorzone Arnhem-Oost, de woningbouwopgave en de energietransitie. Alle drie deze opgaven zijn ruimtelijk complex en vragen om snelle, goed onderbouwde keuzes in de beleids- en gebiedsontwikkeling. GEO- en GIS-inzet maakt het mogelijk om relevante ruimtelijke data snel en inzichtelijk te combineren – denk aan bestemmingen, eigendom, milieuzoneringen, bodem, kabels en leidingen, en beleid(skaarten). Dit versnelt bij de keuzes en afwegingen rondom woningbouwlocaties en locaties voor duurzame opwek of energie-infrastructuur, helpt bij het identificeren van knelpunten, geeft inzicht in de afstemming met andere (sociale) opgaven en draagt bij aan het sneller onderbouwen van de planologische besluiten. Daarnaast maakt de inzet van Geo en Gis interactieve kaartproducten mogelijk die besluitvorming ondersteunen en communicatie en monitoring richting bestuur, inwoners en initiatiefnemers verbeteren. Dit alles leidt tot snellere, transparantere en beter gefundeerde besluitvorming. We beschikken op dit moment alleen over slechts 1 GIS-analist. Er is behoefte aan aanvullende GIS-capaciteit.

Nota omgevingskwaliteit Arnhem 2040

De nota omgevingskwaliteit is een uitwerking van de Omgevingsvisie Arnhem 2040 en geeft daarmee uitvoering aan de ambities van de Omgevingswet. De nota beschrijft de kwaliteit en identiteit van de stad om opgaven in lijn met de ambities uit de Omgevingsvisie te kunnen beoordelen. Zo kan de stad aantrekkelijk en leefbaar blijven bij alle ruimtelijke projecten. Het is integraal beleid om bij alle opgaven- van bouw- en omgevingsvergunning, inrichtingsplan tot gebiedsontwikkeling- kaders mee te geven en plannen te kunnen beoordelen op integrale omgevingskwaliteit. De nota vervangt de nota welstand uit 2015.

Wonen en leefomgeving

Spoorzone Arnhem Oost

Door de raad ingestemd met het bouwen van een 'goed' stuk stad in de Spoorzone en hierbij is gezien de intensiteit van het gebied een hoger onderhoudsniveau gewenst dan dat nu in de woonwijken wordt gehanteerd. Hiervoor zullen structureel extra middelen wenselijk zijn voor onderhoud. Dit zal naar verwachting niet eerder nodig zijn dan vanaf 2029.

Wonen

Er is aanleiding om de regie op bouwen en wonen te versterken. De druk op de woningmarkt blijft toenemen en de invoering van de Omgevingswet vraagt om een andere manier van werken, waarin de gemeente nadrukkelijker optreedt als regisseur. In het ruimtelijk domein betekent dit dat we met de huidige capaciteit en expertise niet meer toekomen aan wat nodig is. Dit speelt met name binnen het beleidsveld Wonen, in de aansturing van onze bouwtaken en in de verdere inzet op datagestuurd werken. Hoewel het versterken van onze regierol een transformatieve opgave is (waarbij we onze traditionele focus op beleidsvorming verbreden naar actief sturen en coördineren) zien we dat deze rol op meerdere domeinen nog niet of slechts beperkt is ingevuld.

Om de kwaliteit, snelheid en samenwerking te borgen die nodig zijn om onze ruimtelijke en volkshuisvestelijke opgaven te realiseren, is versterking van onze regierol noodzakelijk. Gezien de omvang én de complexiteit van de uitdagingen waar we voor staan, is aanvullende capaciteit gewenst om deze rol goed, effectief en toekomstbestendig te kunnen vervullen.

Concreet komt dit neer op:

- Capaciteit RJZ en Wonen
- Wonen eerst
- Capaciteit beleid bouw- en omgevingstaken (toelichting in Ruimtelijke ontwikkeling)
- VTH beleid bouwen en wonen (toelichting in Ruimtelijke ontwikkeling)
- Capaciteit GIS (toelichting in Ruimtelijke ontwikkeling)

Capaciteit RJZ en Wonen

Als gevolg van de aanhoudende druk op de woningmarkt is het woonbeleid de afgelopen jaren sterk verbreed, geïntensiveerd en complexer geworden. Daarnaast is door nieuwe wetgeving het beschikbare volkshuisvestelijk instrumentarium flink uitgebreid. Denk aan de Wet Goed Verhuurderschap en de Wet Betaalbare Huur. Arnhem heeft ervoor gekozen om hier maximaal gebruik van te maken. Waar Wonen voorheen vooral een beleidsmatige opgave was, is er nu in toenemende mate sprake van regisserende en uitvoeringsgerichte taken. Het gaat hierbij onder andere om aan de invoering van juridisch instrumentarium zoals de verhuurverordening, opkoopbescherming en de leegstandsverordening. Ook zien we een toenemend aantal WOO-verzoeken op het gebied van Wonen. Bij de vraag naar een sterkere regierol gaat het bijvoorbeeld om de inzet van de verhuiscoach, splitsingscoach en vocht- en schimmelexpert. Tot slot vraagt de samenwerking met onze partners in de stad en regio om steeds meer afstemming.

De werkzaamheden rondom wonen hebben afgelopen jaren plaatsgevonden onder hoge druk. De bestaande formatie is te krap om recht te doen aan bovenstaande ontwikkelingen en om al ingezet beleid met voldoende kwaliteit te continueren. Nieuwe ambities op het terrein van Wonen kunnen niet worden gerealiseerd. Bij gelijkblijvend ambitieniveau vraagt dit om aanvullende uitvoeringscapaciteit.

Wonen Eerst

Bij Wonen Eerst staat de wijze centraal waarop Arnhem omgaat met woonruimte voor aandachtsgroepen. We beogen een verschuiving van langdurige opvang naar versneld zelfstandig wonen, waar nodig met ambulante ondersteuning. Zowel voor de doelgroepen Maatschappelijke Opvang, Beschermd Wonen als Jeugdhulp met verblijf. Alleen door het krachtig inzetten op zowel het beter benutten van het bestaande woningaanbod, als het vergroten van het beschikbare woningaanbod – in combinatie met de juiste ambulante ondersteuning – kan de instroom op de zware zorg voor deze doelgroepen worden beperkt en de uitstroom uit zorgvormen met verblijf worden vergroot.

Bedrijfsafvalinzameling

Het thema bedrijfsafvalinzameling raakt allerlei gemeentelijke belangen en ontwikkelingen. Bedrijfsafvalinzameling heeft, met name in sterk stedelijk gebied (bijvoorbeeld de binnenstad), flinke impact op thema's als verkeersdruk, ruimtegebruik, CO2-emissie en (circulaire) economie. Om deze impact in goede banen te leiden en keuzes te kunnen maken die meerwaarde bieden voor de stad is een integraal perspectief op bedrijfsafvalinzameling gewenst in samenhang met andere beleidsdoelen en in samenspraak met bedrijven. Daarnaast zien we dat - vanuit het oogpunt van een veilige, schone en gezonde stad – de inzameling van bedrijfsafval regelmatig bepaalde overlast en risico's (denk aan recente binnenstad brand) met zich brengt, die om gemeentelijke inzet vragen.

Rattenbeheersing en overige dieren waar mensen hinder van ondervinden

De aanpak van problematiek rond wild levende dieren waar mensen hinder van ondervinden vraagt een preventieve, gebiedsgerichte multidisciplinaire inzet, van bewoners, woningbouwcorporaties, bedrijven en gemeente. Naast de inzet op preventie is gezien de omvang van de problematiek ook bestrijding wenselijk. Het huidige budget voor rattenbeheersing blijkt in de praktijk daarvoor echter niet voldoende.

Brandveiligheid - capaciteit beleid

Parallel aan de incidentele middelen (zie ook onder de onvermijdelijke ontwikkelingen) wordt onderzocht wat structureel nodig is om de beleidstaak inzake brandveiligheid goed uit te voeren. De eerste inschatting is dat er vanaf 2028 structureel beleidscapaciteit brandveiligheid nodig zal zijn.

Brandveiligheid - uitvoering beleid

Arnhem breidt fors uit in het aantal inwoners. Mensen wonen en leven dicht op elkaar. Tegelijk hebben mensen meer apparaten en opladers dan ooit. Ook produceren mensen veel (brandbaar) afval dat buiten wordt weggezet voordat het wordt opgehaald. Al deze elementen bij elkaar vergroten de risico's op branden met grote impact en zorgen voor een steeds grotere vraag naar brandpreventie en brandveiligheid in heel Arnhem. Aan deze basisbehoefte aan concrete en fysieke veiligheid kunnen we niet voorbijgaan. Het is van groot belang om tijdig te investeren in brandveiligheid om risico's te beperken en de veiligheid van bewoners en panden te waarborgen. De stadsbrand van 6 maart 2025 heeft ons pijnlijk duidelijk gemaakt dat ook zonder de voorziene groei het noodzakelijk is om te investeren in brandveiligheid. Zowel de ODGM als de Brandweer hebben hierover hun zorgen uitgesproken. Deze signalen benadrukken dat aanvullende maatregelen niet langer kunnen worden uitgesteld.

De gemeente is bezig met het onderzoeken van de adviezen van de Brandweer en de Omgevingsdienst (ODGM) over brandveiligheid en toezicht (wonen boven winkels, structurele controles van kamerverhuurpanden en

onderzoek naar illegale bewoning). Ook start er op korte termijn een verkenning naar de wenselijkheid van lokaal brandpreventiebeleid, inclusief handhaving op verzoek van de gemeenteraad. Deze adviezen en de uitkomsten van de verkenning vragen om nadere analyse voordat richtinggevende voorstellen aan een nieuw bestuur kunnen worden voorgelegd.

Voor deze taak zijn nog geen structurele middelen gereserveerd. De huidige analyse wordt uitgevoerd door tijdelijke externe inhuur. Parallel hieraan wordt onderzocht wat structureel gewenst is om de taak goed uit te voeren. Daarnaast is een jaarlijks uitvoeringsbudget gewenst. Dit is afhankelijk van nog nader te kiezen scenario's. In ieder geval is de verwachting dat er in 2027 en 2028 controles voor kamerverhuurpanden in ieder geval doorgang moeten vinden.

Bijdrage Koningsdag

Na de feestelijkheden rond Koningsdag moet er altijd veel afval van straat gehaald worden. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de organisator van de festiviteiten en de gemeente. We zien dat organisatoren van evenementen te maken hebben met sterk toenemende kosten. Om de continuïteit hiervan te borgen heeft de gemeente een extra bijdrage toegezegd voor het opruimen van het afval. De middelen hiervoor zijn nog niet in de begroting opgenomen.

Conclusie totaalbeeld

In lijn met het landelijke beeld blijkt ook in Arnhem dat de druk op het financieel beeld deels voortkomt uit het feit dat er sinds twee jaar sprake is van een nieuwe normeringssystematiek. Daarvóór groeide het gemeentefonds mee met de omvang van de rijksuitgaven. Dit leidde ertoe dat het gemeentefonds automatisch meeprofitteerde als er extra uitgaven werden opgenomen in de rijksbegroting. Aangezien het gemeentefonds niet langer meegroeit met de omvang van de rijksuitgaven, maar met de omvang van de economie, zien we dat het financieel beeld na de in dit hoofdstuk gepresenteerde autonome ontwikkelingen al onder druk staat. Resterende sturingsmogelijkheden hierin zijn beperkt.

Structurele sluitendheid van de Begroting en de weerstandsfactor

Het in dit Informatiedossier gepresenteerde financiële beeld laat zien dat, rekening houdend met opnieuw een jaar uitstel van invoering van het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen, in de jaren 2026 tot en met 2030 sprake is van een tekort voor de algemene reserve. Dit tekort kent echter wel een flink dalend verloop van circa € 6,5 miljoen in 2027 tot € 0,5 miljoen in het laatste jaar 2030. Bij de verrekeningen met de algemene reserve is het van belang om de in de huidige begroting reeds opgenomen verrekeningen te betrekken en om daarnaast te onderscheiden welke verrekeningen met de algemene reserve een incidenteel en welke een structureel karakter hebben. Dit bepaalt namelijk het oordeel over de structurele sluitendheid van de begroting. In de volgende tabel is dit in beeld gebracht:

Structurele sluitendheid Begroting (bedragen * € 1.000)				
	2027	2028	2029	2030
Verrekeningen algemene reserve incl. reeds begroot	-3.299	-5.788	-4.601	-6.955
<i>Waarvan structureel</i>	<i>-5.054</i>	<i>-2.995</i>	<i>-3.631</i>	<i>-1.776</i>
<i>Waarvan incidenteel</i>	<i>-1.755</i>	<i>-2.792</i>	<i>-970</i>	<i>-5.178</i>

Ook hieruit volgt het beeld dat de structurele onttrekking een dalend verloop laat zien, maar nog geen sprake is van een structureel sluitende begroting. De weerstandsfactor ligt met deze inzichten in het jaar 2027 op 1,5 en kent vervolgens een dalend verloop tot 1,1 in het jaar 2030.

Creëren van ruimte

Om het financiële beeld te verruimen, willen we het maken van keuzes ondersteunen door scenario's te formuleren die ingezet kunnen worden, uiteraard voorzien van de inhoudelijke consequenties daarvan. We streven ernaar om deze bij de start van de coalitieonderhandelingen te kunnen aanbieden.

Financiële spelregels

Bij het opstellen van een financieel beeld houden we rekening met een aantal financiële spelregels, zoals opgenomen in de Financiële Verordening van de gemeente Arnhem:

Artikel 12. Financiële positie

- 1. Voor de financiële positie geldt dat:
 - a. de weerstandsfactor niet lager mag zijn dan 1,0 en 1,4 het uitgangspunt is. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1,0 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid;
 - b. gestreefd wordt naar een solvabiliteitsratio van 14 procent en deze niet lager is dan 10 procent. Bij een (verwachte) solvabiliteitsratio van lager dan 10 procent doet het college bij de begroting een voorstel aan de raad om tot verbetering van de financiële positie te komen.
- 2. Ter behoud van de financiële robuustheid van de begroting wordt jaarlijks bij de Perspectiefnota budget gereserveerd voor prijs- en volumeontwikkelingen.

Daarnaast heeft de raad bij de Begroting 2026 de volgende spelregel vastgesteld ten aanzien van de bestemmingsreserve Stadsontwikkelfonds:

- In aanvulling op het besluit in de Perspectiefnota 2026-2029, in geval van een positief gemeentelijk jaarresultaat, jaarlijks bij de jaarrekening 50% van de niet begrote maar wel gerealiseerde jaarwinst (na mutaties reserves) toe te voegen aan de bestemmingsreserve Stadsontwikkelfonds (met een maximum

van 6 miljoen euro per jaar). Dit alleen te doen indien de weerstandsfactor gedurende de looptijd van de meerjarenbegroting niet onder de 1,0 ligt en door deze winstneming niet daalt ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting.

Bestemmingsreserves

Een bestemmingsreserve is een deel van het eigen vermogen dat door de gemeenteraad wordt gereserveerd voor een *specifiek doel*. Daardoor telt dit deel van het eigen vermogen ook niet mee in de beschikbare weerstandscapaciteit voor het opvangen van algemene risico's en bij het bepalen van de weerstandsfactor.

Het geld mag alleen worden besteed aan dat vooraf bepaalde doel, zoals onderhoud van gebouwen, grote investeringen of projecten in de openbare ruimte. De reserve is dus niet vrij inzetbaar, maar zorgt ervoor dat middelen beschikbaar blijven voor toekomstige verplichtingen of beleidsvoornemens. Van elke bestemmingsreserve is het doel vastgesteld door de raad. In zowel de jaarrekening als de begroting is zowel een financieel overzicht opgenomen van alle bestemmingsreserves en zijn ook de doelen terug te vinden. Zie de [Begroting 2026](#).

Soorten bestemmingsreserves

Het is aan de raad om de instelling, looptijd en voorwaarden rondom de besteding van een bestemmingsreserve te bepalen. Bij de gemeente Arnhem onderscheiden we bestemmingsreserves met onderstaande functies:

- **Dekkingsfunctie:** Voor het dekken van uitgaven met een specifiek doel of het dekken van kapitaallasten. Het saldo van een bestemmingsreserve met een dekkingsfunctie tendeert naar nul; de omvang van de reserve neemt gedurende de looptijd steeds verder af.
- **Egalisatiefunctie:** Voor het gelijkmatig verdelen van baten en lasten over de jaren heen. Overschotten en tekorten van bij het instellen van de reserve specifiek benoemde activiteiten worden ten gunste of ten laste van de reserve gebracht, zodat ongewenste schommelingen in het resultaat en in tarieven richting derden kunnen worden voorkomen. Voor een bestemmingsreserve met een egalisatiefunctie geldt dat er bij het instellen ervan een maximale omvang wordt bepaald.

Het totale bedrag van de bestemmingsreserves is in de afgelopen jaren toegenomen van € 215 miljoen eind 2023, naar € 244 miljoen eind 2024 tot € 262 miljoen eind 2025.

Ruimte in bestemmingsreserves

Er zit weinig ruimte in bestemmingsreserves, omdat ze al zijn "ingepland" om toekomstige lasten op te vangen. In het kort:

- Ze dekken structurele of meerjarige kosten. Denk aan kapitaallasten van investeringen of onderhoudsprogramma's. De reserve is dus onderdeel van de begrotingsbasis en niet vrij beschikbaar.
- Aantasting leidt direct tot gaten in de begroting. Als er geld uit een reserve gehaald voor iets anders, is het niet meer mogelijk de oorspronkelijk gedekte lasten te betalen. Dat betekent: óf bezuinigen, óf elders middelen zoeken.
- Het doel is vastgelegd door de raad. Hierdoor is de ruimte om af te wijken beperkt: de reserve is juridisch/beleidsmatig "vastgezet".
- Ze zijn vaak precies op het benodigde niveau berekend. Ze worden niet ruimer gevuld dan nodig, om vermogen niet 'onnodig vast te zetten'.

Om te beoordelen of er ruimte gevonden kan worden binnen de bestemmingsreserves, is daarvoor een aantal mogelijkheden:

- Reserves herwaarderen op actualiteit: soms is het doel van een bestemmingsreserve achterhaald, afgerond of blijkt er minder geld nodig dan ooit was begroot. Door de reserve te herijken kan de oorspronkelijke onderbouwing opnieuw beoordeeld worden en kunnen restantbedragen vrijvallen naar de algemene reserve.
- Doelen verbreden: als het doel van de reserve te smal is geformuleerd, is besteding beperkt. De raad kan het doel beleidsmatig verruimen, zodat er meer mogelijkheden ontstaan om de middelen in te zetten. Dit geeft geen nieuw geld, maar wél meer flexibiliteit.
- Bij reserves met een dekkingsfunctie is te onderzoeken of de toekomstige lasten lager uitvallen (bijvoorbeeld rente of afschrijvingsmaatregelen) en of andere financieringsbronnen beschikbaar zijn. Als de dekking anders kan worden geregeld, komt (een deel van) de reserve vrij.
- Niet-benutte jaarlijkse toevoegingen stoppen: als er jaarlijks middelen aan een reserve worden toegevoegd, is te onderzoeken of die structurele toevoeging nog nodig is, of dat geld juist elders ingezet kan worden.

Desgevraagd kan de ambtelijke organisatie een nadere toelichting geven op de bovenstaande mogelijkheden specifiek voor de Arnhemse bestemmingsreserves.

Veiligheid: Bestemmingsreserve voor Zorg- en Veiligheidshuis

Het Zorg en Veiligheidshuis (ZVH) werkt regionaal voor meerdere gemeentes. Haar inkomsten haalt zij ook op door bijdrages van deze deelnemende gemeentes te innen of facturatie van bepaalde werkzaamheden aan derden. Een volgende stap in de financiële volwassenheid is een eigen sluitende begroting en regionale afspraken hoe om te gaan met overschotten en tekorten in enig jaar. Deze afspraken zullen in een convenant worden vastgelegd. Het instellen van een bestemmingsreserve hoort hierbij. Zo zal het ZVH echt in staat om financieel zelfstandig te zijn. Voorgesteld wordt om deze nieuwe bestemmingsreserve in te stellen.

Actualisatie areaalsystematiek

Om beter te anticiperen op de inwonersgroei willen we onze begrotingssystematiek aanscherpen. Sinds een aantal jaar verhogen we jaarlijks onze budgetten voor de effecten van de groei van de stad, het zogenaamde areaal. De ervaring leert namelijk dat meer inwoners zorgt voor een toename van gebruik van gemeentelijke voorzieningen en bij subsidiepartners. Via een objectief model wordt jaarlijks de benodigde compensatie voor volumeontwikkeling berekend. Ook wordt rekening gehouden met eventuele specifieke afspraken over areaalcompensatie zoals bij kostendekkende tarieven of regelingen vanuit de rijksoverheid.

In het model is bepaald welke budgetten gevoelig zijn voor areaalontwikkeling. Of een budget gevoelig is voor volumeontwikkeling wordt bepaald door het bestedingsdoel en de aard van het soort kosten. Voorbeelden van bestedingsdoelen die wel gevoelig zijn, zijn budgetten voor WMO voorzieningen en voor onderhoud van de bebouwde openbare ruimte. Naast het bestedingsdoel is dus ook het soort kosten van belang. Zo zijn kapitaallasten bijvoorbeeld niet gevoelig voor de groei van de stad omdat ze na het activeren van een investering vast staan, maar overige goederen en diensten wel. Ook de loonkosten lopen niet mee in de berekening van de areale indexatie.

In de afgelopen periode is het model geëvalueerd, waarbij ook meer fundamenteel is geanalyseerd of de huidige kostendrijvers die we gebruiken om de groei van de stad te duiden (groei inwoners en groei woningen) nog steeds de meest logische zijn. Ook is gekeken naar welke systematiek andere (grote) steden hanteren. Er blijkt daarbij niet één overtuigend beste systematiek te zijn: gemeenten verschillen tussen enerzijds alleen areale compensatie toe te kennen als er knelpunten dreigen te ontstaan tot een vrij gedetailleerde berekening op een laag niveau in de administratie voor het toekennen van compensatie op basis van areaalgevoeligheid van bepaalde budgetten. Arnhem hanteert deze laatste vorm. De evaluatie bevestigt het beeld dat een toename van inwoners inderdaad zorgt voor een kostengroei en dat het wenselijk is om hier rekening mee te blijven houden in deze vorm. Tegelijkertijd verschilt het kostenverloop per activiteit of voorziening en zien we dat de berekende compensatie doorgaans zonder verdere afweging wordt ingezet. Tot slot zien we dat de systematiek onvoldoende aansluit bij de kostenontwikkeling voor het beheer in de openbare ruimte. Voorgesteld wordt daarom deze systematiek te blijven volgen, maar het model op de volgende punten te actualiseren en aan te passen:

1. Areaalgevoeligheid van de budgetten: of een budget gevoelig is voor volumeontwikkeling wordt bepaald door het bestedingsdoel en de aard van de soort kosten. Voor de komende Begroting 2027 wordt het model grondig doorgelopen om eventuele onjuistheden die de afgelopen jaren in het model geslopen zijn te corrigeren.
2. Voor openbare ruimte is meer maatwerk nodig. De gemeente beheert een groot aantal fysieke onderdelen, zoals wegen, groen, verlichting en straatmeubilair. De omvang en samenstelling van deze onderdelen (het areaal) vormen de basis voor de begroting. De huidige systematiek voor het berekenen van areaal voor onderhouds- en vervangingskosten in de openbare ruimte (de compensatie voor volumeontwikkelingen) sluit niet meer aan bij de veranderende situatie in Arnhem. Op dit moment wordt jaarlijks indicatief berekend, op basis van groei aantal inwoners/woningen, hoeveel aanvullende middelen er nodig zijn voor onderhoud, beheer en vervanging. Hierbij wordt onvoldoende rekening gehouden met een stad die sterk groeit, met nieuwe wijken die door hoogbouw andere kenmerken hebben en hogere kwaliteitseisen stellen aan de openbare ruimte. Daarnaast wordt er ook in de bestaande wijken grijze gebieden omgezet naar groen, wat andere onderhoudsbehoeften met zich meebrengt (zie ook motie 25M142).

Door deze ontwikkelingen dreigen op termijn tekorten op de budgetten voor onderhoud en vervanging. Dit brengt het risico met zich mee dat de kwaliteit van de openbare ruimte niet op peil blijft. Daarom stellen we voor om de systematiek voor areaal in de begroting aan te passen waarbij er niet alleen rekening gehouden wordt met toename aantal inwoners/woningen, maar ook de ontwikkelingen bij specifieke assets meewegen. Hierdoor kan in toekomstige begrotingen beter rekening gehouden met de noodzakelijke kosten voor onderhoud en vervanging in de openbare ruimte en, indien aan de orde, met de benodigde capaciteit voor beheer en uitvoering. Daarnaast kunnen we bij de ontwikkeling van nieuwe wijken beter inzichtelijk maken wat de gevolgen zijn voor zowel de toekomstige onderhoudskosten als de uitvoerings- en beheercapaciteit. Daarnaast kunnen we ook beter bij de ontwikkeling van nieuwe wijken aangeven wat de gevolgen voor de toekomstige onderhoudskosten zullen zijn. We adviseren om in het coalitieakkoord het voornemen op te nemen om de huidige systematiek aan te passen, zodat onderhoud en vervanging van de openbare ruimte toekomstbestendig worden geborgd.

Het is op dit moment nog niet duidelijk welk financieel effect met deze nieuwe systematiek gemoeid is. Daarvoor zal deze systematiek eerst uitgewerkt moeten worden. Op basis van de huidige rekensystematiek kan er op korte termijn echter wel een knelpunt voor het beheer en onderhoud van de buitenruimte Rijnpark/Schaapsdrift ontstaan. Er is door de raad ingestemd met het bouwen van een 'goed' stuk stad in de Spoorzone en hierbij is gezien de

intensiteit van het gebied een hoger onderhoudsniveau nodig dan dat nu in de woonwijken wordt gehanteerd. Hiervoor zullen naar verwachting aanvullende middelen nodig zijn voor beheer en onderhoud bij cluster Openbare ruimte en mogelijk ook extra inzet of uitbreiding van de beschikbare beheercapaciteit, passend bij het hogere onderhoudsniveau van het gebied.

Op basis van bovenstaande (verbeter)punten, exclusief het maatwerk voor openbare ruimte, is in het financieel beeld in dit Informatiedossier de raming voor areaal opgenomen. Naar verwachting is het jaar 2026 grotendeels nodig om de aanpassingen in de systematiek voor openbare ruimte uit te werken, zodat de uitkomsten in de Begroting 2028 meegenomen kunnen worden. De dekking voor het verhogen van de verschillende budgetten die gevoelig zijn voor de areale ontwikkelingen komt vanuit het accres van het gemeentefonds of daar waar specifieke afspraken zijn, uit aanpassingen van de specifieke uitkeringen van het Rijk, de jaarlijkse indexatie van onze gemeentelijke tarieven voor belastingen en leges en de groei van het aantal belastingbetalers.

4. Belastingen, leges en heffingen

Overzicht lokale heffingen Arnhem

In de Gemeentewet staat beschreven welke 'belastingen' de gemeente mag invoeren/heffen. Er bestaan juridisch en financieel gezien verschillende soorten 'belastingen':

A. Algemene belastingen

In Arnhem zijn dat de onroerende-zaakbelasting (OZB), de roerende-zaakbelasting (RZB, voor woonboten en andere woon- en bedrijfsruimten die duurzaam aan een plaats zijn gebonden), de parkeerbelasting en de toeristenbelasting. De opbrengsten vallen in de algemene middelen en mogen voor elk doeleinde worden gebruikt. De tarieven voor belastingen mogen door de raad in beginsel op elke hoogte worden vastgesteld. Van belang is wel dat er, zeker bij substantiële verhogingen, een expliciete belangenafweging plaatsvindt. Als de rechter oordeelt dat deze belangenafweging onvoldoende heeft plaatsgevonden dan kan de rechter de verordening buiten toepassing laten, met een financieel nadeel tot gevolg.

B. Retributies

Retributies worden geheven als de gemeente een dienst verleent aan een individu of een van haar bezittingen ter beschikking stelt. De retributies bestaan uit:

- de bestemmingsheffingen: in Arnhem de afvalstoffenheffing en de rioolheffing;
- de heffing bedrijveninvesteringszones (BIZ); een BIZ wordt ingesteld op verzoek van ondernemers of eigenaren van bedrijfspanden. In Arnhem hebben we de BIZ Korenkwartier en de BIZ Vastgoedeigenaren binnenstad;
- de leges; en
- rechten: in Arnhem de scheepvaartrechten en de reinigingsrechten (= afvalstoffenheffing voor bedrijven. Er is geen verplichte deelname, men mag ook via een particulier bedrijf afval laten afvoeren).

Bij de retributies geldt het kostendekkendheidsprincipe: er mag geen winst gemaakt worden, dus de geraamde baten mogen niet uitkomen boven de geraamde lasten, oftewel de kostendekkendheid mag maximaal 100 procent zijn. Daarbij worden beperkingen gesteld aan welke lasten toegerekend mogen worden aan de retributie. Indien (achteraf) blijkt dat er onterecht lasten zijn toegerekend en dit heeft tot gevolg dat de kostendekkendheid uitkomt boven de 100 procent, kan dit tot gevolg hebben dat (een deel van) de verordening onverbindend wordt verklaard. De tarieven zullen dus afgestemd moeten zijn op de kosten die de gemeente maakt en die ook mogen worden toegerekend aan deze retributies (niet alle kosten mogen toegerekend worden). Om het risico op onverbindend verklaren van de verordening te verkleinen, is het advies om wat ruimte te houden door (net) onder de 100 procent kostendekkendheid te blijven.

Het heffen van retributies om andere gemeentetaken te financieren is niet toegestaan. Wel mag de gemeente ervoor kiezen om onder de 100 procent kostendekkendheid te gaan zitten en het restant van de kosten uit de algemene middelen te bekostigen.

Bij de legesverordening geldt de kostendekkendheid voor de totale verordening, dus onder de streep mogen de baten maximaal gelijk zijn aan de kosten. Voor een individueel product mag de kostendekkendheid hoger zijn dan 100 procent, mits dit bij een ander product gecompenseerd wordt met een lagere kostendekkendheid. Deze zogenoemde kruissubsidiëring is niet mogelijk bij leges die vallen onder de Europese dienstenrichtlijn.

Voor reinigingsrechten geldt dat de gemeente met deze dienstverlening deelneemt aan het economische verkeer. De tarieven moeten daarom, naast (maximaal) kostendekkend ook marktconform zijn. Dit beperkt de mogelijkheden om de tarieven minder dan kostendekkend te laten zijn.

In tabel 1 zijn de lokale heffingen opgenomen, verdeeld naar de (juridische) aard, met daarbij de geraamde omvang van de opbrengsten 2026 en (indien van toepassing) het geraamde percentage kostendekkendheid.

Tabel 1: Overzicht lokale heffingen Arnhem

Heffing	Opbrengsten Begroting 2026	Kostendekkendheid
Bedragen x € 1.000		
Algemene belastingen		
OZB	67.179	n.v.t.
Parkeerbelasting	14.907	n.v.t.
Toeristenbelasting	2.084	n.v.t.
Retributies		
Afvalstoffenheffing	29.128	95%
Rioolheffing	18.779	99%
Bedrijveninvesteringszones (BIZ)	241	n.v.t.
Leges		
- Algemene dienstverlening	3.718	57%
- Omgevingswet	3.879	63%
- APV en Europese dienstenrichtlijn	2.095	66%
Scheepvaartrechten	536	64%
Reinigingsrechten	54	100%

Beleidsuitgangspunten en ontwikkelingen

De afgelopen coalitieperiode(s) zijn afspraken gemaakt over de beleidsuitgangspunten die Arnhem hanteert bij de lokale heffingen. Hierna worden deze afspraken per heffing toegelicht. Ook zijn de relevante ontwikkelingen per heffing opgenomen.

OZB

Indexatie

De bestaande afspraak is dat de OZB-opbrengsten, exclusief areaalontwikkeling, jaarlijks met 5 procent worden verhoogd ter dekking van de stijging van lonen en prijzen en andere bestedingsdoelen. Dit betekent dat de gemiddelde (verwachte) lastenstijging OZB ook 5 procent per jaar is¹¹. Ter vergelijking is in tabel 2 de landelijk gemiddelde stijging van de tarieven OZB-woningen over de afgelopen jaren opgenomen¹². De gegevens zijn afkomstig uit de Atlas van de Lokale Lasten van het COELO. Het betreft cijfers tot en met 2025; de Atlas 2026 is op moment van het opstellen van dit informatiedossier nog niet gepubliceerd.

Tabel 2: landelijk gemiddelde stijging tarieven OZB-woningen 2023-2025

	2023	2024	2025
Gemiddelde stijging tarieven OZB-woning landelijk	6,0%	5,9%	6,9%

Financieel beeld en lastenontwikkeling OZB bij jaarlijkse indexatie 5%

In het financieel beeld bij dit informatiedossier is rekening gehouden met een jaarlijkse indexatie van de opbrengsten OZB met 5 procent, vooralsnog in lijn met het huidige beleid. Zie voor een verdere toelichting het programma Bestuur, Dienstverlening en Financiën.

Tabel 3: Financieel beeld bij indexatie OZB met 5%

Bedragen x € 1.000	2027	2028	2029	2030
Inflatiecorrectie	1.996	1.996	1.996	1.996
Aanvullende indexatie				1.450
Totaal	1.996	1.996	1.996	3.446

Voor de lasten OZB ontstaat dan meerjarig het volgende beeld.

¹¹ De daadwerkelijke waardeontwikkeling kan afwijken van de waardeontwikkeling waar voor de tariefberekening van uit is gegaan. Met als gevolg dat ook de opbrengst- en lastenstijging af kan wijken van de 5 procent.

¹² Het betreft de tariefstijging na correctie voor waardeontwikkeling. Ook in Arnhem corrigeren we de tariefstijging voor waardeontwikkeling. Bij een hogere waardeontwikkeling is een lagere tariefstijging nodig om de opbrengsten met 5 procent te laten stijgen.

Tabel 4: Lastenontwikkeling OZB bij indexatie met 5%

Bedragen x € 1	2026	2027	2028	2029	2030
Huishouden koopwoning WOZ-waarde € 450.000 (2026)	470	493	518	544	571
Huishouden huurwoning	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Eigenaar niet-woning WOZ-waarde € 600.000 (2026)	4.529	4.756	4.994	5.243	5.506
Huurder niet-woning WOZ-waarde € 600.000 (2026)	1.132	1.189	1.248	1.311	1.376

Financieel beeld en lastenontwikkeling bij jaarlijkse indexatie 3% of 7%

Er kan gekozen worden voor een jaarlijkse indexatie met een ander percentage. Als voorbeelden zijn in onderstaande tabellen de reeksen voor het financieel beeld en de lasten OZB opgenomen als gekozen zou worden voor een jaarlijkse indexatie met 3 procent of met 7 procent. Het deel bedoeld voor inflatiecorrectie 2027 blijft gelijk. De aanvullende indexatie wordt gecorrigeerd/ negatief of neemt toe ten opzichte van het voorlopig financieel beeld op basis van een indexatie van 5 procent.

Tabel 5: Financieel beeld bij indexatie OZB met 3%

Bedragen x € 1.000	2027	2028	2029	2030
Inflatiecorrectie	1.996	1.996	1.996	1.996
Aanvullende indexatie	-1.379	-2.757	-4.136	-4.064
Totaal	618	-761	-2.139	-2.068

Tabel 6: Lastenontwikkeling OZB bij indexatie met 3%

Bedragen x € 1	2026	2027	2028	2029	2030
Huishouden koopwoning WOZ-waarde € 450.000 (2026)	470	484	498	513	529
Huishouden huurwoning	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Eigenaar niet-woning WOZ-waarde € 600.000 (2026)	4.529	4.665	4.805	4.949	5.098
Huurder niet-woning WOZ-waarde € 600.000 (2026)	1.132	1.166	1.201	1.237	1.274

Tabel 7: Financieel beeld bij indexatie OZB met 7%

Bedragen x € 1.000	2027	2028	2029	2030
Inflatiecorrectie	1.996	1.996	1.996	1.996
Aanvullende indexatie	1.379	2.757	4.136	6.964
Totaal	3.375	4.754	6.132	8.961

Tabel 8: Lastenontwikkeling OZB bij indexatie met 7%

Bedragen x € 1	2026	2027	2028	2029	2030
Huishouden koopwoning WOZ-waarde € 450.000 (2026)	470	503	538	576	616
Huishouden huurwoning	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Eigenaar niet-woning WOZ-waarde € 600.000 (2026)	4.529	4.846	5.186	5.549	5.937
Huurder niet-woning WOZ-waarde € 600.000 (2026)	1.132	1.211	1.296	1.387	1.484

Indexatie o.b.v. geraamd cpi

Wanneer er wordt gekozen voor een jaarlijks vast stijgingspercentage voor de opbrengsten, dan bestaat het risico dat bij een hoge inflatie de stijging van de opbrengsten OZB onvoldoende is om de stijging van de prijzen te dekken en/of dat er geen ruimte meer is om de extra opbrengsten OZB in te zetten voor andere bestedingsdoelen. Om dit risico te verkleinen kan ervoor worden gekozen om de jaarlijkse stijging van de OZB-opbrengsten af te laten hangen van het door het CPB geraamde cpi voor het betreffende begrotingsjaar, eventueel aangevuld met een vast percentage/ bedrag ter dekking voor andere bestedingsdoelinden.

Incorporatie afvalstoffenheffing en rioolheffing

Het is juridisch mogelijk om (een deel van) de afvalstoffenheffing en/of rioolheffing over te hevelen naar de OZB. In dat geval is er sprake van een stelselwijziging, die op grond van de jurisprudentie goed onderbouwd moet worden. In die onderbouwing moet duidelijk worden hoe de belangen worden afgewogen van de belanghebbenden voor wie de wijziging een lastenverzwaring inhoudt.

En als (een groot deel van) de afvalstoffen- en/of rioolheffing in één keer in de OZB wordt opgenomen, moet ook worden beargumenteerd waarom dit nodig is en waarom kleinere stappen over meerdere jaren verspreid (ingroeimodel) geen optie is.

Als de rechter oordeelt dat deze belangenafweging onvoldoende heeft plaatsgevonden, kan de rechter de verordening buiten toepassing laten, met een financieel nadeel tot gevolg.

Tarief niet-woningen verhouding eigenaar/gebruiker

Het OZB-tarief voor niet-woningen is zodanig verdeeld dat van de opbrengsten 80 procent voor rekening komt van de eigenaren en 20 procent voor rekening van de gebruikers. Bij woningen geldt dat er (wettelijk) alleen OZB voor eigenaren is.

Een gemeente is vrij in welke verhouding eigenaar/gebruiker zij hanteert in de tarieven voor niet-woningen. Wel geldt ook hierbij dat bij een wijziging van deze verhouding expliciet een belangenafweging plaats moet vinden en dat bij een grotere wijziging beargumenteerd moet worden waarom een ingroeimodel geen optie is. Zie voor een verdere toelichting het onderdeel hiervoor 'Incorporatie afvalstoffenheffing en rioolheffing'.

In tabel 9 is voor twee mogelijke scenario's voor wijzigen van de verhouding eigenaar/gebruiker het effect op de lasten 2026 weergegeven.

Tabel 9: Effect lasten wijzigen verhouding eigenaar/ gebruiker tarief OZB niet-woningen

Verhouding tarief eigenaar/gebruiker		80%/ 20% (huidig)	75%/ 25%	85%/ 15%
Eigenaar	WOZ-waarde € 400.000	€ 3.020	€ 2.831	€ 3.208
	WOZ-waarde € 800.000	€ 6.039	€ 5.662	€ 6.416
Gebruiker	WOZ-waarde € 400.000	€ 755	€ 944	€ 566
	WOZ-waarde € 800.000	€ 1.510	€ 1.887	€ 1.132

Vergelijking andere gemeenten

In tabel 10, 11 en 12 zijn ter vergelijking de Arnhemse en landelijke OZB-tarieven en woonlasten (inclusief afvalstoffen- en rioolheffing) opgenomen. De gegevens zijn afkomstig uit de Atlas van de Lokale Lasten van het COELO. Het betreft cijfers over 2025; het tarievenoverzicht 2026 is op moment van het opstellen van dit informatiedossier nog niet gepubliceerd.

<i>Tabel 10: Vergelijking OZB-tarieven 2025 Arnhem en landelijk</i>	Arnhem	Laagste landelijk	Gemiddelde landelijk	Hoogste landelijk
OZB-woning eigenaar	0,1115%	0,0323%	0,0924%	0,1947%
OZB niet-woning eigenaar	0,7279%	0,0733%	0,3365%	1,0178%
OZB niet-woning gebruiker	0,1820%	0,0000%	0,2388%	0,6185%

Tabel 11: Vergelijking OZB-tarieven 2025 Arnhem en vergelijkbare gemeenten

	Arnhem	Amersfoort	Apeldoorn	Enschede	Nijmegen
OZB-woning eigenaar	0,1115%	0,1033%	0,1027%	0,1168%	0,1801%
OZB niet-woning eigenaar	0,7279%	0,3983%	0,4935%	0,5153%	1,0178%
OZB niet-woning gebruiker	0,1820%	0,3253%	0,3888%	0,4118%	n.v.t.

Tabel 12: Woonlasten Arnhem en landelijk 2025

	Huishouden met een koopwoning	Huishouden met een huurwoning
Gemiddelde woonlasten Nederlandse gemeenten 2025	€ 1.053	€ 480
Gemiddelde woonlasten Arnhem 2025 (rangorde ¹³)	€ 1.100 (240)	€ 426 (121)

¹³ Nummer 1 heeft de laagste woonlasten en nummer 346 de hoogste.

WOZ-bezwaren

In 2023 was er sprake van een piek in het aantal WOZ-bezwaren. In 2024 nam het aantal weer af en in 2025 lag het aantal ontvangen bezwaren nog wat lager dan in de periode voor 2023. De minder sterke waardeinstijging is daarvoor waarschijnlijk een belangrijke oorzaak. Daarnaast hebben de per 1 januari 2024 ingevoerde maatregelen om de rol van de no-cure-no-pay bureaus in te perken mogelijk hun effect.

In de begrote opbrengsten OZB is rekening gehouden met € 1,25 miljoen aan lasten voor verminderingen naar aanleiding van bezwaar tegen de WOZ-waarde. In de jaren 2022-2025 is gemiddeld een bedrag van bijna € 0,9 miljoen aan verminderingen gerealiseerd, met een dalend verloop van € 1,3 miljoen in 2022 tot € 0,5 miljoen in 2025.

In tabel 13 is de ontwikkeling in het aantal ontvangen WOZ-bezwaren weergegeven per belastingjaar. Het aantal bezwaren is niet altijd maatgevend voor het bedrag aan verminderingen. Van invloed is bijvoorbeeld ook de verdeling tussen bezwaren voor woningen en voor niet-woningen, het percentage bezwaren dat gegrond wordt verklaard en het bedrag aan WOZ-waarde dat verminderd wordt. Daarnaast geldt dat bezwaren niet altijd worden afgehandeld in het betreffende belastingjaar, waardoor een financieel effect landt in een later jaar. In 2022 en 2023 zijn bijvoorbeeld veel bezwaren uit eerdere jaren afgehandeld.

Tabel 13: Aantal ontvangen WOZ-bezwaren per belastingjaar

	2022	2023	2024	2025
Aantal ontvangen WOZ-bezwaren	3.607	9.276	4.966	3.232

De komende jaren zal duidelijk worden op welk niveau het aantal WOZ-bezwaren en de lasten voor verminderingen zich structureel zullen ontwikkelen.

Stichting Ondernemersfonds Arnhem

In 2010 is de Stichting Ondernemersfonds Arnhem (SOFA) opgericht. Deze stichting beheert het Ondernemersfonds Arnhem, waaruit projecten worden gefinancierd die als doel hebben de economie en het bedrijfsleven in Arnhem te versterken.

Bij de start van SOFA zijn de te behalen opbrengsten voor OZB niet-woningen verhoogd, ter dekking van de gemeentelijke bijdrage aan SOFA. In de jaren daarna bewoog de aanvullend te behalen opbrengst OZB niet-woningen mee met de hoogte van de bijdrage aan SOFA. In 2015 vond een evaluatie van het fonds plaats. De raad besloot om het budget voor SOFA tot en met 2018 vast te zetten op het niveau van € 890.000, op dat moment een 'opslag' van 3,2% op de opbrengsten OZB niet-woningen. De term opslag wekt misschien de indruk dat de bijdrage aan SOFA altijd een vast percentage van de opbrengsten OZB niet-woningen is en dat deze ook als zodanig terug te vinden is op de OZB-aanslag van de eigenaren en huurders van niet-woningen in Arnhem. Dat is niet het geval. Uit de totale opbrengsten OZB worden verschillende doelen en ambities gedekt, waarvan de bijdrage aan SOFA er een is. Na 2018 is de bijdrage aan SOFA niet verhoogd. Voor de OZB-opbrengsten geldt dat deze in de periode 2019-2022 ook niet zijn verhoogd, met uitzondering van 1,25% in 2020 (amendement 19A66). Sinds 2023 stijgen de OZB-opbrengsten jaarlijks met 5%, ter dekking van de stijging van lonen en prijzen en andere bestedingsdoelen. De bijdrage van SOFA is niet mee gestegen.

De komende periode wordt samen met SOFA geïnvesteerd in de doorontwikkeling van het Ondernemersfonds. Hierbij wordt gekeken naar ambities, opzet en financiering.

Parkeerbelasting

We kennen in Arnhem twee verschillende tarieven voor parkeren op straat: een hoog tarief voor parkeren in het centrumgebied (€ 4,60 per uur) en een laag tarief voor parkeren buiten het centrum (€ 3,10 per uur). Daarnaast geldt in de gemeentelijke parkeergarages een tarief van € 0,70 per 10 minuten (€ 4,20 per uur) voor parkeren tussen 06:00 uur en 18:00 uur en een tarief van € 1,70 per uur tussen 18:00 uur en 06:00 uur. De tarieven voor de parkeergarages zijn privaatrechtelijk en vallen niet onder de parkeerbelasting. De parkeeropbrengsten uit garageparkeren waren in 2025 € 9,8 miljoen (ongeveer 42 procent van de totale parkeeropbrengsten).

Duurzaam mobiliteitsplan en Parkeerbeleid 2025

Met het beleid dat is ingezet vanuit het [Duurzaam mobiliteitsplan](#) wordt aangestuurd op een bereikbare binnenstad met andere modaliteiten dan de auto. De insteek is dat de gewenste daling van het (individuele) autogebruik wordt gebalanceerd met de toename van het aantal woningen en inwoners die ook de binnenstad bezoeken. Minder bezoekers die met de auto naar de stad gaan betekent minder parkeerinkomsten.

In het recent door de raad vastgestelde Parkeerbeleid 2025, wordt voorgesteld om het gereguleerd parkeren areaal uit te breiden. Dit om de overlast te verminderen in omliggende wijken door bezoekers aan de binnenstad, die gratis parkeren in deze woonwijken. De verwachting is dat de parkeeropbrengsten in de toekomst hierdoor zullen toenemen. Zie hiervoor ook de financiële paragraaf van het Parkeerbeleid 2025. De komende jaren zal gemonitord worden of deze insteek en de bijbehorende tarieven tot de gewenste resultaten leidt.

Vergelijking andere gemeenten

Voor de concurrentiepositie van de Binnenstad van Arnhem is het van belang niet te veel uit de pas te lopen bij andere gemeenten. Arnhem heeft in het centrum relatief hoge tarieven voor straatparkeren. Deze zijn bewust hoger dan in de tarieven in de garages om bezoekers te verleiden in garages te parkeren en de openbare ruimte beter te kunnen benutten. In tabel 14 zijn de tarieven voor straatparkeren in het centrum in 2026 voor een aantal gemeenten weergegeven en het tarief bij benadering in de garages. In de garages is het maximumtarief beschreven. Daar waar de tarieven sterk uiteenlopen tussen verschillende aanbieders is een bandbreedte weergegeven.

Tabel 14: Tarieven straat- en garageparkeren Arnhem en andere gemeenten – zone centrum 2026

Gemeente	Zone	Tarief Straat (€/ uur)	Tarief Garages (€/ uur)
Utrecht	Centrum (A1)	8,01	4,75 - 7,60
Groningen	Binnenstad	5,00	4,40 - 6,00
Arnhem	Centrum	4,60	4,20
Eindhoven	Centrum	4,20	4,20
's Hertogenbosch	Centrum	4,20	4,00
Zwolle	Centrum	4,00	3,00
Nijmegen	Centrum	4,00	3,90
Enschede	Centrum	3,85	3,30
Apeldoorn	Centrum	3,73	3,75
Amersfoort*	Centrum (Zone 2)	3,00	3,00
Ede	Centrum	2,40	2,60

* In Amersfoort mag in de centrumzone (rood) slechts 1 uur geparkeerd worden voor 3 euro. Bij langer parkeren betaalt men (direct) een dagkaart van 60 euro.

De tarieven voor de gebieden rondom de binnenstad en het centrum, ook wel schil genoemd, zijn weergegeven in tabel 15. In deze tabel ligt het tarief van Arnhem dicht bij vergelijkbare gemeenten. De omvang van de gebieden en de mogelijkheden en de wijze waarop men mag parkeren verschilt nogal sterk per gemeente.

Tabel 15: Tarieven straat- en garageparkeren Arnhem en andere gemeenten – zone schil 2026

Gemeente	Zone	Tarief Straat (€/ uur)	Tarief Garages (€/ uur)
Utrecht	Schil (A2)	6,94	3,00 - 4,50
Groningen	Schil	4,50	2,60 - 4,00
's Hertogenbosch	Overig	3,61	3,20
Enschede	Overig	3,45	3,40
Apeldoorn	Overig	3,21	2,15
Arnhem	Overig	3,10	n.v.t.
Amersfoort	Overig (Zone 3)	3,00	3,00
Nijmegen	Overig	2,80	n.v.t.
Eindhoven	Overig	2,20	3,00
Zwolle	Overig	2,00	1,50
Ede	Overig	n.v.t.	n.v.t.

Indexatie tarieven 2027

In het financieel beeld bij dit informatiedossier is rekening gehouden met een indexatie van 2,3 procent (geraamd CPI 2027) van de parkeertarieven voor 2027.

Toeristenbelasting

Deze belasting wordt in sommige gemeenten ook wel verblijfsbelasting genoemd, hoewel dat eigenlijk een overkoepelende term is voor toeristenbelasting en forensenbelasting. Er wordt nog wel eens ten onrechte gedacht dat het belasten van het aanbieden van verblijf aan arbeidsmigranten (die niet staan ingeschreven in de Basisregistratie personen (Brp)) alleen op basis van een verordening verblijfsbelasting mogelijk is. Toeristenbelasting valt echter onder verblijfsbelasting en kent de mogelijkheid om het aanbieden van verblijf aan arbeidsmigranten te belasten. Tot nu toe is dit echter niet gedaan in Arnhem. De vraag is in hoeverre het haalbaar is om arbeidsmigranten aan te kunnen slaan, daarvoor is onderzoek nodig. Er moet bekend zijn in welke panden zij verblijven en dat hebben we nu niet (voldoende) in beeld. De vraag is ook of dit goed in beeld te krijgen is. De toeristenbelasting zal worden doorbelast aan de arbeidsmigranten, die daardoor zo'n € 25 per week (tarief 2026) zal moeten betalen aan de verhuurder.

We kennen in Arnhem, net als in veel andere gemeenten, twee verschillende tarieven voor de toeristenbelasting: een laag tarief voor overnachten op een camping, in een slaapzaal of op een aanlegplaats in de jachthaven en een hoog tarief voor overnachten in andere accommodaties, met name hotels en B&B's.

Vergelijking andere gemeenten

In tabel 16 zijn de Arnhemse tarieven en de tarieven van een aantal andere gemeenten voor 2026 opgenomen.

Tabel 16: Vergelijking tarieven toeristenbelasting 2026 Arnhem en andere gemeenten

Gemeente	Laag tarief p.p. per nacht in €	Hoog tarief p.p. per nacht in €
Arnhem	2,05	3,59
Nijmegen	0,96	3,71
Apeldoorn*	1,68	2,94
Rheden	2,45	2,95
Renkum	1,65	3,15

* Apeldoorn hanteert tussenliggende tarieven voor vakantieonderkomens die niet-beroepsmatig verhuurd worden (€ 1,85) en voor hotels en pensions tot en met twee sterren (€ 2,19))

Percentage van de overnachtingsprijs als heffingsmaatstaf

In 2025 is een verkenning uitgevoerd naar een nieuwe heffingsmaatstaf voor de toeristenbelasting, waarbij niet langer gekeken wordt naar het aantal personen of het type onderkomen, maar een percentage van de overnachtingsprijs wordt gehanteerd ([toezegging 1574](#)). Eind 2025 zijn de uitkomsten van deze verkenning aan de hand van een [gespreksnotitie](#) in de raad behandeld. Een grote meerderheid van de aanwezige fracties heeft aangegeven niet de wens te hebben om over te gaan op een percentage van de overnachtingsprijs als heffingsmaatstaf.

Btw-verhoging (landelijk)

Per 1 januari 2026 is het btw-tarief op overnachtingen gestegen van 9 procent naar 21 procent. Het tarief voor kamperen (met eigen verblijfmiddelen) blijft 9 procent. Het effect van de btw-verhoging op het aantal overnachtingen is nog onzeker. In opdracht van de staatssecretaris Financiën is er een impactanalyse uitgevoerd. Hieruit blijkt dat naar verwachting de btw-verhoging grotendeels zal worden doorberekend in de prijzen van de overnachtingen en dat de vraag naar overnachtingen zal dalen (mensen kiezen voor korter verblijf, gaan minder vaak of kiezen een buitenlandse bestemming). Tegelijkertijd wordt ook aangegeven dat de impact sterk afhankelijk is van de context (soort accommodatie, ligging, segment, zakelijk/particulier) en dat het effect in de praktijk waarschijnlijk lager zal zijn, dan uit de gehanteerde experimentele setting blijkt.

Toename verblijfsstoerisme

In de Forecast 2035 van het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen wordt voor de provincie Gelderland in de periode tot 2035 een toename van het aantal gasten dat overnacht voorspeld (+ 14 procent). Het mogelijke effect van de btw-verhoging is in deze prognoses niet meegenomen.

De komende jaren zal duidelijk worden wat het effect van bovengenoemde ontwikkelingen op de opbrengsten toeristenbelasting voor Arnhem gaat zijn.

Indexatie tarieven 2027

In het financieel beeld bij dit informatiedossier is rekening gehouden met een indexatie van 2,3 procent (geraamd CPI 2027) van de tarieven toeristenbelasting voor 2027.

Afvalstoffenheffing

Sinds 2026 gelden er in Arnhem voor de afvalstoffenheffing drie tarieven: één voor eenpersoonshuishoudens, één voor tweepersoonshuishoudens en één voor huishoudens van drie personen of meer. Hiermee is een sterkere relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt. Tot 2026 was er sprake van twee tariefcategorieën.

In tabel 17 zijn ter vergelijking de Arnhemse en landelijke tarieven voor de afvalstoffenheffing opgenomen. De gegevens zijn afkomstig uit de Atlas van de Lokale Lasten van het COELO. Het betreft cijfers over 2025; het tarievenoverzicht 2026 is op moment van het opstellen van dit informatiedossier nog niet gepubliceerd.

Tabel 17: Vergelijking tarieven afvalstoffenheffing 2025 Arnhem en landelijk

	Arnhem	Laagste landelijk ¹⁴	Gemiddelde landelijk	Hoogste landelijk
Eenpersoonshuishouden	€ 274	€ 17	€ 291	€ 487
Meerpersoonshuishouden	€ 365	€ 34	€ 364	€ 602

Ontwikkeling tarieven afvalstoffenheffing

De tarieven voor de afvalstoffenheffing hebben in Arnhem de afgelopen jaren een flinke stijging laten zien (zie tabel 18). Dit is te verklaren door stijgende kosten voor inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. Daarnaast is het percentage kostendekkendheid van de tarieven in de periode 2023-2026 verhoogd van 85 procent naar 95 procent.

Tabel 18: Ontwikkeling tarieven afvalstoffenheffing Arnhem 2022-2026

Huishoudgrootte	2022	2023	2024	2025	2026
Eenpersoons	€ 221	€ 222	€ 253	€ 274	€ 313
Tweepersoons	€ 294	€ 296	€ 337	€ 365	€ 401
Drie personen en meer					€ 441

Kostendekkendheid en toerekenbare kosten

In de periode 2023-2026 is de kostendekkendheid van de tarieven van de afvalstoffenheffing stapsgewijs verhoogd naar 95 procent in 2026. Als er de wens is om tariefstijgingen te dempen, dan kan besloten worden tot een lager percentage kostendekkendheid, of tot het toerekenen van minder kosten.

In 2025 is door een extern adviesbureau advies gegeven over de kostentoerekening van de afvalstoffenheffing. Hierdoor weten we dat er fiscaal-juridisch ruimte is om meer kosten in de tarieven door te berekenen dan dat de afgelopen jaren is gedaan. Als ervoor wordt gekozen om deze kosten voortaan wel door te berekenen betekent dit voor de algemene middelen een voordeel. Tegelijkertijd heeft het ook een tariefverhogend effect. Het gaat om:

- Kosten van zwerfvuil, veegvuil en het legen van afvalbakken in de wijken (centrum wordt wel al toegerekend). Voordeel voor de algemene middelen: structureel € 1,5 miljoen¹⁵. Tariefverhogend effect: gemiddeld € 19 per huishouden.
- Btw op kosten van overhead. Btw mag volledig worden doorberekend in de tarieven, ondanks dat deze kan worden teruggevraagd bij het Btw-compensatiefonds. In de huidige situatie wordt al btw doorberekend op de afschrijvingskosten en de kosten van goederen en diensten. Het is mogelijk om ook btw op kosten van overhead door te berekenen. Voordeel voor de algemene middelen: structureel € 25.000. Tariefverhogend effect: gemiddeld € 0,30 per huishouden.

Per 1 juli 2027 treedt Arnhem toe tot ROVA. Op basis van een kostenopgave van ROVA is de verwachting dat de jaarlijkse kosten voor inzamelen van huishoudelijk afval stijgen met circa € 2,5 miljoen (zie voor een verdere toelichting de [raadsbrief](#) met zaaknummer 4858442). Bij volledige doorberekening van de gestegen kosten in de afvalstoffenheffing, betekent dit een tariefstijging van circa 9 procent ten opzichte van de tarieven 2025. Aangezien er in de Begroting 2026 incidentele kosten opgenomen zijn voor de uitvoeringsagenda Arnhem Schoner die worden

¹⁴ In Nijmegen betalen huishoudens het laagste bedrag, doordat een groot deel van de afvalstoffenheffing is geïncorporeerd in de OZB

¹⁵ Op basis van de Begroting 2026 en uitgaande van volledig (100%) doorberekenen, incl. btw. De kostendekkendheid kan hierdoor wat hoger worden dan 95%.

doorberekend in de afvalstoffenheffing, zal de tariefstijging in 2027 ten opzichte van 2026 naar verwachting minder groot zijn.

Met de toetreding tot ROVA ontstaan ook een aantal te maken keuzes met betrekking tot het wel of niet doorberekenen in de afvalstoffenheffing van kosten en opbrengsten. Het gaat om:

- Rente en dividend. Er moet extra financiering aangetrokken worden, waardoor de rentekosten toenemen met naar verwachting € 95.000. Daartegenover staan mogelijke toekomstige dividenduitkeringen van naar verwachting € 530.000 (1.694 aandelen). Gezien de samenhang tussen beide (rentederving versus vergoeding op verstrekt kapitaal), heeft alleen de rentekosten doorberekenen (en het dividend niet) een fiscaal-juridisch risico. Alleen de dividendopbrengsten verrekenen in de tarieven is wel mogelijk. In dat laatste geval is het tariefverlagend effect gemiddeld € 7 per huishouden. Als zowel rente als dividend worden doorberekend is het tariefverlagend effect gemiddeld € 5,50 per huishouden.
- Aanloopkosten. Voor de opstart van de vestiging Arnhem heeft ROVA te maken met aanloopkosten, deze worden in maximaal 5 jaar afgebouwd. Voor 2027 wordt gerekend met aanloopkosten van € 500.000 (gemiddeld € 6,50 per huishouden), voor de overige jaren zijn deze kosten nog niet financieel vertaald. Met ROVA is afgesproken dat jaarlijks ramingen aangeleverd worden die opgenomen worden in de begroting en eventueel betrokken worden bij de afvalstoffenheffing. Mogelijk dat deze incidentele kosten ook gedekt kunnen worden uit beschikbare incidentele middelen.

Verhoging afvalstoffenbelasting

Het vorige kabinet heeft aangekondigd de afvalstoffenbelasting, de belasting op het verbranden van afval, vanaf 2028 meer dan te verdubbelen. Als deze maatregel inderdaad doorgevoerd gaat worden, dan heeft dit stijgende kosten voor afvalverwerking tot gevolg (uitgaande van dezelfde hoeveelheid restafval).

Effecten ketenafspraken VNG en Verpact

De VNG en de verpakkende producenten verenigd in Verpact zijn nieuwe ketenafspraken overeengekomen. Voor een verdere toelichting op deze afspraken wordt verwezen naar de toelichting bij het programma Wonen en Leefomgeving. Om te kunnen voldoen aan de nieuwe kwaliteitsafspraken zijn naar verwachting aanpassingen nodig in het inzamelsysteem zoals we dat nu in Arnhem kennen. Dit vraagt om extra investeringen, met hogere kapitaallasten tot gevolg. In 2026 en 2027 wordt dit vraagstuk verder uitgewerkt en worden de financiële effecten in beeld gebracht.

Zwerfafvalvergoeding

Sinds 2023 is het onderdeel UPV (uitgebreide producentenverantwoordelijkheid) Zwerfafval binnen de Single Use Plastics (SUP) richtlijn in werking getreden. Gemeenten krijgen via het Gemeentefonds, jaarlijks achteraf, een vergoeding voor het opruimen en verwerken van zwerfafval voor de producten uit de SUP-richtlijn. De omvang van het bedrag wordt na afloop van het jaar bepaald op basis van inwoneraantal, maar ook op basis van diverse soorten zwerfafval. Gezien de onzekerheid over de hoogte van de vergoeding is deze (vooralsnog) niet in de Begroting verwerkt en daarom ook niet bij de afvalstoffenheffing betrokken.

Rioolheffing

Met de WOZ-waarde als grondslag heeft de rioolheffing in Arnhem een lasten verdelende werking. Bij zowel woningen als niet-woningen is het tarief zodanig verdeeld dat van de opbrengsten 50 procent voor rekening komt van de eigenaren en 50 procent voor rekening van de gebruikers, met uitzondering van opbrengstderving door leegstand die in het eigenaartarief is verwerkt.

In tabel 19 zijn ter vergelijking de Arnhemse en landelijke woonlasten voor de rioolheffing opgenomen. De gegevens zijn afkomstig uit de Atlas van de Lokale Lasten van het COELO. Het betreft cijfers over 2025; het tarievenoverzicht 2026 is op moment van het opstellen van dit informatiedossier nog niet gepubliceerd. Het is bij de rioolheffing niet mogelijk om tarieven te vergelijken, omdat gemeentes verschillende grondslagen hanteren (WOZ-waarde, omvang huishouden, waterverbruik, vast bedrag). Daarom worden lasten vergeleken, waarbij het Coelo enkele veronderstellingen hanteert over o.a. de gemiddelde WOZ-waarde van een koop- of huurwoning en het waterverbruik.

Tabel 19: Vergelijking lasten rioolheffing 2025 Arnhem en landelijk - meerpersoonshuishouden

	Arnhem	Laagste landelijk ¹⁶	Gemiddelde landelijk	Hoogste landelijk
Eigenaar-bewoner	€ 223	€ 106	€ 235	€ 562
Huurder	€ 61	€ 0	€ 115	€ 491

Kostendekkendheid en toerekenbare kosten

De tarieven van de rioolheffing zijn (nagenoeg) kostendekkend. Als er de wens is om tariefstijgingen te dempen, dan kan besloten worden tot een lager percentage kostendekkendheid, of tot het toerekenen van minder kosten.

In 2025 is door een extern adviesbureau advies gegeven over de kostentoerekening van de rioolheffing. Hierdoor weten we dat er fiscaal-juridisch ruimte is om meer kosten in de tarieven door te berekenen dan dat de afgelopen jaren is gedaan. Als ervoor wordt gekozen om deze kosten voortaan wel door te berekenen betekent dit voor de algemene middelen een voordeel. Tegelijkertijd heeft het ook een tariefverhogend effect. Het gaat om:

- Kosten van straatreiniging in zowel het centrum als de overige wijken (centrum wordt deels al toegerekend). Voordeel voor de algemene middelen: structureel € 1,4 miljoen¹⁷. Tariefverhogend effect van 7%.
- Kosten voor baggeren en onderhoud watergangen (deel wordt al toegerekend). Voordeel voor de algemene middelen: structureel € 700.000⁷. Tariefverhogend effect van 3,5%.
- Btw op kosten van overhead. Btw mag volledig worden doorberekend in de tarieven, ondanks dat deze kan worden teruggevraagd bij het Btw-compensatiefonds. In de huidige situatie wordt al btw doorberekend op de afschrijvingskosten en de kosten van goederen en diensten. Het is mogelijk om ook btw op kosten van overhead door te berekenen. Voordeel voor de algemene middelen: structureel € 35.000. Tariefverhogend effect van 0,2%.

Brede rioolheffing

Zoals aangegeven in de raadsbrief [Ontwikkelingen gemeentelijke belastingen](#) van 10 februari 2026 is het college bezig met onderzoeken of wijziging van de systematiek van rioolheffing naar een 'brede' rioolheffing wenselijk en haalbaar is. Bij een brede rioolheffing wordt het hebben van een aansluiting op of het afvoeren van (vuil) water via de gemeentelijke riolering als grondslag voor de rioolheffing losgelaten. Er bestaat dan geen directe relatie (meer) tussen het opleggen van een heffing enerzijds en het feitelijk gebruik anderzijds.

Een aanleiding voor dit onderzoek was de situatie op het bedrijventerrein IJsseloord 2. Dit terrein heeft een eigen rioolstelsel waarbij het vuile water rechtstreeks via het Waterschap op de IJssel wordt geloosd en het hemelwater via hun eigen rioolstelsel en vervolgens via een klein stukje van het gemeentelijke rioolstelsel wordt afgevoerd. Voor het gebruik van dit kleine stukje gemeentelijke rioolstelsel zijn de eigenaren en gebruikers van de panden op IJsseloord 2 juridisch gezien belastingplichtig. Echter, dit is door het college als onrechtvaardig beoordeeld. De panden op IJsseloord 2 hebben daarom voor de jaren 2024 tot en met 2026 de rioolheffing niet hoeven te betalen op grond van de hardheidsclausule. De kosten hiervoor bedroegen ongeveer € 200.000 per jaar. Met de opbrengst van de rioolheffing worden echter alle gemeentelijke watertaken, zoals ook de grondwaterstand en klimaatadaptatie, (gedeeltelijk) bekostigd. Daarvan heeft iedereen binnen de gemeente profijt. Via een brede rioolheffing draagt iedereen binnen de gemeente aan deze kosten bij. Het onderzoek naar de mogelijkheid van een brede rioolheffing is naar verwachting na de zomer van 2026 gereed. Mogelijk dat de uitkomsten te zijner tijd leiden tot voorstellen aan de raad voor het aanpassen van de verordening met betrekking tot rioolheffing.

Water- en rioleringsprogramma

In het tweede kwartaal van 2026 zal een Water- en rioleringsprogramma (Wrp) aan het college worden aangeboden. Voor een verdere toelichting op dit programma wordt verwezen naar de toelichting bij het programma Wonen en Leefomgeving. Het op te stellen Wrp heeft mogelijk consequenties voor de financieringsbehoefte van de riolering-/watertaak.

Leges

Bij de leges is op onderdelen nog ruimte om de tarieven te verhogen. Ambtelijk wordt onderzocht wat voor 2027 hierin (juridisch) mogelijk en ook wenselijk is. De ruimte die hiermee in de begroting ontstaat zal echter relatief

¹⁶ In Nijmegen betalen huishoudens het laagste bedrag, doordat een groot deel van de afvalstoffenheffing is geïncorporeerd in de OZB

¹⁷ Op basis van de Begroting 2026 en uitgaande van volledig (100%) doorberekenen, incl. btw.

beperkt zijn, aangezien de omvang van de opbrengsten van de leges in verhouding tot het totaal van de opbrengsten uit lokale heffingen klein is. Daarnaast hebben we te maken met wettelijk vastgestelde maximumtarieven voor bepaalde leges Burgerzaken. In Arnhem hanteren we al deze maximumtarieven.

Scheepvaartrechten

Vanwege de samenwerking tussen de havendiensten van Arnhem en Nijmegen is de afspraak om de verordening scheepvaartrechten van Arnhem en Nijmegen vanaf 2027 (zoveel mogelijk) gelijk te laten luiden. Vooralsnog gaat dit vooral over het aanpassen van de regelgeving zelf (tekst). Wellicht dat nieuwe regels wel vragen om een aanpassing van het tarief. Er wordt daarom wel gekeken in hoeverre de tarieven bij beide gemeenten uit elkaar liggen en hoe de landelijke trends zijn met betrekking tot deze havengelden. Mocht dat leiden tot een gewenste wijziging van de tarieven, dan wordt dat vroegtijdig gemeld.

Reinigingsrechten

De gemeente is wettelijk verantwoordelijk voor de inzameling van huishoudelijk afval. Ondernemers en bedrijven hebben de verplichting om zelf zorg te dragen voor hun afval en mogen in principe geen gebruikmaken van de inzamelstructuur die wij voor huishoudens ingericht hebben met verzamelcontainers en huis-aan-huis mini-containers. Het enige instrument dat wij als gemeente aan bedrijven kunnen bieden is het Reinigingsrecht. Dit hebben wij in het kernwinkelgebied van Arnhem ingesteld. Door het betalen van Reinigingsrecht (actieve aanmelding) mogen ondernemers wel gebruik maken van onze containers en voldoen ondernemers aan hun afvalzorgplicht (voor de afvalstromen restafval, PBD, oud papier en karton en GFT) zonder voor die afvalstromen een contract te hebben met een private afvalinzamelaar.

De containers voor huishoudelijk afval staan op dit moment open, maar zullen in 2027 afgesloten worden en alleen te openen zijn met een Arnhemse afvalpas zoals die aan huishoudens verstrekt worden. Op dat moment wordt Reinigingsrecht voor veel ondernemers naar verwachting een aantrekkelijke optie waar we nu weten dat ondernemers relatief vaak oneigenlijk gebruikmaken van onze ondergrondse containers. Bij afgesloten containers lijken er mogelijkheden te zijn om Reinigingsrecht consistent, uitvoerbaar en handhaafbaar te maken. Dit bekijken we in de komende periode.

Bedrijveninvesteringszone

Ondernemers en/of eigenaren in een afgebakend en aaneengesloten gebied zoals een bedrijventerrein, horecagebied of een winkelgebied kunnen voorstellen om een bedrijven-investeringszone (BIZ) op te richten om zo samen te investeren in de kwaliteit van hun omgeving. Alle eigenaren van niet-woningen in de BIZ betalen daaraan mee.

Het oprichten van een BIZ is gestoeld op democratische besluitvorming. Iedere bijdrageplichtige (de eigenaren van een niet-woning) kan gedurende een draagvlakmeting per object zijn/ haar stem (voor/ tegen) uitbrengen in het kader van de oprichting van een BIZ. Alleen als de uitslag van de draagvlakmeting voldoet aan de wettelijke eisen (minimaal de helft stemt en van alle uitgebrachte stemmen is minimaal 2/3e voor), zal de BIZ-verordening daadwerkelijk in werking treden.

De BIZ-bijdrage wordt door de gemeente als subsidie verstrekt aan de bij de verordening aangewezen stichting en gaat niet richting de algemene middelen. Deze BIZ-bijdrage mag alleen worden gebruikt ter bestrijding van de kosten die verbonden zijn aan activiteiten in de openbare ruimte en op het internet, die zijn gericht op het bevorderen van de leefbaarheid, de veiligheid, de ruimtelijke kwaliteit of de economische ontwikkeling van de BIZ. Nagenoeg het volledige bedrag, er worden wel perceptiekosten ingehouden, vloeit dus terug in het gebied wat de aantrekkelijkheid, samenwerking, continuïteit en het rendement ten goede komt.

In Arnhem kennen we inmiddels 2 BIZ-zen. Een ondernemers-BIZ op de Korenmarkt ([BIZ Korenkwartier](#)) en een eigenaren-BIZ in het kernwinkelgebied ([Biz Vastgoed Arnhem | Kernverblijfsgebied Binnenstad Arnhem](#)). De BIZ Korenkwartier loopt van 2023-2027 en de BIZ in het kernwinkelgebied loopt van 2025-2029. Beide BIZ-zen hebben een opbrengst van ongeveer € 100.000 per jaar. Over de wettelijke duur van een BIZ (5 jaar) wordt er dus per BIZ ongeveer € 500.000 aan budget opgehaald en uitgegeven in het BIZ-gebied.

Overige heffingen

Er bestaan nog een aantal belastingen die we in Arnhem niet heffen:

- Forensenbelasting: wordt geheven voor het meer dan 90 dagen aanhouden van een gemeubileerde woning voor zichzelf of het gezin in de gemeente zonder daar het hoofdverblijf te hebben.
- Hondenbelasting
- Leegstandsbelasting: wordt geheven van eigenaren van woningen die langer dan een jaar leegstaan.

- Precariobelasting: wordt geheven als vergoeding voor het hebben van voorwerpen op, onder of boven openbare gemeentegrond.
- Reclamebelasting: wordt geheven over de tekst op openbare aankondigingen die vanaf de openbare weg zichtbaar zijn.
- Vermakelijkhedenretributie: wordt geheven voor door gemeente gemaakte (extra) kosten wegens evenementen.

Daarnaast bestaan er nog twee belastingen waarvan het niet wordt aangeraden dan wel het niet mogelijk is om die in Arnhem in te voeren:

- Baatbelasting: wordt geheven voor het gebaat zijn door voorzieningen die door of met medewerking van de gemeente in dat gebied tot stand zijn gekomen. Deze belasting wordt door de juridische risico's na uitspraken van de Hoge Raad hierover al een aantal jaar niet meer door gemeenten ingevoerd.
- Grafrechten: wordt geheven voor het gebruik en onderhoud van een graf op een gemeentelijke begraafplaats. Arnhem heeft echter een exploitatieovereenkomst met Moscowa, op basis waarvan Moscowa deze vergoeding (grafrechten) zelf in rekening mag brengen. Daarmee is het niet mogelijk om grafrechten als gemeentelijke belasting in te voeren.

De meeste hierboven genoemde belastingen zijn al eerder met de raad besproken en de uitkomst daarvan was om deze belastingen niet (meer) te willen heffen. Precariobelasting en hondenbelasting zijn in het verleden in Arnhem afgeschaft. Daarbij is de afweging gemaakt dat de extra baten niet voldoende opwogen tegen de uitvoeringslasten. Voor al deze belastingen geldt dat de opbrengsten relatief laag zijn, omdat maar een (klein) deel van de inwoners/bedrijven onder de belastingsoort valt. Voor de meeste van de genoemde belastingen geldt ook dat er (uitgebreide) controles moeten plaatsvinden, wat hogere uitvoeringskosten tot gevolg heeft.

Bij het invoeren van een nieuwe heffing zal dus steeds de afweging moeten worden gemaakt of de extra baten opwegen tegen de uitvoeringslasten die met de invoering gemoeid zijn.

Overigens zal invoering van een nieuwe belasting op grond van jurisprudentie onderbouwd moeten worden, waarbij een belangenafweging moeten plaatsvinden ten aanzien van degenen voor wie deze belasting een lastenverzwaring inhoudt. Als de rechter oordeelt dat deze belangenafweging onvoldoende heeft plaatsgevonden, kan de rechter de verordening buiten toepassing laten, met een financieel nadeel tot gevolg.

Leegstandsbelasting

De Tweede Kamer heeft in september 2025 ingestemd met de mogelijkheid tot het invoeren van een leegstandsbelasting. Deze wetswijziging is echter nog niet in werking getreden, dat zal naar verwachting nog in 2026 gebeuren. Het college heeft eind 2025 [aangegeven](#) positief te staan tegenover invoering van een leegstandsbelasting. Daarbij is aangegeven dat er wel randvoorwaarden voor invoering zijn: uitvoerbaarheid binnen de gemeentelijke organisatie, juridische houdbaarheid en een heldere financiële onderbouwing. Voordat invoering aan de orde kan zijn, moet eerst de definitieve wetgeving beschikbaar zijn. Een (door de gemeente geheven) belasting kan niet met terugwerkende kracht worden ingevoerd, dus deze belastingheffing is sowieso pas op zijn vroegst vanaf 2027 mogelijk. Daarvoor moet een Verordening leegstandsbelasting door de raad worden vastgesteld. Wanneer de wetgeving definitief is, zullen de juridische en financiële consequenties in kaart gebracht worden en zal de praktische uitvoerbaarheid worden beoordeeld. Daarna zal mogelijk een voorstel volgen voor het invoeren van een dergelijke belasting(verordening).

5. Organisatie/capaciteit en uitvoeringskracht

Druk op de organisatie

De uitvoeringskracht van de organisatie is de afgelopen periode flink onder druk komen te staan. Oorzaken daarvoor waren onder meer de grote ambities met betrekking tot een aantal majeure opgaven die veel capaciteit vragen. Er ging ook beleid over in uitvoering waarmee een behoefte ontstond aan andere competenties en er zijn complexe externe omstandigheden zoals stikstofproblematiek, netcongestie, een krappe arbeidsmarkt en veranderende wet- en regelgeving. Onze opgaven worden steeds complexer en vragen meer afstemming.

Dit heeft geleid tot een hoge werkdruk bij een groot deel van de organisatie. Er is sprake van een relatief (benchmark) hoog percentage werkgerelateerd verzuim, waaraan werkdruk voor 75% ten grondslag ligt. We vragen veel van onze mensen, en vaak ook andere dingen dan voorheen. Ook hebben we geconstateerd dat er op een aantal opgaven sprake is van hoge inhuurpercentages, namelijk waar specifieke competenties nodig zijn die niet in de organisatie aanwezig zijn of op posities die gedekt worden uit tijdelijke middelen. Ook de krappe arbeidsmarkt leidt tot inhuur. Tenslotte zien we dat er vertraging ontstaat in projecten door het niet beschikbaar zijn van kwantitatief en kwalitatief voldoende personeel. Samengevat, de organisatie staat onder flinke spanning.

Voor de komende periode verwachten we nog steeds een toenemende vraag naar ambtelijke inzet. Dit vanwege de doorloop van grote transities en ontwikkelingen, de groei van de stad, de overgang van beleid naar uitvoering, maar ook bijvoorbeeld door de grote omvang van rijksmiddelen die ons inmiddels zijn toegezegd.

Langs de lijn van organisatieontwikkeling werken we aan de verbetering van processen en opdrachtgeverschap. Efficiënter werken gaat ons financieel een besparing opleveren van 2,7 miljoen vanaf 2027. We verbeteren de werving van de juiste mensen. Desondanks is er aanvullend inzet nodig om de uitvoeringskracht van de organisatie te laten matchen met onze maatschappelijke opgaven.

Voor 2026 is er ruim € 4 miljoen structureel in de begroting vrijgegeven voor extra formatie. Daarmee wordt de organisatie op een aantal onderdelen versterkt. Vanuit incidentele rijksmiddelen kunnen we ruim 100 fte financieren, gekoppeld aan de majeure opgaven. De groei van de organisatie is dus deels gefinancierd. Desondanks zal er een financiële vraag zijn voor aanvullende capaciteit. Dit lijkt tegenstrijdig, maar is te verklaren:

- De kost gaat voor de baat uit. Middelen worden uitgekeerd bij de realisatie van bijvoorbeeld woningen;
- Competenties voor uitvoering en strategie zijn nú nodig. Ze zijn een investering in de slagkracht van de organisatie;
- Tijdelijke middelen kunnen niet worden ingezet voor vast personeel;
- Rijksmiddelen zijn geoormerkt, maar leiden ook tot noodzakelijke versterkte inzet op andere organisatieonderdelen, zoals management en bedrijfsvoering.

Doorontwikkeling

We gaan voor 'uitvoeren wat is afgesproken'. Dat betekent niet dat we doorgaan op de manier zoals we dat nu doen. Hiervoor is aangegeven dat de vraag naar ambtelijke inzet zal groeien. We willen ambities blijvend laten matchen met de uitvoeringskracht van de organisatie voor de komende periode.

De beweging die we hiervoor willen maken, is er één van beleid naar uitvoering, van krachtige samenwerking in- en extern, van tactisch handelen naar strategische aanpak. Los van groei op basis van areaaluitbreiding of nieuwe ambities, denken we deze ontwikkeling langs incidentele investeringen tot stand te kunnen brengen. Door ons te versterken in strategische capaciteit, solide accountmanagement en betere processen willen we op termijn efficiency realiseren.

Om dit te kunnen waarmaken, zijn dit de komende coalitieperiode de belangrijkste aandachtspunten:

- Samenwerking college en organisatie
- (Voor)investering in cruciale functies en competenties
- Solide risicomangement
- Basis op orde

Deze punten worden hieronder toegelicht en voorzien van een beeld van de noodzakelijke versterkingen en interventies.

Samenwerking college en organisatie

De omvang van ambities en takenpakket wordt sterk politiek bepaald. Voor de uitvoering en de kwaliteit daarvan is de organisatie verantwoordelijk. Er is een sterke wederzijdse afhankelijkheid, waarin het noodzakelijk is om hierin een volwassen samenwerking te organiseren. Elementen die hierin behulpzaam kunnen zijn, zijn onder meer:

- Het opstellen van een bestuursakkoord op basis van het coalitieakkoord. Hiermee ontstaat goed zicht op alle opgaven en het werkpakket van de organisatie. Door middel van contractering op het bestuursakkoord kan hiermee de basis worden gelegd voor de omvang van de opgaven, en verantwoording langs de P&C-producten naar college en raad. Bij aanpassingen op het bestuursakkoord kan invulling gegeven worden aan noodzakelijk overleg tussen de ambtelijke top en het college over eventuele prioritering of fasering van werkzaamheden.
- Op de onderdelen van het bestuursakkoord worden de bestuursopdrachten vastgesteld door het college.
- De stavenstructuur wordt anders ingericht, zodat er voldoende afstemming is tussen collegeleden, de directie in gecombineerde staven kan aansluiten en het aantal staven wordt beperkt. Dit verbetert de integrale sturing van de belangrijke opgaven en de totale workload uit het bestuursakkoord. Een versterking van focus, effectiviteit en prioriteit is het doel.

Zo bereiken we efficiëntere sturing en duidelijker opdrachtgeverschap en efficiency in processen en de inzet van mensen. Dit vraagt dus niet om extra mensen en middelen, maar kan wel leiden tot meer efficiency.

(Voor)investering in cruciale functies en competenties

Geconstateerd is dat we binnen de organisatie een tekort hebben aan strategisch vermogen en de competenties van 'machers'. Dit uit zich bijvoorbeeld in versnipperd accountmanagement van onze grote accounts en samenwerkingspartners, maar ook in soms te langdurige gespreksvoering over (bestuurlijk) lastige onderwerpen op ambtelijk niveau. We missen dan mensen die voldoende strategisch gewicht hebben om beslissingen te nemen en om opties bestuurlijk voor te leggen met een goed advies. Ook vanuit onze externe partners krijgen we te vaak signalen dat de gemeente een 'veelkoppig monster' is waar langs elkaar heen wordt gewerkt. De koppeling tussen het sociale en fysieke domein is daarbij randvoorwaardelijk.

Een ander concreet voorbeeld zijn de soms beperkte en te weinig integrale annotaties voor bestuurders in externe overleggen. Wat is onze Arnhemse agenda en hoe hangt die samen met andere gemeentelijke belangen en processen? Overleggen met regionale en nationale partners vragen om lange adem, waarin belangen op korte en lange termijn soepel met elkaar worden verbonden. Dit hangt nu te veel af van toeval en de inzet van individuele medewerkers.

Wij adviseren om snel te investeren in het versterken van deze competenties. Dit zal aan de voorkant vragen om extra financiële inzet, maar kan in een aantal jaren leiden tot efficiënter procesvoering, besluitvorming en bestuurlijke advisering. Op dit moment denken we ons te kunnen versterken met senior accountmanagers, strategen sociaal en fysiek domein en breed georiënteerde sterke procesmanagers.

Solide risicomanagement

Het is evident dat de stad te maken heeft en krijgt met grote, impactvolle ontwikkelingen. De woningbouwopgave, de energietransitie, de transformatie in het sociaal domein en dergelijke zijn in alle opzichten uitdagend. Ook in termen van risico's.

Hét doel van goed risicomanagement is niet het zoveel mogelijk voorkomen van risico's, maar het zo goed mogelijk beheersen van de risico's die (kunnen) optreden. Zodat we onze doelen kunnen realiseren. Risicomanagement begint met het zien en het bewust zijn van risico's, ze vertalen naar beheersmaatregelen én ze meenemen in de besluitvorming over het invullen van opgaven en ambities. Dat zullen we moeten doen in samenhang en totaliteit. Dit om te voorkomen dat we met besluitvorming over individuele projecten, programma's en opgaven in totaliteit een sprong wagen waarvoor onze polsstok te kort is. Concreet: dat we meer risico's gaan lopen dan we redelijkerwijs aan kunnen.

Het daadwerkelijk beheersen van risico's kent ook een technische, rekenkundige kant. Een graadmeter voor de mate van evenwicht tussen risico's en het vermogen om deze te dragen, is de weerstandsfactor. Deze factor wordt bepaald door de aanwezige 'buffer' om risico's op te vangen, het beschikbare weerstandsvermogen, te delen door de ingeschatte risico's. Een factor boven 1,0 geeft aan dat er meer buffer is dan risico.

De gemeente Arnhem heeft in haar financiële verordening bepaald dat deze factor minimaal 1,0 moet zijn en dat een waarde van 1,4 het uitgangspunt is. Wij adviseren om deze waarden, en dan met name het uitgangspunt van

1,4, (opnieuw) bewust af te zetten tegen de opgaven en ambities van de komende periode. En dan af te wegen of dit streefgetal wordt gezien als veilige buffer of dat het de polsstok van de gemeente ongewenst verkort.

Basis op orde

De voorziene groei van de organisatie is een majeure inspanning voor de komende jaren. Tegelijkertijd biedt het natuurlijk ook veel kansen. Door bovenstaande lijnen te laten samenvallen kunnen we de groei goed verbinden met de ontwikkeling van de organisatie. Zo ontwikkelen we door naar een professionele organisatie met een efficiënte proces- en bedrijfsvoering.

Het is belangrijk om niet alleen aandacht (en geld) te hebben voor onze ontwikkel- of transitieopgaven. Het is ook nodig om onze reguliere, wettelijke taken op een goed kwalitatief niveau te kunnen blijven vervullen. Een groeiende stad vraagt bijvoorbeeld ook extra inzet op het gebied van dienstverlening, zoals burgerzaken en bestaanszekerheid, en de kwaliteit van de openbare ruimte. Los daarvan wordt er nu veel van onze vaste lijnformatie gevraagd aan inzet op majeure opgaven, waardoor regulier beleidswerk soms in de knel komt.

IV/ICT & IB&P

De organisatie staat voor een grote opgave op het gebied van informatievoorziening (IV), ICT en informatiebeveiliging & privacy (IB&P). Door toenemende digitale verplichtingen, verouderde systemen en afhankelijkheid van leveranciers is structurele versterking noodzakelijk. Investeren in kennis, capaciteit en stabiele teams is essentieel om onder meer achterstanden in BIO- en AVG-naleving weg te werken. Nieuwe technologieën en strengere wetgeving vragen om competenties zoals data, AI-geletterdheid, cyberweerbaarheid en betere regie op clouddiensten. Informatievoorziening, informatiebeveiliging en privacy moeten integraal meegenomen worden in beleid en uitvoering. Samenwerking, ook met kennisinstellingen, versterkt de innovatie en helpt de organisatie veilig, wendbaar en toekomstbestendig te blijven.

P&O

Tenslotte wacht ons een stevige opgave op het gebied van P&O om zowel de groei te faciliteren, als onze zittende medewerkers goed te begeleiden en vast te houden. Daarbij is ons advies om (op risico) ook op tijdelijke middelen, structureel te gaan werven, zodat mogelijk de externe inhuur vermindert en we bouwen aan een stabiele en solide medewerkerspopulatie.

Om hierop te kunnen anticiperen zullen de traditionele cv-werving en klassieke functieprofielen moeten worden aangevuld met competentieprofielen en werven op basis van competenties. Door hier meer op in te zetten kunnen we een groter publiek bereiken. De interne organisatie zal vervolgens moeten investeren in het overbrengen van noodzakelijke (vak)kennis. Dit vraagt veel van zowel P&O als van de staande organisatie. Om mensen duurzaam te behouden voor de organisatie is het noodzakelijk ze in te zetten daar waar ze energie van krijgen en hun kracht hebben liggen.

Conclusies

We willen onze organisatie verder professionaliseren en voorbereiden op de grote opgaven. We willen een robuuste en flexibele organisatie die wendbaar is ten opzichte van de opgaven en ambities. Op dit moment is dat nog onvoldoende geborgd.

In hoofdstuk 2 over de begrotingsprogramma's is benoemd waar de inhoudelijke uitdagingen liggen om de afgesproken doelen te kunnen nakomen. In de knelpunten voortkomend uit vastgesteld beleid is daarnaast benoemd dat een incidentele investering voor een steviger strategisch opererende organisatie voor de komende 3 jaar gewenst is. De effecten daarvan zullen we monitoren en gedurende de looptijd ervan omzetten in een volgende efficiency.

De samenwerking met het nieuwe bestuur werken we de komende maanden uit in een voorstel.

Bijlagen

I. Aanbod voor ondersteuning coalitieonderhandelingen

Ambtelijke ondersteuning

Naast dit schriftelijke Informatiedossier, bieden we de onderhandelaars vanzelfsprekend ondersteuning tijdens de formatiefase bij de onderhandelingen om tot een nieuw coalitieakkoord te komen. We adviseren om gebruik te maken van de ambtelijke deskundigheid op diverse beleidsterreinen en graag laten we ons uitnodigen om aan tafel te komen om het goede gesprek te kunnen voeren en op een zorgvuldige wijze antwoord te kunnen geven op de vragen die er leven. In onderstaand overzicht wordt een totaalbeeld gegeven van de mogelijkheden van de ambtelijke ondersteuning. De onderhandelaars kunnen per onderdeel besluiten om daar al dan geen gebruik van te maken.

Ondersteuning	Wie	Op welke wijze
Inhoudelijk	Collega's uit de organisatie met expertise op bepaalde thema's	Aanvullende mondelinge toelichting naast het Informatiedossier en de schriftelijke vragen tijdens de onderhandelingen. Dit kan op de volgende manieren ingevuld worden: Optie 1: Op afroep collega's betrekken per thema Optie 2: Presentatie van de verschillende directieleden Optie 3: Presentatie van de majeure opgaven Optie 4: Combinatie van voorgaande opties
Coördinatie schriftelijke vragen en antwoorden	Annoes Hendriks (Financiën & Control) ism kernteam bestuurswissel	Vragen worden via Griffie of onderhandelaars uitgezet naar de coördinator. De coördinator zet deze uit naar de organisatie en bewaakt deadlines beantwoording. Ook wordt bewaakt dat vragen en antwoorden via andere lijnen gestroomlijnd worden en in één centraal document worden vastgelegd.
Financieel beeld en financiële informatie	Ron Verheijen en Natasja Bouwman (Financiën & Control)	Het financieel beeld wordt bij de onderhandelaars toegelicht. Vragen om financiële uitwerking of doorrekening worden gecoördineerd en uitgezet in de organisatie. Keuzes tijdens onderhandelingen worden in financieel beeld vertaald. Op afroep aanwezig.
Belastingen en leges	Aniek vd Munckhof (Financiën & Control)	Scenario's tav diverse Belastingen en leges (kostendekkendheid) worden in beeld gebracht (naast de basis in het Informatiedossier) en keuzes van onderhandelaars worden doorgerekend. Op afroep aanwezig.

Schrijven coalitieakkoord	Collega's met schrijverskwaliteit (intern pool vormen)	Uitwerken van de afspraken in de onderhandelingen in een schriftelijk coalitieakkoord. Aanwezig tijdens de onderhandelingen dan wel op afroep.
Quick scan op uitvoerbaarheid concept coalitieakkoord	Directie in samenwerking met kernteam	Het uitvoeren van een quick scan op risico's (juridisch, financieel) in het concept coalitieakkoord die de uitvoerbaarheid kunnen belemmeren. Dit wordt uitgevoerd door klein clubje inhoudelijke collega's samen met Jacco Beks (JZ) en Natasja Bouwman (F&C).

II. Beleidskaders

Beleidskaders Bestuur, dienstverlening en financiën

- [Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015](#);
- [MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen](#);
- [Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen](#) via [raadsbrief d.d.21-01-2020](#);
- [Beleid internationale betrekkingen \(2021\)](#)
- [Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen 2025-2028](#)
- [Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem Nijmegen \(2024\)](#)

Beleidskaders Veiligheid

- [Kadernota veiligheid 2018-2022](#);
- [Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022](#);
- [Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019](#);
- [Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak](#);
- [APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht](#);
- [Experiment gesloten coffeeshopketen](#);
- [Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023](#)
- [Integraal Veiligheidsplan 2023-2027](#)

Beleidskaders Bereikbaarheid

- [Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 \(januari 2020\)](#);
- [Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen](#);
- [De Arnhemse Binnenstad 2015](#);
- [Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad"](#);
- [Hoogwaardig Openbaar Vervoer \(HOV\)-Actieplan](#).

Beleidskaders Economie

- [Economische Agenda Arnhem 2021-2025, Energieke Stad](#)
- [Visie werklocaties](#);
- [Visie Nieuwe Haven](#) (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1);
- [Kantoornota 2022-2030](#);
- [Detailhandelsbeleid Arnhem](#) (nov 2025 – agendapunt 3.4)
- [Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie](#)
- [Regionaal Programma Werklocaties \(RPW 2025 - 2028\)](#) (mei 2025 – agendapunt 3,1 bijlage 1);
- [Evenementenvisie](#)
- [Beleid internationale betrekkingen](#)
- [New energy made in Arnhem 2020-2030](#)
- [Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem](#);
- [Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE](#) (juli 2021)
- [Toekomstperspectief Recreatie en Toerisme](#) (december 2025 – agendapunt 2 bijlage 1)

Beleidskaders Onderwijs

- [Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten](#);
- [Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024](#)
- [Plan van aanpak thuiszitters](#)
- [Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2024](#)
- [Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs](#);
- [Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem](#);
- [Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem](#);
- [Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren](#);
- [Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL](#);
- [Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein](#);
- [Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026](#);
- [Beleidsrijk integraal huisvestingsplan IHP](#)
- [Programma Volwasseneneducatie & aanpak Laaggeletterdheid \(2021-2024\)](#)
- [Vaardig Arnhem \(2021-2022\) en addendum 2022-2024](#)

Beleidskaders Cultuur

- [Uitgangspuntennota Cultuurbeleid 2025-2028 'Standplaats Arnhem'](#)
- [Referentienormen voor Culturele Voorzieningen](#)
- [Arnhems uitvoeringskader beeldende kunst in de openbare ruimte 2021-2024](#)
- [Uitvoeringsplan 'Kunst in uitvoering' Arnhem](#)
- [Kadernota 'STROOM – cultuurbeleid Arnhem' 2012;](#)
- [Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;](#)
- [STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;](#)
- Kadernota Beeldende Kunst in de Openbare ruimte 2022;
- [Convenant Cultuureducatie Arnhem 2023 - 2030 Arnhem](#)
- [Cultuurconvenant 2025-2028](#)
- [Erfgoedagenda gemeente Arnhem.](#)

Beleidskaders Participatie en armoedebestrijding

- [Re-integratieverordening Participatiewet Arnhem](#)
- [De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;](#)
- [Beleidsplan Schuldhulpverlening 2025-2029](#)

Beleidskaders Zorg

- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging';
- [Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;](#)
- [Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;](#)
- [Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;](#)
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg;
- [Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;](#)
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- [Uitvoeringsplan deel Wmo;](#)
- Jeugdbeleid 2021-2025. Opgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen;
- [Inrichtingsplan Jeugdhulp;](#)
- [Regionaal Transformatieplan Jeugd;](#)
- [Kadernota Samen aan Zet](#)
- [Regionaal uitvoeringsplan Samen aan Zet](#)
- [Lokaal uitvoeringsplan Maatschappelijke Opvang, Beschermd Thuis en Beschermd Wonen](#)
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023;
- [Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;](#)
- Beleidsregels Wmo (2019);
- [Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;](#)
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- [Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein \(december 2018\);](#)
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang aanpak toezicht op kwaliteit en rechtmatigheid zorg (november 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.
- [Raadsbrief Voortgang Integraal Zorgakkoord \(IZA\) en Gezond en Actief Leven Akkoord \(GALA\) \(februari 2024\);](#)
- [Raadsbrief Arnhemse interventies personen met verward en/ of onbegrepen gedrag;](#)
- [Raadsbrief 'Voortgang toezicht op zorgaanbieders \(Wmo en jeugdzorg\)', d.d. 15-02-2024](#)
- [Raadsbrief 'Verbeteren leerlingenvervoer', d.d. 11-06-2024](#)
- [Raadsvoorstel 'Aanpak wachtlijst huishoudelijke ondersteuning'](#)

Beleidskaders Welzijn en inclusie

- [Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven](#);
- [Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren](#);
- [Kamerbrief over Een \(t\)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid](#);
- Plan van Opvang naar wonen ;
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- [Arnhemse Standaard Toegankelijkheid](#);
- [Uitvoeringsplan Inclusief Arnhem](#);
- [Actieplan Vrij zijn in Arnhem](#);
- [Uitvoeringsplan VN-verdrag Handicap Arnhem](#) en [Update versterken positie inwoners met een beperking](#);
- [Regenboogagenda 2023-2026](#);
- Nationaal Actieplan Dakloosheid.
- Regiovisie Samen Veilig 2024-2028
- Arnhem gastvrije stad

Beleidskaders Sport en gezondheid

- [Plan Gezond en fit](#);
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 '[Gezondheid breed op de agenda](#)' (mei 2020);
- [Nationaal Preventieakkoord](#);
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Beleidskaders Klimaat en energie

- [Uitvoeringsagenda Arnhem Circulair 2024-2026](#) en de [visie Circulaire economie Arnhem](#).
- [Programmaplan New Energy Made in Arnhem \(NemiA\)](#)
- Stand van zaken NemiA: [monitor energietransitie](#)
- [Raadsbrief stand van zaken energiearmoede](#)
- [Raadsbrief stand van zaken woningsisolatie](#)
- [Raadsbrief stand van zaken bedrijven en instellingen](#)
- [Koersdocument Energie voor Arnhem \(EvA deel I\)](#)
- [Voorlopig ontwerp Omgevingsprogramma Energie \(EvA deel II\)](#)
- [Startnotitie Randvoorwaarden en beslisboom bij rolneming door de gemeente Arnhem in de energietransitie](#)
- [Regionale energiestrategie Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen \(RES\)](#)
- De [Kantorennota](#) en de [Detailhandelsvisie](#)
- [Ondergrond van de Leefbare Stad](#) (deze link werkt helaas alleen als je een arnhem.nl account hebt)

Beleidskaders Ruimtelijke ontwikkeling

Ruimte

- Omgevingsvisie Arnhem 2040;
- [Structuurvisie Arnhem 2020](#);
- [Groenvisie 2017-2035](#);
- [Welstandsnota](#);
- [De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie](#);
- Verstedelijkingsstrategie Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen Foodvalley.

Milieu

- [Plan gezonde leefomgeving](#)
- [Luchtagenda gemeente Arnhem](#);
- [Actieplan Omgevingslawaaï](#);
- [Rapportage geluidskaarten](#);
- [Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen](#);
- [Nota Bodembeheer](#);
- [Notitie Herijking loodbeleid 2020](#)
- [Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014](#) ;
- [Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018](#);
- [Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020](#);

- [Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS](#);
- Collegebesluit vaststelling LMW dossiernummer 2021 dd. 25-1-2022 & Memo Aveco de Bondt Lokale Maximale Waarden (LMW) Meijerseiland, projectnummer 18112508, 10 januari 2022;
- [Beleidsplan externe veiligheid](#).

Beleidskaders Wonen en leefomgeving

Wonen

- Woonvisie 2024; 2029-2034
- Nota wonen en zorg 2022
- Huisvestingsverordening;
- Leegstandsverordening
- Beleidsregels zelfbewoningsplicht
- Beleidsregels arbeidsmigranten
- Doelgroepenverordening
- Stadsakkoord 2022
- Facet bestemmingsplan Woningssplitsing en Verkamering;
- Woondeal 2.0 Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- [Structuurvisie 2020-2040](#);
- [Groenvisie 2017-2035](#);
- [Bomenplan Arnhem](#);
- [Visie Dierenwelzijn 2021-2030](#);
- [Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2024-2025](#)
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- [Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen](#);
- [Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015](#).
- [Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030](#);
- [Afvalkoers 2022-2026](#) Arnhem Schoner.

III. Doorkijk regeerakkoord

Effecten Regeerakkoord 'Aan de slag'

Inleiding

Op 30 januari 2026 hebben D66, VVD en CDA hun coalitieakkoord "Aan de slag" gepresenteerd voor de periode 2026–2030. Het akkoord bevat stevige keuzes op het gebied van wonen, zorg, sociale zekerheid, defensie, energie en migratie. Dit akkoord moet worden gezien als een 'voorlopig' akkoord aangezien deze coalitie geen meerderheid heeft. Naar verwachting zullen verschillende oppositie-partijen nog (stevige) aanpassingen eisen alvorens met deelakkoorden in te kunnen stemmen.

Deze bijlage geeft een beknopte samenvatting en duiding van de kernpunten uit het coalitieakkoord die het meest relevant zijn voor onze gemeente.

Kernboodschap

Het 'voorlopige' coalitieakkoord combineert strikte begrotingsdiscipline (max. 2% begrotingstekort) met gerichte investeringen in woningbouw, stikstof, defensie en infrastructuur. Tegelijkertijd worden in zorg en sociale zekerheid bezuinigingen doorgevoerd en eigen bijdragen verhoogd. Voor Arnhem betekent dit enerzijds kansen via rijksmiddelen voor woningbouw, energie en infrastructuur, aanpak van het stikstofprobleem en anderzijds een toename van druk op gemeentelijke taken in het sociaal domein, opvang (behoud spreidingswet) en handhaving (bijv. Helmplicht fatbikes, sociale mediaverbod –15 jaar).

Om overzicht te bieden is de analyse onderverdeeld in zes hoofdthema's.

1. Interbestuurlijke verhoudingen & Gemeentefonds

Belangrijkste punten

- Herstel van samenwerking met decentrale overheden is expliciet kabinetsdoel.
- Uitvoering van aanbevelingen van de Studiegroep IBV, waaronder:
 - Duidelijke afspraken over taken en financiering
 - Structurele uitvoeringstoetsen (UDO) bij nieuwe taken
 - Meerjarige en betrouwbare afspraken met gemeenten

Financiële gevolgen

Positief

- Meerjarige afspraken geven stabiliteit in de inkomstenstroom, mogelijk minder jaarlijkse "trap-op/trap-af"-fluctuaties.
- Betere taakfinanciering zou structurele onderfinanciering (zoals in het sociaal domein) kunnen verminderen.

Risico's

- Uitvoeringstoetsen kunnen ook leiden tot strengere eisen richting gemeenten, zonder altijd evenredige middelen.
- Meer landelijke sturing betekent minder beleidsvrijheid en mogelijk hogere uitvoeringskosten.

2. Sociaal domein (Jeugdzorg, Wmo, armoede, participatie)

Dit is veruit het zwaarste financiële domein voor gemeenten.

Jeugdzorg

- Afbakening van aanspraken: lichte opvoedondersteuning wordt niet langer collectief gefinancierd.
- Meer sturing op complexe zorg, vermindering van prikkels richting lichte zorg.
- Hervorming van jeugdbescherming en organisatie van jeugdzorg.

Financiële gevolgen

- Potentiële besparing door schrappen van lichte jeugdzorg.
- Tegelijk risico: zwaardere casuïstiek komt meer bij gemeenten terecht die al hoge kosten dragen.
- Transitie vraagt tijd en investeringen in zorgstructuren.

Wmo & langdurige zorg

- Meer nadruk op zorgzame buurten, langer thuis wonen, preventie.

- Investerings in sociale infrastructuur en wijkteams.

Financiële gevolgen

- Structurele meerkosten door lokale organisatie van voorzieningen, ontmoetingsplekken en ondersteuning.
- Eventuele compensatie via het gemeentefonds wordt genoemd, maar is niet concreet.

Armoede & schulden

- Uniformering van gemeentelijke regelingen.
- Extra middelen via gemeentefonds, maar verplichte standaardisering.

Financiële gevolgen

- Uitvoeringsvoordeel door minder variëteit aan regelingen.
- Mogelijk verlies van lokaal maatwerk en kosten voor aanpassing ICT/uitvoering.

3. Wonen, ruimtelijke ordening en bouwopgave

Dit is een forse opgave voor gemeenten.

Belangrijkste punten

- Nationale regie op woningbouw; gemeenten worden afgerekend op productie.
- Woningbouwimpuls, realisatiestimulans blijven bestaan.
- Grootschalige locaties van nationaal belang.
- Verplichting tot snellere vergunningverlening en uniformering van regels (o.a. optoppen, splitsen).

Financiële gevolgen

Kosten

- Grote investeringen in:
 - ambtelijke capaciteit (vergunningverlening, toezicht)
 - digitalisering van processen
 - ruimtelijke regie en planvorming
 - infrastructuur gekoppeld aan woningbouw (OV, wegen)

Mogelijke baten

- Toegang tot gerichte rijksbudgetten voor woningbouw.
- Beloningen voor gemeenten die hun woningbouwdoelen overpresteren.

Risico's

- Sancties of interventies bij achterblijvende productie.
- Financiële druk bij binnenstedelijke transformatie en gebiedsontwikkeling.

4. Klimaat, energie en verduurzaming

Gemeenten spelen hierin een centrale uitvoerende rol.

Belangrijke maatregelen

- Uitrol warmtenetten (met rijkssteun via staatsdeelneming).
- Nationaal Isolatieoffensief via lokale wijkaanpak.
- Aanpak energiearmoede via gemeenten.

Financiële gevolgen

Positief

- Extra rijksmiddelen voor verduurzaming en energiearmoedebestrijding.
- Grottere investeringsprogramma's via Klimaatfonds en via woningbouwfinanciering.

Kosten en risico's

- Co-financiering door gemeenten wordt vaak verondersteld → druk op eigen vermogen.
- Capaciteitsproblemen bij vergunningen en uitvoering.
- Complexiteit bij warmtenetten: risico's bij publieke deelname.

5. Veiligheid, overlast en opvang

Asiel en opvang

- Spreidingswet blijft (voorlopig) van kracht.

- Meerjarige financiering van COA-capaciteit; flexibele opvanglocaties.
- Gemeenten moeten alternatieve huisvesting realiseren voor statushouders en Oekraïners.

Financiële gevolgen

- Structurele kosten voor opvang, domein-overstijgende ondersteuning en veiligheid.
- Mogelijke verlichting door betere spreiding en extra rijksgeld.

Openbare orde en veiligheid

- Gemeenten krijgen meer bevoegdheden (bijv. overlast, demonstraties, verward gedrag).

Gevolg

- Extra gemeentelijke uitvoeringslasten (boa's, handhaving), meestal zonder volledige compensatie.

6. Digitalisering en uitvoeringskracht

Rijksdoelen

- Sterke digitaliseringsslag, Estland als voorbeeld.
- Gemeenten moeten regels uniformeren, digitale dienstverlening verbeteren, aansluiten op landelijke standaarden.

Financiële gevolgen

- Hoge incidentele ICT-kosten: harmonisatie, digitalisering, beveiliging.
- Minder variatie in lokale regels kan op termijn lasten verlagen.

Samenvatting belangrijkste punten uit het coalitieakkoord 'Aan de slag'

Financiën – Defensie-uitgaven: 3,5% bbp in 2035 – Lastenverzwaring burgers/bedrijven (o.a. hoger eigen risico) – Begrotingstekort max. 2,1% bbp – Geen eurobonds, geen garantstelling andere landen – EU-korting behouden, EU-belastingdruk harmoniseren	Sociale zekerheid – IVA afgeschaft, alleen WGA met herkeuring – WW: korten tot 1 jaar, uitkering 80% loon – AOW weer volledig gekoppeld aan levensverwachting (openbreken pensioenakkoord) – Kinderbijslag + kindgebonden budget samengevoegd – Maximum pensioengevend loon bevroren
Wonen – ≥30 grote bouwlocaties – 2/3 betaalbaar (streefwaarde) – Snellere procedures – Vergunningsvrij splitsen/optoppen – Minder lokale beleidsvrijheid – Lagere belasting voor corporaties – Jaarlijkse inkomenstoets huur – Werkgevers huisvesten werknemers	Klimaat & energie – Netcongestie hoogste prioriteit + crisiswet – 40 GW wind op zee – Subsidies duurzame energie verlengd tot 2032 – Vier kerncentrales (incl. SMR) – CO₂-heffing afgeschaft – Noodfonds energie blijft – Investeren in waterstof – Europese vliegtaks – Lelystad Airport: ook burgerluchtvaart
Stikstof & landbouw – Fonds 20 mld euro – Doel: landbouw -42 à -46% uitstoot in 2035 – Vergunningen op uitstoot i.p.v. depositie – Verplichte krimp veestapel mogelijk – Norm koeien per hectare – Nationale grondbank – Beperking landbouw rond Natura 2000 – Minder bestrijdingsmiddelen	Zorg – Eigen risico +60 euro – Max. €150 per behandeling – Geen vergoeding niet-gecontracteerde zorg – Gemeenten compenseren chronisch zieken – Leeftijd tabak/vapes naar 21 – Meer technologie in zorg – Hardere aanpak zorgfraude
Rechtsstaat	Asiel & migratie

– Onderzoek kiesdrempel – Lobbyregister – Meer bevoegdheden burgemeesters bij demonstraties – Rechtspraak losser van politiek – Toetsing aan Grondwet	– Asielaanvragen buiten EU – Gesloten opvang aan EU-buitengrenzen – Spreidingswet blijft – Gemeenten bepalen voorrang statushouders – Gericht arbeidsmigratiebeleid
Buitenland & defensie – Europese defensiesamenwerking (40% gezamenlijke inkoop) – Jongerenenquête over dienstplicht; mogelijk selectieve opkomstplicht – Structurele steun Oekraïne – Europese pijler binnen NAVO – Ontwikkelingssamenwerking verhoogd	Onderwijs, cultuur & Media – +1,5 mld investering – Strengere inspectie – Brede brugklassen hervormd – Focus op taal en rekenen – Uitwonendenbeurs omhoog – Stagevergoeding wettelijk – Mobieltjes uit de klas – Engelstalig onderwijs beperkt – +50 mln voor publieke omroep – Subsidies cultuur: 8 jaar – Minimumleeftijd sociale media: 15

Voor Arnhem belangrijkste kernpunten uit coalitieakkoord per thema

Hoofdstuk Bouwen en Wonen	Relevantie Arnhem	Actie wel / niet nodig
– woningbouw topprioriteit: meer bouwen, betaalbaar, minder regels – landelijke versnelling procedures en vergunningverlening – één beroepsgang bij bouw, vaste termijnen, hogere drempels bezwaar – landelijke regeling nadeelcompensatie en planschade – opschaling gemeentelijke vergunningcapaciteit – jaarlijkse Vereenvoudigingswet voor bouw- en woonregels – vergunningsvrij: splitsen, optoppen, mantelzorgwoningen (onder voorwaarden) – versoepeling woningdelen, verkamering en hospitaverhuur – landelijke minimumeisen voor transformatie en optoppen – schrappen bovenwettelijke gemeentelijke bouwweisen – uniformering duurzaamheids- en natuurnormen – vereenvoudiging Besluit bouwwerken leefomgeving – beperking gemeentelijke zelfbewoningsplicht en opkoopbescherming – aanleg ≥30 grootschalige woningbouwlocaties van nationaal belang – Rijk bepaalt waar, hoeveel en wanneer gebouwd wordt – beloning gemeenten die doelen halen; ondersteuning achterblijvers – bundeling gebiedssubsidies woningbouw – inzet crisis- en herstelwetinstrumenten – eis: goede OV- en autoverbindingen bij nieuwe wijken – norm: 2/3 betaalbaar bij woondeals ○ 30% sociale huur ○ 25% betaalbare koop – structurele middelen voor betaalbare koop – verbeterde financiële positie corporaties – jaarlijkse inkomenstoets sociale huur – vermogenstoets nieuwe instroom sociale huur	Het Rijk neemt opnieuw een sterke regierol in ruimtelijke ordening en woningbouw. Er komt specifieke aandacht voor grootschalige nieuwbouwlocaties waar versnelling mogelijk is. Arnhem past goed in deze categorie.	s blijven positioneren richting het Rijk, zodat we optimaal kunnen aansluiten en direct aanspraak kunnen maken op hun regierol – met name voor het faciliteren van de Spoorzone Arnhem Oost en het oplossen van de bijbehorende knelpunten.

– fastlane vergunningen prefab en typegoedkeuring – standaardisatie fabriekswoningen – inzet voor huisvesting aandachtsgroepen – permanente bewoning recreatiewoningen mogelijk – vereenvoudiging verkoop corporatiewoningen – meer mogelijkheden actief grondbeleid gemeenten – versterkt voorkeursrecht en grondfaciliteit – uitbreiding kostenverhaal en inzet grondwaardestijging – stimulering ouderenwoningen en doorstroming – objectsubsidies gedeelde woonvormen jongeren – gemeenten betrokken bij huisvesting arbeidsmigranten – onderwijsinstellingen verantwoordelijk studentenhuishuizing		
--	--	--

Hoofdstuk Landbouw, Natuur en Stikstof	Relevantie Arnhem	Actie wel / niet nodig
– stikstofslot eraf: ruimte voor vergunningverlening, woningbouw en economie – wettelijk vastgelegde stikstofdoelen 2030 en 2035 per sector – KDW vervangen door nieuw juridisch houdbaar vergunningstelsel – sturen op emissies i.p.v. depositie – gebiedsgerichte doelen per regio en per bedrijf – monitoring natuur, bodem en water (2-jaarlijks) – aanvullende maatregelen bij niet halen doelen – ultimatum remedium: korting dier- en fosfaatrechten – invoering drempelwaarde en ondergrens bij geborgde reductie – grondgebondenheidsnorm landbouw (uiterlijk 2032) – generieke reductiemaatregelen landbouwsector – vrijwillige beëindigingsregelingen gericht op Natura 2000-zones – aparte regeling versneld stoppen verouderde bedrijven – zonering rond kwetsbare Natura 2000-gebieden – start in meest kwetsbare gebieden (o.a. Veluwe, Peel) – hogere reductie dicht bij natuur – aanpak: innoveren, extensiveren, omschakelen, verplaatsen, stoppen – aansluiting bij provinciale gebiedsprocessen – uniforme landelijke randvoorwaarden – gebiedsaanpak ook in economische clusters (havens, Brainport) – afdwingbaar natuurherstel door terreinbeheerders – medezeggenschap sector- en natuurpartijen – nationale grondbank voor verplaatsing bedrijven – herverdeling gronden naar blijvende (jonge) boeren – herstel Stikstofonds en middelen tot 2035 – uitvoering Natuurpact en Natuurherstelverordening – vergroening stedelijk gebied – compensatie en ondersteuning boeren bij verplaatsing/uitkoop – normering methaanremmers (2029) – invoering dierwaardigheidsnormen – beperking gewasbeschermingsmiddelen	Door stikstofslot kan Arnhem niet verder met woningbouw en versterking e-net. Natuurherstel: Het investeringspakket voor landbouw, natuur en de stikstofaanpak biedt concrete financiële middelen voor natuurherstel. Dit sluit direct aan bij onze Arnhemse ambitie om het zwaarst belaste Natura 2000-gebied in onze regio te herstellen. We zien dit nadrukkelijk als een gedeelde verantwoordelijkheid met het Rijk en provincie, zoals we ook eerder in onze lobby hebben uitgedragen.	Advies: dit momentum benutten en onze inzet actief vervolgen.

Hoofdstuk Energie en Klimaat	Relevantie Arnhem	Actie wel / niet nodig
Hoofdpunten energie - netcongestie		
– hoogste prioriteit: aanpak netcongestie – prioritering urgente netprojecten – beter benutten netcapaciteit (nettarieven, flexcontracten, energiehubs) – Crisiswet Netcongestie – versnelling vergunningprocedures – ingrijpen bij stagnerende aanleg – netbewuste inpassing duurzame opwek – inzet op groen gas en groene waterstof – bouw ≥4 kerncentrales (conventioneel + SMR) – samenwerking regio's en industrieclusters – inzet op warmtenetten en bieden van duidelijkheid voor bewoners: warmtenet of alternatief – staatsdeelneming in warmtebedrijven mogelijk – stimulering hybride warmtepompen (vanaf 2029) – introductie capaciteitsmarkt elektriciteit – prioriteit woningverduurzaming – Nationaal Isolatie Offensief – ondersteuning energiearme wijken (tot 2030, via NPLV) – uitfasering huurwoningen: ○ labels E/F/G → 2029 ○ labels C/D → 2040 – voortzetting sectorakkoorden –	Arnhemse aanpak EvA, lobby op netcongestie: investeer niet alleen in uitbreiding netten, maar ook in duurzaam netbewust bouwen en lokale energiehubs	Ja, het lijkt erop dat uitbreiding netten voorop staat en niet netbewuste nieuwbouw en lokale energie lokaal gebruiken
Energie & Mobiliteit		
– uitbreiding laadinfrastructuur – elektrisch rijden fiscaal aantrekkelijk – stimulering deelauto, fiets, OV – noodfonds energie blijft – normering biobrandstoffen (met Duitsland & Frankrijk) – gelijk speelveld transportsector	Steun voor verdere elektrificering wagenpark	

Hoofdstuk Economie	Relevantie Arnhem	Actie wel / niet nodig
– economische groei centrale missie (1,5% structureel) – overheid: minder consumeren, meer investeren – stabiel en voorspelbaar investeringsklimaat – oprichting Nationale investeringsinstelling (financiering mkb, startups, projecten) – inzet op Europese kapitaalmarktunie en cofinanciering – fiscaal stabiel vestigingsklimaat (geen Vpb-verhoging) – behoud innovatiebox en WBSO (uitbreiding voor AI/tech) – samenvoeging EIA/MIA/VAMIL tot één regeling – stimulering beleggen in Nederlandse economie – lagere regeldruk financiële sector – streven naar 3% BBP R&D – overheid vaker launching customer voor innovatie – voortzetting Nationale Technologiestrategie – investering in regionale innovatieclusters – inzet Nationaal Groeifonds – Nationaal Agentschap voor Disruptieve Innovatie (DARPA-model) – meer experimenteerruimte via regulatory sandboxes – nationale TTO voor betere valorisatie kennis – AI-infrastructuur en AI-adoptie versterken – jaarlijkse reductie van ≥500 regels – standaardisatie en vereenvoudiging lokale regels (samenwerking gemeenten) – jaarlijkse Vereenvoudigingswet – snellere vergunningverlening bedrijven (digitalisering, termijnen) – automatische vergunning bij termijnoverschrijding (mogelijk) – gemeenten verplicht binnen 12 weken op bezwaar beslissen – behoud belangrijke fiscale regelingen voor ondernemers – betere medewerkersparticipatie (aandelen/opties) – aanpak schijnzelfstandigheid; ruimte voor echte zzp'ers – stimulering duurzaam ondernemerschap (rentmeesterverenootschap) – impulsaanpak winkelgebieden voortgezet – strategisch industriebeleid in 4 domeinen: ○ digitalisering & AI ○ veiligheid & weerbaarheid ○ energie- & klimaattechnologie ○ life sciences & biotech – gemeenten die bedrijfsterreinen schrappen: regionaal compenseren – Rijk pakt regie bij strategische bedrijvigheid		

IV. Begrippenlijst

A.

Accres

Groei/daling van het gemeentefonds.

Activa (vaste)

Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing

Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene uitkering

Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve

Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing

Het controleren van een organisatie.

B.

Balans

De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten

Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)

Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering

De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting

Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingstekort

Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel

Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit

De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).

Benodigde weerstandscapaciteit

Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid

Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve

Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang

Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

C.

Circulaire

Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

D.

Deelneming

Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Doeluitkering

Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo

Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang

Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen

Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen

Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling

Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds

Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans

De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen

Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten

Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten

De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges

Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen

Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)

In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming

Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting

Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.

De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead

De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten

Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.

Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen

Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting

Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus

De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Programma

Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting

Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve

Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Risico

Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicokaart

De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement

Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf

Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel

Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Roerende zaakbelasting

Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit

Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost

Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie

Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld

Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Treasury

Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij

Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening

Dit is een reservering (geoomerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor

Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage

Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl